

SCHEREF-NAMEH
OU
HISTOIRE DES KOURDES

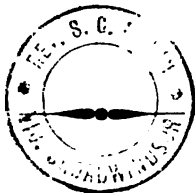
PAR
SCHEREF, PRINCE DE BIDLIS,

PUBLIÉE POUR LA PREMIÈRE FOIS, TRADUITE ET ANNOTÉE

PAR
V. VÉLIAMINOF-ZERNOF,
MEMBRE DE L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES DE ST.-PÉTERSBOURG.

TOME I.

TEXTE PERSAN. — PREMIÈRE PARTIE.

ST.-PÉTERSBOURG, 1860.

Commissionnaires de l'Académie Impériale des Sciences:
à St.-Pétersbourg à Riga à Leipzig
MM. Eggers et Cie, M. Samuel Schmidt, M. Léopold Voss.

Prix: 1 Rbl. 85 Kop. arg. = 2 Thlr. 2 Ngr.

Imprimé par ordre de l'Académie.

Janvier 1860.

C. Vessélofski, Secrétaire perpétuel.

Imprimerie de l'Académie Impériale des Sciences.

PRÉFACE.

Le Scheref-nameh (شرف نامه) contient l'histoire de différentes tribus et dynasties kourdes depuis les temps anciens jusqu'à l'année 1005 de l'hégire (1596, 7 de J. C.).

L'auteur de cet ouvrage est Scheref Khan, fils de Schems-ed-din, vassal de la Turquie et prince de Bidlis¹⁾. Son état, quoique petit, était l'un des plus considérables du Kourdistan.

Le grand-père de Scheref, Emir Scheref, prince héréditaire de Bidlis et descendant d'une famille illustre qui prétendait tirer son origine des rois Sassanides (Tome I. Texte, p. 362), périt en l'année 940 (1533) dans un combat qu'il eut à soutenir contre Oulama. Cet Oulama, ancien chef de l'Aderbidjan, dont le nom se rencontre souvent dans les chroniques turques

¹⁾ La ville de Bidlis fait partie du liva de Mousch (لواء موش) de l'épalet d'Arzeroum (ایالت ارزروم). M. Morley, (A descriptive catalogue of the historical manuscripts in the arabic and persian languages, preserved in the library of the Roy. As. Society of Great Britain and Ireland. London. MDCCCLIV, p. 144, not. 1) nomme cette ville Budlis d'après le manuscrit du Scheref-nameh qui avait appartenu à Sir J. Malcolm. J'écris Bidlis comme le mot se prononce actuellement. Dans le calendrier turc pour l'année 1273 de l'hég. (1856, 7 de J. C.),

p. 104, le nom est orthographié بدلیس. Les géographes arabes écrivent Badlis. Cf. Lexicon Geographicum, ed. Juynboll et le Dictionn. géograph. de Iakout.

du règne de l'empereur Souleïman, s'était révolté quelque temps auparavant contre Schah Tahmasp et était venu se réfugier à la cour ottomane. Une fois là, il intrigua contre Emir Scheref qui chargé de le faire passer à Constantinople, de Wan où il se trouvait au moment de se déclarer partisan des Turcs, ne sut pas se ménager ses bonnes grâces. L'empereur ôta le gouvernement de Bidlis à Scheref et le donna à Oulama. Une guerre dans laquelle les Persans prirent fait et cause pour le prince destitué, ne tarda pas à éclater. Emir Scheref, comme nous l'avons dit déjà, périt dans une bataille.

Après la triste fin d'Emir Scheref, la tribu Rouzeki originaire du pays éleva au pouvoir son fils Schems-ed-din. Le nouveau prince réussit à plaire au vizir Ibrahim Pascha qui fut envoyé par l'empereur à la fin de l'année 941 (1535) pour faire la conquête de l'Aderbidjan. Grâce au vizir il fut confirmé dans sa dignité de gouverneur de Bidlis, mais il ne jouit pas longtemps de cette faveur. Oulama intrigua si fort contre lui que l'empereur lui proposa d'échanger son petit état contre le district de Malatia et nomma Oulama au poste de gouverneur de Bidlis. Schems-ed-din consentit d'abord à cette proposition puis, saisi de la crainte que les Turcs n'attentassent à sa vie pour s'emparer définitivement de son patrimoine, il préféra aller en exil et chercha un refuge à la cour de Tahmasp. Le schah le reçut avec bonté, l'attacha à sa personne et lui donna le titre de khan. Depuis cette époque Schems-ed-din ne revit plus son pays natal et demeura constamment en Perse où il passa la plus grande partie de sa vie, tantôt suivant le schah dans ses expéditions militaires, tantôt remplissant quelque haut emploi à la cour, ou régissant différents districts du royaume. Dans l'année 961 (1554) il se retira de la scène politique où dès lors il ne parut plus qu'à de rares intervalles. Les dernières années de sa vie il les passa dans une solitude complète, touchant une assez forte

pension sur les revenus d'Ispahan. C'étaient les chagrins de l'exil et l'emploi démesuré de l'opium, dont il avait contracté l'habitude, qui l'avaient forcé à quitter ainsi le monde. Lorsque, bientôt après la mort de Tahmasp, Schah Ismaïl sortit de sa prison et fut déclaré roi, il rappela Schems-ed-din à la cour. Le prince, âgé alors de 67 ans, partit pour Kazwin. A peine arrivé il tomba malade et mourut.

Schems-ed-din laissa deux fils: Scheref et Khalef. Khalef fut créé émir durant le règne de Schah Soultan Mouhammed. Il était très-aimé de Hamza Mirza. Après le meurtre de ce prince, Khalef passa au service de la Turquie et l'empereur Mourad lui donna le sandjak d'Alaschguird et de Malazguird à gouverner.

Scheref, l'auteur du Scheref-nameh, naquit le 20 du mois de zoul-kaada de l'année 949 de l'hég. (26 Février 1543) à Karharoud¹⁾ de la dépendance de Koum. La mère de Scheref était la fille d'Emir-khan gouverneur de Diarbekr que Schems-ed-din avait épousée durant son exil. L'enfant dès sa naissance fut remis entre les mains des kazis de Karharoud, gens de savoir et de mérite, qui descendaient du célèbre kazi Schoureih²⁾ de Koufa. Les kazis surent inspirer à leur élève l'amour de la science et l'estime des gens instruits: deux grandes qualités que Scheref conserva durant toute sa vie. Shah Tahmasp avait l'habitude de prendre les fils des émirs et des grands seigneurs, lorsqu'ils étaient jeunes encore, et de les faire élever avec ses propres enfants. Ces jeunes gens faisaient leurs études sous la direction de maîtres distingués. Rien de ce qui pouvait servir au développement de leur esprit ou de leur corps n'était négligé; le schah poussait la sollicitude jusqu'à leur faire apprendre

¹⁾ Voy. sur cette ville Morley. Catal., p. 143, note 2.

²⁾ Ibn Challikani vitae illustrium virorum, ed. F. Wüstenfeld. Gottingae, No. 289.

le dessin. Scheref, comme fils de prince, attira sur lui l'attention du roi. Dans l'année 958 (1551), à l'âge de neuf ans, il fut admis au nombre des enfants élevés au palais. Il y resta trois ans jusqu'à l'année 961. A cette époque son père Schems-ed-din ayant quitté la cour, la tribu Rouzeki demeurée sans chef, pria Tahmasp de nommer Scheref à la place vacante; le schah consentit à cette demande. Le jeune prince, à l'âge de douze ans, fut créé émir. On lui donna en outre le gouvernement de Salian et de Mahmoudabad, deux villes situées dans la province de Schirwan. Scheref partit à son poste qu'il occupa pendant trois ans. Scheikh-émir Bilbasi ¹⁾ remplissait auprès de lui la charge de tuteur (lala). Après la mort de Scheikh-émir, Scheref fut privé de son emploi et confié aux soins de son oncle maternel Mouhammedi Beg gouverneur de Hamadan. Il vécut trois ans dans cette ville. Son oncle le traita à l'égal de ses propres enfants et lui donna sa fille en mariage. Les trois années écoulées on vit le sultan Bayazid, fils de l'empereur Souleïman, apparaître à la cour de Tahmasp. L'arrestation du sultan et les pour-parlers qui s'en suivirent entre la Turquie et la Perse occupèrent tous les esprits. Vers ce temps Schems-ed-din fut rappelé par ordre de Tahmasp à Kazwin, et revêtu de la charge de chef de la tribu Rouzeki et du gouvernement du district de Karharoud. Schems-ed-din, poussé par son goût pour la retraite, ne put supporter longtemps le fardeau de ces hautes fonctions et condescendant à son désir, le schah au bout de quelques années lui permit de s'en démettre. Scheref fut nommé alors à sa place : il l'occupapendant deux ans tout en restant attaché à la personne du roi. Sur ces entrefaites Khan Ahmed de Guilan, prince de Biah-pisch ²⁾, était tombé entre les mains des

¹⁾ Une partie de la tribu Rouzeki s'appelait Bilbasi (Tome I. Texte, p. 361).

²⁾ Dorn. Sehir-eddin's Geschichte von Tabaristan, Rujan und Masanderan. St.-Petersburg. 1850. Préface, p. 11, not. 1.

Persans ¹⁾. Tahmasp conçut le projet de s'emparer de tous les états de ce malheureux prince et envoya Scheref avec quelques émirs kyzylbasches pour mettre ce plan à exécution. Scheref fut le seul des généraux persans qui n'opprima pas le peuple conquis et sut mériter son affection, circonstance qui lui valut de grands éloges de la part du schah. Pendant cette expédition le prince kourde remporta beaucoup de victoires sur les ennemis et se distingua par plusieurs hauts faits militaires. Une fois entre autres, n'ayant sous ses ordres que 450 cavaliers et fantassins, il défit complètement un certain Soultan Haschim issu de la race des princes de Guilan, que les habitants de ce pays avaient élevé au pouvoir suprême. Haschim était venu attaquer le chef kourde à la tête de 18.000 cavaliers et fantassins : environ 1800 Guilaniens périrent dans le combat. Scheref resta sept ans dans le Guilan. Le mauvais climat de cette province qui causa la perte de la plus grande partie des troupes de la tribu Rouzeki, le força enfin de demander à Tahmasp la permission de rentrer en Perse. Cette prière ayant été favorablement accueillie Scheref se rendit à Kazwin. Le schah voulut le retenir à son service mais lui, voyant que la dissension régnait entre les chefs kyzylbasches et ne comptant nullement sur le roi qui, à cause de sa vieillesse, n'était pas en état de mettre un terme aux désordres, résolut de quitter la cour tandis qu'il en était temps encore, et supplia le schah de l'envoyer dans une province quelconque. Le monarque persan lui donna une partie du Schirwan à gouverner. Il n'était installé dans sa charge que depuis huit mois lorsqu'on apprit à Schirwan la nouvelle de la mort de Tahmasp, du meurtre de Soultan Haïder Mirza et des événements qui portèrent Schah Ismail au trône. Bientôt après, Scheref

¹⁾ Dorn. Auszüge aus Muhammedanischen Schriftstellern. St. Petersburg. 1858, p. 268 et suiv.

reçut de la part du nouveau souverain l'ordre de se rendre à la cour. Il fut créé à son arrivée gouverneur en chef (امير الامرا) de tous les Kourdes. Cette charge lui imposait le devoir de rester constamment attaché à la personne du roi et de juger toutes les affaires qui concerneraient les émirs du Kourdistan. La confiance que le schah témoignait à Scheref ne manqua pas d'attirer sur lui la haine et l'envie des grands de la cour. Ils réussirent à persuader à Ismaïl que le prince kourde prenait part à un complot tramé contre lui, et qu'il s'était entendu avec plusieurs émirs kyzylbasches pour proclamer roi son cousin Soultan Houseïn Mirza. Alors par ordre d'Ismaïl, plusieurs des accusés furent mis à mort et d'autres arrêtés; quant à Scheref il fut relégué à Nakhitschewan. On lui donna cette ville à gouverner. Le prince disgracié y demeurait depuis un an et quatre mois lorsqu'il reçut de la part du gouvernement turc par l'entremise de Khosraou Pascha mirmiran de Wan et de quelques émirs kourdes, l'annonce agréable que l'empereur Mourad était prêt à le rétablir dans la dignité de ses ancêtres et à lui octroyer le gouvernement de Bidlis. Scheref accompagné de 400 personnes de sa suite dont deux cents appartenaient à la tribu Rouzeki, quitta Nakhitschewan le 3 du mois de schavval de l'année 980 (7 Févr. 1573), traversa en trois jours, avec l'aide de l'armée turque et des émirs kourdes, la distance qui le séparait de Wan et s'arrêta dans cette ville pour connaître la décision du gouvernement ottoman. Cette décision ne se fit pas longtemps attendre. Scheref reçut bientôt l'investiture de Bidlis et alla prendre possession de son patrimoine. Depuis ce moment il se fit partisan zélé de la Turquie et servit sous ses drapeaux dans différentes guerres. L'empereur pour le récompenser de ses services distingués lui donna encore le district de Mousch à gouverner. Dans l'année 1005 (1596, 7) Scheref vivait à Bidlis. Fatigué du pouvoir il ne s'était réservé

que le seul titre de gouverneur et avait remis la direction de toutes les affaires entre les mains de son fils Schems-ed-din¹⁾.

Scheref termina son histoire des Kourdes dans l'année 1005 de l'hégire sous le règne de l'empereur turc Mouhammed: il cite lui-même cette date dans beaucoup d'endroits de son livre. Quant à l'époque à laquelle il commença son ouvrage, il serait difficile de la définir d'une manière précise. A en juger d'après ses propres paroles dans la préface, il avait dû depuis longtemps déjà avoir le désir de se faire auteur. Sa prédilection pour l'histoire qu'il avait étudiée à fond, le poussait instinctivement à composer une oeuvre historique sur un sujet quelconque qui n'eût été traité par personne. Mais alors le plan de l'exécution était loin d'être arrêté et les soucis, inséparables du genre de vie qu'il menait, l'empêchaient d'y penser sérieusement. Ce n'est que plus tard, lorsqu'il commença à goûter le repos et la tranquillité, qu'il se mit au travail et choisit pour thème de l'ouvrage projeté l'histoire de son propre peuple, celui des Kourdes. A ce qu'il me semble, il y a tout lieu de croire avec M. Wolkow (Notice, p. 292, 293) que ce ne fut qu'après avoir été rétabli par Mourad dans la dignité de ses ancêtres que Scheref mit la main à l'oeuvre.

Le Scheref-nameh fut composé d'après les renseignements puisés dans différents auteurs orientaux, les récits de gens vieux et dignes de foi, et enfin d'après les propres souvenirs de l'auteur (Voy. la préface de l'auteur. Tome I. Texte, p. 8).

La valeur scientifique de la chronique kourde est incontes-

¹⁾ Tous ces détails sur Scheref sont tirés de son autobiographie (Tome I. Texte, p. 447 — 459.) Cf. Wolkow. Notice sur l'ouvrage persan intitulé Scheref Namé. Journ. As. 1826. T. VIII, p. 291, 292; Morley. Catal., p. 143 — 145; Barb. Ueber die Kurden-Chronik von Scheref (aus dem Februarhefte des Jahrganges 1853 der Sitzungsberichte der philos.-histor. Classe der kais. (Wiener) Akad. der Wissenschaften (X. Bd.) besonders abgedruckt), p. 7 et 8.

table. Il y a près de 300 ans que l'ouvrage existe, et cependant rien en orient n'a été fait dès lors qui puisse lui être comparé. L'éducation soignée que l'auteur avait reçue dès son bas-âge et sa position comme prince kourde immiscé aux affaires de son temps, lui permirent d'étudier à fond l'état et l'histoire de son pays. Pour tout autre que lui la tâche qu'il s'était imposée eut été non seulement difficile, mais peut être impossible.

A part le livre de Scheref nous ne possédons, en fait d'histoire des Kourdes, que des données dispersées dans les ouvrages des auteurs de différents pays et de différentes époques. Ces données, nombreuses à la vérité, ne présentent rien de complet. Jamais avec l'aide seul de ces récits détachés on ne serait parvenu à reconstruire une histoire suivie d'un peuple tel que les Kourdes qui se partagent en beaucoup de tribus dont chacune a eu son histoire séparée. Scheref qui consigna dans son livre, outre les faits qu'il avait pu rassembler dans les chroniques arabes persannes et turques, quantité de détails complètement nouveaux et rangea le tout par ordre de tribus, remplit ainsi une grande lacune dans l'histoire des peuples de l'Asie : c'est là son principal mérite. Les notions géographiques et ethnographiques que l'auteur a su introduire en assez grand nombre dans le cours de son récit, ne servent qu'à rehausser la valeur littéraire de l'ouvrage.

Quant aux reproches qu'on pourrait faire à Scheref en sa qualité d'auteur il y en a deux principaux : le premier se rapporte au fond même de la composition, et le second au style. Tous les faits mentionnés dans la chronique kourde doivent être rangés en deux catégories complètement distinctes. L'une d'elles, la plus considérable, contient des détails qu'on ne trouve cités nulle part ailleurs : ce sont les traditions, les récits historiques recueillis par l'auteur de la bouche des Kourdes,

ou les descriptions des événements dont il a été témoin lui-même; dans ce cas-là le Scheref-nameh est une source inappréciable. La seconde catégorie embrasse les faits puisés dans les ouvrages d'autres écrivains. En les citant Scheref Khan est peu circonspect. Parfois il embrouille les événements, se trompe dans les noms propres et tombe dans des anachronismes évidents; ici on ne peut nullement se fier à lui: voilà pour le fond. Quant au style quoique simple, si l'on en excepte l'emploi fréquent de vers et le petit nombre de phrases prétentieuses dans le goût oriental, il est loin d'être bien travaillé. On y rencontre souvent des expressions peu correctes. Dans mon édition du texte j'ai eu soin d'indiquer par un point d'interrogation (?) les passages et les mots qui m'ont principalement paru douteux sous quelque rapport que ce fût. J'en donnerai l'explication détaillée dans les notes et éclaircissements que j'insérerai à la fin de mon ouvrage.

Il ne faut pas cependant attacher trop d'importance aux reproches que je viens de faire. Le peu de scrupule que Scheref Khan met dans ses citations est un défaut commun à beaucoup d'auteurs orientaux qui, à vrai dire, n'ont pas le sentiment de l'exactitude indispensable dans toute recherche scientifique et écrivent souvent de mémoire. Pour ce qui est du style, la négligence qui s'y fait remarquer est bien pardonnable de la part d'un homme tel que Scheref qui avait usé sa vie dans l'exercice de hautes charges et dans le métier des armes.

En orient les exemplaires du Scheref-nameh sont généralement peu répandus. La cause en est fort simple: l'histoire des Kourdes, peuple qui n'a jamais exercé une bien grande influence sur l'Asie, ne peut intéresser que faiblement les orientaux. Cependant le Scheref-nameh a trouvé place dans le dictionnaire bibliographique de Hadji Khalfa (Lexic. bibliogr. ed. G. Flügel, No. 2144, 2135), et cet auteur en composant sa

géographie (Djihan-nouma), ainsi que Zeïn-el-abédin (Mélanges As. T. III, p. 50) qui a écrit le Réaz-ous-siahé (Man. du Mus. As. No. 609c, f. 205), y ont puisé beaucoup de notions concernant les Kourdes. Le Scheref-nameh a même été traduit en Asie: on en connaît deux versions turques dont l'une a été faite par un certain Schami, par ordre d'un émir kourde nommé Moustafa Beg (Morley. A descr. cat. of the hist. manuscr. in the arabic and persian lang., preserved in the libr. of the Royal As. Soc. of Great Britain and Ireland. London. MDCCCLIV, p. 145, 146, note 3). Le Scheref-nameh est appelé par Hadji Khalfa simplement *تاریخ شرف (میر شرف) خان بدلیسی* (oeuvre historique de Scheref (Mir-Scheref) Khan de Bidlis).

En Europe ce fut d'Herbelot qui le premier fit mention de la chronique kourde. Il en parle dans sa Bibliothèque Orientale dans deux articles dont l'un est intitulé: *Tarikh Scharafkhan Al-Bedlissi* et l'autre: *Tarikh Akrad* (Bibl. Or. Maestricht. MDCCLXXVI, p. 841 et 836). Ces deux articles ne sont qu'une traduction presque littérale du dictionnaire bibliographique de Hadji Khalfa.

Sir J. Malcolm est, à ce qu'il paraît, le premier Européen qui ait été en possession d'un exemplaire du Scheref-nameh. Il le tenait d'un chef kourde de la tribu de Mohizzi (Barb. Ueber die unter dem Namen *Tarich el Akrad* bekannte Kurden-Chronik von Scheref, aus dem Februarhefte des Jahrganges 1853 der Sitzungsberichte der philos.-histor. Classe der kais. [Wiener] Akademie der Wissenschaften (X. Bd., S. 258) besonders abgedruckt, p. 4.). Cet exemplaire se trouve actuellement à la Société Royale Asiatique de la Grande Bretagne et de l'Irlande (Morley. Catal., p. 151). Il est d'autant plus curieux qu'il renferme, en guise de supplément, une continuation de l'histoire des gouverneurs d'Ardelan écrite en 1225 de l'hég. (1810 de J. C.) (Morley. Catal. et Barb. Ueb. d. Kurd.-Chr., l. c.). Malcolm dans son histoire de la

Perse publiée en 1815, a cité plusieurs fois le Scheref-nameh et en a même fait quelques courts extraits sans y apporter cependant une attention particulière ni donner des détails précis sur le contenu de l'ouvrage ¹).

Ce ne fut qu'en 1826 que la valeur scientifique du Scheref-nameh fut dûment reconnue en Europe, et que l'oeuvre de Scheref Khan acquit de l'importance aux yeux du public éclairé.

Je me permettrai d'insister ici sur ce fait que c'est à la Russie et aux savants russes qu'appartient tout l'honneur d'avoir rendu ce service à la science (Dorn. Suum cuique dans le *Bullet. hist.-phil.* T. XIII, No. 9 et dans les *Mélanges Asiatiques*. T. II, p. 497, 498; Лерхъ. Изслѣдованія объ Иранскихъ Курдахъ. Санктпетербургъ. 1856. Кн. I, стр. 20, пр. 12).

M. Fraehn est le premier qui en 1826 éleva la voix en faveur de la chronique kourde. Il en donna une courte analyse qu'il termine en émettant le voeu de voir paraître la traduction d'un ouvrage aussi important pour l'histoire de l'Asie — «Durch eine Uebersetzung dieses wichtigen Werkes würde eine wahre Lücke in der Geschichte Asiens ausgefüllt werden» — (Beilage zu Nr. 11 der *St. Petersburgischen Zeitung* v. J. 1826; Dorn. *Das Asiatische Museum*. St. Petersburg. 1846, p. 283,

¹) L'écrivain anglais appelle le Scheref-nameh *Tuarikh Akharad* (histoire des Kourdes) et nomme l'auteur *Sherriff-u-De en*. Le titre de *Tarikh-el-Akrad* est souvent donné à la chronique kourde en Europe et en Asie. C'est ainsi que l'appelle aussi M. Rich qui a visité le Kourdistan dix ans après Malcolm (*Narrative of a residence in Koordistan and on the site of ancient Nineveh*. London. 1836. Vol. I, p. 109, 247, 302, 380; Ritter. *Erdkunde*. IX, p. 616). Quant au nom de Scheref-ed-din on ne peut nullement l'envisager comme incorrect, quoique l'auteur lui-même dans tout le cours de son ouvrage se nomme simplement Scheref. En Asie on ne fait pas de distinction entre Scheref et Scheref-ed-din. Le premier nom n'est qu'une contraction du second. En prononçant Scheref on sous-entend toujours le mot *din*. M. Morley dans son *Catalogue* suit l'exemple de Malcolm et appelle l'auteur persan constamment Scheref-ed-din. La même chose se répète dans le *Catal. des ms. or. de la Bibl. Imp. de St.-Pétersbourg*.

284). Dans cette même année M. Wolkow publia sa: Notice sur l'ouvrage persan intitulé Scheref Namé (شرف نامه), accompagnée de quelques renseignements sur son auteur (Journal Asiatique. T. VIII. 1826, p. 291 — 298). Plus tard M. Char moy professeur à l'Institut des langues orientales à St. Pétersbourg eut l'idée, d'après l'avis de M. Fraehn, d'entreprendre la publication et la traduction du Scheref-nameh (Fraehn. Die Bibl. aus d. Scheich-Sefy-Mosch. zu Audebil, aus der St.-Petersb. Zt. 1829, Nr. 44; Dorn. Das As. Mus., p. 348, 661; Савельевъ. О жизни и трудахъ Ф. Шармуа, Спб. 1845, p. 15). Ce ne furent que des raisons de santé qui empêchèrent le savant orientaliste de livrer au public un travail qui, accompli par lui, n'aurait pas certainement manqué d'attirer l'attention des érudits. Dans ces derniers temps lorsque l'étude de la langue, de l'histoire et de la géographie du Kourdistan reçut grâce aux travaux des savants et des voyageurs, un grand développement, le Scheref-nameh ne tarda pas à devenir l'objet de recherches particulières. Le nombre de ceux qui s'intéressèrent à cet important ouvrage s'accrut considérablement, et l'on en vit paraître des analyses assez étendues.

M. Quatremère (Histoire des Mongols de la Perse. Paris MDCCCXXXVI, p. 319, 329 et suiv.) cite quelques passages du Scheref-nameh. Un article séparé fut consacré à la chronique kourde dans le Catalogue des manuscrits orientaux de la Bibliothèque Impériale de St.-Pétersbourg (St.-Pétersbourg. 1852, No. CCCVI, p. 295). M. le Dr. Barb dans deux de ses notices publiées dans les Sitzungsberichte der philos.-histor. Classe der kaiserl. (Wiener) Akademie der Wissenschaften. T. X, p. 258 et suiv. et T. XXII, p. 3 et suiv. (Ueber die unter dem Namen Tarich el Akrad bekannte Kurden-Chronik von Scheref et Geschichtliche Skizze der in der Chronik von Scheref behandelten dreiunddreissig verschiedenen Kurdischen Fürstengeschlech-

ter) présenta un court extrait de tout le contenu du Scheref-nameh jusqu'à l'appendice (اخر) qui concerne principalement l'histoire de la Turquie et de la Perse. On peut envisager comme suite à ce travail la troisième notice du même auteur qui a paru aussi dans les Sitzungsber. d. phil.-hist. Classe der (Wiener) Akad. Vol. XXVIII, p. 3 et suiv. sous le titre: Geschichte von fünf Kurden-Dynastien. Elle contient une traduction de tout le premier livre. M. Morley dans son Catalogue donna une analyse du Scheref-nameh et y inséra les variantes des noms de tribus, tirées de deux versions turques du même ouvrage qui se trouvent au Musée Britannique. M. Lerch dans ses recherches sur les Kourdes (Изслед. объ Курдахъ. Кн. I.) écrivit une petite notice sur la chronique kourde et communiqua des renseignements curieux empruntés à ce livre. M. Kunik enfin énonça l'opinion «que la publication du manuscrit cité satisferait un besoin réel» (Analyse d'un ouvrage manuscrit intitulé Die Ssabier und der Ssabismus, dans les Mélanges Asiatiques. T. I, p. 540, note 21).

J'ai pensé longtemps qu'une édition du Scheref-nameh serait une chose, non seulement utile mais indispensable dans l'état où se trouve actuellement la science de l'histoire par rapport aux Kourdes; je me suis décidé enfin à entreprendre ce travail.

Je me propose de publier le texte persan avec une traduction et d'y joindre des notes et éclaircissements philologiques, historiques et géographiques.

Le volume que je fais paraître aujourd'hui contient tout le Scheref-nameh à l'exception de l'appendice (اخر). C'est la partie la plus considérable et la plus importante de la chronique kourde. Elle renferme l'histoire séparée de chaque tribu et se termine par l'autobiographie de l'auteur. L'appendice entrera dans le deuxième volume.

Je vais expliquer en peu de mots la méthode que j'ai suivie pour la publication du texte.

J'ai eu à ma disposition quatre manuscrits:

1) Le manuscrit de la Bibliothèque Impériale de St. Pétersbourg, écrit dans l'année 1007 de l'hégire (deux ans après la composition de l'ouvrage) et revu par l'auteur lui même¹). Ce manuscrit précieux mentionné par M. Fraehn (Dorn. Das As. Mus., p. 348; Ritter. Erdkunde. IX, p. 794) a été décrit dans le Catalogue des manuscrits or. d. l. Bibl. Imp., No. CCCVI, p. 295. Il y a une lacune assez grande: elle commence au milieu du chapitre qui traite de la tribu Mahmoudi, et finit à celui qui renferme l'histoire de la tribu Siah-mansour (Tome I. Texte, p. 304 — 324).

2) Le manuscrit de M. Khanykov. Ce savant orientaliste pendant son séjour en Perse en sa qualité de consul-général de Russie, l'avait acheté en 1854 à Dilmakan (chef-lieu de la province de Salmas) et l'avait collationné sur deux autres manuscrits qui provenaient de la bibliothèque de Iahia Khan Ilkhani gouverneur des Kourdes de l'Aderbidjan. M. Khanykov dont le zèle éclairé pour la science est généralement reconnu, a eu l'extrême obligeance de me prêter son manuscrit pour tout le temps qu'en durerait l'impression. La copie de M. Khanykov a été faite à Dilmakan d'après un manuscrit de l'auteur daté de l'année 1007 de l'hégire, par un certain Mouhammed Riza fils

¹) Cette assertion est prouvée par la légende suivante qui se trouve à la fin du manuscrit: وقع تصحيحه وتنقيحه على يد مولفه ومصنفه ادم الله تعالى ايام دولته ورفعته في اواخر شهر شوال سنة سبع والف من الهجرة النبوية صلى الله عليه وآله وسلم ببليد بدليس حفظها الله عن تلبيس ابليس (cette copie) fut corrigée et revue par l'auteur, que Dieu prolonge les jours de son gouvernement et de sa grandeur, à la fin du mois de schavval de l'année 1007 de la fuite du prophète, que Dieu le bénisse et le salue lui et sa famille, dans la ville de Bidlis, que Dieu la garde de la tentation du démon.

de Kerbelai Sabir Ali qui avait accompli son travail par ordre d'un certain Raouschen Efendi et l'avait terminé le 19 du mois de schaaban de l'année 1252 (1836). Voici le texte d'une partie de la légende qui se trouve à la fin du manuscrit :

قال المؤلف قد فرغ عن تحريره وتصحيحه وتنقيحه على يد مؤلفه الفقير ومصنّفه الحقير المحتاج الى رحمة الله الملك الجليل البارى شرف بن شمس الدين الروجكى الاكسرى حفظه الله تعالى عن زلات القلم ومقولات الرقم في اواخر شهر محرم الحرام سنة سبع والى من الهجرة النبوية صلى الله عليه وآله ببلدة بدليس حفظها الله عن التلبيس وقد وقع الفراغ من هذا الكتاب بعون ونصر الله الملك الوهاب على يد اضعف العباد واقصر عن الجهاد محمد رضا بن كربلاى صبر على الساكن في قرية ديلمقان يوم الثلاثاء في قرب الصحى في التاسع عشر شهر

l'auteur dit: cela a été écrit, corrigé et revu par l'humble auteur et compositeur obscur qui sent le besoin de la miséricorde du Dieu très-grand et créateur du monde, par Scheref fils de Schems-ed-din le Roudjeki¹⁾, l'Akasiri (descendant des rois Sassanides) — que Dieu très-haut le garde de commettre en écrivant des erreurs et des fautes — à la fin du mois sacré de mouharrem de l'année 1007 de la fuite du prophète — que Dieu le bénisse lui et sa famille — dans la ville de Bidlis, que Dieu la garde de la tentation (du démon). Quant à la copie de ce livre elle a été terminée, avec l'aide et le secours du Dieu le donateur, par le plus faible des serviteurs de Dieu et le plus insignifiant des mortels Mouhammed Riza fils de Kerbelai Sabir Ali, habitant de la ville de Dilmakan, le mardi matin le 19 du

¹⁾ Voyez sur le mot Roudjeki et sur les différentes manières de l'écrire Tome I, Texte, p. 358.

mois sacré de schaaban¹⁾ (1252). Le manuscrit porte en plusieurs endroits l'empreinte du cachet de Raouschen Efendi. L'inscription de ce cachet est formée d'une sentence persanne; la voici: **الله تجلی آید اما بر دل آگاه آید** la révélation de Dieu vient inopinément, mais quant au coeur, il la comprend. Au milieu du cachet on lit le mot Raouschen **روشن** et l'année 1251. Le manuscrit Khanykov, in fol. de 250 feuilles copié en entier de la même main se distingue par une écriture nette, fine et serrée.

3) Le manuscrit du Musée Asiatique de l'Académie Impériale des Sciences de St.-Pétersbourg, No. 576 de l'ancien fond Rousseau (Dorn. Das As. Museum, p. 282, 283). Ce manuscrit, in fol. de 605 feuilles, d'une écriture peu élégante, mais parfaitement lisible, a été envoyé à M. Rousseau, comme l'indique une note tracée de sa propre main sur la première page, «par Badakhan, Gouverneur de Savouk bouлак, proche du lac de Wan(?)». Ni la date de la copie, ni le nom du copiste ne sont marqués. Le manuscrit n'est pas même achevé; il y a à la fin trois à quatre lignes du texte qui manquent. C'est ce manuscrit qui a servi à M. Wolkow pour la composition de sa notice insérée dans le Journal Asiatique.

4) Le manuscrit du Musée Asiatique, No. 576a, apporté de Perse par M. le baron Bode (Dorn. Das As. Mus., p. 661). C'est un fragment de 100 pages in 4°. Il commence par les mots: **که ایوان کیوان با وجود علوم مکان** (Tome I. Texte. Préf., p. 4)

¹⁾ Il est difficile de décider, d'après les paroles de Mouhammed Riza, s'il a fait sa copie sur un autographe de l'auteur ou d'après un manuscrit qui a été de manière ou d'autre copié sur l'autographe. En tout cas le manuscrit cité par Riza, ne peut pas être le même que celui de la Bibliothèque Impériale, quoique (ce qui est digne de remarque) tous les deux aient été écrits dans la même année (1007). Outre la différence des mois de la date des manuscrits, il y a encore à notifier que les versions des deux textes ne sont pas toujours les mêmes.

et se termine par les mots: *زازوسبحان بیک وسلطان احد بیک* (v. l'histoire des émirs de Souweïda. Tome I. Texte., p. 257. Le manuscrit, d'une écriture assez bonne, est dans un très-mauvais état de conservation et semble être ancien. Au commencement et à la fin du livre les marges sont remplies de hadis et de fragments qui traitent de matières religieuses. Une copie toute récente du chapitre contenant l'histoire des gouverneurs d'Ardelan et qui d'ailleurs se trouve déjà dans le manuscrit, est reliée avec le dernier feuillet. Il y a deux lacunes assez considérables dans cet exemplaire: l'une, à commencer par les mots

وشایسته رفت آن کس است jusqu'aux mots *محمدی خان الشهر* (Tome I. Texte, p. 129 — 159) et l'autre, à commencer

par les mots *و پنج پسر داشت* jusqu'aux mots *آثار شجاعتش* (Tome I. Texte, p. 189 — 197). En outre tous les feuillets ne sont pas reliés en leur place.

Je crois complets deux manuscrits: celui de M. Khanykov et celui du Musée Asiatique No. 576 quoique, à en juger d'après la table des matières donnée par l'auteur, il y manque quatre chapitres. Comme ces chapitres (nommément ceux qui traitent de l'histoire des gouverneurs de Zerza, d'Astouni, de Taseni et de Terza), mentionnés dans la préface ne se trouvent dans le texte d'aucun des manuscrits qui ont été décrits ou qui nous sont connus, il se pourrait, à ce qu'il me semble, que l'auteur ne les ait jamais composés. Ils les aurait nommés avec l'intention de les insérer dans son ouvrage, mais n'ayant pas assez de matériaux sous sa main ou manquant de temps, il se serait abstenu de les écrire. Cela est d'autant plus probable que Scheref ne s'est pas, en général, strictement tenu à l'ordre établi par lui dans la préface; ce dont on peut facilement juger en comparant la table des matières qui s'y trouve avec celle que j'ai faite d'après le texte et que j'ai

placée en tête de l'ouvrage. Le manuscrit du Musée Asiatique No. 576 contient dans la seconde partie du troisième livre après la section qui traite des émirs de Mahidescht, juste à l'endroit où aurait dû se trouver l'histoire des émirs de Bana et celle des émirs de Terza qui manque dans tous les manuscrits, une notice séparée sur les émirs de kelbaghi (كلباغی) (comp. l'exemplaire de Sir J. Malcolm. Morley. Catal., p. 149). Cette circonstance me confirme dans ma pensée et me porte à croire que cet endroit du texte, n'étant pas complet, aurait subi plus tard des changements de la part de l'auteur. Tout ceci n'est cependant qu'une supposition, et la question ne pourra être définitivement résolue que lorsqu'on connaîtra un plus grand nombre d'exemplaires du Scheref-nameh.

Je ne m'étendrai pas d'avantage sur les quatre manuscrits que j'ai à ma disposition, puisque j'en donnerai les variantes à la fin de la seconde partie du texte. Les notes qui paraîtront plus tard serviront aussi à faire apprécier chaque exemplaire à sa juste valeur.

J'ai choisi pour la publication du texte le manuscrit de la Bibliothèque Impériale. Ce choix n'a pas été difficile à faire; la préférence devant être naturellement donnée à une version corrigée par l'auteur, d'autant plus que la permission de tirer parti du manuscrit m'avait été gracieusement accordée par S. Ex. M. le Directeur de la Bibl. Imp. Comme d'après le règlement, aucun livre de la Bibliothèque ne peut être confié à personne à domicile, je me suis vu forcé de collationner le manuscrit Khanykov avec le manuscrit de la Bibliothèque, à la Bibliothèque même. J'ai revu ensuite, pour plus d'exactitude, chaque épreuve sur l'original.

La lacune du manuscrit de la Bibl. Imp. a été remplie d'après le manuscrit Khanykov qui, comme j'ai pu m'en convaincre dans le cours de la publication, est beaucoup plus correct que ceux du Musée Asiatique et a le grand avantage d'avoir été

deux fois collationné. L'endroit de la lacune est indiqué par des parenthèses (). Ce signe à été généralement adopté par moi pour marquer, d'après les autres manuscrits, tous les mots qui ne se trouvent pas dans la version de la Bibliothèque mais qui évidemment, sont de simples omissions du copiste ou sont indispensables pour l'intelligence du texte. C'est le manuscrit Khanykov qui m'a fourni la plus grande partie de ces mots.

Je livre le texte tel qu'il est. C'est pour cette raison qu'il y a si peu de signes orthographiques dans mon édition et les hamzas de l'izafet sur le *ا* et autres ne sont placés que là où ils se trouvent dans le manuscrit même. J'ai été circonspect surtout dans la transcription des noms propres dont le Scheref-nameh fourmille et qui présentent une grande difficulté à l'éditeur. Pour être aussi exact que possible, j'ai préféré conserver intactes les différentes manières d'écrire les noms propres employées par l'auteur ou le copiste. C'est ainsi qu'on verra, entre autres, le nom de tribu روزکی écrit tantôt روزکی, tantôt روزکی, tantôt روجکی. Je me réserve de relever dans mes notes les manières d'écrire qui me paraîtraient incorrectes. Le seul changement que je me suis permis de faire c'est de remplacer, dans les phrases purement persannes, le *ه* par le *ت* à la fin des mots; d'écrire par ex. حیات (vie) au lieu de حياه¹⁾. J'ai corrigé aussi les fautes de copiste qui étaient trop évidentes; il s'en trouve parfois dans le manuscrit de la Bibliothèque dont l'écriture n'est pas toujours soignée: des pages entières ont dû être écrites à la hâte. Dans ces corrections j'ai eu grand soin de ne me laisser guider que par les autres manuscrits. Le manuscrit Khanykov m'a été d'une aide inappréciable. Les corrections qui pourraient donner lieu à quelque doute seront indiquées dans les notes.

¹⁾ Il est resté cependant quelques *ه* par inadvertance de ma part; on trouvera parfois le mot جهت écrit جهته etc.

Certains signes que j'ai employés dans le cours de mon édition, ont besoin d'être expliqués.

Les blancs sont laissés dans les endroits où ils se trouvent dans le manuscrit même.

Les points (...) signifient qu'il y a omission de quelques mots. J'ai employé ce signe, là où il n'y a pas de blanc laissé dans le manuscrit mais où le sens prouve évidemment que quelque chose a été omis, et que je n'ai pu compléter le texte à l'aide d'aucun autre manuscrit.

Les parenthèses [] indiquent, ou les mots que j'ai ajoutés, ou les blancs que j'ai remplis de mon propre chef, d'après les écrivains (autres que Scheref Khan) tels que Ibn Khallikan, Abd-our-rezzak etc., dans lesquels l'auteur lui-même a puisé ses récits. Je ne l'ai fait cependant que dans les cas, fort rares, où les mots ajoutés me paraissaient nécessaires soit pour l'intelligence du texte, soit pour rectifier une donnée erronée qui pourrait bien provenir d'une faute de copiste. D'autres rectifications plus étendues et l'explication circonstanciée de celles que j'ai faites seront données dans les notes et éclaircissements.

Avant de terminer cette préface (que je prierai le lecteur de n'envisager que comme un aperçu général de mon plan d'édition) il me semble nécessaire d'ajouter ici, en guise de renseignement, une nomenclature des exemplaires manuscrits du Scheref-nameh qui se trouvent en Europe et dont l'existence m'est connue. Outre les quatre manuscrits qui m'ont servi pour l'édition du texte et que possède la Russie, il y en a encore trois: un à Vienne, appartenant à M. le Dr. Barb (Ueber die Kurden-Chronik, p. 5) un à Londres (celui de Sir J. Malcolm). faisant partie de la collection de la Société Royale Asiatique de la Grande Bretagne et de l'Irlande (Morley. Catal., p. 151) et un à Paris. Ce dernier est un fort beau manuscrit; il fait partie du fond Ducauroy où il porte le No. 88. (Wolkow. Notice.

Journ. Asiat. 1826, T. VIII, p. 291, note 2; Quatremère, Histoire des Mongols de la Perse, p. 301). Le Musée Britannique doit avoir aussi un exemplaire du Scheref-nameh; c'est celui que M. Rich s'est procuré dans le Kourdistan; il a dû passer au Musée avec tous les autres manuscrits de ce savant voyageur. (Rich. Narrative of a residence in Koordistan. Vol. 1, p. 247, note de l'éd.; Barb. Ueber die Kurden-Chronik, p. 5). Le Musée Britannique, comme nous l'avons dit déjà, possède encore deux traductions turques du Scheref-nameh. Une courte analyse en a été donnée par M. Rieu (Morley. Catal., p. 145. 146, note 3.)

St.-Pétersbourg. Janvier 1860.

V. Véliaminof-Zernof.

ایران و نوران معطوفی دارد نظم منت ایزد را که بر وفق مراد * کرد
کلکم از سر دانش سواد * قصه حکام کردستان تمام * بیش ازین کفن
نیارم والسلام *

تم

بود داوربها دو همخانه را * که هرگز نباشد دو بیکانه را * چو
روز سیاست دهی بارعام * میفکن نظر بر حریفان خام * مبادا
کز آن لہو کسناخ کن * رود با تو کسناخی در سخن * چو بر رشته کارت
افتد کره * شکبایی از جهد بیہودہ بہ * ہمہ کارها از فرو بستگی *
کشاید ولیکن بآہستگی * مکن تربیت بد کھرزادہ را * بیدمست
ہندو مدہ بادہ را * بد از نخوت جاہ بدتر شود * چو کرد
قوی مار اژدر شود * میفکن بکار رعیت کرہ * خدای ہرچہ دادت
بایشان بدہ * سخن ناتوانی بازرم کوی * کہ تا مستمع کردد
آزم جوی * سخن گفتن نرم فرزانیست * درشتی نمودن زدیانکیست *
تواضع کن آنرا کہ دانشور است * زدانش ز تو قدر او برتر است *
ہمی باش روشن دل و صافی رای * بانصافی با بندگان خدای *
زبان سودہ شد زین سخن خامہ را * ورق شد سبہ زین رقم نامہ را *
چہ خوش گفت دانا کہ در خانہ کس * چو باشد زکوبندہ یکحرف بس *
ہمان بہ کہ در کوی دل رہ کنیم * زبانرا بدین حرف کونہ کنیم *
چون برفاقت رفیق توفیق قلم صاحب تحقیق جواہر اخبار غرایب آثار
امرا و حکام کردستان را تا این زمان فرخندہ نشان در سلك تحریر
و تقریر کشید اولی و انسب است کہ بموجب اشارتی کہ در دیباچہ کتاب
شدہ عنان تیزکام خامہ واسطی و خوش خرام و زمام بیان خوش کلام بشرح
و بیان وقایع ایام دولت ابدی الاتصال سلاطین آل عثمان و پادشاہان

شنو پند و دانش بآن بارکس * جو دانستی آنکه بدان کارکن *
بزرگان که تعلیم دین کرده اند * بخردان نصیحت چنین کرده اند *
که ای همچو خورشید روشن ضمیر * جو صبح از صفا شیوه صدق کبر *
بهر کار دل با خدا راست دار * که از راستکاری شوی رسنکار *
اکر وا کزاری بدو کار خویش * نیاید ترا هیچ دشوار پیش *
ز کار تو دشمن هراسان شود * همه کارها بر تو آسان شود * و کر جز
بدو افکنی کار را * نشانه شوی تیر ادبار را * جو غالب شود خوی
بد در مزاج * نباشد بجز خوی نیکش علام * بزن شیشه خشم را
سنگ حلم * بشو ظلمت جهل از آب علم * مزین پشت پا بخت
فیروز را * بقسمت سه کن هر شبانروز را * یکی را بتحصیل
دانش گذار * که بیدانسی نیست جز عیب و عار * بدانند شو اندر
دوم کلرک * سیم را پی دانشان بر بسر * بخوان دفتر کهنگان و نوان *
بهر کشوری بین که چون خسروان * بمیدان شاهی فرس ناخندند *
در آن عرصه نرد هوس باختند * مکن همنشینی بهر بد سرشت * که
دزد ازو طبع تو خوی زشت * شوی از بدی بر زنیکی نهی *
وزو نبودت ذره آکهی * چه خوش کفت دهقان صافی رنگ * که
انگور کبرد زانگور رنگ * بهرکس ره آشنایی مپوی * زهر آشنا
روشنایی مپوی * جفایی که بر تو زعالم رسد * جز از جانب آشنا کم
رسد * هر آن جور کز دور این آسیاست * همه زاشنا رفته بر آشناست *

شما بر ضحیر منبر مهر تنویر همایون ما واضح و لایح کشته شفقت و عنایت خسروانه در باره خود بمرتبه اعلی و درجه قصوی تصور فرمایند و در شهر سنه احدی و تسعین و تسعمابا که فرهاد پاشای سردار ابروان را مسخر کرده قلعه در آنجا بنا کرد فقیر را بجهت ایصال خزینه و ذخیره همراه حسن پاشای میرمیران شام بجانب نعلیس و کرجستان روانه فرمودند و در آن سفر بعضی خدمات از فقیر صدور یافت ناحیه موش را بدویست هزار انچه باقرای خاص ترقی و الحاق ایالت بدلیس فرمودند که مجموع خواص فقیر چهار صد و ده بار هزار انچه عثمانی شد و در زمان سلاطین آل عثمان و خواقین عالیشان این دودمان بهپچکس از حکام و امرای ذی شان ابن مریمت و التغات نشده و امروز که تاریخ هجری در سلخ شهر ذی الحجه سنه خمس و الفست بیمن دولت خاقان عالیشان ابو المظفر سلطان محمد خان حفظه الله تعالی عن الآفات حکومت موروثی در تصرف فقیر است اگرچه بالطبع از این امر خطیر اجتناب نموده اشغال آنرا در عهده ولد ارشد و فرزند امجد موفق باخلاق نیک ابو المعالی شمس الدین بیک طول الله تعالی عمره و ضاعف جلال قدره کرده بنابر شفقت پدر فرزندى چنانچه دأب مولفانست چند بیت در نصیحت فرزند از خرد نامه مولانا جامی علیه الرحمة درین مقام ثبت افتاده مثنوی بیا ای جگر کوشه فرزند من * بنه کوش بر کوهر پند من * صدق وار بنشین دمی لب خموش * چو کوهر فشانم بن دار کوش *

عسکر وان وامراء کردستان نزول در وان شده بخسرو پاشای مرحوم ملاقی گشت فقیر را باعزاز واکرام استقبال نموده بشهر در آورد حقیقت احوال را مهروض پایه سریر اعلای سلطان کردانید بتجدید منشور ایالت باخلعت پادشاهانه وشمشیر طلا که از خزینۀ سلطان قدوان چرکس والی مصر بخزانه عامره پادشاهی انتقال یافته بود مصحوب مصطفی چاوش مع مکاتبات وزرای عظام بتخصیص محمد پاشای وزیر اعظم عز اصدار یافت همچنان خلعت فاخره وشمشیر طلا از جانب مصطفی پاشای سردار عسکر نصرت ماثراً علیحدۀ رسید بین الاقران فقیر را مفتخر و سرافراز ساخته دوستکام و مقضی المرام بقدر دولت آبا واجداد عظام شرف معاودت میسر شد نظم شکر خدا که هر چه طلب کردم از خدا * بر منتهای همت خود کامران شدم * واز تاریخی که پادشاه جمجاه کواکب سپاه عساکر منصوره را بفتح و تسخیر دبار شیروان و کرجستان و آذربایجان مامور کردانید ده سال علی التوالی در اکثر معارك و یورش همراه عسکر نصرت اثر چون ظفر و اقبال همچنان بود در خدمات مرجوعه دقیقه از دقائق خدمتکاری و جانسپاری فوت و فرو گذاشت نمی نمود چنانچه چهار دفعه پادشاه فردوس مکان جنت آشیان که در خط همایون سعادت مقرون بقفیر خطاباً بقلم کهر بار درر نثار در آورده بودند محب صادق شرف خان خطاب کرده نوشته بودند که کمال اخلاص و یکجهتی و نهایت اختصاص و نیکو خدمتی

قزلباشیه اراده نموده که سلطان حسین میرزا برادرزاده اش را بسلطنت نصب سازد در اصل مثلون المزاج بود در آخر در قلعه بواسطه تناول افیون بیکبارگی تلون پیدا کرده بود که یکماه با شخصی اختلاط وزنده گانی نمیتوانست کرد بنابراین سخنان کذب ارباب حقد و حسد در حق فقیر در طبیعتش جایگیر شده بعضی از ایشانرا صلب و سیاست و بعضی را معزول و مقید کرده فقیر را بوعده حکومت نخبجوان اخراج بلد کردانید و حواله در سر نهاده بجانب آذربایجان ارسال نمود و این خود بشارتی یا رمز و اشارتی بود از عتبه الهی و فیض فضل نامتناهی بارخصت مراجعت بود بوطن مالوفی و مسکن معروف و چون مدت یکسال و چهار ماه بحکومت و دارایی نخبجوان مبادرت نمود از درگاه پادشاه فریدون هشت کسری معدلت سلطان جم اقتدار اسکندر مدار مرحوم مغفور سلطان مراد خان علیه الرحمة والفران بوسیله خسرو پاشای میرمیران وان وزینل بیگ حاکم حکاری و حسن بیگ محمودی مزده منشور ایالت بدلیس رسید که از عواطف بیکرانه خسروانه و عوارفی بینهایت ملوکانه اوجاق موروثی بشما عنایت کشته از روی الطینان مستمال و امیدوار کشته بوطن اصلی معاودت نمایند بمضمون کل شیء یرجع الی اصله در روز سیم ماه شوال سنه ست و ثمانین و تسعمایه از نخبجوان با موازی چهار صد نفر ملازم که از آنجمله دو بیست نفر از عشیرت روزکی بود در عرض سه روز ببعاونت

بلازمت شاهی رسید واراده نمود که فقیر را ملازم رکاب همایون سازد چون معامله قزلباش بهم برآمده وضع دگر پیدا کرده وعشایر و اوبماقات قزلباشیه دو طرفه شده وشاه طهماسب نیز بواسطه ضعف پیری از ضبط ایشان عاجز گشته وعنقریب احتمال بیکدیگر افتادن وکمان فساد کلی داشت که بمنصه ظهور آید فقیر صلاح در توقف ندید والتماس نمود که فقیر را بطرفی از اطراف ممالک محروسه ارسال دارند شاه طهماسب بعضی از محال شیروان را بفقیر ارزانی داشته وجه واجب عشیرت روزکی را از وجوهات خواص شیروان که تراکمات وارث واق داش و قباله و باکو وکنار آبست تعیین نموده فقیر را روانه شیروان ساخت چون مدت هشت ماه در آنجا توقف کرد خبر فوت شاه مرحوم وفترات قزوین و قتل سلطان حیدر میرزا و خروج اسمعیل میرزا از قلعه ونوجه بدار الملك قزوین رسید درین اثنا حکم شریف بنام فقیر فرستاده از شیروان بخدمت خود دلالت کرده بمنصب امیر الامراء اکراد سرافراز ساخت ومقرر فرمود که علی الدوام در رکاب سعادت فرجام بوده هرگاه امرا وحکام کردستان ولرستان وکوران وسایر طوایف اکراد را مهمی که در درگاه پادشاهی باشد مراجعت بحقیق کرده جمله امور ومهمات ایشان در دست فقیر فیصل پذیر گردد بنوعی در اعزاز واحترام فقیر مبالغه نمود که محسود اقران کشته بلکه رشک اعیان قزلباش شد آخر الامر مفسدان در خفیه بعرض ایشان رسانیدند که یعنی فقیر باتفاق بعضی امراء

دل جهان پناهان باشند * هم بر جگر ستمگران نیش زنند * هم مرهم زخم داد خواهان باشند * صنوف رعایت و حمایت بارعایا و متوطنان آنجا نموده در استرضای خاطر شاهی کوشیده بنوعی سلوک کرد که مرضی کشت چنانچه چند دفعه نواب شاهی اوامر شریفه فرستاده اظهار این معنی نمود که کمال عدالت و رعیت پروری و نهایت شجاعت و مردانگی شما بر ضمیر منیر نواب همایون ما واضح و لایح کشت سفید روی دارین باشی محصل کلام از برکت دعای آن پادشاه عدالت کستر کار بجایی رسید که فقیر با چهار صد و پنجاه سوار و پیاده با سلطان هاشم نام شخصی که مردمان کیلان از اولاد سلاطین آنجا بسطانت نصب کرده بودند با هجده هزار سوار و پیاده برخاسته بعزم محاربه و مجادله بر سر فقیر آمده اتفاق جنگ افتاد بتوفیق حضرت رب جلیل شکست بآن ذلیل افتاده موازی يك هزار و هشت صد نفر از کیلانیان در آن معرکه بقتل رسید و از سرهای ایشان سه مناره نصب کشت و قطع نظر ازین کرده دیگر آنجا فتوحات غیبی و نصرت لاریبی روی نمود که رواج و رونق بسیار از آن بروزگار خجسته آثار این شکسته خاکسار راجع وعاید گردید و چون از عفونت هوای کیلان و کثرت امراض مزمنه که اکثر مردم کار آمدنی روزگی ضایع شدند طبیعت نفرت نموده فقیر را اراده بیرون آمدن از کیلان بخاطر رسید حقیقت آنرا معروض حضرت شاهی گردانید و بعد از هفت سال که در آنجا بسر برده رخصت خروج یافته در قزوین

شاهی رسید فقیر را بخالوی پدر منزلت محمدی بیگ حاکم همدان سپردند آنجناب این مستهام را در سلک فرزندان خود انتظام داده دختر خود را بعقد فقیر در آورد و شاه طهماسب وجه معیشت فقیر و واجب عشیرت روزکی از حوالی همدان تعیین کردند و مدت سه سال دیگر اوقات در همدان گذرانیده چون غوغای سلطان بایزید و آمدن او بملازمت شاهی و گرفتار شدن او و تردد ایلیچیان از جانب روم واقع شد والد مرحوم را تکرار بدلالت و استتالت بقزوبین آورده نفویض امارت روزکی بدو نموده الگه کهرود من اعمال قم بدو ارزانی داشته روانه آن صوب گردانیدند و بعد از چند سال باز پدر مرحوم از غوغای امارت که نه بر تنسیق مدعای او بود دلگیر گشته شاه جنت مکان امارت روزکی را بار دیگر بفقیر بیسقدار رجوع کردند وجه مواجب و علوفه ملازمان را از مالوجهات اصفهان مقرر گردانیده و فقیر در قزوبین بامر ملازمت اشتغال نموده دو سال علی الاتصال از ملازمت منفق نشد بعد از آن تقدیر ربانی بر گرفتاری خان احمد کیلانی والی بیه پیش تعلق گرفت و اراده شاه مرحوم بتسخیر ولایت او جزم شد فقیر را با چند نفر از امراء قزلباشیه بحفظ و حراست آنجا مامور گردانیده سایر امراء قزلباشیه بنوعی که مرضی طبع پادشاه مرحوم بوده باشد از عهده بیرون نیامده بلکه بنیاد جور و اذیت نموده برعایای آنجا ظلم و تعدی کردند بغیر از فقیر که رضای خلق و خالق منظور نظر داشتیم نظم صاحب نظران انیس شاهان باشند * مقبول

کرده بمصاحبت مردمان دین دار و کسان بامانت اخبار ترغیب میفرمود
و دایم ایشانرا از اختلاط مردم مفسد کج طبع شیر بد نفس فاسق
مانع آمده خدمت علما و فضلا بدیشان تفویض مینمود و چون بعد رشد
و تمیز میرسیدند بفضول سپاهگری و تبر انداختن و چوکان باختن و اسب
ناختن و قوانین سلام شوری و قاعده انسانیّت و آدمگری می آموخت
و می گفت گاهی بصنعت نقاشی نیز مقید باشید که سلیقه را سر راست میکند
نظم هر که زدولت اثری یافته * از دل صاحب نظری یافته * هر نظری
کز سر صدق و صفاست * چون بحقیقت نکری کیمیاست * همت پاکان
چو در آید بکار * برك کل تازه بر آید زخار * بنا بر قاعده معهوده چون
سن فقیر بنه سالکی رسید در شهر سنه ثمان و خمسین و تسعمایه بحرم
خاص و محفل اختصاص خود برده سه سال در سلسله آن پادشاه پاکیزه
اطوار و در سلک خدام آن سلطان نیکو کردار منخرط بود تا در تاریخ سنه
احدی و ستین و تسعمایه که ابوی محمودی از ملازمت پادشاهی استعفا
کرده کنج انزوا اختیار کرد عشیرت روزکی بانفاق از شاه طهماسب
استدعا کردند که حکومت را بفقیر عنایت فرماید حسب الاتماس ایشان
فقیر را در سن دوازده سالگی بمنصب امارت سرفراز ساخته الکاء سالیان
و محمود آباد من اعمال شیروان مرحمت فرموده چون مدت سه سال
در آنجا بامر حکومت مبادرت نمود و شیخ امیر بلباسی که لله و وکیل فقیر
بود فوت شد الکاء سالیان را تغییر دادند فقیر در بیلاق مرغان بملازمت

بظهور آمده حکومت ارزنجان و آن حدود بدو تعلق داشت و بالفعل آثار
 خیرات و مبرات او در قصبه ارزنجان از مساجد و مدارس موجود است غرض
 که چون مدت هفت سال از ارتحال ایشان بآن دیار... این فقیر خاکسار
 ساقط از درجه اعتبار از صبیۀ امیرخان در قصبه کرهرود من اعمال
 قم عراق در تاریخ بیستم شهر ذی القعدة سنه تسع و اربعین و تسعمایه
 موافق توشقان بیل تولد یافت و مسقط الراس فقیر در منازل قضات کرهرود
 که نسب عالی تبار ایشان بقاضی شریح کوفی که در میانه علما و فضلا
 بعلو شان و سمو مکان معروفست میرسد اتفاق (افتاد) از تاریخی که از کوفه
 بآن دیار افتاده اند همیشه مردمان فاضل دانشمند در آن سلسله موجود
 بوده و از برکت دعای آن طبقه عالیه از زمان صبی الی یومنا هذا
 که سنین عمر از سرحد خمسین در گذشته و مشرف بر حدود ستین گشته
 اوقات بمصاحبت علمای دانشور و مجالست فضلائی فضیلت کستر صرف
 شده هرگز خود را بک لحظه از ملازمت آن طایفه علیه منفک ندیده
 نظم جامی از آلابش تن پاک شو * در قدم پاک روان خاک شو * شاید
 از آن خاک بکردی رسی * کرد شکافی و بپردی رسی * و چون عادت
 پادشاه مغفور شاه طهماسب چنان بود که اولاد امرا و اعیان خود را
 در صغر سن بحرم خاص خود برده در سلک شاه زاده کان اختصاص داده
 بخادیم ذوی الاحترام انتظام میداد در تربیت و رعایت دقیقه نامرعی
 نیکداشت بتعلیم قرآن و خواندن احکام شرعیه و تقوی و طهارت تعریض

مارسان فنون را فتاده در دنبال * زنجوبان طلبیدم قواعد اعراب *
زصرفیان شنویدم ضوابط اعلال * زعلم فقه و اصولش تمام دانستم * که
چیست مستند حکم هر حرام و حلال * شد از روای حدیث و اثر مرا روشن *
ره پیمبر و آئین صحب و سیرت حال * نشد زعلم مجرد چو کلم من حاصل *
بر آن شدم که کنم آن علوم را اعمال * صغیر ذکر زدم بالعشی و الاشراق *
ندیدم فکر شدم بالغدو و الاصال * زذکر و فکر رسیدم بمشهدی که گرفت *
حجاب کون زوجه حقیقت اضلال * وجود واحد و نور بسیط را دیدم *
عبان بصورت اضوا و هیات اطلال * نمود کثرت ظاهر زوحدهت باطن *
بسان ذروه آتش زشعله جوال * هرچند بر ارباب فضل و کمال
و اصحاب دانش و افضال روشن است که مقصود از تمهید و غرض از تشبیب
این مقال شرح حال فقیر شکسته بال و کیفیت حال خیر مآل خود را
بر سبیل اجمال از زمان تولد تا حال برین منوال است که چون
والد بزرگوار فقیر بحسب تقدیر از وطن مالونی و مسکن معروف
هجرت دوری و مفارقت ضروری نموده بدیار اعجم افتاده والده مستهام
که صبیّه امیرخان موصولو بود بعقد نکاح در آورد امیرخان ولد کلایی بیک
بن امیر بیک المشهور بتوقات بایندورست که در زمان سلطنت حسن بیک
بایندوری از جمله امرا و حکام عمده آن سلسله بود و در محاربه حسن بیک
با سلطان ابو سعید کورکان در قرا باغ و مقاتله که با سلطان محمد خان غازی
(در صحرای بایبورت) اتفاق افتاد ازو آثار شجاعت و علامت شهامت

اطاعت سده سنیه پادشاه مرحوم مغفور سلطان مراد خان نموده بمنصب
سنجاق الشکر و ملاذکر مفتخر شدند

ذیل در بیان احوال فقیر حقیر شکسته بال از زمان تولد تا حال

که تاریخ هجری در سنه خمس والفسط * منم چو کوی بیدان فسحت مه
وسال * زصولجان قضا منقلب زحال بحال * نخست باز فتادم به پشت
یکچندی * بدان مثابه که باشد طبیعت اطفال * نکرده هیچ کنه لیک
چون کنهکاران * بهد تربیتم بسته دست و پا بدوال * قدم زرفتن
لنک وکف از گرفتن شل * دهان زخوردن بند و زبان زکفتن لال *
زنوک هر مژه خون جگر بیفشانده * نیامده بدهان شیر صافیم چو زلال *
وزان پسم نرسیده هنوز قوت عقل * بیپابه که بمین را جدا کنم زشمال *
زحجر مرحمت مادرم کشید بعیز * عنایت پدر مشفق حمیده خصال *
بدست صنع معلم سپرد دست مرا * بیپای طبع من از عقل او نهاده
عقال * فشانده جان مرا در زمین استعداد * زحرفهای هجی تخم علم وفضل
وکمال * کشاده باصره را از نقوش خطیشان * ره نظر بعروسان عنبرین
پر و بال * رساند ناطقه را در وجود لفظیشان * بمنتهای بیان در مجاری
اقوال * زحرف حرف کلام هجی کنان گذراند * چو رهروی که بیپایش
نهاده اند شکال * در آن سبق چو زبانم شکال را برداشت * شدم روانه
بمقصد بکام استعجال * زیبای بسمله تا سین ختم ناس مرا * عبور داد
برین منیع و برین منوال * در آمدم پس از آن در مقام کسب علوم *

سلطنت جلوس کرد کس بطلب ابوی مخدومی فرستاده اورا بقزوین آورد و چون شصت و هفت مرحله از مراحل زنده‌گانی طی کرده بود و اکثر اوقات شریف ایشان بغصه و غم و اندوه و الم میکذرانید مع هذا از کثرت استعمال تراکیب و مکیفات افیون دماغ خشکی پیدا کرده پروای ملازمت خواقین و میل اختلاط کسی نداشت به تنهایی خوی کرده بود نظم مجردان نو از باد غیر خاموش اند * بخاطری که نوی دیگران فراموش اند * و درین مدت مفارقت اولاد ذکور و اناث و عموم عشیرت روزکی بدو تاثیر کرده بود بحسب اتفاق در آن حین که بقزوین تشریف آوردند جمله فرزندان و ادنی و اعیان روزکی حاضر بود بدیدار ایشان مبتهج و مسرور کشته هم در آن اوقات مزاج شریفش از نهج استقامت منحرف کشته بعارضه مرض ندای ارجعی الی ربک راضیه مرضیه و صدای فهو فی عبثه راضیه فی جنه عالیه را بسع رضا اصغا فرموده در قزوین بجوار رحمت الهی پیوست مثنوی او رفت و گذشت ازین گذرگاه * و آن کیست که نکذرد ازین راه * راهیست عدم که هر که هستند * از آفت تیغ او نرسند * جاوید بهشت جای یادش * جا در حرم خدای بادش * و ازو مسود لوراق شرف و خلف دو پسر ماند خلف بیک بعضی اوقات در سلك قورچیان شاه طهماسب و چند سال بمنصب یوز باشی کری مختلط بود آخر در زمان شاه سلطان محمد بمنصب امارت رسید و از زمره مقربان حمزه میرزا شد بعد از قتل میرزا

ساختند و ابراهیم بیك از شاه طهماسب و شمس الدین خان رعایت
 نیافته بعد از دو سال باز بروم عودت کرده شمشیر و کفن در کردن
 انداخته بعثه علیه سلطان غازی سلیمان ثانی رفت کناهان او از
 میامن پرتو الطای سلطانی عفو شد سنجاقی از ولایت روم ایللی
 بدو عنایت کشته مدة الحیوة در آنجا بسر برد آخر در دست غلامان
 مملوك خود بقتل رسید و شیخ امیر در اوایل منظور نظر عوطف
 و مشمول الطای عوارفی شاهانه کشته منصب یوز باشی کری قورچیان
 اکراد که قبل ازین ایراد یافت بدو مفوض شد آخر بواسطه کثرت
 استعمال افیون در آن کیفیت نماند در نظر پادشاه و خیل و سپاه مطرود
 و در چشم خلایق مردود کشت تا در شهر سنه خمس و ستین و تسعمایه که
 در شیروان بوکالت فقیر نصب شده بود فوت شد و دده بیك نیز
 از منصب یوز باشی کری قورچیان طهران معزول شده با چهل نفر از
 قورچیان روزکی بوکالت ابوی مخدومی مامور گردید و در تاریخ سنه ست
 و خمسین و تسعمایه در کرجستان شربت شهادت چشید و شمس الدین خان
 یکبارگی از ملازمت متنفر کشته کنج انزوا و انقطاع اختیار کرد و موازی
 صد تومان که دو بیست هزار اچمه عثمانی میشود از مالوجهات بلده
 اصفهان جهت مدد معاش او تعیین فرمودند و حکم ترخان دادند که
 بچار و بساق نرود و در بلده مزبور ساکن شود و چون ده سال برین وتیره
 گذشت شاه اسمعیل ثانی از قلعه قهقهه بیرون آمده در قزوین بر تخت

رفته اورا بدست آورند امرای مزبوره بامثال امر مبادرت نموده ابراهیم بیك را در قلعه كلهوك مركزوار در میان گرفتند وكر بر محصوران مضیق كردید ابراهیم بیك در صلح و آشتی زده برادر خود قاسم آغا را نزد خسرو پاشا فرستاد که از سر جرایم او درگذرد پاشا بشرط آمدن ابراهیم بیك کناهان اورا عفو کرده اما ابراهیم بیك وهم کرده قرار برفتن نداد برادر دیگرش شیخ امیررا بنزد امرایی که اورا محاصره داشتند فرستاده التماس نمود که شیخ امیررا بخدمت پاشا فرستاده مهلت طلب دارند که او بعد از چند روز دیگر که امرای از سر قلعه برخیزند بخدمت پاشا رفته عذر تقصیرات بخواهد چون امرای این اخبار را بعرض پاشا رسانیدند قابل نکشته قاسم آغا را برادرش را بعقوبت تمام در آمد بقتل آورده بامرا حکم فرستاد که شیخ امیر نام برادرش را نیز بقتل آورده در محاصره قلعه اقدام نمایند شیخ امیررا ازین قضیه بعضی امبا مطلع ساخته محل غاز شام بعزم وضو ساختن از نزد امرای بیرون رفته خودرا بمیان بیشه وجنگل انداخته فرار کرد و خودرا بمیان عشیرت حکاری انداخت و بجانب قزلباش رفت ابراهیم بیك چون بر قتل برادرش قاسم آغا و فرار کردن برادرش شیخ امیر واقف شد خودرا بقلعه امورك انداخت در آنجا نیز استقراری نکرده بجانب قزلباش فرار کرد محصوران قلعه امان طلبیده امرای بوسیله بهاء الدین بیك حاکم حزو از کناهان طایفه محصور در گذشته ایشانرا سالما بیرون کردند هر سه قلاع را ویران

ولد شیخ امیر بلباسی ارزانی داشتند ابراهیم بیک قلعه امورك وکلوهك وپوغنادرا بید تصرف در آورده وقلندر آغا را چنانچه توقع او بود رعایت نکرده باتفاق دده بیک قوالبسی ومیر محمد ناصر الدینی با موازی چهار صد نفر از متعینان روزکی بمیرلوی بدلیس عصبان نموده با اهل وعیال جلاء وطن اختیار نموده متوجه آذربایجان شدند بعد از آمدن ایشان شاه طهماسب در مقام رعایت شمس الدین در آمده اسم او را بخانی موسوم کردانیده در سلك امراء عظام منخرط کردانید و الگاء سراب را با بعضی محال دیگر بدو ارزانی داشت و بعضی اوقات الگاء مراغه و نوابغ وکاهی الگاء دماوند و دار المرز وکاهی کرهرود و جهرود و فراهان عراق را بدو مرحمت کردند و اکثر اوقات در ییلاق و قشلاق در رکاب پادشاهی بسر می برد و تا موازی صد و پنجاه نفر از متعینان روزکی را در سلك قورچیان عظام و بساولان کرام انتظام داده از آنجمله شیخ امیر بلباسی و دده بیک قوالبسی را بمنصب جلیل القدر یوز باشی کری سرافراز ساختند بعد از آنکه دده بیک ومیر محمد وقلندر آغا جلای وطن کردند خسرو پاشای میرمیران آمدرا از جانب ابراهیم بیک دغدغه بخاطر رسیده کس فرستاده او را بدیار بکر طلب کرد ابراهیم بیک نیز متوهم کشته قلاع خودرا مستحکم ساخته در رفتن مسامحه و مسامله نمود چون حقیقت این احوال را پپایه سریر سعادت مصیر عرض کردند فرمان واجب الادعان نافذ کردید که امرای کردستان باتفاق بر سر ابراهیم بیک

فلاع ولایت بدلیس را خالی کرده کماشتکان سلطانی کرد وموازی پانزده نفر از اعیان روزکی بضبط ملاطیه فرستادند وبعد از کوچ نمودن موکب همایون سلطانی شمس الدین بیک باراده رفتن ملاطیه از راه صاصون با اهل وعیال متوجه آن صوب شدند چون در آن عصر حاکم صاصون سلیمان بیک عززانی بود چون باو ملاقی شد اورا از رفتن ملاطیه منع کرده گفت که در خانواده شما بغیر از تو کسی که وارث اوجاق موروثی باشد نماند وطایفه رومی بغایت نااعتمادند اگر ترا ضایع سازند قطع نسل خواهد شد بنابراین وهم وهراس برضبیر او مستولی گشته در رفتن ملاطیه متردد شد اتفاقا در آن حین شاه طهماسب در ارجیش توقف داشت وعبد الله خان ویدر خان استاجلو ومنتشا سلطانرا بجهت نهب وغارت ناحیه اخلاط وموش مامور ساخته بود وبیم آن داشت که ضرری از لشکر قزلباش بمردم عشایر وقبایل روزکی برسد بالضرورة فسخ عزیمت ملاطیه نموده عنان بکران بطرف قزلباش معطوف داشته اظهار اطاعت کرد باخانه وکوچ متوجه تبریز شد وشش نفر از آغایان روزکی را فرصت آن شد که با او رفاقت وموافقیت کردند واوله نیز متوهم گشته بدلیس را خالی گذاشته در عقب سلطان غازی بجانب دیاربکر رفت چنانچه چند روز قلعه بدلیس بی صاحب ومافظ ماند بعد از آن ناحیه امورك وخویت وپوغناد وکرنج چهار ناحیه از ایالت بدلیس تفریق کرده بدستور ستجاق حسب الالتماس اوله بابراهیم بیک

بدو گفتند که پادشاه ولایت بدلیس را از شما میخواهد که در عوض ولایت ملاطبه و مرعش را بطریق ملکیت بشما ارزانی دارد شمس الدین بیک در جواب مبادرت نموده گفت که سر و مال و ملک ما جمله پیدادشاه تعلق دارد محمود عمادان شخصی که از یکانه وعده آغایان روزکی بود در دیوان حاضر بود بلفظ کردی توجه بطرف شمس الدین بیک کرده گفت بعد از آنکه ولایت موروثی و اوجاق روزکی از بد تصرف ما برود زندگانی ما بچه کار می آید اگر اشاره فرمایی ابراهیم پاشای وزیر اعظم را بضرب خنجر سوراخ کرده موازی یکصد و پنجاه کس از عشیرت روزکی امروز در دیوان موجود است همه در اغور اوجاق کشته کشته نامی در صفحه روزگار یادگار میگذاریم شمس الدین بیک در جواب فرمود که از جانب پادشاه و وزیر نسبت با کم التفاتی نیست همه تحریک اوله است که گفته اند نظم بلند اقبالی دشمن بلا بیست * و کرنه کوه کن مردانکی کرد * و بکر بیک روزبھانی که آغاء غلمان آمد بود در آن حین سنجاق عدلجواز بدو مفوض شده بود از مقدمات روزکی واقف شده بزبان کردی گفت که زنهار بقول جهلای اگراد عمل ننمایی اگر ولایت بدلیس چند روز از دست برود هرگاه سر بسلامت است باز اوجاق بدست می آید چون سخن شمس الدین بیک بعرض پادشاه رسید خلعت شاهانه واسب با زین و لجام و زنجیر و تپوز طلا و منشور ایالت ملاطبه بیرون آمد منشور ایالت بدلیس باوله عنایت کشت و شمس الدین بیک

مقاومت عساکر دریا مقاطر سلیمانی نیاورده بجانب درجزین و همدان حرکت نمود با وجود آنکه شانزده درجه از درجات تحویل میزان گذشته بود لشکر قیامت اثر برف و سرما بعزم تسخیر ممالک عراق از هوا بزمین نزول فرمود و بنوعی اشتداد کرد که طریق عبور و مرور بر عساکر منصوره منسد گردانید و بسی نفس از مردم روم و اسب و اشتر و الاغ و چاروا از اردوی همایون سلطانی از شدت برودت و کثرت برف و قلت آذوقه در معرض تلف در آمد بناء علی هذا این چشم زخمی بود که بعسکر اسلام رسید اوله را با اغرق و بیکچری در تبریز گذاشته بجانب دار السلام بغداد نهضت نمود و محمد خان شرف الدین اوغلی تکلو که ابالت بغداد بدو مفوض بود از آوازه موکب سلیمانی چون نمل ضعیف و مور نجیف سراسیمه کشته اهل و عیال خود را در کشتیها نهاده بجانب شوستر و دزفول فرار کرد و بلا مجادله و مناقشه فتح بغداد سلطان غازی را میسر شد زمستان در آنجا قشلاق فرموده شمس الدین بیک در آن سفر ملازم رگب ظفر انتساب سلطانی بود و از بغداد رخصت انصراف حاصل کرده متوجه بدلیس شد در اول فصل بهار که سلطان غازی از راه التون کوپری متوجه آذربایجان شد آوازه معاودت بمستقر جلال در طاس کنبد بوقلمون انداخت و در ظاهر اخلاط کریاس کردون اساس و شادروان فلک مماس سر باوج ذروه مهر و ماه برافراخت شمس الدین بیک را وزراء عظام بتحریریک اوله نافرجام در دیوان سلیمان امتشام حاضر ساخته

این اخبار مهمات خراسان معطل گذاشته روی توجه بجانب آذربایجان
 آورده چون توجه موکب شاهی از خراسان در تبریز مسعود ابراهیم پاشای
 وزیر شد مسرعی باستعجال همراه صبا و شمال باستانه ملك آشیانه
 سلطانی ارسال نموده اشعار توجه شاه طهماسب بجانب آذربایجان
 واستدعای وصول چتر فلک فرسا بدیار عجم کرد سلطان غازی تبهه
 اسباب سفر نموده بالشکری که عدد نجوم افلاک در تعداد آن ناچیز بود
 و سپاهی که محاسب عقل دراک از شرح احوال آن عاجز و حیران بود
 از دار السلطنه قسطنطنیه المحبیه بیرون آمده بجانب تبریز نهضت
 فرمود و وصول موکب هر دو پادشاه در عرض يك ماه باذربایجان اتفاق
 افتاد و سلطان غازی بقانون و آداب عثمانی آوازه آهنك عراق از دایره
 چرخ چنبری گذرانید و ندای ساز جنگ و صدای مجادله و قتال بکوش هوش
 خورد و بزرك رسانید و بقول عظمای امرا عمل نموده کسانی که بارها
 در معارك مقاتله و صفوی محاربه آثار جلالت و علامت شهامت ازیشان
 بظهور آمده پیشرو سپاه نصرت پناه ساخت تا بقوت بازوی کامکاری
 و بضرب شمشیر صاعقه کردار مخالفانرا مغلوب سازند و قلب و جناحین
 لشکررا مانند سد اسکندر استوار کرده بدین ترتیب آهنك عراق کرد
 و شاه طهماسب نیز تا سلطانیه باستقبال آمد اما چون در آن ولا در میان
 عسکر قزلباش عدوت و خصومت بدرجه اعلی و مرتبه قصوی رسیده بود
 و زیاده از هشت هزار سوار در سر رایت او موجود نبود بدین واسطه تاب

مقابل است و ماه چهارده جهان افروز بدر را واقعه جگرسوز احد مائل
وسریر حکومت و مسند هشت که بقرار دوام و افتخار احتشام ثبات و نظام
خواهد یافت چاره ندارد و انقلابات غریبه و انتقالات عجیبه برهان واضح
و تبیان لایح بر صدق این مقالات و بیان این حالات احوال شمس الدین
خانست چه در اول بجای بدر بر مسند حکومت بدلیس متکین گشت
و در اواخر از اثر کم عنایتی سلطان غازی و بی معاونتی و ناسازی بخت
مهاجرت اوطان اختیار نمود و شرح این سخن آنست که چون امیر شرف
در تاتیک شربت شهادت چشید عشیرت روزکی او را از قلعه اخنزار
آورده در بدلیس بحکومت نصب کردند و سر ارادت در ریفه اطاعت
او نهادند و رتق و فتق قبض و بسط امور ایالت را بکف کفایت حاجی شرف
بن محمد آغای کلهوکی گذاشتند چون یک سال و شش ماه از ایام حکومت
او منتهی شد در تاریخ اواخر سنه احدی و اربعین و تسعماه سلطان
سلیمان خان بتهریک اوله ابراهیم پاشای وزیر اعظم را سردار لشکر
ظفر اثر نموده روانه آذربایجان گردانید چون اعلام نصرت فرجام سپاه
خجسته انجام بظاهر دیار بکر پرتو التفات انداخت شمس الدین بیک
تحف و هدایای مرغوب برداشته استقبال پاشای مزبور کرد و بعد از
وصول بعسکر ظفر قرین ابراهیم پاشای وزیر باعزاز و احترام او مبادرت
نموده منشور ایالت بدلیس را از نیابت سلطانی بدو ارزانی فرموده
همراه لشکر فیروزی اثر متوجه تبریز شد شاه طهماسب از استماع

داد بنوعی که قبل ازین مذکور شد و از خیرات و مبرات جامع شریف و مدرسه منیف و زاویه لطیف در نفس بدایس ساخته موسوم بشرفیه گردانید و قیصریه و خان دو طبقه عظیم بنا کرده قریبای خوب و مزارع و نکابین و طاحونه معمر بر حاصل وقف ساخت و تولیت جمیع موقوفات و مزارع مشروط باولاد ذکور خود بطنا بعد بطن الی الانقراض گردانید و در جنب مسجد جامع محل مدفن خود تعیین کرد و شاه بیکی خاتون بنت علی بیک صاصونی که زوجه وی بود کنبدی بر سر مقبره او بنا کرده باتمام رسانید بعضی اوقافی بجهت حافظان جزء خوان مقرر کردند که در صبح و شام در سر مرقد شریف ایشان بتلاوت قرآن مشغول باشند و چه چهارم در بیان احوال امیر شمس الدین بن شرف خان بر اهل دانش و بینش و واقفان کارخانه آفرینش چون فروغ آفتاب جهانتاب روشن و بسان لمعان صبح صادق مبرهن است که چون قادر مختار عزشانه هرگاه که خواهد که دولتمندی را بعلو شان و رفعت مکان در مستقر دولت متمکن سازد و بتاج و هاج حکومت فرق فرقد سای او را برافرازد در تباشیر صبح دولت بومبادی ایام حشمت او را بنظر موهبت و بلیت پرورش دهد تا آن دولتمند بصف جلال و جمال و اقبال و انتقال و انعام و انتقام و لطف و عنف و مهر و کین و سرعت و تمکین تربیت یابد و نیر عالم افروز خرت طینه آدم بیدی اربعین صباحا از افق این معنی می تابد و وطنطنه و ما ارسلناک الا رحمة للعالمین را دغرغه لبس لك من الامر شیء

پازوکی را بقتل آورده تیغ بیدریغ در ذکور وانات خورد و بزرك ایشان نهاده بعضی از آن جماعت از مهرکه فرار کرده در غاری که در قرب قلعه اوکانست متحصن شدند بدود آتش دود از دودمان ایشان بر آوردند و مسود اورلق را از بعضی اعزه استماع رفت که عجزه انبانی بر سر کشیده خود را از آن بلیه که یاد از صرصر عاد میداد خلاص کرده متنفسی در قید حیات نماند و جزای اعمال ناصواب ایشانرا در کنار ایشان نهاده اهل و عیال ایشانرا اسیر و دستگیر کرده سالما وغانما عود نمودند و در تاریخ سنه تسع وثلثین بقصد تسخیر قلعه اختمار که در میان دریاچه وان وارجیش است و از قدیم الایام داخل ولایت روزکیه بود آخر بتصرف حکام شنبو در آمده بود رفته کشتی چند تعبیه کرده بزور و غلبه قلعه را مسخر کردانیده حاکم قلعه که رستم بیگ بن ملک بیگ حکاری بود در آن غوغا بضر بفتنک بقتل رسید و الکا اسعد را که حاکم بختی بزور و غصب تصرف کرده بودند انتزاع کرده باز بتصرف ملک خلیل حاکم حسنکیفا داد چنانچه در ضمن حکایات سابق و روایات متناسق مستفاد میگردد و در وقت گرفتن ناحیه ارزن از ملک خلیل بتصرف محمد بیگ صاصونی داد و شیخ امیر بلباسی را بمعاونت عز الدین شیر حکاری فرستاده دست تسلط طایفه محمودی را که بامداد قزلباش بولایت ایشان دراز کرده بودند کوتاه کردانید و عوض بیگ محمودی را که اورکمز سلطان قزلباش در قلعه وان حبس کرده بود جبرا و قهرا اطلاق

بر طبق عرض نهاد و چون مجلس بزم و حضور در خیمه و خرگاه بانواع بهجت و سرور زیب و وزینت یافت امراء ذی شان کردستان مثل سید محمد حکاری و شاه علی بیگ بختی و ملک خلیل ابوبی و حسن بیگ پالوهی در آن جشن دلگشا حاضر گشته داد عیش و خرمی دادند و در آن ایام علی الدوام جوانان کردستان بچوگان باختن و قبق انداختن اشتغال نموده طبقاتی زر و طلا ایثار و نثار میکردند و بعد از تقدیم مراسم جشن و سور امراء عظام و حکام کرام را پیشکشهای لایقه و خلعتهای فاخره داده رخصت انصراف فرمودند و از طوایف مختلفه هرکس که حیف و غدیری بابا و اجداد عظام او کرده بودند در مقام انتقام ایشان در آمده آرزو در دل نکذاشت از آنجمله عشیرت بازوکی از تاریخی که شاه اسمعیل چولاق خالدر را بحسب تقدیر امیر الامراء کردستان کردانیک ناحیه اوکان من اعمال موش را تصرف نموده داخل الکاء خنوس کرده ببرادرش رستم بیگ داده بود و او آنجا را متصرف شده ازو تعدی بسیار بعشیرت روزکی رسیده فشلاق در اوکان می نمود در تاریخ سنه اثنی و عشرين و نسمایه شرف خان در قلب شتا و زمستان که در ناحیه موش از شدت سرما و کثرت هرودت هوا دریای زخار و بحر خونخوار شده بود و پرنده و چرنده را در فضای آن مجال طیران و امکان سیران نبود با موازی یکهزار و پانصد نفر از جوانان روزکی لاکان در پابها خود بسته ابلغار بر سر رستم بیگ برد و او را با دو پسرش و چهار صد نفر از جوانان کار آمدنی

ولشکریان چون این حال مشاهده نمودند روی در وادی انهزام نهاده در آن روز موازی هفتصد نفر از جوانان خنجرگذار و دلبران عدو شکار در معرض تلف در آمده از آنجمله پانصد نفر از امیرزاده و آغایان عشیرت روزکی بود که با سیدی علی آغای وکیل بقتل رسید و سکر بیگ ولد او با بعضی اسیر و دستگیر شدند اوله از صدور این واقعه از آنجا عنان عزیمت بصوب وان و وسطان معطوف داشته قدم در ولایت بدلیس نهاد خورد و بزرگ روزکی از حدوث این واقعه عابله سیدی علی آغا را بدعا کردند از آن سبب منقطع النسل کشته از اولاد و اتباع ویتی عمان او دیار نماند و سن شریف خان شهید مرحوم از سرحد اربعین گذشته مشرف بحدود خمسین شده که این واقعه صدور یافت و ایام حکومتش زیاده از سی سال بود حاکم باستقلال بود و اولادش منحصر بامیر شمس الدین بود که از دختر علی بیگ صاصونی متولد شده دختر محمد بیگ حزوی را برای پسر خود خواستگاری کرده هفت شبانه روز طوی عظیم قرنیب داده در کوک میدان فرموده که لسبب مناهی و ملاهی را چون مهرهای نرد از روی بساط دهر در چیدند و مجلس شرع شریف آراسته مهد عصمت پناه را بآیین دین نبوی و قوانین شرع مصطفوی بعتد ازدواج فرزند دلبند در آورد و مجلس شادمانی را چنان آراست که سپهر جهان کشته با هزاران دیده چشم حیرت بنظاره آن کشاد و زواهر جواهر انجم که سالها در جیب و دامن پرورده بود برسم تهنیت و نثار

خود را که زمین زراعتگاه ارزن بود شب آب بسنه کل عظیم شده
 و خود صفوی خود را استوار کرده چند صف از طایفه یکجری و کماندار
 در قلب و جناح لشکر خود ترتیب داد و شرفی خان نیز در برابر دشمن
 صف آرا شد و شیرت روزکی با نخوت و غرور اصلاً کثرت دشمن و مخالفت
 مکان جنگ در نظر نیاورده شروع در محاربه و مقاتله کردند و از جانبین
 جوانان پرخاشجو و بکه تازان پلنگ خو چون شیران مست و هزیران
 زبردست درهم آویخته غبار فتنه جدال و شعله آتش قتال سر بفلک کشید
 (نظم) زهر دو طرف بکه تازان کرد * نمودند باهم بسی دستبرد * زسم
 ستور آتش انگیختند * بخون خاک میدان برآمیختند * ز تیغ و سپر
 شرزه شیران مست * هلالی بسر آفتابی بدست * نهنک کمان
 از دهای دمان * فرار از زمین برد و هوش از زمان * هوا شد زدود تفک
 بر زمیغ * درو ابر رخشان درخشنده تیغ * در آن دودناک ابر دریا
 ستیز * تفک مهرها هر طرفی زاله ریز * در خلال این احوال که نایره
 حرب و قتال و شعله جنگ و جدال سر بعیوق کشیده بود امیره بیک محمودی
 که بمین لشکر شرفی خان در عهدۀ اهتمام او بود با ملازمان عصابه
 بیوفایی بر پیشانی ییجیایی بسنه (نظم) دلا مجوی زابنای دهر چشم وفا *
 که در جبلت این همراهان مروت نیست * روگردان شده بعسکر اوله
 ملحق گشت و اتفاقاً مهره تفنگ درین اثنا بر دوش چپ خانی در آمده
 از پشت بدر رفت عنان تماسک فرس از قبضه تمالک او بیرون رفت

تفنگچی و کماندار بامداد فیل یعقوب پاشا و بتحریرک حضرات در فصل پایز سنه اربعین و تسعمایه از راه خیزان متوجه ناحیه تاتیک شدند و در آن حین زیاده از پنج هزار مرد در سر رایت شرف خان موجود نبود و مع هذا وصیت شاه طهماسب بخاطرش رسیده اراده کرد که بجانب آله طاق و لشکر در حرکت آمده کس بطلب موسی سلطان و امرا به تبریز فرستاده اضرار لشکرها کند و بحاربه و مدافعه اوله مبادرت نماید که آغایان روزکی بآن رای راضی نکشته علی الخصوص سیدی علی آغای پرتافی که در آن عصر وکیل و جمله الملک شرف خان و مقتدا و سفید ریش روزکیان بود از کثرت حماقت و نادانی در حضور و دیوان خانی کفت که اگر عشیرت روزکی در مقاتله و محاربه اولمه مساعله و مساعمه می نمایند من کفره و آرامنه ولایت بدلیس را جمع نموده بدفع او اقدام خواهم کرد با وجود آنکه شرف خان را از علوم رمل و نجوم بهره تمام بوده کفت که بحسب رمل درجه طالع اوله درین دفعه در اوج و طالع ما در حقیض و عیوط است درین وقت باو بهیچ وجه من الوجوه مقابله و مقاتله جایز و روا نیست اما بواسطه سخنان بیهوده ولای کزلی طایفه اکراد ضبط خود نتوانست کرد بآن گروه قلیل بالشکر کثیر اوله مجادله بخود قرار داد و وقتی که اوله بسرمد ناحیه تاتیک من اعمال بدلیس رسیده استقبال او کرده در طرف جنوبی قلعه تاتیک تلاق فریقین دست داد و اوله پشت لشکر خود را بکوه داده پیشگاه لشکر

مزبور را بعاونت طلب دارد بر سبیل استعجال حاضر باشند و خود بنفسه عنان عزیمت بدفع عبید خان بجانب خراسان منحرفی داشت و فقیر را از والد خود استماع رفت که میفرمود در وقتی که از شاه طهماسب رخصت انصرای بیدلیس حاصل نمود فرمود که پدر خود را بکوی که ناهنگام مراجعت ما از خراسان بهر نوع که بوده باشد با طایفه عثمانلو بطریق مدارا و مواسا سلوک دارد که اوله خصم او کشته امثال او مفسد و مفتن در ربیع مسکون پیدا نمی شود و بقین میدانم که طایفه عثمانی را بحال خود نکذاشته همرك سلسله فتنه و فساد خواهد شد و شرفی خان بوصیت شاه عمل نکرده با امرای کردستان که همجوار بودند و در هنگام محاصره قلعه بیدلیس با فیل یعقوب پاشا و اوله همزیان و همدستان شده بودند در مقام کوشمال ایشان در آمده اولا لشکر بر سر میر داود خیزانی کشیده بعضی از ولایت او را نهب و غارت کرده سه شبانه روز میر داود را در قلعه خیزان محاصره نمود چون چند نفر آدم از طرفین کشته و زخمدار کشتند خبر آمدن اوله بیدلیس شایع گشته شرفی خان از سر قلعه خیزان برخاسته عودت نمود ازینجهت امراء خاین بیکبارگی از شرفی خان متنفر گشته باولمه یکجهت شدند و همچنان از عشیرت روزکی میر بوداق کیسانی و ابراهیم آغای بلباسی ولد شیخ امیر و قلندر آغا ولد محمد آغای کلهوکی و درویش محمود کله جیری از شرفی خان رنجیده نزد اوله رفتند القصه بار دوم اوله با موازی ده هزار پیاده و سوار نیزه گذار

دانسته اوامر او را مطیع و منقاد باشند و از سخن و صلاح او بیرون نروند و وظیفه ایالت پناه مومی الیه آنکه بارعایا و متوطنان آنجا بنوعی سلوک نماید که از قوی بضعیف حیفی و میلی واقع نشود و از جوانب برین جمله روند و چون بتوقع رفیع منبع اشرف اعلی موشح و مزین گردد اعتماد نمایند کتبت بالامر العالی اعلی الله تعالی و خدا بقاه لا یزال مطاعا و منبعا مبلغا فی عشرین شهر صفر ختم بالحیر و الظفر سنه تسع وثلثین و تسعمایه بعد از ترشح زلال الطافی و سلسال اعطافی شاهی شرف خان فرزند دلبنند خود امیر شمس الدین را از قلعه اختیار آورده ملازم رکاب نواب شاهی گردانیده رایت موکب پادشاهی بصوب آذربایجان معاودت فرموده بقر سلطنت قرار یافت درین اثنا خبر استیلاء عبید خان اوزبک بر خراسان و محاصره نمودن بهرام میرزا در شهر هرات قریب یکسال بمسامع شاهی رسید و چنان تقریر کردند که بحیثیتی آزوقه بر محصوران مضیق شده که چند روز مردمان بهرام میرزا اوقات خود را بچرم جوشیده گذرانیده اند از استماع این خبر وحشت اثر شاه طهماسب امیر شمس الدین را رخصت انصرافی داده پروانجات استمالت بشرف خان نوشته رتق وفتق مهمات آذربایجان را بدو مغوض گردانیده بعضی از امراء قزلباشیه مثل هلهل سلطان عربکرلو و اویس سلطان پازوکی و اجل سلطان قاجار و امیره بیک محمودی و موسی سلطان حاکم تبریز را مدد و معاون او کرده که هر وقت او را احتیاج ببرد و کومک شود امرای

برنبه خانی سرافراز نموده اسم او را بشرف خان موسوم کردیم و تقدم نوابیان دیوان اعلیٰ را بدو تفویض فرموده در سلك خاندان و امرای ذی شان درگاه معلی متعرب کردانیدیم و منصب امیر الامرای و فرمان روایی جمیع امراء کردستان بدو رجوع نموده ایالت بدلیس و اخلاط و موش و خنوس مع نوابع و لواحق و سایر محال که تا غایت در تصرف امیر مومی الیه باشد و از ممالک محروسه نواب همایون ماست دانسته بدان ایالت پناه ارزانی داشتیم و زمام حل و عقد و قبض و بسط مهمام ملکی و مالی آنجا را بقبضه اقتدار او نهادیم تا همواره مکنون الانسان عبید الاحسان منظور دیک اعتبار داشته در شاه راه خدمتکاری و جانتسپاری ثابت قدم و در محافل حق شناسی و دولت خواهی راسخ دم بوده بنوعی در استحکام بنیان یکجہنی و نیکو بندگی کوشد که حکام و ولات اطرائی و اکنافی را نصب العین کشته روز بروز درجه اعتبارش مرتبه اعلیٰ یابد سبیل امراء کرام و کلانتران و قایدان کردستان آنکه خان مزبور را امیر الامرای خود دانسته مراسم متابعت و موافقت بجای آورند اصلاً دقیقہ از دقایق اطاعت مشار الیه فوت و فرو گذاشته نکنند و بجار و احضار مومی الیه حاضر شد اظهار لوازم دولت خواهی نسبت بدولت روز افزون به اهم و جوه نمایند کلانتران و ملکان و کدخدایان و رعایا و مقیمان و عموم ساکنان ولایت مذکورہ و توشالان الوسات و احشامات متعلقہ بدان محال باید کہ ایالت پناه مشار الیه را حاکم و صاحب تیول آن محال

بشرف خان کردانیده منصب جلیل القدر توای باشی کری عسکر
 وامیر الامرای کردستان بدو ارزانی داشت و نشان مکرمت عنوان
 درین باب بدو عنایت فرموده بموجبست که نقل کرده میشود صورت نشان
 چون مقصد اصلی و مطلب کلی شرف عروج بر معارج اقتدار سلاطین
 عالیقدر و عز صعود بر مصاعد اختیار خواقین کامکار رعایت و تربیت
 جمعیت که باقدام جد و اجتهاد در معارک ارادت و اعتقاد کوی تفوق
 و رجحان از امثال و اقران ربوده اند و بخدمت خدمت از اعیان خود
 سبقت بسته رابت خدمتکاری و جانسپاری برافراشته نقد وجود خود را
 نثار درگاه فلك اشتباه و سرمایه ایثار درگاه عالم پناه ساخته باشند درینولا
 ایالت پناه حکومت دستگاه رفعت قباب نصف مآب عمده الامراء
 الکرام نقاوة الحکام العظام کمالا للالیالة والامارة والسعادة والدنیا والدین
 شرف خان از راه اخلاص و وثوق تمام تولا بدین خاندان ولایت آشبان
 آورده و تبرا از معاندان بسته تشبث باذیال عاطفت و عنایت ما شده
 زبان حال بدین مقال مترنم نظم ما بدین در نه بی حشمت و جاه
 آمده ایم * و زبیدی حادثه اینجا به پناه آمده ایم * بشرف مجلس سامی
 مشرف شد لاجرم مروت و مرحمت بیغایت شاهی باعث تقویت و تربیت
 او شده بمضون بلاغت مشحون نظم هر آن کز غم جان واز بیم چاه *
 بزندهار این خانه آرد پناه * اگر سر رود در سرکلر او * ندارم روا رنج
 و آزار او * آن ایالت پناه را در ظل ظلیل امنیة التظلیل جای داده

زهره طبع بناله زیر وبم چنگ وعود هوش وخرد از دل ودماغ می ربود
نظم چه جشنی بزمگاه خسروانه * هزارش ناز و نعمت در میانه * زشربتهای
رنکارنک صافی * چو نور از عکس در ظلمت شکافی * بلورین جامها لبریز
کرده * بآء الورد عطر آمیز کرده * زرین خوان زمپنش مطرح خور *
زسبب کاسها رچی پر از اختر * درو از خوردنیها هرچه خواهی *
زمرغ آورده حاضر تا بجای * بی حلواش داده نیکوان وام * زلب شکر
زندنان مغز بادام * زتخته تخته حلواهای رنگین * بنای قصر حسنش
بود شیرین * برای فرش در صحن وی افکند * هزاران خشت از
پالوده قند * زتازه میوه های تر و نایاب * سبدها باغبان پر کرده
از آب * نکرده هیچ نادر بین تصور * کز آب آید بیرون زینسان
سبد پر * چون سه روز بدین وتیره گذشت وقامت هر دولتمند بخلعت
ارجند هرگونه مطالب و مقاصد زینت پذیرفت امیر شرف مراسم پیشکش
ولوازم تحف و هدایا مبادرت نموده چیزی چند بموقف عرض
رسانید که در قرون و ادوار دیده روزگار مثل آن ندیده و کوش زمانه
از افواه ولسنه چون آن ترانه نشنیده از آنجمله جانوران شکاری
باز و شاهین و اسبان نازی زرین زین واز پوستین نافهای و شقات
دورنک و دیبا و زربفت هفت رنگ و منملهای فرنک بگذرانید مشمول
عواطف پادشاهانه و منظور عوارف بیکرانه خسروانه کشته بکمر شمشیر
مرصع و قفطان چهار قباب طلادوز سرفراز شد و اسم او را موسوم

و آوازه اش باطرافی ربع مسکون رسید ماه که سیار اقطار سوات
وسیاح منازل و مقامات است طبل بشارت این ضیافت بر بام آسمان
فرو کوفت و عطارد که مستنبط علوم و مستخرج احکام نجوم است ارتفاع
قوس النهار بدرجه ودقایق حاصل کرده طالع وقت مشتمل بر صعود
دولت و سهم سعادت اختیار نمود و ناهید که پرده سرای سپهر است زمزمه
چنگ بخرچنگ رسانیده نغمه عود از سعود بگذرانید و آفتاب عالمتاب
چون ابر نیسان کوهر افشان و شاخ خزان درم ریزان شده عقیق بخرم
و یاقوت بدامن آورده لعل از خارا و درّ از دریا نثار کرد و بهرام که
سپهدار انجم و سالار کشور پنجم است چون چاوشان بخردمنکاری
برخاست و صفها از چپ و راست بیاراست و سعد اکبر بر افراز شش پایه
منبر جهت دفع عین الکمال و ان یکاد بکوش هوش مستعان ملک
ملکوت رسانید و کیوان که پیر دراک و صومعه نشین قلعه افلاکست
عود قماری بر مجمر خورشید نهاده طلسم دولت بر صفحه ماه کشید
و خرکلهای صد سری و هشتاد سری و خیمهای سقرلات و سایبانهای ابریشمین
طناب سر بعیوق افراخت و تختهای زر و نقره بخوشهای لعل و مروارید
ترصیع و تزیین یافت و بساط (نشاط) از بخار عود و عنبر غالبه سای شد
و ساقیان سبیین ساق زهره جبین ساغر زرین در کف بلورین نهاده بلبل
شکر فروش از هر طرف صلاهی عیش و سرور در دادند و مغنبان
خوش الحان آواز رود و بانگ سرود بدایره چرخ کمبود رسانیده رامشکران

دست از محاربه و قتال باز داشته پای در دامن حزم و احتیاط می کشیدند تا مدت سه ماه که بدین وتیره گذشت و برج و باره حصار را بضرط طوب قلعه کوب و منجنیق کردون رکوب بخاک تیره برابر ساخته بودند و کار بجایی رسیده بود که قلعه مسخر شود که شاه طهماسب در استرضای خاطر امیر شرف کوشیده از دار السلطنه تبریز متوجه بدلیس شد چون آوازه توجه شاهی در اخلاط و عدلجواز شایع گشت فیل یعقوب و اوله مهم محاصره را معطل گذشته روی بوادی فرار نهادند و بنوعی سراسیمه شدند که اکثر اغرق و ضیبه و دو عدد توب عظیم الجثه که در طرف شرقی در مقابل طلسم درگاه نصب کرده بلکه در آنجا ریخته بودند و از ضرب توبها دیوار و جدار قلعه را با خاک برابر کرده بودند بجا گذاشته برخاستند و روایت میکنند که قرا یادگار که آخر ملقب بدورک شد باسب از قلعه بزیر آمده این اخبار مسرت آثار و برخاستن لشکر در اخلاط بعرض مقیمان بارگاه شاهی رسانید و بنوازشات پادشاهانه و انعامات خسروانه بین الاقران ممتاز گشت و امیر شرف پنج يك اموال و جهات مواشی و مراعی کفره و اسلامیه الوسات و احشامات و لایب بدلیس و مضافات بطریق پیشکش شاهی و جایزه ارکان دولت پادشاهی توزیع کرده محصلان غلیظ و شدید بتحصیل آن مامور کردانید در عرض سه روز مال فراوان جمع نمودند در اخلاط بساط ضیافت پادشاهانه و جشن ملوکانه ترتیب داد که صیت او را سامعان عالم بالا شنیدند

مایوس شد بالضرورة قلاع ولایت بدلیس را مستحکم نموده بعهده اهتمام جوانان شجاعت آثار و مردان شہامت دثار کرده آلات و ادوات قلعه داری و لوازم ذخیره و ماکولات اوقات کزاری مرتب ساخته حفظ و حراست قلعه بدلیس در عہدہ ابراہیم آغای بلباسی و میر محمد ناصر الدینی کردہ موازی سیصد نفر مرد از مردان نامدار روزکی ہمراہ ایشان بحفاظت تعیین کردہ امیر شمس الدین پسر خود را با اہل و عیال بقلعہ اختار فرستادہ و همچنان قلعہ موش و اخلاط و کیفندور و امورک و کلہوک و قلعہ فیروز و سلم و کلخار و قلعہ تاتیک و سوی کہ در آن زمان معمور و آبادان بود باغایان عمدہ روزکی سپردہ بمضمون گفتار حکما آخر اللہوا الکی با معدود چند التجا باستانہ شاہ طہماسب کہ در آن اثنا در تبریز بود بردہ ازو امداد و استعانت طلب داشت شاہ طہماسب اعزاز و احترام او نمودہ دقیقہ نامرعی نکذاشت قبل یعقوب و اولہ در تاریخ سنہ ثمان و ثلاثین و تسعمایہ بالشکر انبوه در ظاہر قلعہ بدلیس فرود آمدہ فی الفور شروع در محاصرہ کردہ شعلہ آتش جنگ و جدال و نابرہ حرب و قتال از فلک دوار در گذشتہ دلبران شجاعت شعار و ہزبران کارزار ہر روز کہ خسرو جنود انجم بعزم تسخیر قلعہ چہارم کمند زرنگار بر کنکر این نیلگون حصار می افکند از جانبین آتش حرب التیام میکرفت و باز چون ماہ جهان کرد جہت پاسبانی قلہ قلعہ لاجوردی سر از درپچہ خاور بر میزد دلبران جنگجو و بہادران پلنگ خو

صورت پذیر خواهد شد و هم معروض داشت که اگر امیر شرف را باستانه پادشاهی طلب نمایند آمدنش صورت عقلی ندارد و اتفاقاً علی سبدان نام شخصی که از عشیرت قوالیسی همراه اوله روانه آستانه نموده (بودند) حاضر بود او را در دیوان عالی آورده ازو سوال کردند که اگر امیر شما را باستانه سلطانی طلب فرمایند می آید یا نه آن کرد صافی صادق در جواب گفت که درین ولا آمدن ایشان بدرگاه معلی نوعی از مبتنعانست وزرا و ارکان دولت قول او را مصداق سخن اوله دانسته بانواع قباحت خاطر نشان سلطان عالیشان ساختند و ابن سخن را حل برترمد و عصیان کردند که او جانب قزلباش را ازین جانب ترجیح میدارد بنابراین در همان روز حکومت بدلیس با اوله ارزانی داشته جمعی کثیر از یکپچری و غلامان جدید برای تسخیر و ضبط بدلیس تعیین نموده فیل یعقوب پاشای میرمیران دیار بکر را سردار نصب کرده با موازی سی هزار مرد بدفع امیر شرف از دیار بکر و مرعش و حلب و کردستان مامور گردانیدند که بتسخیر ولایت بدلیس قیام و اقدام نمایند امیر شرف از استماع این اخبار بی قرار گشته هر چند تحف و هدایا بدرگاه معلی فرستاده اظهار اخلاص و یکجهمتی نمود چون وزیر عصر بواسطه اسبی که در غارت طایفه پازوکی بدست امیر شرف در آمده بود و وزیر اعظم چند دفعه آن اسب را ازو طلب داشته در دادن تعلل و تهاون ورزیده نداده بود تغذرات او را قبول ننموده بسخنان او التفات نفرموده او نیز چون

مردمانرا از عقب ایشان فرستاده تا اوله را با چند نفر از متعینان بقتل آورند سر اورا با سوانح احوال بعثه علیاء سلطانی فرستاده عالم را از شر این مفسدان خلاص سازیم والا این قسم فرستادن اوله بدرگاه شاهی نتیجه نیکو نخواهد داد و بجز ندامت و پشیمانی حاصل ندارد بعضی این رای را مستحسن داشته رضا دادند و برخی انکار کرده گفتند که مردم بیکانه از امرا و چاوشان درگاه در میانه عسکر ما هست مبادا فردا افشای این راز کشته بازخواست عظیم گردد و زبان استکانت از بیان معذرت عاجز آید مجلا نه اراده اوله ونه تدبیر امیر شرفی بعمل نیامد اوله را همچنان بخواری بدلیس آوردند و تهیه اسباب سفر او نموده باعزاز و اکرام تمام روانه درگاه سلطان غازی کردند و چون اوله از سنک سوراخ (بدلیس) بیرون رفت از دهایی بود که از غار بیرون آمد و یا دیوی بود که از شیشه کریخت محصل کینه امیر شرفی در سینه گرفته روز اول که بسلا بوسی سلطانی مستسعد کشت آغاز شکوه و شکایت از امیر شرفی کرد که بواسطه رعایت جانب قزلباش در مقام حقارت بنده در آمده بلکه بواسطه رعایت خاطر شاه طهماسب در صدد قتل من در آمد ملتس از عواطف بیدریغ پادشاهانه و مراحم بیکرانه خسروانه چنانست که دفع امیر شرفی نموده ولایت اورا بدستور ایالت به بنده عنایت فرمایند که بعون الله دیار اعجاب و ملک آذربایجان بوجه احسن مسخر گشته بقبضه اقتدار کماشکان آل عثمان می آید و عمشیت این مهم کما ینبغی از بنده

اوله سلطان دعا میرساند و میگوید که خون برادران واقوام درین حالت با فقیر طریق بیوفایی و عصبان پیش گرفته اهل و عیال اسباب و اموال ما را تصرف نموده و باین عنوان رقتن مخلصان بدرگاه پادشاهی مناسب احوال ما ولایت دولت شما نیست یا سر مرا و رفیقانرا بریده باستانه خداوندکاری ارسال نمایند یا رخصت انصرافی ارزانی دارید که بوان عودت کرده کوشال آن جماعت متهمان که با ما باین وضع سلوک کرده اند داده بعد از آن عیال و اموال خود را متصرف گشته از روی اطمینان خاطر متوجه آستانه پادشاهی شویم که سبب درجه اعتبار و باعث رعایت صفار و کبار رفیقان ما گردد و امیر شرف بعد از نامل و تفکر بسیار متصدی جواب شده فرمود که بموجب اشاره بهترین موجودات علیه افضل الصلوات و نحوای آیه کریمه و شاورهم فی الامر ما نیز با امرای و اعیان درین باب مشوره نموده جوابی که موافق حال و مطابق مآل باشد بخدمت سلطانی ارسال داریم آغایان معاودت کرده امیر شرف هم در آن شب بعضی آغایان معتمد خود را طلب داشته هر کس درین وادی سخنی که بخاطر میرسید می گفت آخر الامر امیر شرف فرمود که حقیقت آنست که این مرد را باین طور و وضع بدرگاه سلطانی فرستادن باعث عداوت و دشمنی ما میشود صلاح در آنست که موازی سیصد نفر مرد جلد جزار و جوانان کاردیک مقدم بر سر راه فرستاده بعد از آن اوله را رخصت داده چون اندک مسافتی طی کند آوازه در اندازیم که اوله فرار نمود بعضی

اهل و عبال و متعلقان او و آغایان را از قلعه وان بیرون کرده باتفاق متوجه بدلیس شوند چون امیره بیک و آقایان شهنکام بوان رسیدند برادر اوله با بعضی آغایان او طریق غرد و عصیان پیش گرفته دروب قلعه استوار گردانیده رخصت دخول امیره بیک و آقایان اوله بدرون قلعه و خروج خانه و کوچ و متعلقان به بیرون ندادند چون این خبر مسوع امیر شرف شد دانست که بر سر قلعه رفتن و محاصره نمودن صرفه ندارد و بلکه امراء قزلباشیه از اطراف و جوانب جمع کشته کلری سازند که اوله نیز از دست رود بالضروره اوله را باموازی دو بیست نفر از آغایان که همراه او باستقبال آمده بودند برداشته متوجه بدلیس شده آنجماعت ترک اسباب و اموال و قطع نظر از اهل و عبال کرده با یکدست اسباب که در سرویر داشتند با اسبان برهنه و عربان در فصل پایز و دبدیهای کریان و دلهای بریان همراهی نمودند و محمد شخنه مان قوالیسی که بامسود اوراق علاقه لله کی داشت از او استماع رفت که چون اوله و امیر شرف بناجیه کرهیکان نزول فرمودند فقیر با چند نفر از مردم چقور شب در پاسبانی امیر شرف مبادرت میگردیم چون نصف اللیل شد وکیل اوله با دو سه نفر از آغایان معتبر او باستدعای ملاقات امیر شرف بدر خیمه آمدند که اوله سلطان پیغامی چند ضروری فرستاده که بعرض رسانیم چون امیر شرف را ازین مقدمه آگاه ساختند ایشانرا اجازت دخول داد چون از پیغام اوله سوال کردند بعرض رسانیدند

نهدات مصحوب ملازم خود بدرگاه سلطانی فرستاده چون این اخبار
بسامع جلال خداوندکاری رسید فرمان قضا جریان بنفاز پیوست که
امیر شرف بجانب وان رفته اوله سلطان را با اهل و عیال و متابعان
روانه آستانه پادشاهی نماید حسب فرمان امیر شرف عسکر و قشون
خود را جمع نموده بجانب وان نهضت فرموده اوله نیز با موازی دویست
نفر از آغابان و اعیان تگلو باستقبال ناموضع خرکوم آمده در سر رودخانه
خرکوم با یکدیگر ملاقی شده اوله او را تکلیف بقلعه وان نمود که چند روز
در آنجا توقف نماید بعد از تقدیم شرایط ضیافت و رعایت قطع علاقه
نموده روانه بدلیس شویم درین اثنا بعضی مردمان وان و وسطان
خاطر نشان امیر شرف نمودند که اوله منکوحه خود را که دایه شاه
طهماسب است با برادر خود بدرگاه شاه طهماسب فرستاده که در مابین
ایشان تمهید مقدمه صالح و صلاح نماید چون اوله مرد مجبل است مبادا
که شمارا بدرون قلعه برده با آغابان خدعه و جبهله و غدر و مکاری
بیندیشد و وسیله تقرب و سبب توسل و تلافی ماسبق کند امیر شرف را
از استماع این سخنان وحشت آمیز و هم و هراس پیدا کرده اوله
هرچند در رفتن بطرف وان تاکید می نمود امیر شرف در مقابل آغاز
معذرت کرده سکون بر حرکت ترجیح میداد آخر الامر قرار بر آن شد
که اوله سلطان و امیر شرف در قریه خرکوم توقف کرده امیره بیک
محمودی را با چند نفر از آغابان معتبر اوله بجانب وان فرستند که

شبروی و امراء مکس و اسبابرد درین وادی باو رفاقت کرده چون ایام محاصره چند روز امتداد یافت کلر بر محصوران مضیق شد طایفه قزلباش بر آن راضی شدند که محمد بیگ عززانی و میر شاه محمد شبروی کفیل خون و مال و منال ایشان شوند که کسی متعرض حال ایشان نکردد و قلعه تسلیم امیر شرف نمایند امرای مذکوره در میان افتاده قلعه و ولایت برضا و رغبت تسلیم وارث حقیقی نموده امیر شرف مردمان قزلباش را بامرا سپرد که ایشانرا بسرحد ارجیش و وان رسانیده روانه اوطان شدند و مدتها حفظ و حراست و ضبط و صیانت سنور و سرحد از دیوان سلطانی و بعد از آن از جانب سلطان سلیمان خان در عهدۀ اهتمام امیر شرف میبود و کما ینبغی بدان امر اشتغال نموده رعایت طرفین و حمایت جانبین مرعی داشت تا در زمان شاه طهماسب که اوله نکلو میرمیران آذربایجان کشته اکثر اوقات در وان و وسطان بسر برده بحفاظت سرحد مبادرت مینمود و رتق و فتق سلطنت شاه طهماسب در قبضه اقتدار چوها سلطان نکلو بود و چون حسین خان شاملو در بیلاق کندمان اصفهان بانفاق سایر طوایف قزلباش چوها سلطان را بقتل آورده امراء نکلو پراکنده کشتند اوله در تبریز رایت مخالفت برافراشته خزاین و دقایب شاه طهماسب را متصرفی شده متولان تبریز را مصادره کرده بنقلب اسباب و اموال بسیار جمع کرده بطرف وان رفته اظهار عبودیت باستانه سلطان سلیمان خان کرده عرضه داشتی مشتمل بر انواع

اگر چنانچه مطمع نظر سعی بر تفریق جمع و تخریق شمل طایفه قزلباش است یکی از بندگان درگاه عالم پناه را بدین مهم نصب باید کرد تا امراء اکراد مطمع و منقاد او کشته بزودی این مهم فیصل پذیرد بناء علی هذا محمد آغای چاوش باشی المعروف ببیغلو محمد را میرمیران دیار بکر کردانیده و سردار عسکر کردستان ساخته بعزم تسخیر آنجا روانه فرمود دو لشکر مانند ابر صاعقه بار و دو گروه همچو بحر زخار در حوالی نصیبین در فوج حصاری در برابر یکدیگر صف آرا شدند و در آن معرکه اول کسی که شعله آتش حرب و قتال و ناپره جنگ و جدال برافروخت طایفه روزکی بود چنانچه تاج احمد و قاسم انداکی و میر شاه حسین کبسانی و میر سیف الدین و عمر جاندار که شجاعان روزگار و پهلوانان آن عصر بودند در آن روز شربت شهادت چشیدند و اکثر آغایان روزکی بتخصیص میر محمد ناصر الدینی و قرا یادگار و سپید سلیمانان فوالیسی و جمعی دیگر مجروح و زخم دار شده در آن معارك خونخوار داد مردی و مردانکی دادند و قرا خان بقتل آمد شکست بر لشکر قزلباش افتاده خیلی مردم اسیر و دستگیر شدند (نظم) باقبال سلطان توسل کنان * گرفتند ملك خود از دشمنان * بدفع عدو تیغ کین آختند * بنای ضلالت برانداختند * بعد از آنکه از امراء اکراد هر يك بتسخیر ولایت خود توجه نمودند امیر شرف نیز بطرف بدلیس معاودت کرده شروع در محاصره کردند محمد بیگ حزوی و میر داود خیزانی و میر شاه محمد

بیست نفر از امرا و حکام کردستان را بخود همدستان کرده عبودیت نامه مصحوب مولانا (حکیم) ادریس و محمد آغا روانه آستانه اقبال آشیانه سلطانی کردانید و سلطان دوست نواز عدو کداز حسب الاستدعای امرای کردستان بعزم تسخیر ولایت عجمستان متوجه ارمن و آذربایجان کشته در صحرای چالدران با شاه اسمعیل مصای داده مظفر کشت و امیر شرف با بعضی از حکام کردستان در آن ظفر در رگاب نصرت قرین (سلطان) ظفر رهین بود چون خان محمد والی دیار بکر در آن معرکه شربت فنا پیشید و ابالت او برادرش فراخان و حکومت بدلیس بعوض بیک برادر او و جزیره باولاش برادرش از دیوان شاهی مغوض شد و چون موکب رایت سلطانی از موضع تبریز بجانب روم معطوف شد حکیم ادریس بعز عرض جلال سلطانی رسانید که امرای کردستان از الطای و احسان شاه جهان استدعا دارند که ولایت موروثی ایشانرا بایشان ارزانی داشته شخصی را در میانه ایشان بزرگ و بیکلریکی نصب سازند که باتفاق بر سر فراخان رفته او را از دیار بکر اخراج نمایند سلطان کیتی ستان در جواب ایشان فرمودند که هر کدام از امرا و حکام کردستان که لیاقت امیر الامرای دارند در میانه ایشان نصب کرده شود که سایر امرای اکراد کردن باطاعت و انقیاد او نهاده بدفع و رفع قزلباش قیام و اقدام نمایند حکیم ادریس عرضه داشت که در اینها کثرت وحدت ذاتیه موجود است و هیچکدام بیکدیگر سر فرود نمی آرند

بادبای قمر سیر را بجانب لشکر روزکی دوانید و شیخ امیر بلباسی
 پای ثبات و وقار قطب وار فشرده از معرکه جهاد روی بوادی فرار
 نهاد تا با فرزندش علی آغا شربت شهادت چشید و طایفه قزلباش
 که شیخ امیر را موسوم بقرا یزید گردانیده بودند جسد او را با پسرش
 در كوك میدان احرار بالنار کردند و از صدور این واقعه و سنوح
 این حادثه مهم امیر شرف چند روز در عقده تعویق افتاد و چهره مقصود او
 در پس پرده ناامیدی مخفی مانده بی دستگیری مصور کارخانه فاحسن
 صورکم رخ نکشاد (وجه سیم در بیان گرفتن امیر شرف بدلیس را
 از طایفه قزلباش و مآل حال او) * جهانگیری که هست از بخت سرآمد *
 بماند در خداوندی موبد * ظفر پیوسته باشد در رکابش * شرف
 در موکب نصرت ایابش * بهر کشور خرامد شاد و خرم * شود ملک
 از قدم او مکرم * چون امیر شرف را تسخیر ولایت بدلیس و اخراج
 طایفه قزلباش چند روز میسر نشد و از ما فی الضمیر سلطان کبکی ستان
 سلطان سلیم خان آگاه گشت که اراده تسخیر بلاد ایران دارد با اتفاق
 و تدابیر شهسوار مضار تحقیق و قافله سالار طریق توفیق مقنن قوانین
 اصول و فروع و مدون دواوین معقول و مسموع مدرس مدرسه تقدیس
 سلاله عارف بدلیس اعنی حکیم ادریس و کزیده خیر اندیشان خاندان
 رفعت آیین و ستوده دولت خواهان دودمان ضیاء الدین محمد آغای
 کلهوکی اظهار اخلاص و اعتقاد باستانه دولت نهاد عثمانی نمود درین مواد

سر از قله کوه برزد روانه کشته خود را بیانه عشیرت اسبایرد رسانیدند
وامیر شرف اسبایردی شرف قدوم ایشانرا تلقی نموده چند روز بواسطه
استراحت در آنجا رحل اقامت انداختند و شیخ امیر با معرود چند متوجه
ولایت بدلیس شد که عشیرت روزکی را مستظهر و مستمال ساخته
نا آمدن امیر شرف جمعی را بخود متفق کردانیده بجزرد رسیدن
او بدانجا خلق بسیار بر سر او جمع شده شروع در گرفتن قلعه بدلیس
نمودند و کرد بیک شرفلو که از نیابت شاه اسمعیل بحفاظت بدلیس
و عدلجواز وارجیش قیام واقدام مینمود چون از آمدن شیخ امیر واقف
گردید که با موازی دو هزار مرد محاصره قلعه نموده باتفاق امرای قزلباش
که در بارگیری وارجیش بودند ابلغار بر سر شیخ امیر آورده او نیز
باجاعت حاضر در مقابل او در موضع کوه میدان بدلیس صف آرا شد
و نزدیک بدان رسیده بود که نسیم فتح و ظفر در لشکر نصرت اثر روزکی
جلوه کر شود که بیکبار محمد بیک پازوکی بر سبیل حمله و خدعه باستدعای
آنکه از امرای قزلباشیه روگردان شده بمناسبت قرابت بامداد
و معاونت شیخ امیر می آیم او را فریب داده در اثنایی که شعله آتش
قتال سر بفلک دوار کشیده بود از راه اسکندر بولاغی با موازی
پانصد نفر پازوکی در آمد و شمشیر دوروبه از عقب طایفه روزکی
آخته صف ایشانرا که مانند عقد ثریا منعقد شده بود مانند بنات النعش
پراکنده و پریشان ساخت و اختر بخت کرد بیک بنابه زل بلندی گرفته

با چند نفر از مردان کاری روی بجانب کردستان می آورد فردا محل
نیروز ترکمانان برین قصه آگاه میشوند بر جرات و جسارت محمد
امیر آخور تحسین کرده مزاحمت بحال او نمیرسانند (ومحمد آغا) وامیر شرف
اولا بولایت حکاری آمده در قریه نزول میکنند که شیخ امیر بلباسی
از قترات قزلباش جلاء وطن کرده در آنجا افتاده خود را مخفی ساخته
اوقات خود را بزراعت جاورس مشغول میکرد در هنگامی که بیلی بدست
گرفته جاورس را آب میداده محمد آغا و درویش محمود کله چیری
سواره بکنار زمین جاورس آمده اورا طلب میدارند ومژده آمدن
امیر شرف میدهند او قبول این معنی نمیکند میکوبد چرا سخنی که
محالست میکوبید ایشان میکوبند که حق تعالی عنایت نموده فرصت داده
اورا از قید خلاص داده آورده ایم فی الحال سجدهات شکر بجای
آورده بیلی آبیاری را از دست انداخته خود را پیاپوس ولی نعمت
حقیقی رسانیده دیده که چون بعقوب در بیت الاحزان غربت صفت
وابيضت عیناه من المعزن گرفته بود از خاک پای او منور گردانیده
وقطرات چند از بشاشت وشادمانی از فواره عیون نثار مقدم شریف
او کرده خدای را حمد وسپاس کرده گفت (نظم) بحمد الله که دولت
یاریم کرد * زمانه ترك جان آزاریم کرد * شبم را صبح فیروزی
برآمد * غم ورنج شبانروزی سرآمد * چون آن روز وشب در آنجا
توقف کرده علی الصبام که سلطان ایوان چهارم با هزار فر وشکوه

بیشار مامور کردانید و گرفتن امرا و خلاص شدن بعضی از ایشان بعون الله در مجلس مذکور خواهد شد القصه چون مدتی از ایام قید امرا مرور یافت بیکبار خبر از خراسان رسید که شیبک خان اوزبک بالشکر از حد و حصر بیرون از آب چیحون عبور کرده اراده تسخیر مملکت خراسان دارد از استماع این خبر شاه اسمعیل از حبس امراء کردستان نادم و پشیمان گشته بعضی را از قید اطلاق داده از آن جماعت سوال کرد که پیشوا و مقتدای شما کیست جمله متفق اللفظ و المعنی گفتند که امیر شرفی و ملک خلیل است هر دورا در قید حبس نگاه داشته دیگران را اطلاق دادند و ایشانرا محبوس برداشته بجانب خراسان توجه فرمودند و بار محمد آغای کلهوکی که بزعم حاوی اوراق مثل او مردی در دولت خواهی و خیر اندیشی در میانه عشیرت روزکی بلکه در تمام بلاد کردستان شخصی بر نخاسته باشد همراه اردوی شاهی بعنوانی که هیچکس بر احوال او مطلع نبوده بطرف عراق می رود و در هر چند روز میوه و طعام برداشته بخیمه ترکمانان رفته تفقد احوال امیر شرفی میکند و یا او در وادی فرار کردن قرار و مدار میسازد تا وقتی از اوقات که اردوی شاهی نزول در موضع چالی کولی من اعمال ولایت راز می کند محمد آغا فرصت یافته اسب چند با زین در کنار اردو حاضر ساخته محمد امیر آخور پرتافی را که در زی قلندران خدمت امیر شرفی می نموده در جامه خواب او خوابانید امیر شرفی را از خیمه محبس بیرون آورده سوار ساخته

در يك بزغاله عشيرت روزكى كرده بزور و نعدى بستانند و همچنان شاه قلى سلطان استاجلوى چاوشلو (كه) آخر والى هرات شده بود بر اقم حروف نقل نمود كه پدرم نوكر محمد خان بود همراه او متوجه ديار بكر بود در راه خصوصا در ولايت بدليس از قلت ماكولات كار بمرتبى رسيد كه هر كس اسب و سلاح خود را فروخته بماكولات دادند پدرم در دره كيفندور اسب خود را بچهار نان جاورس داده بارى آن نداشته اند كه يك من جو و يك ته نان بى زر از رعاى آنجا توانند گرفت ذكر از اين قسم اوضاع ناملايم از امراء اكراد نسبت باو بسيار صدور يافته بود كه ايراد آن باعث اطناب ميشود و غرض كه درين وقت كه امراء اكراد بالتمام متوجه آستانه شامى شدند خان محمد از ديار بكر عرض نمود كه اگر چنانچه فرمان قضا جريان بقيد و حبس امراء كردستان نافذ گردد بنده نعهد ميكند كه اكثر بلاد كردستان را (كه) از قديم الابام كند تسخير سلاطين از تصرف او عاجز است باندك توجه شاهانه بحيطه تسخير توانم آورد چون عرضه داشت او بمطالعه شامى رسيد بسخن آن نامقيد كافر امراء حاضر را بغير از امير شاه محمد شيروى و على بيك صاصوى را در قيد و زنجير كشيد هر يك از امراء اكراد را بيكى از امراء قزلباشيه سپرد امير شرف را باميرخان موصلو داد و چاپان سلطان را بتسخير ولايت بدليس و ديو سلطان روملورا بفتح ولايت حكارى و يكان بيك قورچى باشى نكلورا بكرفتن ديار جزيره بالسكر چون قطرات امطار

وآشوب هوش * غزل خوان غزالان نازی زبان * بنگمه شکر ریخته
از دهان * باهنگ ترکی بتان چکل * ربوده دل از نغمه معتدل * چو
زلف بتان پری چهره چنگ * زده راه عشاق را بی درنگ * وخوانسالاران
انواع اطعمه کوناگون از هرچه در حوصله خیال کنجد افزون مهیا
وحاضر و آماده کرده کشیدند بعد از مراسم مهمانداری و ضیافت اسب
راهوار بطویل و اغنام بگله و شتر و استر بقطار پیشکش کرده منظور عوارف
خسروانه و مشمول عواطف بیکرانه پادشاهانه کشته بمنشور ابالت بدلیس
مع خلعتهای فاخره کران بها سرافراز شده در دفعه ثانی که شاه اسمعیل
در خوی قشلاق نمود امیر شرف باتفاق امرا و حکام کردستان بتخصیص
ملك خلیل حاکم حصنکیفا و شاه علی بیگ بختی والی جزیره و میر
داود خیزانی و علی بیگ صاصونی و سایر امرای دیگر بازده نفر بعزم
عنبه بوسی شاهی روانه خوی شدند و چون بشرف سد بوسی فایز کشتند
در اوایل اعزاز و احترام تمام یافته بالآخر که محمد خان ولی دیار بکرا
از امراه اکراد نسبت باو آزار و اهانت بسیار واقع شده بود از جمله
منقولست که در وقتی که محمد خان متوجه دیار بکر بود و در قریه
پانشین من اعمال بدلیس نزول فرمود شیخ امیر بلباسی که وکیل
امیر شرف بود بدیدن او رفته در وقت برخاستن کوپال خود را
بر سر قالیچه او مکرر بر زمین زده بر سبیل خشونت بدو گفت ای محمد
بیگ وای بر تو و لشکریان که در محل عبور از ولایت بدلیس طمع

بآن حجم و طراوت رنگ و لطافت از اقسام لعل مشاهده نشده بود بموقف
 عرض رسانید منظور نظر کیمیا اثر پادشاهی کشته موسوم بامیرخان کردیه
 منصب مهرداری بالله کی شاهزاده طهماسب و ایالت هرات و خراسان
 بدو عنایت شده پایه قدر و منزلتش باوج ذروه و ثقی رسید و ایالت
 و دارایی ولایت دیاربکر بحمد خان استاجلو ولد میرزا بیک مفوض
 شد بعضی از مردمان ذوالقدر که در قلعه خربرت تحصن جسته بودند
 اطاعت نمیکردند شاه اسمعیل تسخیر آن قلعه کرده در عرض یکپفته
 بزور و غلبه مسخر ساخته از آنجا عنان عزیمت بصوب اخلاط منعطف
 گردانیده چون ظاهر اخلاط مضرب خیام عساکر کشت امیر شرف
 بخدمت شاهی مستسعد شده در صدد تهیه اسباب جشن و ضیافت
 در آمده خیمهای منقش کردون اساس و سایبانهای پریشم طناب
 فلک مماس چون ابر نیسان درهم رفته طناب در طناب بافته مانند درج
 برکوهر و برج پراختر ترتیب داده ساقیان سیمین ساق بلورین ساعد
 زهره جبین و وشاقان زربفت پوش شیرین حرکات با تمکین شراب صافی
 چون ماء معین برکف گرفته صلاهی عیش و ندای نوشانوش در دادند
 و مغنیان خوش الحان نغمه پرداز و رامشگران شیرین لهجه سازنواز
 بنغمه زیر و بم راه عشاق زده بناله عود و چنگ عقل و هوش از سر بزرگ
 و کوچک در ربودند نظم زهر جانبی ساقی نیم مست * چو شاخ کلی جام
 لکلون بدست * همه همچو خورشید زربفت پوش * همه آفت عقل

بلند * اگر پای پیل است اگر بر مور * بهریك نو دادی ضعیفی وزور *
دلی را فروزان کنی چون چراغ * نهی بر دل دیگر از درد داغ * غرض
از تبیین این مقال وتوضیح این احوال شرح حال خیر مآل امیر شرف است
چه او پسر یتیم خورد سال در میانه عشیرت بختی در اروغ مانده بود
چنانچه از لغات نیرات کلمات سابق ورشحات منشات حکایات متناسق
مشروع بوضوح می پیوندد که اورا امیر شاه محمد از آنجا آورده در صد
تربیت او شد و چون امیر مذکور رخ در نقاب تراب کشید بنیابت
امیر ابراهیم چند روز حکومت بعضی نوای بدلیس نموده بعد از آن
بامداد ومعاونت عشیرت روزکی حاکم بدلیس گشت و چون اندك
زمانی از ایام حکومتش منمادی شد شاه اسمعیل صفوی بعزم تسخیر
مرعش متوجه کشته حاکم آنجا علاء الدوله ذو القدر در برابر او صف آرا
گشته شکست یافت وبعد از انهزام طایفه ذو القدر عنان عزیمت بصوب
دیار بکر معطوف داشت والی آنجا که امیر بیك موصولو پدر واللہ حاوی
اوراق است بقدم اطاعت وانقیاد پیش آمده هدایای خوب وتحفه‌های
مرغوب بر سبیل پیشکش آورده از آنجمله یکقطعه لعل بوکرک بود که
هیات کرده کوسفند داشت که از خزاین سلاطین سلف بخزینه پادشاهان
بایندوریه انتقال یافته بود وازیشان بدو رسیده که تا کوه ختلان
از زلزله در زمان خلفای عباسیه شکافته شده ومدتی مدید که وعا
بخون جگر پرورش لعل نموده دیده صیرفیان دهر وچشم جوهریان عصر

امیر شرف بر سریر حکومت متمکن (شد) سلطان مراد بخدمت او مبادرت نموده امیر شرف او را گرفته محبوب ساخت مدة الحیات همچنان در قلعه بدلیس اوقات میگذرانید عاقبت باجل موعود عالم فانی را وداع نموده عشرت روزکی بعد از فرار امیر ابراهیم شش ماه قلعه را نگاه داشته چون از آمدن امیر شرف مایوس شدند بالضرورة قلعه و ولایت را در تاریخ سنه ثلاث عشر وتسعمایه تسلیم چابان سلطان نمودند و کرد بیك شرقلوی استاجلورا بحفاظت قلعه بدلیس مامور گردانیده بتبریز معاودت کرد وجهه حویم در بیان متمکن شدن (امیر شرف) بجای امیر ابراهیم در حکومت بدلیس بر ضمایر اکسیر مآثر خورشید شعاع و خواطر حقیقت مدائر فلک ارتفاع اصحاب دانش و ارباب بینش بسان لعان صبح صادق بارق و شارق است که هر صاحب سعادتى که از سر صدق نبت و خلوص طوبیت روی نیاز بدرگاه کار ساز بنده نواز آورد بفعوای والله یهدى من یشاء الی صراط مستقیم از پرتو اشعه عنایت الهی نهال آمالش در گلشن اقبال سایه کسترد و غنچه غنابش در چمن مراد بنسیم سرافرازی شکفتن کبرد و هر ذی شوکتى که بکثرت اسباب وحشت مغرور کشته رقبه رقبیت در حلقه مطاوعت او ننهد بانداک زمانى دودمان عظمتش از صرصر ادبار انقطاع یافته ریاض دولتش صفت واد غیر ذی زرع پذیرد نظم سری کز تو گردد بلند کرای * به افکندن کس نیفتد زپای * کسی را که قهر تو در سرفکند * پیامردى کس نکردد

امیر شرفی که عنقریب تفصیل این اجمال ومآل حال او ست تحریر خواهد یافت وپرتو اهتمام بر ذکر ارتفاع دولت وانخفاض لوله حشمت او خواهد یافت در کردستان شایع شد امیر ابراهیم بسعی عشیرت روزکی از قید بیرون آمده مرتکب امر حکومت کردید خزاین ودفاین امیر شرفی را بیاد یغما وتاراج داده قصد قتل امیر شمس الدین ولد او که در آن حین در سن دو سالگی بود ومادرش دختر علی بیگ صاصونی بود... عماد آغای بایکی پسر ومادر را از دست امیر ابراهیم گرفته حبله انکیخت که امیر شرف زین الدین آغای عم مرا خلاف شرع شریف بناحق بقتل نموده الحال حسب الشرع بمن سپارید تا کار او را باتمام رسانم بلکه بدست ورثه خورد سال او داده بمقتضای شریعت نمر قصاص نمایم بدین حبله وبهانه امیر شمس الدین را از چنگ امیر ابراهیم رها کرده با مادر ومتعلقان بقلعه کیفندور برده کما ینبغی در محافظت ایشان کوشید خلاصه کلام آنکه چون امیر شرف را در تبریز مقید کردانیدند چاپان سلطان استاجلو حسب فرمان شاه اسمعیل صفوی بتسخیر ولایت بدلیس مامور شد محاصره قلعه کرده علی التوالی دو سال با امیر ابراهیم مجادله ومقاتله نمود آخر الامر تاب مقاومت قزلباش نیاورده عروس ملک را سه طلاق بر کوشه چادر بسته بجانب اسعد رفت ودر آنجا رخت فنا بعالم بقا کشید وازو سلطان مراد نام پسری که در حین حبس از جاریه متولد شده بود ماند وچون

دلکشا چون قامت آرزوی هرکام جو بخلعت هرگونه مطالب و مقاصد آرایش پذیرفت و در حجله خواطر و ضمایر اکابر و اصاغر داماد هر امیر را عروس مقصود در کنار آمد امیرزادگان امر فرمودند که آقایان روزکی هرکس با یار خود گوشه و کناری گرفته از بزم عشرت بهمد استراحت روند و خود در درون وثاق با وثاق چند تنها مانده درین وقت شیخ امیر بلباسی با جماعت عاصی بدرون اوتاق در آمده امیر ابراهیم را از مسند بزیر کشید گفت نظم تکیه بر جای بزرگان نتوان زد بگزافی * مگر اسباب بزرگی همه آماده کنی * و دست امیر شرفی را گرفته ببالای مسند برد و زبانرا بدین مقال کردان ساخت نظم خوش بجای خوبستن بود این نشست خسروی * تانشیند هرکسی اکنون بجای خوبستن * منشیان دیوان و توتنی الملك من نشاء منشور ایالت و فرمان حکومت بنام این سعادتمند نوشتند و فراشان کارخانه و تنزاع الملك من نشاء بساط حکومت آن مستمند را در نوردیده موکلان عقوبت دست و پایش را بسلاسل و اغلال کران بار کردانید در قعر چاه محبوس کردند نظم مر اورا رسد کبریا و منی * که ذاتش قدیمست و ملکش غنی * یکی را بسر بر نهاد ناچ بخت * یکی را بخاک اندر آرد ز نخت * و هنوز کلر بضر ب شمشیر و طعن سنان نرسید بود که عبد الرحمن آغای قوالیسی و جماعت دیگر از نابغان امیر ابراهیم که چون عقد ثریا فراهم آمده بودند مانند بنات النعش متفرق و پراکنده گشتند و هفت سال تمام در قید حبس ماند چون آوازه قید

امیر شرف و متابعان او این روباه بازی را فوز عظیم دانسته باقوال
 مصالحین راضی شدند و مقرر کردند که امیر ابراهیم اسباب ضیافت
 و جشن مرتب ساخته امیر شرف را بطریق مهمانی بدرون برد و در میانه
 بنی عمان عهد و میثاق بغلاظ و شداد موکد کردد و چندانکه در قید حیات
 باشند هر کس بحصه خود راضی کشته متعرض ولایت یکدیگر نشوند
 امیر ابراهیم فی الفور تهیه اسباب ضیافت نموده کس بطلب امیر شرف
 فرستاد و امیر شرف با جمعی از مخصوصان و یکجهتان بدرون قلعه بدلیس
 رفته بنی عمان یکدیگر در آغوش کشیده بدیدار بهجت آثار هم اظهار
 فرح و سرور کرده بساط عیش و عشرت کستردند سابقان سیمین ساق
 زهره جبین در لباسهای کونا کون و حور عین کامثال اللؤلؤ المکنون جامهای
 زرین بگردش در آورده مصدوقه بطای علیهم بکاس من معین بیضاء
 لذة للشاربین بعین الیقین مشاهده افتاد و مغنیان نغمه پرداز و مطربان
 شیرین زبان خوش آواز و رامشگران دلکش الحان ساز نواز بیوسون
 اکراد و قاعده اعراب و طریقه فرس و قانون عجم در مقام خوانندگی
 و سازندگی در آمده آواز نشاط و ندای انبساط بدایره فلک زحل
 رسانیدند نظم در آمد بجملس می لاله رنگ * زبهر نواضع دوتا کشت
 چنگ * نشستند صف صف در آن انجمن * غزل خوان و کوبنده و ساز زن *
 غزل خوان نه تنها خوش آواز بود * که صد دل بیک غمزه هم می ربود *
 بخدمت بتان قامت آراسته * بلایی زهر گوشه بر خاسته * در آن جشن

ومتعلقان خود بدرون در آیم و روز دیگر که خسرو سیارگان با تیغ کیتی ستان برین قلعه فیروزه حصار بر آمد رایت فیروزی برافراخت و بلعان اسپای خارا شکافی جنود نامعدود انجم را پراکنده و پریشان ساخت امیر ابراهیم با کردان خون خوار خنجرگذار روی توجه بتسخیر قلعه و حصار آورد و در اثنای کیرودار خالد بیک بمقتضای وعده و قرار از امیر ابراهیم روگردان شده بعسکر امیر شرف ملحق گشت امیر ابراهیم را از صدور این واقعه وهم و هراس بی حد و قیاس بر ضمیر مستولی کشته ترك محاصره و مجادله نموده بدلیس معاودت نمود امیر شرف بانفاق یاران و موافقان خود او را تعاقب نموده قلعه بدلیس را محاصره کرده یوما فیوما آقاییان روزکی فرقه فرقه وجوق جوق از امیر ابراهیم روگردان شده بخدمتش مبادرت می جستند و آنا فآنا آثار ضعف و فتور و علامت عجز و قصور در ناصبه احوال و جبهه آمال متحصنان قلعه ظاهر و باهر میکشت تا کار بجایی رسید که امیر ابراهیم و عبد الرحمن آفا مردمان مصالح در میان انداخته اظهار عجز و انکسار نموده پیغام دادند که چون این ولایت بحسب ارث به بنی اعمام میرسد بدلیس که مطلع سعادت و منشای دولت این دودمان است با اخلاط از امیر شرف بوده باشد و موش و خنوس از امیر ابراهیم بوده بشارکت بحکومت ولایت مروثی قیام و اقدام نموده برای عمر و دولت دو روزه فانی قصد حیات و زندگانی یکدیگر کردن از عقل و فراست و فهم و درایت بعید است

کردانید و مستعد جنگ وجدال کشته هر دو گروه (در) برابر یکدیگر چون
کوه صف آرا کشتند (نظم) قبا آهنان تیغ هندی بچنگ * دو دریای
آهن سراسر نهنگ * کمرهای کلکون بلان سر بسر * بخون یکی بسنه
هریک کمر * دهل نغمه مرک را ساز کرد * اجل را دم نای آواز کرد *
خدنک از کمان راه بغما گرفت * زهرکوشه فتنه بالا گرفت *
نبرد آزمایان بصد فروهنگ * فتادند درهم چو شیر و پلنگ * و چون مردم
امیر ابراهیم جمع کثیر و متابعان امیر شرف گروه قلیل بودند در روز
اول نسیم فتح و ظفر بر پرچم رایت امیر ابراهیم وزید اما چون
اکثر اعیان و متعینان روزکی را میل بجانب امیر شرف بود در خفه
مکاتبات بقلعه فرستاده اظهار خلوص طوبت و صدق نیت کردند و پسر
سوار بیک پازوکی چولاق خالد بر خلاف پدر ملازمت (امیر ابراهیم) میکرد
روزی خال او شیخ امیر بلباسی باتفاق پدرش سوار بیک بدو پیغام
فرستاد که ما هر دو با امیر شرف اتفاق داریم و اکثر اعیان روزکی را نیز
میل بجانب امیر شرف است (ترا) با امیر ابراهیم بودن و در راه او کوشش
نمودن چه محصل دارد و طیفه پدر فرزندی آنست که ترک ملازمت
امیر ابراهیم نموده باطاعت و انقیاد امیر شرف در آمده غاشیه بندگی
او بردوش و حلقه فرمان برداریش در کوش کشی خالد بیک نیز قبول
این معنی نموده کس نزد پدر و خال خود فرستاده که فردا عسکر امیر ابراهیم
بقلعه یورش و هجوم خواهند آورد شما در قلعه را بکشاید تا من با عسکر

در میان بنی عمان بعداوت وكدورت منجر شد امیر ابراهیم
 وعبد الرحمن آغا اراده نمودند که امیر شرف را از موش بیدلیس آورده
 مدقه جهان بین اورا از نور بصر عاطل سازند سیدی آغای خزینه دار
 قوالبسی المشهور بسید خزینه دار ازین مقدمه خبردار گشته بسرعت
 هرچه تمامتر نزد امیر شرف رفته اورا از مکر وغلر امیر ابراهیم
 واقف کردانید و امیر ابراهیم مکتوبی مشتمل بر محبت و اتحاد در قلم
 آورده مصحوب یکی از نوکران معتد خود نزد امیر شرف بموش ارسال
 نمود که فقیر را آرزوی دیدار بهجت آثار شما عنان گیر گشته مترصد
 چنانست که چند روز بیدلیس آمله اوقات بعیش و عشرت وساز و صحبت
 مصروف گشته کلال و ملال که بمرور دهور بخاطرها راه یافته از برکت
 صحبت شریف زایل گردد امیر شرف چون برین مقدمه مستحضر بود
 در رفتن تکاهل و تساهل و رزیده عذر گفت چون مکاتبات و مراسلات
 منعاقب بسرحد نواتر انجامید و مصادقات از جانبین بمخاطبات و مضاربات
 و معاتبات تبدیل یافت امیر ابراهیم احضار لشکر نموده باتفاق بعضی از
 امراء کردستان بر سر امیر شرف رفته قطع ماده خصومت بتبع نیز تعلق
 گرفت و امیر شرف نیز یکجهتان خود را مثل سوار بیگ پازوکی که
 در آن حین لله امیر شرف بود و شیخ امیر بلباسی باتفاق متابعان خود
 سیدی علی آغای پرنانی و سید خزینه دار و جلال آغای برادرش و شیخی آغای
 جلکی و جماعت دیگر را بر سر رابت خود جمع ساخته قلعه موش را مستحکم

ولی علیه الرحمة والغفران مدفون کردند وازو امیر ابراهیم نام پسر
خورد سال در صفحه روزگار ماند

سطر چهارم در بیان رفتن حکومت بدلیس از دست حاکمان
آنجا و آن مشتمل بر چهار وجه است وجه اول در ذکر امیر ابراهیم
ومنازعت او با امیر شرف علیه الرحمة * چو از انوار لطف حی اکبر *
ضمیر سروری کردد منور * بهر کاری صواب اندیش باشد *
زهر فرزانه در پیش باشد * بعقل کامل و تدبیر صاب * شود فتح و ظفر
اورا مصاحب * عدویش کردد از فهم و خرد دور * پشمش چهره
بهبود مستور * فتد در وقت رزم و گاه جولان * زاوم جاه اندر چاه
خزلان * مشاطه نو عروس چمن و دلاله جیله این گلشن بدین گونه آرایش
بکر سخن و زیب این داستان کهن مینماید که چون امیر ابراهیم
بعد از فوت پدر در صغر سن متصدی امور حکومت و متکفل مهم
ایالت شد رفق و فتق قبض و بسط مهمات ملکی و مالی در کف کفایت
عبد الرحمن آغای قوالیسی و آقایان آن عشیرت افتاد و امیر شرف الدین را
که در زمان حکومت امیر شاه (محمد) از اروغ من اعمال بختی آورده
باستصواب اعیان روزکی در ناحیه موش نایب خود گردانیده چون
اندک زمانی باین وتیره گذشت شیخ امیر بلباسی با عشیرت خود
برغم عبد الرحمن آغا و جماعت قوالیسی بخدمت امیر شرف مبادرت
نمود آخر از افساد مفسدان و تحریک غمازان طریقه محبت و مودت

و کتف نردبان ساخته * بدین دستور کردن پرخاشجوی ودلبران تندخوی
 دل از جان و جهان برداشته و دست در جبل التین لا تياسوا من
 روح الله زده بی‌الا رفتند و در وقتی که پاسبانان در بستر غفلت خفته
 بودند و مستحفظان در مهد استراحت بخواب باز رفته بودند بر سر
 ایشان ریختند و بعضی را همچنان خواب آلود از اوج علیین باسفل
 سافلین فرستادند و در خانه بعضی را از بیرون مضبوط کردانیده
 جماعت بپیست هر چه تمامتر بدر خانه حاکم قلعه دویدند او را از خانه
 بیرون کشیدند و بعد از آن عمل و فعله او را یکیک از خانها دست
 و کردن بسته بدر آورده جزای اعمال آنجماعت را در کنار ایشان نهادند
 و اهل و عیال ایشانرا از قلعه و ولایت اخراج کرده گلستان وطن را
 از خار اغیار و بوستان مسکن را از خشک آزار پاک کردانیدند و امیر
 شاه محمد را بدستور آبا و اجداد کرام عظام خود بر سریر حکومت موروثی
 نصب کردند او نیز بساط عدل و مرحمت بکسترانید و ابواب لطف
 و احسان بر رخ پیر و جوان مفتوح کردانید اما زمان دولتش چون عنفوان
 جوانی زود درگذشت و ایام حکومتش چون فصل گل خندان بقای نیکرفت
 سه سال تمام در مسند حکومت متکمن شده بعالم آخرت رفت و الحق
 جوانی بود بصفت سخاوت و شجاعت موصوفی و بیست جلادت و شهامت
 معروفی در تاریخ سنه ثلث و تسعمایه بجوار رحمت ایزدی پیوسته لورا
 در موضع کوه میدان در جوار مزار فایض الانوار امیر شمس الدین

در ترتیب آلات و ادوات نردبان و کنند نمودند اتفاقاً ابو بکر آغای بابکی که مرد روزگار دیده کار آزموده پاك اعتقاد نیکو نهاد دور بینش و عاقبت اندیش بود بخدمت امیر شاه محمد مبادرت نموده عرضه داشت که درین مدت که بدلیس در تصرف تراکمه بود کاروبار بنده ساختن نردبان بود که شاید روزی وارث ملك پیدا شود و من خدمت بجای آورده باشم و الحال آنقدر نردبان که شمارا احتیاج است از چوب و کف ترتیب داده در میانه آنها گذاشته در زیر کل و خاک دفن گردانیده منتظر همین روز بوده ام المنة لله که کاروبار حسب للدهای بندگان باشد (نظم) شکر خدا که هرچه طلب کردم از خدا * بر منتهای همت خود کامران شدم * در همان لحظه ابو بکر آغا نردبانها را حاضر ساخت چون اخلاص و بیگجهتی و اعتقاد و نیکو خدمتی او مقبول طبع امیر شاه محمد افتاد قریه خزونکین من اعمال ناتوان و قریه ابکسور را در مقابل این خدمت بطریق ملکیت بدو ارزانی داشت القصة کمر روان در شب تار که مهر و ماه راه آمدن را کم کرده بود و فلک با هزاران دیده متعیر مانده مانند باد صفا از برج سیاه که در جانب شمالی قلعه واقع است بیالا رفتند و سر ریسمان نردبان را در درچه خانه که از آدم خالی بود مستحکم کرده بزیر آمدند (نظم) بر آورد سر اژدهای کنند * که شیر فلک را رساند کزند * گرفتند کردان سپرها بچنگ * زهر سو کشادند درهای چنگ * زهر سو یکی قامت افراخته * زدوش

تسعابیه بدلیس را بجز قدوم شریف معزز کردانید جمع کثیر بر سر رایت او مجتمع گشتند و طبل شادی و بشارت کوفته بالتام عشیرت روزکی شکر و سپاس حضرت باری عز اسه بجای آورده بارباب حاجات و مستحقان صدقه و نظورات دادند و همان لحظه در باب فتح قلعه بدلیس و تسخیر ولایت بمقتضای آبه کریمه و شاوهم فی الامر قرعه مشورت در میان انداخته رایها بر آن قرار گرفت که چون چند دفعه علانیا بر سر قلعه بدلیس رفته امیر شمس الدین و آغا زادگان روزکی بقتل رسیدند و الحال صلاح دولت بمقتضای وقت چنانست که بعضی از مردمان کمر رو پیدا کرده نماز شام که کردون لباس سوکواری پوشیده بهرام خون آشام بعزم تسخیر قلعه مبنا فام کنند بر کنکر این نیلگون حصار افکنند کمر روان بیالا رفته سررشته مقصود در کنکر قلعه بند سازند والا بوجه دیگر تسخیر میسر نیست چون ارادت ازلی بنیک بختی شخصی شامل گردد هر آینه بضمون اذا اراد الله شیا هیأ اسبابه آنچه در ضمیر اوست از ممکن غیب بمنصه ظهور آید پس برین تقدیر چند کس از عشیرت بابکی و مودکی جهت تمشیت این مهم پیدا کرده بحضور امیر شاه محمد آورده اورا بوعدهای قوی حوش دل کردانیده آنجماعت نیز تعهد کردند که یا کنند مراد بر کنکره حصار انداخته پای مقصود بر افزاز مراد نهند یا جان شیرین بمستحفظان محنت و الم داده وجود خود را طعمه کلب و کلاغ سازند چون رایها باین امور قرار گرفت شروع

بی جنبش دست * چه جای کهربا و جنبش گاه * که همت کوهرا بردارد
از راه * بر خیز واسپ همت را بتازیانه غیرت حرکت ده و آفتک عراق
ساز و امیر شاه محمد بن میر ابراهیم بیگ را که در قم مانده است
بیانه عشیرت روزکی آور که این ماده نصیب اوست بامید این نوبد
که (از) شایبه کذب و ریا مصون بود و بزبور صدق و صفا مشحون محمد آغا
برخاسته متوجه عراق کردید و بعد از وصول بدانجا قصه پر غصه حسن
و حسین که فی الواقع یاد از قضیه کربلا میداد و کشته شدن امیر
شمس الدین و استدعای خدمت امیر شاه محمد بطرف کردستان و انتظار
عشیرت روزکی را بلا زیاده و نقصان خاطر نشان و الله فرزندان نمود
والله عاجزه نوحه و زاری در پیوسته هر چند عذر و بهانه پیش آورد
فایده نکرد از اراده جدید محمد آغا بغایت مضطرب شده آخر بعضی
کلمات خشونت آمیز نسبت بمحمد آغا گفته او ابرام و مبالغه نموده
بزبان ملایمت او را تسلی کردانیده بمفرمود که عشیرت روزکی
روی نیاز بر زمین و دست دعا بر آسمان وضع کرده از حضرت
واهب منان جل جلاله و عم نواله مسالت مینمایند که دیده رمد دیده
ایشان از غبار موکب امیر شاه محمد مکمل گردد و الله بیچاره بالضرورة
فرزند دلبند یکدانه خود را تسلیم محمد آغا نموده روانه کردستان گردانید
و بروایت بعضی امیر شاه محمد را بی رضای والده فریب داده کریزانیها
بیدلیس آوردند اصح اینست بهر تقدیر امیر شاه محمد در شهور سنه

در محاصره قلعه نمودند در آن محل راه حکومت بارکبری وارجیش
وعلجواز نعلق بعشیرت محمد شالوی ترکمان داشت چون از آمدن
امیر شمس الدین بر سر قلعه بدلیس واقف شدند بالشکر انبوه متوجه
گشته امیر شمس الدین نیز استقبال عسکر تراکه کرده در موضع
راها نلاقی فریقین دست داده از هر دو جانب کتکش وکوشش بسیار
کرده کردان کرد داد مردی ومردانکی دادند اما فایده نکرد نظم چو دولت
نبخشد سپهر کهن * نیاید بزور آوری در کمند * عاقبت شکست
بر لشکر روزکی افتاده امیر شمس الدین قبل از آنکه قبض و بسط
ولایت نماید قابض ارواح نامش را از صفحه هستی حک کرد وهنوز کلی
از بوستان حکومت نچیده بود که صرصر اجل خار نومیدی در دلش شکست
ومحمد آقا بصد هزار محنت ومشقت جان از آن مهلکه بیرون برده
یکبارگی دل از جان وجهان برداشته سر در کریبان وپای در دامان
کشید گفت نظم چه طالعت من نامراد را یارب * که هیچگونه مرادی
نیده دستم * درین حالت که سر در جیب مراقبت کشیده کنج عزلت
کزیده آرزوی هوس بزرگی از دل بند کرده در پس زانوی نومیدی
نشسته که ناگاه ندای غیبی وسرود لاریبی بکوش هوش او رسیده که
نظم بیا ای سست همت این چه سستی است * طریق رهروان گرمی
وچستی است * در اول دانه زیر کل برآید * چو همت دارد آخر
سر بر آرد * ز همت کهربارا جذبۀ هست * که گه را می کشد

از انهار ولایت آبی نخورده التهاب نایره نوایب از پا در افتادند
مقارن این حال وحشت مآل یکی از احبا بسمع محمد آقا رسانید که
امیر شمس الدین برادر امیر ابراهیم در ناحیهٔ اروخ است و در آن
حین که امیر ابراهیم را سلیمان بیگ بیزن اوغلی در قلعه بدلیس محاصره
داشته او بنحوی از قلعه بدلیس فرار کرده بیانهٔ عشیرت بغتی رفت
و در آنجا دختر امیر محمد اروخی را بحاله نکاح خود در آورده و از آن
دختر شرف بیگ نام پسری دارد و حالا پدر و پسر هر دو در میانه
عشیرت بغتی اند محمد آقا از استماع این خبر بهجت اثر مبتهج و مسرور
گشته روی توجه بدان صوب آورده بملازمت امیر شمس الدین مستعد
گشت چون باو ملاقی شد در ناصیهٔ احوالش آثار بزرگی و در جبههٔ
آمالش علامت زبرکی مشاهده نموده اوضاع و اطوار مستحسنه اش مقبول
طبع وقاد محمد آقا افتاده قصه پر غصه خود را از مبادی حال تا بآن
وقت بر نهجی تقریر کرد که امیر شمس الدین را رقت شده گفت حالا
مطلب و مقصد شما چیست او بعرض رسانید که استدعای بنده
از ملازمان آنست که دست همت از آستین جرات بر آورده پای
سعادت در رکاب جلادت نهاده بتسخیر ولایت بدلیس توجه فرماید
امیر شمس الدین ملتس اورا مینول اجابت داشته بانفاق روانه
ولایت بدلیس شدند و بمجرد رسیدن بدان حدود بکوهزار و پانصد
مرد کار آمدنی از عشیرت روزکی بر سر او جمع شده فی الفور شروع

یکبار خبر واقعه هایلله جان سوز وقصهٔ پر غصه محنت اندوز جگر دوز
 امیرزاده کان برکشته روزگار تیره بخت بدو رسید دود حیرت از کانون
 دماغ پیر وجوان آن طایفه پریشان روزگار بفلک دوار بر آمده فریاد
 وفغان باوج آسان رسانیدند وسیلاب خون از فواره عبون روان
 ساخته از غایت بی طاقتی در خاک و خون غلطیدند و غده‌لی سیاه در کردن
 انداخته پلاسه‌ای سوکواری بر دوش انداختند بجای کریبان جامهٔ جان
 چاک کردند نظم نمانده دیده کزان واقعه نشد خونبار * نماند سینه کزان
 ماده فکر نکشت * آری از افق حدوث اختر دولتی طلوع نکرد که
 بسرحد افول نرسید و در عرصه ظهور کاغ حشمتی سر بگردون نکشید
 که از زلزله فنا اختلال پذیر نکشت نظم بکلزار کیتی درختی نرسد *
 که ماند از جفای تبرزین درست * وزین باغ رنگین چو پرتندرو * نه کل
 در چین ماند خواهد نه سرو * القصه بعد از صدور این واقعه محمد آقا
 در بحر اضطراب افتاده تلامم دریای محنت قرین حال آن شور بخت
 کردید و طوفان غم و امواج الم لنگر صبر و شکیبایی او را در ربوده کشتی
 تحمل او در کرداب بلا و بمن لقمه نهنک فنا شد و از غایت اندوه
 سراسیمه کشته بادبان خسارت فرو انداخته گفت افسوس از آن دو غنچه
 بوستان حکومت که در گلستان امارت نشو و نما یافته بودند هنوز از نسیم
 عنبر شمیم ایالت بویی بمشام ایشان نرسیده که بسموم بادیهٔ اجل پژمرده
 شدند و در بغ از آن دو سرو آزاد که در جو بیار ملک سرکشیده بودند

وی می آورند القصه سخنان خود را بدلائل قطعی خاطر نشان خانون کرده بنوعی درین وادی مبالغه نمود که والده بیچاره چار وناچار دل بر مفارقت فرزندان نهاده حسن علی و حسین (علی) را بحمد آغا سپرده او امیرزادهگانرا برداشته بولایت حکاری آورده ایشانرا در میانه عشیرت آسوری که در اصطلاح آن قوم سبدباغان را میگویند گذاشته بردهمان معتد سپرد که اینها فرزندان منند باید که در محافظت ایشان افعال و مساعله لازم ندارند و خود متوجه ولایت بدلیس کشت که هواداران و دولتخواهان و یکجهتانه خانواده ضیاء الدین را از آمدن ولی نعمت زادگان خبردار گردانیده ازیشان (امداد) و معاونت طلب داشته بتسخیر ولایت قیام و اقدام نمایند اتفاقاً در آن اثنا طایفه آسوری باعز الدین شیر حاکم خود مخالفت نموده در مقام منازعت آمدند و قدم از جاده اطاعت و فرمان برداری و پای از شاه راه متابعت و خدمتکاری بیرون نهاده طریق معاندت پیش گرفتند و عز الدین شیر در صدد تادیب و کوشمال ایشان در آمد لشکر بر سر آن طایفه متمرّد کشید و آن فرقه نااهل نیز بمقتضای نظم وقت ضرورت چو غناند کریز * دست بگیرد سر شمشیر نیز * مستعد جنگ و جدال و آماده حرب و قتال کشته داد مردی و مردانگی دادند حسن علی و برادرش در آن معرکه در میانه طایفه آسوری ضایع شدند و در چینی که محمد آغا بنوید قدوم امیرزادهگان عشیرت روزکی امیدوار و مستمال گردانیده بود و با امرای عظام کردستان تمهید مقدمات کرده که

یکبار خبر واقعه هایلله جان سوز وقصه پر غصه محنت اندوز جگر دوز
امبرزاده کان برکشته روزگار تیره بخت بدو رسید دود حیرت از کانون
دماغ پیر وجوان آن طایفه پریشان روزگار بفلک دوار بر آمده فریاد
وفغان باوج آسمان رسانیدند و سیلاب خون از فواره عیون روان
ساخته از غایت بی طاقتی در خاک و خون غلطیدند و غده‌لی سیاه در کردن
انداخته پلاسه‌های سوکواری بر دوش انداختند بجای کریبان جامه جان
چاک کردند نظم نمانده دیده کزان واقعه نشد خونبار * نماند سینه کزان
ماده فکار نکشت * آری از افق حدوث اختر دولتی طلوع نکرد که
بسرحد افول نرسید و در عرصه ظهور کاغ حشمتی سر بگردون نکشید
که از زلزله فنا اختلال پذیر نکشت نظم بکلزار کینتی درختی فرست *
که ماند از جغای نبرزین درست * وزین باغ رنگین چو پر تندو * نه کل
در چمن مانند خواهد نه سرو * الفصه بعد از صدور ابن واقعه محمد آقا
در بحر اضطراب افتاده تلاطم دریای محنت قرین حال آن شور بخت
کردید و طوفان غم و امولج الم لنگر صبر و شکیبایی او را در ربوده کشتی
نحمل او در کرداب بلا و عن لقمه نهنک فنا شد و از غایت اندوه
سراسیمه کشته بادبان خسارت فرو انداخته گفت افسوس از آن دو غنچه
بوستان حکومت که در گلستان امارت نشو و نما یافته بودند هنوز از نسیم
عنبر شمیم ایالت بویی بمشام ایشان نرسیده که بمسوم بادیه اجل پژمرده
شدند و دریغ از آن دو سرو آزاد که در جو بیار ملک سرکشیده بودند

وی می آورند القصه سخنان خود را بدلائل قطعی خاطر نشان خاتون کرده بنوعی درین وادی مبالغه نمود که والده یچاره چار وناچار دل بر مفارقت فرزندان نهاده حسن علی و حسین (علی) را بحمد آغا سپرده او امیرزاده کنرا برداشته بولایت حکاری آورده ایشانرا در میانه عشیرت آسوری که در اصطلاح آن قوم سبدبافان را میگویند گذاشته بردمان معتد سپرد که اینها فرزندان منند باید که در محافظت ایشان احوال و مساعله لازم ندارند و خود متوجه ولایت بدلیس کشت که هواداران و دولتخواهان و یکجهتبان خانواده ضیاء الدین را از آمدن ولی نعمت زادگان خیردار گردانیده ازیشان (امداد) و معاونت طلب داشته بتسنخیر ولایت قیام و اقدام نمایند اتفاقاً در آن اثنا طایفه آسوری باعزالدین شیر حاکم خود مخالفت نموده در مقام منازعت آمدند و قدم از جاده اطاعت و فرمان برداری و پای از شاه راه متابعت و خدمتکاری بیرون نهاده طریق معاندت پیش گرفتند و عزالدین شیر در صدد نادیب و کوشمال ایشان در آمد لشکر بر سر آن طایفه متمرّد کشید و آن فرقه نااهل نیز بمقتضای نظم وقت ضرورت چو غناند کریز * دست بگیرد سر شمشیر نیز * مستعد جنگ و جدال و آماده حرب و قتال کشته داد مردی و مردانکی دادند حسن علی و برادرش در آن معرکه در میانه طایفه آسوری ضایع شدند و در جنبی که محمد آغا بنوید قدوم امیرزاده کان عشیرت روزکی امیدوار و مستمال گردانیده بود و با امرای عظام کردستان تمهید مقدمات کرده که

ولی نعمت زادگان خود بی‌لگم رفته طریقه خدمتکاری و وظیفه جانسپاری و اظهار محبت و اخلاص حسب الامکان بجای می آورد چون او مرد جهان دیده کار آزموده کرم و سرد روزگار چشیده بود گاهی بتقریبات از کثرت اعوان و انصار عشیرت روزکی و بزرگی و قدمت خانواده ایشان در بلاد کردستان بر جمیع اوجاقات و دودمانهای حکام عالیشان مذکور میساخت و لحظه باحظه تعریف لطافت آب و هوا و نزهت باغ و راع و ولایت بدلیس را بوجه احسن ادا مینمود و ساعت بساعت تسخیر قلاع و ولایت آنجا و دفع معاندان و مخالفان را باسهل وجه در نظر ایشان جلوه میداد تا آهسته آهسته سخن را بآن مرتبه رسانید که اگر چنانچه یکی از امیرزادگان را اراده رفتن ببلاد کردستان در خاطر خطور کند بمجرد رسیدن بدان حدود چندان اعوان و انصار از عشایر و قبایل اکراد جمع آیند که بعون الله تعالی (فتح) قلاع و ولایت بسهولت میسر شود و احمای خانواده قدیمه بخوبترین صورتی فیصل یابد آخر الامر این راز را با والدانش در میان نهاده سخن را بدین گونه رواج داد که اکر یکی از فرزندان خود را به بنده دولت خواه همراه کرده روانه کردستان سازند عشیرت روزکی را بر سر او جمع ساخته قلاع و نواحی بدلیس را از تصرف کماشکان ترا که آق قوبینلو قهرا و قسرا بیرون آوریم و یاز حق برکز خود قرار گرفته جمله عشایر و قبایل روزکی که عمریست که در بدر شده اند بوطن مالوف آمده سر در ربقه اطاعت

میرون آمده متوجه خدمت حسن بیك روانه تبریز شده و سلیمان بیك قلاع و ولایت بدلیس را بقبضه تصرف در آورد روایت میکنند که امیر ابراهیم را با دوازده خانه وار از عشیرت روزکی یکی از آنجمله خانه شمس عاقلان بود بصوب آذربایجان فرستادند بعد از وصول او بتبریز حسن بیك وظیفه جهت او در شهر قم تعیین کرده او را بجانب عراق روانه ساخت تا زمانی که حسن بیك در قید حیات بود رعایت و حمایت امیر ابراهیم کما ینبغی مرعی میداشت چون مدت حیاتش بسر آمد و شربت مرگ از دست ساقی اجل نوش کرده سررشته امور سلطنت در کف کفایت پسرش یعقوب بیك افتاد بواسطه سرکشی طایفه روزکی و فترات ولایت بدلیس حکم بقتل امیر ابراهیم فرمود او را حسب الحکم در شهر قم بقتل آوردند از ضعفه که امیر ابراهیم از اکابر قم بعقد نکاح خود در آورده بود حسن علی و حسین علی و شاه محمد سه پسر ماند مدت بیست و نه سال ولایت بدلیس در بد تصرف آق قوینلو مانده هرج و مرج باحوال طایفه روزکی راه یافت و مردمان متعین ایشان هر يك بطرفی از اطراف رفته بعضی در کنج انزوا منزوی گشته... انقطاع... پای در دامن صبر و شکیبایی کشیده ابواب دخول و خروج بر رخ خود بستند و کزیده خیر اندیشان خاندان ضیاء الدین محمد آغای کلهوکی که عده عشایر و قبایل روزکی بود بالضرورة ملازمت امراء تراکه آق قوینلو اختیار کرده در عراق بسر می برد و اکثر اوقات بملازمت

مغز از سر پردلان وجان از تن بهلوانان بیرون میبرد نظم جو مژگان
خوبان دو صف رزم ساز * یکی در نشیب و یکی در فراز * زیبالا جو
سنکی بزیر آمدی * زکو زمن بانك شیر آمدی * زبابان جو تیری
بیالا شدی * مشبك درین چرخ والا شدی * باهنگ کین کرده چرخ
بلند * زمه حلقه و ز مهر تابان کند * تفك همچو سنکین دلان زمان *
زده رخنه در کار امن وامان * زخون یلان برجهای حصار * شده
لاله کون همچو گلهای نار * چون مدتی مدید محاصره امتداد یافت
... کرسنکی وقت ماکولات و کثرت امراض کل بر محصوران مضیق کشته
بنوعی متحصنان از استیلای طاعون و وبا فنا شدند که زیاده از هفت
نفر آدم با امیر ابراهیم متنفسی در قید حیات نماند درین اثنا محمود
لوغلی شاعر که مدام سلیمان بیك بود در غزلی ترکی این بیت را
در سلك نظم آورده بنزد حسن بیك فرستاد نظم شما اول بدلیسك کردی
مطیع اولمز سلیمان * القصه بعد از آن که کار از طرفین بسر
مشقت و تیمار و ریاضت رسید و از جانبین زمت و آزار بنهایت
انجامید کلمه الصالح خیر بر زبان راندند مصاحون در میان افتاده
قرار بدان دادند که سلیمان بیك قصد حیات و غرض امیر ابراهیم نکند
و او نیز دست از تصرف قلعه و ولایت کوتاه نموده تسلیم وی نماید هر دو
بدین معامله راضی شد احوال بعرض حسن بیك رسانید از او انکشتری
زینهار آورده عهد و پیمان شرف انعقاد پذیرفت امیر ابراهیم از قلعه

واحبای ایشان کاشت اولاً سلیمان بیک بیژن اوغلی را که از جمله
 عظماء امراء او بود بالشکری از حد و حصر بیرون بنسخیر و لابت
 بدلیس و گرفتن حکام آنجا مامور گردانید و سلیمان بیک بالشکر بی پایان
 توجه بجانب کردستان نمود و چون ظاهر قلعه بدلیس مضرب خیمام عسکر
 ترا که کشت امیر ابراهیم بن حاجی محمد که در آن عصر حاکم
 بود دروب قلاع و حصون را استوار کرده نحصن اختیار نمود و سلیمان بیک
 فی الفور بمحاصره قلعه بدلیس شروع کرده آلات و ادوات قلعه کبری
 مهیا ساخت سه سال متوالی بر سر قلعه بدلیس نشست هر سال که
 آفتاب عالمتاب از محاذات نقطه اعتدال خریفی تجاوز کرده جشید فلک
 از بیم سرما و برودت هوا سر در سنجاب سحاب میکشید و چمن از زینت
 انوار گلزار از زیور ازهار خالی می ماند و اشجار از حلبه اثمار و پیرابه
 برك و بار بی بهره می شد و کلشن از لباس مستعار و جامه زرنگار
 برهنه می کشت سلیمان بیک دیو غضب را بوثوق تسخیر مطلب مطمئن
 گردانیده روی توجه بقشلاق ماردین و بشیری میکرد و باز در اول
 بهار که نسیم اعتدال از شکفتن رباعین و ازهار ساحت ریاض
 عالم خاک را رشك مرغزار افلاک میساخت بیژن اوغلی از قعر چاه
 ضلالت آثار بعزم رزم پردلان سپاه و دلبران رستم شعار متوجه بدلیس
 کشته بفتح حصار مبادرت میکردند و قلعه را مرکزوار در میان گرفته
 از جانبین رعد و منجنیق در آمده از فراز و نشیب سنگ و خردنگ

بامیر شمس الدین دشوار شد و سلطان احمد و سلطان محمود و ضیاء الدین و امیر شرف و امیر ابراهیم پنج پسر داشت سلطان احمد و سلطان محمود و ضیاء الدین در تاریخ سنه خمس و ثلثین و ثمانمیه بمرض طاعون فوت شدند و امیر شرف نیز باجل موعود در ربیعان جوانی و عنفوان زندگانی عالم فانی را وداع نمود امیر ابراهیم بعد از فوت پدر ولی عهد شد مدتی حکومت کرد چون بعالم جاودانی خرامید خلف صدق او امیر حاجی محمد قائم مقام پدر گردید و در تاریخ سنه سبع و اربعین و ثمانمیه در میانه شهر بدلیس در کنار رودخانه رباط مدرسه و مسجد بنا کرده بعد از یکسال بانمام رسانید و در سنه خمس و ستین و ثمانمیه بجوار رحمت حق پیوسته در جنب مسجد مدفونست و ازو ابراهیم و امیر شمس الدین نام دو پسر سعادت اثر در صفحه روزگار یادگار ماند امیر ابراهیم بموجب وصیت پدر متصدی امر حکومت گشت و احوال او مشروح مذکور خواهد شد فصل چهارم در ذکر امیر ابراهیم بن امیر حاجی محمد سابقا کلک سخن آرا بر لوح بیان ثبت نمود که همواره میانه حکام بدلیس و قرا یوسف قرا قوینلو عقد پدر فرزندی و خویشی منعقد بود و چون اوزون حسن آق قوینلو جهانشاه ولد قرا یوسف را بمقتضای عداوت قدیمه که در میان این دو طایفه موجود است بقتل آورد و بر تمامت ولایت دیار بکر وارمن و آذربایجان استیلا یافت همگی عمت و تمامی نیت بر استیصال خاندان قرا قوینلو و انهدام دودمان اقربا

از کنار دریای مغرب بعزم مراجعت چرخ چهارم اعلام روزگار اضاعت
آثار برافراخت و دفع ظلام را پیشنهاد همت عالی نهیت ساخت هر دو
کروند بعزم رزم پای جلالت بیدان شهامت در آورده در کنار (رودخانه)
مستعد جدال شدند امیر شمس الدین اسب خود را مهییز زده
پیش آمده گفت ای میر ابدال من نوکر خود را که بن دشمنی
و خیانت کرده بود بقتل آوردم من بعد مرا با شما عداوت و خصومت
نیست اگر چنانچه میل منازعه و مناقشه دارید اینک میدان و مرد
میدان چون این سخن مسوع طایفه بختی شد میر ابدال نیز اسب
خود را پیش رانده گفت که ای امیر شمس الدین آبا و اجداد عظام
شما از قدیم الایام بزرگ و سفید ریش اجداد ما بوده اند و همواره در میانه
ایشان ابواب مصادقت و محبت مفتوح و طریقه مخالفت و مودت مسلوک بوده
(ع) معاذ الله که کلری پیشه سازم * که خلافی عادت قدیمه در نظر خلایق
و خالق مطرود و مردود باشد و نزد همکنان در دنیا و عقبی شرمساری کشم
اگر چنانچه میر سید احمد حد خود را فراموش کرده پای از دایره ادب
بیرون نهاد بجزای خود رسید اکنون توقع از مکارم اخلاق و حسن اشفاق
چنانست که بساط مجادله را در نوردیده طرح اتحاد و دوستی اندازید
چون امیر شمس الدین دید که امیر ابدال زبان بصنوفی اعتذار کشاده
از روی رفق و اصلاح سخن میکوبد از طرفین تاکید بنای دوستی و انبساط
مرعی داشته از آنجا شرفی مراجعت ارزانی داشت و از آن روز موسوم

بطریق رهن بعوض میر حسن شیروی نزد میر ابدال فرستاده او میر سید احمد را بفرستد بعد از آن امیر شمس الدین میر حسن را نزد او ارسال دارد و آقاییان را بیاورد بنابراین امیر شمس الدین چند نفر از مردمان جلد که در شناوری مهارت و در مردانگی جسارت داشتند برهن میر سید احمد فرستاد و بایشان چنان قرار داد که می باید که شما در کنار رود خانه جا کرده هرگاه در اوردوی ما غوغا پیدا کشته آثار شیخون پیدا شود شما باید که ترك اسب و سلاح و اسباب خود کرده برهنه خود را بآب انداخته بشناوری از آب عبور نموده بلسکر ما مالحق شوید که من بهیچ وجه میر حسن را بدست طایفه بختی نخواهم داد آقاییان روزکی حسب الاشاره متوجه ملازمت میر ابدال کشته او نیز میر سید احمد را باستدعای آنکه میر حسن را در عوض خواهد فرستاد و در مابین صالح و صلاح شک هر دو خلاص خواهد شد میر سید احمد را روانه ساخت چون سلطان ایوان چهارم کلاه زر اندود از سر نهاده شب لباس عباسی پوشید و سپهر بیسپردیده انتظار سرهنکان شب باز کرد امیر شمس الدین بتیغ انتقام سرورشته حیات میر سید احمد نیک حرام را قطع کرده بردلان روزکی را بقصد شیخون بکنار رودخانه زلم فرستاد قراولان لشکر بختی از هجوم ایشان سراسیمه کشته غوغا در میانه ایشان انداخت در خلال این احوال آقاییان رویمکی واقف شده خود را بآب انداخته بشناوری گذشته بعسکر خود مالحق شدند علی الصبح که خسرو خاور جنود انجم

امیر شمس الدین بر حسن رای صوابنمای او آفرین کرده فرمود که جبر این خذلان و علاج این نقصان بچه عنوان توان کرد عمر عرضه داشت که فلان و فلان از جوانان کار آمدنی روزکیان را يك يك بنزد خود آورده ایشانرا بوعده و وعید خوش دل کرد انبیا بخود متفق باید ساخت بعد از آن بنا بکوبیم که چه می باید کرد امیر شمس الدین حسب الصلاح شروع در آن مهم نموده هر روز يك دو نفر از جوانان روزکی بنزد خود طلب داشته ازیشان بیعت می گرفت بیکبار میر سید احمد ازین مقدمه خبردار گشته سالک طریق فرار شده التجا بپیر ابدال حاکم بختی برد فی الفور امیر شمس الدین والد خود را بقتل آورده از عقب میر سید احمد بر سبیل استعجال متوجه ولایت بختان شد چون توجه امیر شمس الدین بسع امیر ابدال بختی رسید لشکر خود را جمع ساخته بکنار رودخانه ضلم آمده مستعد جنگ و جدال و آماده حرب و قتال شد امیر شمس الدین را استقبال نموده چون تلاقی فریقین نزدیک رسید امیر شمس الدین قاصدی بنزد امیر ابدال فرستاده ازو میر سید احمد را طلب داشت امیر ابدال در جواب فرمود که در محلی این اراده معامله از قوت بفعل می آید که ایشان میر حسن شیروی را که قبل ازین یکی از امیرزادگان بختی را بقتل آورده فرار کرده پناه بدرگاه شما آورده او را بما سپارید ما نیز میر سید احمد را تسلیم شما نمایم القصد بعد از ارسال رسل و رسایل فرار بدان شد که امیر شمس الدین چند نفر از آقایان روزکی

الاغان خود را نگاه داری تا مردمان بگذرند عمر نیز بی محابا در جواب مبادرت نموده بر سبیل خشونت گفت آنکس چشم ندارد که بعیب خود بینا نیست امیر شمس الدین از سخن او بغایت خشناک و اعراضی کشته در مقام آزار و اهانت او در آمد باز از روی مرحمت و اشفاق صبر و تحمل شعار خود کرده بعفو و اغماض در گذرانید نظم کر صبر کنی ز صبر بی شك * دولت بتو آید اندك اندك * بعد از آنکه از عارضه غضب و استبدلای خشم فارغ گشت بخود تأمل کرده گفت مبادا جرات این مرد عامی بنا بر مدعایی بود چون از شکار مراجعت فرمود عمر بادکارانرا دید که هیبه خود فروخته بخانه عودت کرده اورا بنزد خود طلب داشته گفت ای کرد نادان این سخنان باوه و هذیان بود که بروی من گفتی و پای از جاده ادب بیرون نهادی و عمر زبان استکانت بصنوف اعتذار کشاده گفت ای مخدوم زاده حقیقی وای نور دیده صبیسی بنده ترك ادب نکرد بلکه از محض دولت خواهی و خیر اندیشی کلمه چند باداء کردانه و وضع صادقانه بموقف عرض رسانیده اگر چنانچه کوش استماع داشته باشی بنا را در خلوت بنزد خود طلبیده مشروما بعرض رسانیم چون امیر ازو مفصل این مجمل استفسار نمود عمر قضیه و والده او با امیر سیدی احمد ناصر الدینی که در حین حیات پدرش از علما فتوی گرفته بنگاح او در آمده بود و امور مهمات حکومت را که پیش گرفته اند (من) اوله (الی) آخره بلا زیاده و نقصان خاطر نشان او کرد

شدن زین دیر ناچار * نشاط از غم به وشادی زنیبار * و از ثقات روات مرویست که شام خاتون زوجه امیر شرف که از دختران ملکان حسنکیف بود در زمان حیات شوهر از علما فتوی گرفته بجهاله نکام میر سیدی احمد ناصر الدینی در آمد بعد از آنکه امیر شرف بریاض رضوان خرامید وازو شمس الدین نام پسری خورد سال ماند که هنوز لیاقت حکومت ودارایی نداشت بنابراین زمام مهمان ملکی ومالی ولایت بدلیس بکف کافی میر سیدی احمد وشام خاتون در آمد واز صدور این واقعه آقابان روزکی آغاز عناد وسرکشی کرده هرکس ناحیه از نواحی بدلیس بصرافت خود متصرفی کشت چنانچه میر محمد ناصر الدینی اخلاط را وعبد الرحمن آقا قوالیسی ناحیه چقور وموش را ضبط کرده هرج ومرج در میانه طوایف روزکی افتاده هرکس بزعم خود دعوی حکومت واراده امارت نمودند نظم ولایت زسلطان چو خالی شود * رئیس بهر قریه والی شود * چند وقت احوال ولایت بدلیس باین منوال بود تا آنکه روزی امیر شمس الدین بعزم شکار از قصبه بدلیس بیرون آمده عمر یادکاران نام شخصی از عشیرت بابکی خر الاغ چند از همه بار کرده از ناحیه کیفندور بطریق معهود عزم فروختن نیت شهر کرده در سرپل عرب بیکدیگر دوچار کشته عمر رعایت ادب مرعی نکرده الاغان خود را از راه بیرون نیاورد وچنان راند که همه چوب بزوانی او خورده امیر شمس الدین گفت ای ابله خر مکر چشم نداری که

التذاذ تمام داشته و میخواست که در بدلیس گاه گاه اوقات خود را بدستور
 معهود بآن شغل صرفی نماید هر چند امیر کبیر او را از آن شغل خطیر
 منع میکرد که ما طایفه اکرادیم وقاعده ترا که در نزد مردمان
 ما مستحسن و مقبول نیست نرک آن اولیست ممنوع نمیشد نظم بلطافت
 چو بر نیاید کار * سر یحرمی کشد ناچار * بالضرورة کار بسرد نزار
 و خوشونت رسیده امیر شمس الدین از غایت زبان آوری و بیجایی
 دختر مشتی بدعان او زده یکدندان او شکسته دختر دندپان خود را
 در میانه گلغز پیچیده مکتوبی مشتمل بر شکوه و شکایت نزد برادر خود
 بارجیش فرستاد آن ظالم بیباک که بدلو اسکندر موصوف بود چون
 امیر شمس الدین باراده ملاقات او باخلط رفت بدین واسطه او را
 بقتل آورد اما باعتقاد راقم حروف این قول مستبعد می نماید ظاهراً
 باعث قتل امیر کبیر اظهار اخلاص و یکجہنی اوست که باستانه میرزا
 شاهرخ کرده بود بهر تقدیر بعد از شهادت آن امیر کبیر خلف صدق
 او امیر شرف والی ولایت و متصدی امر قلاده حکومت کشت و او مردی
 مجنوب شوریده حال بود شبها در کاخن حمامات خفتی و قفسی از آهن
 ساخته روزها در آنجا نشست و زبانرا بدین کلمات مترنم ساختی که
 جای کبک نر در قفس است ازینجهت ایام او چون زمان کل خندان
 بقای نداشته و ازو آثاری در صفحه روزگار نماند نظم اکر شادی
 اکر غمکین درین دیر * نه ایمن ازین دیر کهن سیر * چو می باید

کردستان خاص برای تبرک و نین نگاه داشته اند و بنظر فقیر رسیده
و سه قسم درم مضروب مسکوکه باسم سه کس از حکام بدلیس یکی بنام
محمد بن شرف و یکی بنام شرف بن محمد و دیگری بنام شمس الدین
بن ضیاء الدین مشاهده کرد و زاویه و دالر الشفا و دار الضیافه و جامع
در کوك میدان که در شهر سنه عشر و ثمانیاه بنا کرده که بشمسیه
معروف است از محدثات آنحضرتست و قریه ترمیت من اعمال موش
و قریه کفو تابع ناحیه کرجبکان و قریه کازوخ که در مابین ارجیش
و عدلجواز واقع است مع چهار مزرعه و هفت باب دکاکین و یکدرب
کاروان سرای و بیست خانه و ار آرامنه در نفس بدلیس و حوالی از موقوفات
آنجناب باقی مانده و ماعدا از فترت زمان ضایع شده و بالفعل زاویه
معبور است نان و آس بفقرا و مساکین میدهند و قریه کازوخ نیز وقف
عام و خاص است بآینده و رونده طعام و نان میدهند و عاقبت الامر
امیر شمس الدین در دست میرزا اسکندر ولد قرا یوسف ترکمان که
بغایت مرد جاهل نادان بود در بلده اخلاط بجز شهادت فایز کشت
و بروایتی نعش آن بزرگوار از اخلاط ببدلیس نقل کرده در جانب
شرقی کوك میدان در محاذی زاویه خود دفن کرده اند و بروایتی
در اخلاط است در مدفن او اختلاف است در زبان باعث قتل
اورا چنان نقل میکنند که منکومه او که همشیره اسکندر است چون
او دختر ترا که بود طبیعتش باسب تاختن و چوکان باختن و تیر انداختن

امیر شمس الدین با بعضی از امرای کردستان استقبال موکب همایون نموده در غره جادی الثانی سنه مزبور بتقبیل انام فیاض سرافراز کشته منظور نظر کیمیا اثر کردید وینوازشات خسروانه وانعامات پادشاهانه اختصاص یافته تجدید امضای مناشیر ابالت بدلیس کرد و در روز شانزدهم ماه مزبور رخصت انصرافی یافته بولایت خود عودت کرد و بی شایبه تکلف و سخنجوری و غایبه نصلف و مدح کستری امیر شمس الدین مردی بغایت موحد و دانا بر امور حکومت قادر و توانا بود مردمان آن دیار را اعتقاد زاید الوصف نسبت باو بوده و هست همانا که مراتب سبعه را طی کرده از مقام انس بدو چیزی حاصل شده چه حکایت مشهور است که در بعضی رسایل صوفیه مسطور که وحوش و طیبور را باو موانست تمام بوده در هنگام وضو ساختن جانوران وحشی آب از کف مبارک آنحضرت میخورده اند و دیگر کرامات و غارق عادات از آن حضرت بسیار منقول است که ابراد آن درین محل حمل بر نوع دیگر میکردند اما اوقات شریف ایشان همواره بجالست و مصاحبت سعادت نشان طایفه عالیقدرار علما و فضلا و جماعت عالیشان صوفیه مصروف بوده بین الناس بامیر شمس الدین الکبیر اشتهار دارد و همیشه مردمان این دیار استدعای دعا و همت از ارواح طیبه آنحضرت میکنند در زمان فترات تراکه سکه و خطبه بنام خود کرده در بلاد کردستان البوم زرفضی بکشتالی معروف بشمس الدینی معروف هست که مردمان

وبازخواست عظیم خواهد بود وظیفه امرا وسرداران واصول واعیان
وساکنان ومتوطنان بدلیس واغلاط وموش وخنوس ومواقع ومزارع
وکونوالان ومقیمان قلاع آنکه پیوسته کماشتگان جناب امارت پناه
فرزندی را امیر وحاکم خود دانسته از سخن وصلاح وصوابدید ایشان
انفراد ننمایند وطریق اطاعت وانقیاد وجانسپاری بتقدیم رسانند وجمع
قضایا ومهمات ومعاملات خود را بکماشتگان امیر مومی الیه مفوض
ومنوط دانند بهر چه رجوع کند مطیع ومنقاد باشند واز جوانب برینجمله
روند وچون بتوقیع رفیع اشرف موشح ومزین کردد اعتماد نمایند تحریرا
فی عاشر شهر ربیع الاول سنه عشرين وثمانیه وصاحب مطلع السعدین
آورده که بعد از فوت قرا یوسف بیهل روز امیر شمس الدین در روز
هجدهم شهر ذی الحجه الحرام سنه ثلث وعشرين وثمانیه عرضه داشت
مشتمل بر اظهار دولت خواهی مصحوب یکی از نوکران معتقد خود
در قراباغ اران بدرگاه میرزا شاهرخ فرستاده ودر اول فصل بهار که
میرزا از قشلاق قراباغ بعزم رزم (اولاد) قرا یوسف ترکمان بحدود ارزنجان
نهضت فرمود در غره جادی الاول سنه اربع وعشرين وثمانیه در موضع
کنبه غبائی قاضی محمد از پیش امیر شمس الدین والی بدلیس آمده
بسی تحف وهدایا بموقف عرض رسانید در دیوان همایون رخصت جلوس
یافته مقضی المرام عودت فرمود وچون در نوامی اخلاط منزل [مرکوا] که
مرغزار سبز وخرم بود مضرب خیام عساکر نصرت فرجام شاهرخی کشت

وتومانان و هزارجات و صدجات و سرداران و حکام و عمال و ارباب و کلانتران و اعالی و اعیان و کدخدایان و ملکان کردستان عموماً و اصول و معارف و مشاهیر و متوطنان و ساکنان بدلیس و اخلاط و موش و خنوس مع توابع و لواحق بدانید که چون کمال اخلاص و یکجتهی و نهایت اختصاص و جانسپاری جناب امارت پناه فرزندی اعزی امیر اعظم اعدل اعقل اکرم امیر الامرء الاعجم امیر شمس الدین ابوالمعالی شان الله تعالی ایام دولته و نصرته و عزه و اقباله الی یوم الدین وثوق و اعتقاد تمام حاصل شد بر ذمت همت خسروانه ما لازم و متحنم کشت که بر قرار سابق امیر مشار الیه را بانواع عواطف و سیورغالات بین الاقران ممتاز و مستثنی کردانیم بنابراین آثار مرام و اشفاق پادشاهانه بر صفحات احوال او لایح و واضح شده حالی عجاله الوقت راه حکومت و امارت و ایالت و متصرفی (مال) و جهات و حقوق دیوانی بدلیس و اخلاط و خنوس و موش و دیگر قلاع و توابع مع لواحق و مضافات و منسوبیات که قبل ازین در تصرف امیر مشار الیه بوده بتجدید بدو ارزانی داشته بی مداخلت و مشارکت غیری بدو ارزانی داشته بدان سبب این امر و حکم سعادت الله فی جمیع الاقطار است اصدار یافت که بر قرار امیر مومی الیه را امیر و حاکم و متصرف بلوکات و مواضع و قشلاق و مزارع که پیشتر ازین بامیر مومی الیه متعلق بوده مدخل نسازند و پیرامون نکرند و مزاحم رعایا و مردمان و کسان او نشوند و هرکس خلافی فرمان نماید در محل خطاب و معرض جواب

بیرون رفت و منقول است که تا دیار بکر صد و هشتاد نوبت عساکر سر راه برو گرفته هر نوبت بزور بازو وقوت تدبیر و نندارک که چنگهای مردانه نموده بر اعدا غالب آمده از دیار بکر بدلیس آمده ملتجی بملك شمس الدین حاکم آنجا شد و دختر خود را بملك داده الکای پاسبین و قلعه اونیک را بدو ارزانی داشته قرا یوسف در آنجا قشلاق کرده در تابستان سنه تسع و ثمانمیه بامداد و معاونت ملك شمس الدین در موضع جگر سعد با میرزا ابو بکر بن میرزا میرانشاه بن امیر تیمور مصافی داده او را منهزم کرد و جگر سعد و مرند و نخجوان و سرور و ماکورا بید تصرفی در آورده زمستان آن سال در مرند قشلاق کرده در سنه عشر و ثمانمیه میرزا ابو بکر با پدر خود میرزا میرانشاه از عراق و خراسان بالشکر بیکران بدفع قرا یوسف ترکمان متوجه آذربایجان شد و در شب غازان تبریز نلاقی فرقیمن دست داده شکست بر لشکر چغتای افتاده میرزا میرانشاه بقتل رسید و آذربایجان بالکلیه بید تصرفی قرا یوسف در آمده روز بروز درجه طالعش ارتفاع گرفت و طریق اتحاد و خصوصیت همچنان در مابین قرا یوسف و امیر شمس الدین مسلوک می بود او را بفرزندی خطاب میکرد ولایت بدلیس و مضافات و منسوبات بطریق ملکیت بعد از آنکه بمسند سلطنت متمکن شد بدو ارزانی داشته نشانی که بامیر شمس الدین در آن باب داده بهمان عبارت نقل کرده میشود صورت نشان فرزندان اعزان ابقام الله تعالی و امره الوسات

بوده بغداد پادشاهی قیام نمایند مایحتاج ایشان از اسب و سلاح
بایشان تسلیم نمایند اما از ملازمان سلطان احمد جز خربندگان
و شاکرد پیشگان بغداد در مصر حاضر نشدند و از توابع قرا یوسف جمع
کثیر از مردمان کلر آمدنی در آن دیار از تراکه قرا قوبنلو بر سر رایت
او مجتمع گشتند و مصریان را از جمعیت و کثرت تراکه نوهم عظیم
پیدا شده بعرض سلطان فرخ رسانیدند و اگر قصد دفع قرا یوسف
و تراکه قرا قوبنلو نشود عبادا بالله درین دیار فتنه و فساد بظهور خواهد
رسید بعد از مشاوره رای مصریان بر آن قرار گرفت که در روز
چوگان بازی سلطان فرخ بقرا یوسف اشاره فرماید که با ملازمان خود پیاده
گشته سنگ ریزه میدان را برچیند در آن وقت متجنده میاصره بتیغ
بیدریغ آن گروه بیکناهرا دمار از روزگار برآورند قرا یوسف
لزین مقدمه واقف گشته ملازمان خود را مسلح و مکمل گردانیده میدان
آورد چون سلطان بقرار موعود امر فرمود که قرا یوسف با ملازمان خود
پیاده شده میدان را از سنگ ریزه پاک سازد قرا یوسف همچنان سواره
در برابر سلطان در آمده گفت ای سلطان عالم تا غایت که سلطان را
با بندگان لطف و مرممت بود از جمله جا کران و خدمتکاران بودیم
و حالا که سلطان بسخن ارباب حقد و غرض قصد خون و غرض ما بندگان
دارد من بعد درین دیار نمیتوانیم بود در سر اسب پادشاه را اکرام نموده
بهلو خالی کرده اسب را مهیز داده نوکران را نهیب زده از معرکه

امور حکومت و متکفل مهمام امارت کشت فصل سیم در ذکر امیر شمس الدین بن امیر حاجی شرف از رشحات سحاب قلم و حرکات بنان ستوده رقم فضلاى فضیلت کستر بوضوح می انجامد که در حینی که (قرا یوسف بن) قرا محمد ترکمان که از تصادم عساکر کردون مابثر امیر تیمور فرار کرده پناه بایلدرم بایزید خان رالی روم برد امیر تیمور ایچی بقبصر فرستاده قرا یوسف را طلب داشت و این ابیات را در مکتوب درج کرده مصحوب ایچی بدو فرستاد نظم نخواهم که دار السلامی چو روم * بهم در رود از من آن مرزوبوم * بخدالم ماده کلید کماخ * مکن تنگ بر خود جهان فراخ * قرا یوسف آن رهزن ناپسند * که بر حاجیان راه حج کرده تنگ * ندارد ازو اینی هیچ راه * بدرکاهت آورده روی پناه * به تیغ سیاست سزایش بده * بانست درخور جزایش بده * چون ایچی صاحب قران بروم رسید و مضمون آمدنش معلوم رای عالم آرای سلطان روم کردید جواب نامه تیموری داده قرا یوسف را مرخص کردانید که بنزد سلطان فرخ والی مصر رود چون در آن زمان والی مصر با صاحبقران بلند مرتبت دم از محبت و مودت میزد قرا یوسف را با سلطان احمد جلایر حاکم بغداد که ملجی بدو شده بود گرفته هریک را در برهی از بروج قلعه مصر مقید کردانید و بعد از استماع وفات امیر تیمور هر دورا از قید اطلاق داده مقرر داشت که هریک پانصد نوکر نگاه داشته مونات ایشانرا از خزینه مصر میداده در سلك امرا متخرط

سرداران و کردنکشان اطراف و جوانب بطریق پیشکش آورده بودند در صحرای موش دوانیدند بر همه سبقت گرفت و هیچ بادپای بکرد او نرسید نظم تکاور ابلقی چون چرخ فیروز * زشب بسته هزاران وصله بر روز * کره برخوشه چرخ از دم او * شکن در کاسهٔ بد از سم او * اگر نعلش پریدی در تک و رو * بچرخ اندر نشستنی چون مه نو * کرش میدان شدی از غرب تا شرق * بیک جستن پریدی کرم چون برق * اگر کردش بیازویش کشیدی * بکردش باد صرصر کی رسیدی * صاحب قران کبیتی ستان حاجی شرف را مشمول عواطف خسروانه و منظور عوارف بیکرانه کردانیده بسی نوازش فرمود و بخلعت زردوزی و کمر شمشیر زرین او را بین الاقران ممتاز و سرافراز ساخت الکا و ولایت او را با ضمایم دیگر مثل پاسبان و اونیگ و ملاذکرد ضمیمه کردانیده بدو ارزانی داشت و یابن مضمون برلیغ همایون موکد بلعنت (نامه) عنایت فرمود و ایق صوفی که یکی از پادشاه زاده‌گان اوزبک بود و با بندگان صاحب قران غدر و مکر در خاطر داشت بدو سپرد که در قلعه بدلیس محبوس گرداند و آن نشان مکرمت عنوان تا شهر سنه اربعین و تسعماه درین خانواده موجود بود در قنرات که شرف خان فوت شد و شمس الدین خان ولد او با اعیان روزگی بدیار اعجاز افتاد نشان تیموری با سایر احکام سلاطین ضایع شد القصه بعد از وفات حاجی، شرف خلف صدق او امیر شمس الدین المشهور بولی متصدی

بر مسند حکومت نشست و بعد از او اولاد و اخاد ایشان ترتیب حکومت آن ولایت نموده اند که کسی متعرض احوال ایشان نشد تا ایام جهانبانی حضرت صاحبقران امیر تیمور کورکان علیه الرحمة والغفران فصلی حویم در ذکر حاجی شرف بن ضیاء الدین بر ضمیر منیر اکسیر تاثیر فیض پذیر فضلی روشن ضمیر پوشیده نمانده که از مصنفات ارباب اخبار و مولفات اخیر رحیم الله تعالی مستفاد میگردد که در شهر سنه ست و تسعین و سبعمایه موافق فروردین ماه جلالی و موافق ایت ییل صاحبقران زمان امیر تیمور کورکان بعد از تسخیر دار السلام بغداد و جزیره و موصل و تکریت و ماردین و آمد از راه سیواسر متوجه ییلاقات اله طاق کشت و در روز شنبه پانزدهم شهر رجب سنه مزبور چون نزول اجلال در صحرای موش واقع شد حاجی شرفی که بقول صاحب ظفرنامه براستی و نیکمردی او در تمام بلاد کردستان کسی نبود و نسبت با بندکان صاحب قران پیوسته در مقام عبودیت و اخلاص میبود مفتاح قلعه بدلیس و اخلاط و موش و سایر قلاع ولایت خود را که در تصرف داشت (برداشته) با تحفه های خوب و هدایای مرغوب و اسبان تازی و استران بردعی راهوار بتقبیل انامل فیاض مستسعد و مشرفی شده از آنجمله یکسر اسب کبیت غزال رفتار غزاله دیدار سهیل چشم فلک حشم ماه جبین مشتری چین بهرام کین عطارد فطنت قبر سرعت آفتاب انبساط زهره نشاط عقیق سم ابریشم دم کهر دندان بازو سندان بود که با جمیع اسبان نامی که

کند تا شبی مست خفته بود که لشکر مغول بسرداری ایپاس بهادر بطلب سلطان بدر حصار بدلیس رسیدند هرچند سلطانرا از خواب بیدار میکردند بنوعی از سکر شراب خراب شده بود که صلا بحال خود نمی آمد جهت دفع یخودی مطهره آب سرد بر سر او ریخته بیدار ساختند و از آمدن لشکر مغول آگاه گردانیده اسی چند بازیگر حاضر کردند سلطان با دختر ملك كفت که درین وادی هرچند پدرت نصیحت ما مینمود حمل بر غرض میکردیم حالا همراهی ما میکنی یا نه دختر بطوع و رغبت همراهی سلطان اختیار کرده در جوف لیل از شهر بیرون رفتند و بعد از آن دیگر خاتمت احوال سلطان در نزد مورخان محقق نیست اما از (?) حضرت شیخ رکن الدین علاء الدوله سنائی قدس سره العزیز در رساله اقبالیه (از) پیر خود شیخ نور الدین عبد الرحمن کسرفی نقل میکند که سلطان در سلك رجال الله در آمد مدتی در یکی از دعوات بغداد بخره پنبه دوزی اوقات میگذرانید تا بجوار رحمت الهی پیوست و بروایت صاحب تاریخ کزیه کردی که برادرش در جنگ اخلاط بقتل آمد بود دوچار سلطان کشته او را بقصاص برادر از پا در آورد و بروایت صاحب تذکره دولتشاه کردان طمع باسب و عامه او کرده او را ضایع کردند العلم عند الله بهر تقدیر ملك اشرف بعد از آن بی آنکه اطاعت یکی از سلاطین نماید مدتها بامر حکومت مبادرت نموده بعالم جاودانی انتقال فرمود و بعد از فوت او چنانچه سابقا مذکور شد برادرش ملك محمد الدین

شدند قضا را سلطانرا عارضه مرضی طاری شد در محله نشسته مغوی راست کرد و در صحرای موش تلاقی فریقین دست داده سه شبانه روز جنگ عظیم واقع شده عاقبت شکست بلشکر سلطان افتاد اما مهابت و صلابت او بمثابة در ضایر ایشان جاگیر شده بود که لشکر او را تعاقب ننموده عودت کردند و سلطان نیز بجانب اخلاط معاودت کرده اتفاقا همان روز صبت و صدای لشکر مغول بارمن رسید و اخبار آمدن سوتای بهادر و هرامغون نویانرا بتواتر از جانب تبریز بمسامع علیه سلطانی رسانیدند از استماع این خبر فلاکت اثر احوال سلطانی دیگرگون شده ملك محمد الدین و هز الدین را از قید خلاص کرده با ملك اشرفی طرح صلح و صلاح بیان انداخت و در مقام محبت و دوستی و اتحاد در آمد و دختر ملك را خواستگاری نموده بعقد نکاح خود در آورد و سلطان خیل و مشم خود را متفرق و پراکنده ساخته در بدلیس متواری گردید و مدتی بدین وتیره اوقات در آنجا بلهو و لعب و عیش و طرب بگذرانید و ملك اشرفی در هر چند روز بر سبیل نصیحت بعرض سلطان میرسانید که این قسم اوقات گذرانیدن شما در بدلیس لایق دولت نیست بطرفی از اطراف می باید رفت چه مبادا مغولان برین احوال اطلاع یافته باین حدود آیند و آسیبی بولایت مخلصان و کزندی بوجود شریف سلطان رسانند هر چند ملك اشرفی درین وادی مبالغه میفرمود سلطان حمل بر غرض مینمود که ملك از اخراجات ما بتنك آمده میخواهد ما را از ولایت خود بیرون

لشکریان سلطان خیره کشته شهر بند را بزور و غلبه گرفتند و ملک محمد الدین خود را بقلعه وسط شهر که کونوال او عز الدین مملوک ملک اشرف بود انداخت و چون احوال محصوران مضیق گشته بود و طاقت مردمان از بی قوتی طاق شده با سلطان قرعه صالح در میان انداختند همان روز ملک محمد الدین رضا بقضا داده بخدمت سلطان آمد و سلطان از سر جرایم او در گذشته او را بنوازشات خسروانه مفتخر و سرافراز گردانید اما چون داخل مجلس سلطان شد پیا بر خاسته و درخواست خون عز الدین کرد سلطان در جواب فرمود که با وجود دعوی سلطنت و حکومت رسالت غلام مملوک خود کردن مناسب حال نیست و عز الدین نیز بعد از دو روز بقدم اطاعت بیرون آمده چند نفر از رفقای خود را زره و جوشن در زیر قفتان پوشانید باراده آنکه چون بجلس سلطان در آید او را بزخمکاری از پا بر آورد مقریان سلطان از مقدمه کید او واقف شده او را بی سلاح بحضور سلطان در آوردند سلطان اشاره بقید او کرد ملک محمد الدین را نیز همراه (او) محبوس گردانیدند و ملک اشرف در هنگام محاصره اخلاط رسل و رسایل بجانب مملوک شام فرستاده از او امداد و استعانت طلب نموده بود درین اثنا لشکر مصر و شام بمعاونت او رسیده ملک اشرف نیز بعسکر کردستان که تابع او بود باستقبال ایشان رفته در صحرائی موش بایشان مالحق گشته باتفاق بعزم رزم سلطان جلال الدین روان

دگر باره * زسر گرفت تولد طبیعت انسان * تو عمر نوع بیبوی
از آنکه در عالم * عمارت از تو بدید آمد از پس طوفان * تو داد
منبر اسلام بستندی زصلیب * تو برکرتنی ناقوس را زجای اذان *
حجاب ظلم تو برداشتی زچهره عدل * نقاب کفر تو بکشادی از رخ ایمان *
وی شایبه ریا باندک زمانی آن دیار را از خبث وجود ناپاکان کفر
پاک کردانید اما بعد از دو سال که اوکتای قآن از قضایای ایران
واقف کردید سوتای بهادر وجرماغون نوبانرا باسی هزار مغول
خونخوار بدفع سلطان جلال الدین روانه ایران ساخت سلطانرا مجال
توقف نماند بطرف اران وارمن در حرکت آمده تغلیس را بحیطه تصرف
در آورد که کمال اسمعیل میکوبد نظم که بود جز تو زشاهان روزگار
که داد * قضیم اسب زتغلیس و آب از عمان * وصاحب تاریخ
روضه الصفا آورده که سلطان اول از عراق متوجه اخلاط شده در آن
حین حاکم بدلیس ملک اشرف بود برادرش ملک مجد الدین از نیابت
او بحفظ وحرست اخلاط مبادرت مینمود ودماع آنجماعت از بخار اخلاط
بنوعی فاسد کشته بود وبمناقت حصار وکثرت ذخیره وکروه اعوان وانصار
مغرور شده که اصلا التفات بحال سلطان نکردند زبان بدشنام وفسخ
کشادند وسلطان نیز باحضر لشکر فرمان داده بحاصره قلعه اشاره
فرمود واز جانبین شعله آتش قتال ونایره جنگ وجدال بالا گرفت
وچون ایام محاصره امتداد یافت مردم شهر از قلت قوت بی قوت کشته

سراجیان که در ولایت بدلیس اند از بقیه ایشان است و سراجیان غلط ساجوقیان است اولاد تاج احمد و قراکونه و قلی اوزبکان و غیره از آن طایفه اند

سطر سیم در بیان اعزاز و احترام که از سلاطین ماضی نسبت بجاکمان بدلیس نموده اند و آن مشتمل بر چهار فصل است فصل اول در ذکر ملك اشرف بر مرآت طباع فلک ارتفاع سخنوران شیرین گفتار و ضمائر خورشید شعاع راویان فصاحت شعار صورت این معنی عکس پذیر خواهد بود که در اوایل حال ملك اشرف که قدم بر سریر حکومت ولایت بدلیس نهاده از نیابت سلاطین مصر و شام می نموده بلکه معاصر ملك اشرف بود و آن پادشاهان در رعایت او کما ینبغی می کوشیده اند نادر تاریخ سنه خمس و عشرين و ستمایه که سلطان جلال الدین بن سلطان محمد خوارزمشاه از صدمت عسکر قیامت اثر چنگیز خان ترك سلطنت ایران کرده بیلاد هند اقتاد و چون خبر فوت چنگیز خان در اقصای هندوستان مسوع او شد از راه کیچ و مکران بعزم تسخیر ایران بدار الملك اصفهان آمد چنانچه خلاق المعانی کمال اسمعیل اصفهانی درین معنی کوید نظم بسیط روی زمین کشت باز آبادان * بیمن سایه چتر خدا بکان جهان * کنند تهنیت یکدیگر بحیات * بقیه که زانسان بماند و ز حیوان * بدید میشود آثار حرت و نسل وجود * از آن سپس که بزور و صواعق خذلان * برای بندگی درکمت

آن ولایت را بتخت تصرف در آورد و در سنه اربع وثلثین وخصمابه حرکت بصوب کردستان و دیار بکر کرده بدلیس وجزیره واشوت وقره وسایر بلاد را بحیطه تسخیر آورد وقلعه آشوب را خراب کرده بجای آن قلعه بنا کرده موسوم بنام خود بعمادیه کردانید و الحال دار الملک آن ولایت عمادیه شده وزیاده از چهل سال ولایت کردستان بتخصیص قصبه وقلعه بدلیس در تصرف اتابکان سلاجقه بود تا در شهر سنه ست و سبعین وخصمابه سلطان صالح الدین بن نور الدین بن (؟) سیف الدین غازی اتابکی در محاربه مصریان شکسته منهزم گشت و بعد از آن آثار کسوف در چهره آفتاب دولتشان ظاهر وعلامت خسوف در جبین ماه مملکتشان باهر شد و عشیرت روزکی که سالها در پس سحاب غم متواری شده بودند چون جانوران وحشی در کوه و جنگل آرمیده همواره منتظر فرصت وزمان و مترصد وقت چنان بودند مانند ببر بیان و شیر ژبان از قله کوه بر آمده بیازماندگان اتابکان حمله آوردند وساحت دشت وکوه را از غبار اغبار بصیقل شمشیر آبدار پاک کردانیده و شخصی که از نیابت ایشان بضبط بدلیس و حکومت آنجا مبادرت کرده آثار بقاع خیر ایشان از جامع ورباطات و قنطرات در شهر بدلیس و شهر اغلاط بسیار است و بروایتی بلکه بدلیس در تصرف قزل ارسلان اتابکی بوده بهر تقدیر تاریخ شحنکی عراق عرب باقسنقر (؟) و شحنکی آذربایجان بایلدکز موافق است و ایام حکومتشان باهم مطابق وجماعت

وبعد ازو امیر شیخ شرف وبعد ازو امیر ضیاء الدین که معاصر امیر تیمور کورکان بود و با او ملاقات واقع شد و از زمان او تا حال که حکومت بحسب ارث بمسود اوراق انتقال کرده احوال حکام بدلیس مربوط است و سوانح قضایای ایام حکومت هر یک از ایشان در محل خود بتفصیل مذکور خواهد شد و بعضی از حاکمان بدلیس که از تاثیر نظر کیمیا اثر سلاطین بلند همت و بیمن پرتو مرحمت خواقین سعادتمند ذی شوکت پایه قدر و منزلت باوج رفعت رسانیده اند و برخی که از صرصر سوم قهر و شعله آتش غصب پادشاهان عالی مقدار و خواقین کردون اقتدار سوخته دود بیداد از دودمان ایشان بر آمده بتقریب مذکور خواهد کردید بعون الله الملك المجید این قصه چنانست که در زمان سابق اول کسی که متعرض ولایت حکام کردستان شده سلاجقه آذربایجانست حقیقت آنست که در زمان سلطان محمود بن سلطان محمد بن سلطان ملکشاه ساجوقی شخنکی بعضی از ولایت عراق عرب بعماد الدین اتابک بن آقسنقر و شخنکی آذربایجان و ارمن باتانک ایلدکز که جد (؟) فزل لریلان است مفوض شد و هر دو در آن امر بواجبی دخل کرده در حفظ و حراست و ضبط و صیانت ولایت کما ینبغی قیام و اقدام نمودند و در سنه احدى عشر (؟) رخسایه صاحب موصل فوت گشته حکومت آنجا را علاوه منصب عماد الدین زنگی گردانیدند یوما فیوما درجه دولت او ارتفاع گرفته تا آنکه لشکر بطرف شام و حلب کشیده باندرک فرصتی

نیست عز الدین در همان مکان توقف نموده خود را بصید و شکار مشغول گردانید ضیاء الدین فرصت غنیمت دانسته خود را بقلعه داخل... در را استوار کرده ببرادر پیغام فرستاد که توقع از مکارم اخلاق اخوی آنست که چند روز ایشان در حزو ساکن شوند و بنده در بدلیس که آب و هوای اینجا موافق مزاج فقیر افتاده توقف نماید عز الدین چون از این مقدمه واقف گردید بر در قلعه آمده هر چند با برادر بی مروت مبالغه و الحاح کرده اثری بر آن مترتب نشده بالضروره راه حزو و ماصون پیش گرفته حکومت آن ولایت بدو قرار گرفت و حالا حکام حزو از نبایر و اولاد او بند که بعززان اشتهار دارند و حاکمان بدلیس از نتایج ضیاء الدین اند که بدیادین مشهورند و اسامی حکام بدلیس که در کتب تواریخ مسطور است و بنظر فقیر در آمده هجده نفر است و مدت حکومتشان از چهار صد و پنجاه سال متجاوز است و در آن دیار حکومت کرده ترك علاقه نکرده اند و اسم آن شخص که اتابك عماد الدین بن اتابك آقسنقر بدلیس را ازو گرفته معلوم نشد در وقت تسوید این اوراق از کتب تواریخ که در نظر بود ظاهر نشد و اصح روایت آنست که بدلیس را قزل ارسلان در زمانی که باذربایجان و ارمن استیلا یافته مسخر کرد و بعد از ساجوقیان در اواخر زمان خوارزمیان که سلطان جلال الدین بن سلطان محمد خوارزمشاه ببدلیس آمد حاکم وقت ملك اشرف بود و بعد ازو برادرش ملك مجد الدین حکومت نمود و بعد ازو عز الدین و بعد ازو میر ابو بکر

در ولایت ایشان دراز کرده اند احوال هر کدام بعد ازین بتفصیل در محل خود مذکور خواهد شد القصه چنانچه سابقاً مرقوم رقم کلاک غمزدا کردید که عز الدین را در بدلیس و ضیاء الدین را در جزو عشیرت روزکی بحکومت برداشتند و چند وقت از حکومت ایشان مرور کرد میل مردم بدلیس آنآ فآنا بجانب ضیاء الدین زیاده میشد و بعضی الدین چندانکه محبت غمی نمودند چون ضیاء الدین ازین مقدمه واقف گردید و میل مردم بدلیس را نسبت بخود در درجه اعلی و مرتبه قصوی مشاهده فرمود روزی از جزو باراده ملاقات برادر بجانب بدلیس آمد بعد از شرف ملاقات برادران بساط عیش و عشرت کسترده داد نشاط دادند ضیاء الدین آب و هوای بدلیس را موافق مزاج یافت مع هذا توجه خاطر وضع و شریف بلده بدلیس را بخود مایل و راغب دید میل حکومت آنجا در دلش راسخ و جایگیر شد در خفیه زبان با مردم قلعه یکی ساخته مقدمه کرد که در هنگام رفتن برادرم بمشایعت من از قلعه بیرون خواهد آمد و من تقریبی کرده باز بقلعه مراجعت خواهم کرد چون ضیاء الدین از برادر رخصت انصرافی حاصل کرده متوجه جزو شد عز الدین تشییع موکب برادر نمود چون اندک مسافت از شهر واقع شد ضیاء الدین با برادر گفت انکشتیری من در قلعه مانده است و بغير از من کسی بر آن اطلاع ندارد که در کجاست اگر چنانچه لحظه توقف فرمایند تا من باستعجال بقلعه رفته خاتم خود را بدست آورم دور از اشفاق برادری

سَطْر دَوِیم در بیان نسب حاکمان بدلیس که بکجا منتهی می شود بتواتر بصحت رسید و در بعضی نسخ تواریخ بنظر آمده که نسب حکام بدلیس بملوک اکاسره میرسد و بین الناس از اولاد انوشیروان اشتهار دارند اما اصح آنست که در زمان انوشیروان جاماسب بن فیروز که پنجم (?) سلاطین کسریست بنیابت قباد بحکومت و دارایی ولایت ارمن و شیروان قیام مینمود و چون وفات یافت از ونرسی و سرخاب و بهواط سه پسر مانند نرسی قایم مقام پدر کشته نوشیروان نیز در تربیت او کما بنبغی کوشیده یوما فیوما مراتب او طریق تزیاید پذیرفته تا آنکه لشکر بکبلان کشید و آنجا را بقهر و غلبه مسخر گردانید و دختری از ملوک کیلان گرفته از او پسری در وجود آمد موسوم بجیلانشاه گردانید (?) و ملوک رستم دار از اولاد او بند و سرخاب بحکومت شیروان مبادرت کرده سلسله نسب حاکمان شیروان بدو میرسد و بهواط در اغلاط توطن اختیار کرده باندک دخل قناعت نمود و بدستور آبا و اجداد خود در اتساع ملک نکوشید و نسب حکام بدلیس بدو منتهی میگردد و با ملوک رستم دار و شیروان حکام بدلیس بنی عمانند و بروایت صحیح امروز که تاریخ هجری در سلخ شهر ذی الحجه سنه خمس و الفست هفت صد و شصت سال است که حکومت و دارایی بدلیس مع توابع و لواحق و مضافات و مباحثات در تصرف حاکمان آنجاست مگر قریب یک صد و ده سال که از دست ایشان بیرون رفته بتصرف مردم بیکانه در آمد و چهار طبقه از سلاطین که بد تصرف

سلطانی بولایت عجم رفت طایفه بایکی ومودکی وزیدانی وبلباسی سه سال کردن باطاعت کماشتگان آل عثمان نهادند حتی جمیع امراء اکراد حسب الاشاره سلیمانی چون دیوان کوه قاف هجوم بر سر ابن جماعت آورده ایشانرا رام نتوانستند کرد تا هنگامی که سلطان سلیمان مکان مردم دره کپفندور وطوایف بایکی را بوساطت بهاء الدین بیک حاکم حزو معافی ومسلم نمود واولاد شیخ امیر بلبلسی ابراهیم بیک (وقاسم بیک) را امیدوار ومستمال نساخت بزور وغلبه تسخیر ولایت بدلیس میسر نکشت واكثر اوقات امیرزادگان کردستان بدلیس می آیند واوقات بفرافت میکذرانند ومیرزادگان وآغا زادگان روزکی بدرخانه امراء کردستان نمبروند وعشیرت روزکی دربلاد غربت بجفا ومخت کربت پای ثبات وقار افشرده مردانه واستوار کرده صبر وتحمل شعار خود ساخته بمراتب اعلی میرسند وباین اطوار بر سایر عشایر کردستان امتیاز دارند واین طایفه منقسم به بیست وچهار شعبه اند ازین جمله پنج شعبه که قیسانی وبایکی ومودکی وذوقبسی وزیدانی بوده باشد عشیرت قدیمی ولایت بدلیس اند وپانزده (?) دیگر بلباسی وقوالبسی است بلباسی کله جبری وخریبلی وبالکی وخبارتلی وکوری وبریشی وسکری وکاری وپیدوری وبلاکردی قوالبسی زردوزی وانداکی وپرتافی وقوالبسی وکردکی وسهرودی وکاشافی وغالدی واستورکی وعزبزان

وفرقه ضیاء الدین را در جزو بحکومت برداشته سر در ریفه اطاعت ایشان نهاده رتق ورتق مهیات ملکی و مالی خود را در کف کفایت ایشان گذاشته عنان اختیار مملکت را در قبضه اقتدار او نهاده میر عز الدین نیز کما ینبغی از عهده دارایی بیرون آمده عشایر و قبایل واقوام را امیدوار و مستمال کردانید و نفس الامر عشیرت روزکی در مابین عشایر و قبایل کردستان بکثرت سخاوت و شجاعت و فرط مردانگی و غیرت معروفند و بوفور ننگ و ناموس و بیصفت راستی و درستی و دیانت و امانت موصوفی هرگاه عقوبت و صعوبت بر سر حاکمان ایشان آمده دقبه از دقایق خدمتکاری و وظیفه از وظایف همراهی و جانسپاری نامرعی نکذاشته هر وقت که ولایت بدلیس از تصرف ایشان بیرون رفته و حاکمان آنجماعت بر طرفی کشته بحسن تدبیر و رای خود بی امداد و معاونت دیگران منوکل و متوسل بعون الله کشته ولایت خود را بتصرف در آورده اند و در میانه اکراد مشهور است که بعدد هر سنگی که در دیوار قلعه بدلیس نهاده اند سر عشیرت روزکی (بیاد) رفته است و هرگاه پادشاهان ذی شوکت را که اراده تسخیر کردستان شود مقرر است که اول با حاکمان بدلیس و عشیرت روزکی مخاصمت نمایند و تا مادامی که عشیرت روزکی مطیع و منقاد نکردد سایر عشایر کردستان باطاعت و انقیاد کردن نمی نهند و لهذا در حینی که سلطان غازی ولایت بدلیس را از شمس الدین خان حاکم آنجا گرفت او از بیم غضب

بدلیس و جزورا ازو مستخلص گردانید و بروایتی بدلیس را از عشیرت کردکی و جزورا از کرجی گرفته اند و بقول بعضی بدلیس را از عشیرت ذوقبسی انتزاع نموده اند العهده علی الراوی القصه چون ولایت بدلیس و جزورا بید تصرف و قبضه تسخیر در آوردند و مدتی از ایام حکومت متمادی شد شخصی که منصدی امر حکومت و متکفل مهام امارت روزکی بود فوت شد منقطع النسل گشت و عشیرت روژکی ازینجا یکی در یکدیگر افتاده کردن باطاعت هم ننهادند و مضمون این ابیات مولانا هاتنی بطهور رسید نظم بر آن مملکت زار باید کریست * که فریاد رس را ندانند که کیست * کند فجه مست در کعبه فی * اگر چوب حاکم نباشد زبی * چون مدتی احوال ایشان بدین وتیره گذشت رواء عشایر و قبایل درین باب با یکدیگر مشاوره نموده رایها بر آن قرار گرفت که عز الدین و ضیاء الدین نام دو برادر که از نسل سلاطین اکاسره در شهر اخلاط توطن دارند ایشانرا از آنجا بپانه خود آورده هرکدام که لیاقت و استعداد حکومت داشته باشد بامارت و دارایی نصب کرده عنان اختیار در قبضه اقتدار او بگذاریم تا کار و بار مملکت و مهام ولایت رواج و رونق پیدا کرده متمردین را مجال تمرد و عصیان نباشد صغیر و کبیر عشیرت باین معامله راضی گشته سرمویی تخلف نکنند پسند نفر از اعیان عشیرت بشهر اخلاط رفته شهزادگان را باعزاز و اکرام نام از اخلاط برداشته ببدلیس آورده جماعتی عز الدین را در بدلیس

شہسواران عرصہٴ بلاغت مخفی و پوشیدہ نمایند کہ روزکی لفظ دریست
و بعضی املاء آنرا بجیم و شین ہم نوشته اند اما روژکی در اصل
عبارت از بکروز است و کی کہ در آخر لفظ روز واقع شدہ کافی ویای
و حدت است مثل خواجگی و پردکی و امثال آن و بعضی از فصحای بلاغت
انتہا برانند کہ کافی و یا در فارسی برای تصغیر ہم آمده است و میتواند
بود کہ املائی جیم قاعدہ فصحاء عرب باشد کہ ہرگاہ ژا در لفظی
دری باشد بجیم درج میکنند و شین بمقتضای طبع بلغای کردی باشد
چہ از ثقافت روات منضبط است و در سلك صحاح اخبار و آثار منخرطہ کہ
عشیرت روژکی در بکروز از بیست و چہار قبیلہ اکراد در موضع طاب
من اعمال ناحیہٴ خوبت جمع کشتہ و منقسم بذو فرقہ شدہ دوازده فرق
اورا بلباسی و دوازده کرورہ ایشانرا قوالبسی خوانند اند و بلبیس و قوالیس
دو قریبہ ایست از فرایای ولایت حکاری و بروایتی نام دو عشیرتست
از طوایف بابان محصل کلام چون اول در طاب جمع شدہ اند و اراضی
آنجا را در میانہ خود قطعہ قطعہ قسمت نمودہ یکدل و یکجہت و یکزیان
کشتہ از برای خود حاکمی نصب کردہ شروع در تسخیر ولایت کردہ اند
و مشہور است کہ ہرکس در قریبہ طاب حصہ از آن مقسومہ ندارد
ررژکی الاصل نیست بعد از آنکہ سر در ریفہ اطاعت حاکم خود نہادہ اند
شروع در مملکت کپری نمودہ اند منقول است کہ در آن عصر حاکم
بدلیس و عزو ناویت نام شخصی از حکام کرہستان بود روزکی ولایت

آنکه کوه از زمین دو هزار ذراع مرتفع است و تخمینا هزار و پانصد ذراع میان کوه بزمین فرو رفته کول آب عظیم پیدا شده که قطر آن پنج هزار ذراع شرعی مسافه بلکه زیاده دارد و از کثرت سنکلاخ و بسیاری بیشه و درخت بغیر از دو سه راه مردمان تردد نمیتواند کرد و راه چاروا منحصر بدو راهست و آب حوض بغایت صافی و سرد است و اگر کنار حوض را کلویدن میسر شود آب کرم بیرون می آید خاک کمتر دارد جمله سنکلاخ است که پهلو به پهلو داده و جمله سنکهایش سنک سوداست و بعضی را سنک سیاه که ترکان او را دوه کوزی میخوانند مانند شان عسل سوراخهای او را پر کرده صلابت پیدا کرده و بعضی مانند سنک سودا خفیف است و از جانب شمالی در پشت کوه مجاری آب جرم سیاه کثیف مانند جرم آهن که از کوره حدادان پیدا میشود در وزن و صلابت از آهن سختتر و کرانتر است که از زمین جوشیده میل بجانب نشیب کرده ظاهرا باعتبار فقیر هر سال طریقه تزیاید و تضاعف می پذیرد در ارتفاع زیاده از سی کز و در طول تخمینا پانصد و ششصد ذراع از چند محل متعدد بیرون آید و اگر کسی اراده نماید که پارچها که بر وزن یکمن بوده باشد از هم جدا سازد مشقت بسیار می باید کشید القدره
لله تعالی

سطر اول در بیان احوال عشیرت روزکی و سبب وجه تسمیه ایشان
بر ضمایر مهر مآثر فارسان میدان فصاحت و خواطر حقیقت مدائر

میکنند و قریب بتحویل حمل که یخ او میشکند صدای او نزدیک بسه فرسخ راه میرود و چون یخ بر طرف کشته در هوا اعتدال پیدا میشود مایه بسیار از آن کول برود خانهای کوچک که از سیلاب داخل آنجا میشود بیرون می آیند اهالی ولایت آمده هرکس قریب یکماه چندانکه مطلب ایشان است صید مایه میکنند چنانچه شخص واحد در يك شبانه روز چند خروار مایه که اراده داشته باشد بسهولت میکبرد گوشت بغایت لذیذ دارد و در بزرگی از نینذراع زیاده است طرفه آنست که بیضه مایه که در شکم اوست هرکس از انسان و حیوان بخورد حکم سم دارد چند نفر از مردمان در حضور فقیر اندکی ازو تناول کرده يك شبانه روز یخود افتاده آخر تریاقات خورده بکثرت استفراغ خلاص شدند و چند عملداران دیوانی اراده کردند که مایه آنرا اجاره و التزم نمایند بلکه در زمان فقیر اجاره کردند که مبلغی بدیوان عاید سازند اتفاقا در آن سنوات چیزی حاصل نشد و مایه بیرون نیامد و کوهی عظیم در مابین موش و اخلاط در شمال بدلیس واقع شده که بکوه نمرود اشتها دارد و زبان زده مردم چنان است که زمستان نمرود قشلاق در او جا میکرده و تابستان بیلافتاش درین کوه می بوده و در سر کوه قلعه و عمارت و سرایی پادشاهانه بنا کرده اکثر اوقات در آنجا بسر می برده چون غضب الهی متوجه نمرود شد سر کوه سرنکون کشته بنوعی بزمین فرو رفته که بجای قلعه و عمارت آب بر آمده است با وجود

که قبل از ظهور اسلام در زمان حکام ارامنه شخصی که حاکم موش بود
بکروز عرض لشکر خود را دید ششصد راس اسب الاجه در عسکر او
موجود بوده و هنوز تاسف میخورد که موش حاکم و صاحب باندبیر ندارد
و ناحیه مشهور دکر بدلیس خنس است که بیلاقات وسیع دارد از آنجمله
یکی صو شهری و بیک کول و دیگری جبل شرف الدین است که الوسات
اکراد در زمان آبا و اجداد محمر اوراق در آنجا بیلامیشی کرده منافع
بسیار از آن ممر حاصل میشد و دو چشمه آب دیکر است در آنجا که
از یکی ماع سفید و از دیگری نمک امر پیدا میشود و هر سال چهار
صد هزار (انچه) عثمانی از آنجا پیدا میکرد و در حقوق دیوانی امثال
موش است اگرچه رعایای ارامنه آنجا کمتر شده اند اما اکثر قریه
و مزرعه آنجا را باقطاع و صاحب نینار داده اند و بالفعل موازی چهار صد
صاحب اقطاع در آنجا هست اسبان تازی نژاد در ناحیه خنس پیدا
میشود و سوای غله چیزی دگر در اراضی آنجا حاصل نمیکرد و از غرایبات
آنجا دریاچه ایست مشهور ببولانق که اطراف آن بر وجه تخمین یک فرسخ
بوده باشد و علی الدوام آبش کل آلود است مایل بسرخ و رودخانه هم که
از آن دریاچه بیرون می آید بنوعی کل آلوده است که امکان صافی
شدن ندارد و دریاچه دکر در مبانۀ بولانق و اخلاط واقع شده که آنرا
دریاچه نازک میخوانند آبش در غایت صافی و خوشکواری شفافست
و در زمستان چنان یخ می بندد که کاروان چهار ماه بر بالای او تردد

و چشمه سارهای سرد و رودخانه‌های فراوان در آنجا میباشد چنانچه آب فرات از جانب شمالی آن صحرا آمده ثلث آنرا قطع میکنند و بطرف جنوبی می‌رود رودخانه معروف بقره صو از جبل نم‌رود از جانب شرقی می‌آید و از حدود وسط صحرا جریان کرده داخل آب فرات میشود در کوهستان او بازهای سفید اعلی بی نظیر میکینند و اقسام شکار مرغ و ماهی در آن صحرای بهشت آیین و مرغزار فردوس قرین پیدا می‌شود

نظم بهشتی شاه پیشه پیرامنش * دیگر کوثری بسته در دامنش *
کراینده بویش باسودکی * فرو شسته از خاکش آلودگی * همه ساله
ریحان آن سبز شاخ * همیشه درو ناز و نعمت فراخ * علف‌گاه مرغان
این کشور اوست * اگر شیرمرغت بپاید دروست * زمینش باب
زر آغشته اند * تو کویی درو زعفران کشته اند * قرایای آرامنه
قریب بصد خانه‌وار در آن مرغزار پهلوی بکدبکر افتاده دامنه کوه
از اطراف صحرا قرایای اسلامیه واقع شاه و حقوق دیوانیش بقول حمد الله
مستوفی در زمان سلاطین چنکیزیه شصت و نه هزار و پانصد دینار بوده
در زمان سلطان غازي سلطان سلیمان خان که ولایت بدلیس را تحریر
و بازدید کردند بغیر از قرایای اوقافی و املاک مع جزیه و خراج چهار
هزار نفر کفره باسلوب جزیه قدیم که هر نفر از قرار هفتاد اچه باشد
یکهزار و پانصد هزار و سی و سه هزار و سیصد و بیست و چهار اچه عثمانی
میشود که هر دوازده عثمانی يك مثقال نقره خالص است و روابتست

کل شود معبور * وبالفعل هر محل که از اراضی شهر قدیم می‌کاوند آثار عمارت از سرای و خان و حمام با سنگهای تراشیده و رخام مصنع بیرون می‌آید و ناحیه دیگر بدلیس موش است و آن بلده قدیم البناست و اثر قلعه و حصار قدیم او پیدا است و در زمان تصرف آبا و اجداد فقیر مستهام قلعه موش را مقدار يك فرسخ بطرف جنوبی شهر بر بالای کوه ساخته مدت‌ها معبور بود در ثانی الحال سلطان غازی آن قلعه را ویران کرده نصف قلعه قدیمی که در جانب غربی بلده در بالای تلی واقع شده عمارت کرده است و تا موازی پنجاه نفر از مستحفظان با کتوال و توپچی و سایر ما بحتاج قلعه تعیین فرمودند و موش در اصطلاح آرامنه دمان را می‌گویند و از کثرت دمان اشجار مشره در آنجا کمتر است اما در اطراف بلده باغات انکور دارد در بالای کوه پشته نشاندند اند که رزرا از سر زمین بر نمی‌دارند اگر رزرا بر صوب اندازند و یا در جای همواری نشانند بار نمیدهد و غلات بسیار و ارزن بیشمار در آنجا حاصل میشود صحرای خوب و علف زار مرغوب دارد رعابای آنجا کلو و کلو میش و کوسفند بسیار نگاه می‌دارند چنانچه هر جفت کاو که عبارت از کوتانست بیست و چهار کاو و کلو میش می‌بندند و صحرای موش بین الانراک بموش لواسی اشتهار دارد تخمیناً ده دوازده فرسخ در طول چهار و پنج فرسخ در عرض زمین مسطح و هموار بر کل و ریاحین و اطراف آن کوهستان پر بیشه سبز و خرم همیشه بیلاقات پر برف

و تا هنگام رحلت از عالم سیادت پناهی در آنجا بسر می بود و مزار فایض الانوارش در آنجاست و الحال در مصر محله ایست که موسوم است بحمله اخلاطیان و دیگر از جمله فضلی آنجا مولانا محیی الدین اخلاطیست که در علم ریاضی و هیات ذو فنون زمان خود بوده و چون نصیر الدین محمد طوسی حسب اشاره هلاکوخان در مراغه تبریز شروع در بستن رصد و نوشتن زنج کرد مولانا را از اخلاط آورده باتفاق او و موبد الدین عروضی و نجم الدین دبیران قزوینی آن کار را بانجام رسانیدند اما شهر اخلاط بواسطه بعضی فترات که در زمان ظهور اسلام در آنجا واقع شد منهدم گشت اولاً در شهر سنه ست و عشرين و ستایه سلطان جلال الدین خوارزمشاه بدانجا آمد بقره و غلبه از سلاجقه گرفته قتل بسیار کرد و بعد از آن لشکر مغول آمده ازو گرفته خرابی از حد بیرون نمودند و در سنه اربع و اربعین و ستایه زلزله عظیم واقع شد اکثر عمارات آنجا خراب گشت و در سنه خمس و خمسين و ستعمایه شاه طهماسب در قلب زمستان قلعه اخلاط را محاصره کرده از کماشتکان سلطان سلیمان خان مستخلص گردانیده بتخریب قلعه فرمان داده در یک ساعت بمخاک تیره برابر ساختند و بعد از آن سلطان سلیمان خان غازی قلعه و شهر قدیمی را بر طرف نموده قلعه و حصار جدید در کنار دریاچه بنا کرد بدین سبب بالکلیه شهر قدیم ویران گشته قصه جدید نیز چندان معهور نشد نظم جهان رباط خرابست در گذر که سبیل * کمان مبر که بیک مشت

دلالت دیار اسلام و وعده ایالت اوجاق موروثی کرد بواسطه خسرو پاشا بود در آن وادی آنقدر سعی و اهتمام که ازو بظهور آمد فوئش بیتصور ناموازی هزار نفس از مرد وزن پیر ویرنا که سالها از حضرت باری عز اسه دیار اسلام را طلب و آرزو مینمودند همراه فقیر بدان دولت عظمی و سعادت کبری مشرف شدند و الحمد لله علی ذلك و دیگر شهر بدلیس را بغایت اطراف و نواحی خوب هست از آنجمله ناحیه اخلاط است که نفس شهر آن قدیم البناست و در بعضی اوقات دار الملك پادشاهان ارمن بوده در زمان نوشیروان ایالت آنجا بعش جاماسب تعلق میداشت و هوای اخلاط در غایت لطافت است و باغستان بسیار و میوه های آبدار از هر قسم دارد و بتخصیص قیسی و سبب در کمال نزاکت میشود و محتمل که یکدانه سبب در وزن صد درم بیشتر باشد و اقسام سبب و امرود دارد و سبب اخلاط در ولایت ارمن و آذربایجان مشهور است و آثار بقاع خیر در آنجا از مساجد و مدارس و حظایر و خوانق موفور و همواره ظهور اولیا و علما و مشایخست از آن جمله سید حسین اخلاطی که در علوم ظاهری و باطنی سرآمد علمای عصر بوده در جفر جامع از مشاهیر دهر است بواسطه انقلاب دوران و فترات لشکر قیامت اثر چنکیزخان که در ایران و توران واقع شد از روی علم جفر دانسته قبل از ظهور فتن و آشوب من با موازی دوازده هزار خانه وار از مریدان و معتقدان از اقوام و مجبان خود ترك اوطان کرده بجانب مصر رفت

عظام این مستهام چند دفعه ارادهٔ عمارت آنجا کرده بلکه اساس متعدد نهاده اند که بالفعل دیوار و جدار او زیاده از قد آدم نمایان و پیداست اما بواسطهٔ انقلاب زمان و آشوب دوران ناتمام مانده ع تا کرا بخت تا کرا روزی * و الحال از بیست سال متجاوز است که از برکت آثار پاشای مغفور متنفسی در رهوا ضایع نشده آبنده و رونده از حجاج و زوار و تجار برفاعیت و سلامت نرود می کنند و ثانیاً در بلدهٔ وان جامع رفیع و مدرسه و مکان مدفن و زاویه در غایت صفا بنا کرده با تمام رسانید و محافظان خوش الحان و خطیب و مؤذن متقی و قرات دان شیرین لهجه نغمه سرا و مجاوران مؤدب نغز ادا در آنجا نصب کرده بجهت هر یکی فراخور استعداد و طبقهٔ تعیین کرده بعد از ادای صلوٰهٔ خمس از برای ترویج روح پر فتوحش قیام و اقدام نموده بقرات فاتحه فایحه مشغولند و در لیالی جمعه و دوشنبه ختمات کلام قدیم می کنند بلا دغدغه ثواب آن بروح پر فتوح آن بزرگوار واصل میگردند و ثالثاً هادی و دلیل راه مسود اوراق کشته باجمعی کثیر از عشیرت روزکی که مدتی سرکشته تبه ضلالت و غریق بحر ندامت شک بودند و قریب چهل و چهار سال از جفای اغیار ترك یار و دیار و ملک و عقار کرده بدیار قزلباشیه افتاده و بشنیدن سخنان هرزه ادانی و پیام ایشان گرفتار کشته بجد و جهد تمام از خارستان اغیار بگلزار بیخار اسلام و وطن مألوف و مسکن معروف آبا و اجداد کرام این مستهام رسانید محصل کلام غراب انجام آنکه در محلی که پادشاه مرحوم مغفور فقیر را از حکومت نخبجوان

در اصل از قضات و اکابرزاده کان آنجاست و ابا عن جد متعهد مناصب بلند و متقلد مراتب ارجمند بوده تاریخ بنای عمارت او را بنای خسروانه یافته و قطع نظر از اهدات عمارت خیرات مرتکب دو امر عظیم شده و باندك فرصتی باتمام رسانید چنانچه عالمیان را مقبول و مستحسن افتاده اول بنای عمارت رهوا که در مابین قریهٔ تاتوان و شهر بدلیس واقع شده و آن مشتمل است بر دو باب کاروان سرای وسیع و یک درب زاویه رفیع و یک باب حمام باصفا و یک مسجد روح افزا و ده باب دکا کین محترفه و تخمیناً از دوازده هزار ذراع مسافت چشمه آب بدانجا آورده و آثار آبادانی و علامات معبوری ظاهر گردانیده و موازی سی خانه وار از کفره و اسلامیه در آنجا آورده و آن محال و اراضی که از مرحمت پادشاه مغفور سلطان مرادخان بطریق ملکیت بخسرو پاشا عنایت شده وقف آنجا کرده بجهت آیندگ و روندگ شوربا و نان و چراغ تعیین کرده از امرای واعیان ترك و تاجیک عرب و عجم بنده و آزاد شهری و غریب هرکس که شب در آنجا مهمان میگردد فراخور حال او رعایت میکنند و نفس الامر علبست که با وجود آنکه در مابین شهر و تاتوان قریبای چند و کاروان سرباهای متعدد هست اما بواسطه کثرت برف و شدت سرما که اعیان بدلیس یکسال هر دفعه که برف باریک اندازه نموده اند تمامی زمستان شست و جب بوده است غرض که هر زمستان تا موازی چند نفر از تجار و منردین در معرض تلف می آمد و سلاطین و حکام کرام بتخصیص آبا و اجداد

شرفیه بمولانا خضر بی بی که در اصول و فروع فقه شافعی و علم تفسیر و حدیث
بی نظیر است و مقرر است که هر کس نزد او چیزی خواند بمرتبه کمال
رسید و مدرسه اخلاصیه بجناب شمس الدین مولانا محمد شرانشی متعلق است
(که) در مابین علمای کردستان بعلو فطرت و سمو منزلت مشهور است
و در علم تفسیر و هیات و منطق و کلام مهارت تمام دارد و تدریس مدرسه
حاجی بکیه بمولانا محمد زر فی صوفی مفوض است که در فقاہت و تقوی
و دیانت و راستی و درستی او کم است و مدرسه ادریسیه را مولانا عبد الله
المشهور برشاک یعنی ملای سیاه متصرف است و بیک طریق از آستانه
مشروط بخود کرده برات تأیید در دست دارد او نیز در فنون فضایل
سرآمد فن خود است دگر مردمان فاضل و قابل از اهل صنایع و محترفه
قریب بهشتصد دکان هست و بقیاع خیر در آن بلده بسیار است
علی الخصوص معمار معدلت موفق الخیرات و المبرات مستجمع الحسنات
و الصدقات ملاذ ارباب الطبل و العلم و معاذ اصحاب الفضل و العلم مؤمن
الدولة السلطانی و معتمد الحضرة الخاقانی خسرو پاشای میرمیران
و ان علیه الرحمة و الغفران يك جفت هام از سنک رخام و دو درپ خان
و موازی صد باب دکان دوروبه و دو دباغ خانه و غیره مستغلات دیگر
ساخته که انتفاع کلی از آن متصور است جمیع آنها را وقف زاویه رهوا
نوده و از آثار عمارات او صفای بسیار در بلک بدلیس پیدا شد و فضیلت
شعاری بلاغت دثاری حاوی کمالات نفسانی محمد جان افندی که

سلاطین معدلت کزین و فواقین حشمت آیین بواسطه محافظه طرق کفره
 و اسلامیه آن بلده را از جمیع تکالیف عرفیه و شرعیه معافی و مسلم داشته اند
 امثله و احکام شرعیه و اوامر و فرامین مطاعه موکد بلغنت نامه داده حکام
 آنجا بقاع خیر از مساجد و مدارس و خوانق و حظایر و حمامات و قنطرات
 بسیار ساخته اند چنانچه بیست و یک پل از سنگ تراشیده در میانهُ
 شهر موجود است مردمان بر آنجا تردد میکنند و شانزده محله و هشت حمام
 دارد و چهار جامع بزرگ است یکی از قدیم الایام کلیسای آرامنه بوده
 در جنبی که لشکر اسلام را فتح شهر میسر شد آنرا مسجد نموده اند و بقزل
 مسجد مشهور است و یکی دیگر از بناهای سلاجقه است که تاریخ آنرا
 بخط کوفی نوشته اند و بجامع کهنه اشتهار دارد و جامع دیگر امیر شمس الدین
 والی آنجا مع زاویه در جنب کوه میدان بنا کرده که مسی بشسبیه است
 و چهارم جامع شرفیه است که شرف خان جد فقیر با مدرسه و زاویه در محله
 ماردین بنا کرده بشرفیه موسوم کردانیک درین جوامع امامان و مؤذنان
 منصوبند و هر کدام بمبلغ خطیر موظف اند و معلوم نیست که از زمان
 ظهور اسلام تا این وقت هرگز جمعه و جماعت در آنجا فوت شده باشد
 و پنج باب مدرسه که خطیبیه و حاجی بکیه و شکریه و ادربسیه و اخلاصیه
 که از احداث فقیر است که در تاریخ سنه تسع و تسعین و تسعمایه در جنب
 زاویه شمسیه بانمام رسیده بالفعل مملو از طلاب است تدریس مدارس
 بمرسان فضیلت شعار بلاغت دثار مفوض از آنجمله تدریس مدرسه

ستجابت دعاست و سلسله ایشان در تصوف بشیخ رکن الدین علاء الدوله
سنانی قدس الله سره العزیز منتهی میشود و این چند بیت در تعریف آب
وهوا و لطافت بلدۀ بدلیس از نتایج طبع کهربار و افکار در ربار اوست
نظم وه چه بدلیس که شرمند و خجلت زده اند * آب خضر و نفس عیسی اش
از آب وهوا * چه مقامیست که از نزهت و پاکیزه کبش * شده از روی
زمین باغ ارم ناپیدا * چه دیاریست که از طیب وی آهو چو شنید *
خواست صحرائی ختن را کند آن لحظه رها * تا در آن کوی کند ناله
مشکین را عرض * گفت باد سحرش کین چه خیالیست خطا * مشک
چین آمد خاک سر آن کو یکسر * مرو آنجا که متاع تو بود خاک بها *
چه زمین است که از صفوت خاک خوش او * از گلستان جنان آمده
عریست صبا * تاغباری برد از سامت پاکش سوی خلد * که کند
غالبه انکیزی جعد حورا * لیک هر چند که سرکشته در آن کو کردید *
بغباری نشدش دست رس از عین صفا * در زمستان اگر چه از کثرت
برف و اشتداد سرما و دمه چند ماه در آنجا مردمان عذاب دارند اما
با وجود این هوایش چندان برودت ندارد که مردم متاذی شوند و اهالی
آنجا از مفلس و غنی غریب و شهری همه چوب میسوزانند و حمل استری
همه خشک بیکدم نقره که دوازده اچه عثمانیست میفروشند در هامات
آنجا نیز همه چوب میسوزانند و بعضی اوقات در عین زمستان از کثرت
برف طریق عبور و مرور بر آینده و رونده منسد میگردد از قدیم الایام

از بدلیس است و مزار فایض الانوارش در جانب غربی بدلیس در محله کسور واقع شده و شکرگی شاعر که مدتی خدمت امراء ترکمان و ملازمت شرف خان حاکم آنجا مینموده و آخر در سلك ندماء مجلس سلطان سلیم خان منخرط گشته لطیفی رومی اسم او را در تذکره الشعراء ترکی می آورد و وقایع زمان او را بنظم آورده سلیم نامه نام نهاده الحق داد شاعری داده از قصبه بدلیس است غرض که همواره بلك بدلیس مجمع فضلا و علما و مقرر دانشندان و مستعدان بوده و جناب فضیلت شاعری مولانا موسی که الحال تدریس مدرسه شکریه بدو متعلق است از مولانا شاه حسین جد خود که عمر طبیعی یافته صد و بیست مرحله از مراحل زندگانی طی کرده بود بمسود اوراق نقل نمود که بهرام بیک ذو القدر را که از نیابت شاه اسمعیل بحفظ و هراست عدلجواز و ارجیش و بارگیری مامور گردانیده بودند با کماشتگان شرف خان که در اخلاط و آنحدود میبودند منازعه و مجادله اتفاق افتاد شرف خان شیخ امیر بلباسی را بدفع او فرستاده موازی پانصد نفر از طلبه و دانشندان بدلیس به نیت غزا و جهاد نیر و کمان برداشته همراه شیخ امیر متوجه ارجیش شدند و آب و هوای آن بلده باتفاق چمهور از حیز و صف بیرونست و لطافت و نزهت باغات و عمارتش از نهایت تعریف افزون چنانچه شیخ الاسلامی افضل الانامی مولانا عبد الحلاق که ولد شیخ حسن خیزانست و او خلیفه شیخ عبد الله البدخشانی (است) مزار پر انوار ایشان در قرب کوك میدانست و مکان

والد هم * که علم ظاهر از وی دید و باطن زو منور شد * طریق بندگی
خاص من باشاه حیدر هم * زحسن اختلاط بنده همچون شیر وشکر شد *
زحسن اتفاق است این که در آیات فرقانی * بهرجا نام اسمعیل نام بند
همبر شد * و ابو الفضل افندی ولد او که بزبور فضیلت آراسته بود
در زمان سلطان سلیمان مکان بدفترداری روم ایلی سرافراز کشته
مدتی در آن مهم اوقات صرفی کرده اتفاقا دو پسر قابل داشت بنوعی
که هرگز ازین قضیه واقع نشده از غلطه در کشتی نشسته بجانپ
استنبول میرفته که بیکبار باد نومیدی برخاسته وتلاطم دریای محنت قرین
حال فرزندان آن دولتمند کشته سفینه عمر آن شوربختان در کرداب
بلا غریق کردید و فلک امید آن نامرادان را بساحل کمال نرسیده زورق
حیات ایشان در بحر ممت ناپدید شده در شکم نهنگ فنا چنان ناچیز
ومستهلك کشتند که هرگز ازیشان (خبری واثری) بناحیت بقا نرسید
نظم کشتی هرکس که شد غرق بطوفان او * پنجه عکس اندر آب دست
شناور شکست * و ابو الفضل افندی بعد از سوزش آتش فراق فرزندان
رشته طول حساب در دفتر امل پیچیده مستوفی دیوان کل شیء هالك
الا وجهه برات حیاتش را بر شهرستان له الحکم والیه ترجمون نوشت
وقابض ارواح طومار روزناچمه عمرش را در نوردید و از مولانا ابو الفضل
افندی اولاد ذکور نمانده منقطع النسل شد وشیح ابو طاهر الکردی که
مولانا نور الملة والدین مولانا عبد الرحمن جامی ذکر او در نغمات کرده

سزد که جامع علمی کنی باستشهار * به بین ز عقلی و نقلی و با فنون ادب *
 ز فقه و طب و ریاضی ریاض هر اشجار * بر آسمان علوم آنکه هست معراجش *
 چگونه رفعت ادریس را کند انکار * و تاریخ فارسی در آثار و احوال سلاطین
 عثمانی نوشته و قانون ایشانرا در آنجا درج کرده و الحق که در آن نسخه
 داد فصاحت و بلاغت داده توان گفت که در سلاست و روانی اورا
 نظیری نیست چون مبنی بر احوال هشت نفر از سلاطین است موسوم
 بهشت بهشت گردانیده و قریب بهشتاد هزار بیت است و در محلی که
 شاه اسمعیل خروج کرده مذهب روانض را رواج داد مولانا ادریس
 تاریخ آنرا مذهب ناحق یافت و چون این قصه مسموع شاه شد مولانا
 کمال الدین طبیب شیرازی را که مصاحب و ندیم مجلس خاص بود فرمود
 که بمولانا مکتوب بنویس و سؤال نمای که این تاریخ را او گفته است
 بانه مولانا بامثال امر مبادرت نموده مکتوبی مشتمل بر انواع لطایف
 و ظرایف بمولانا ادریس نوشته ارسال غوده مولانا چون بر مضمون مکتوب
 اطلاع می یابد انکار نکرده میگوید که بلی من یافته ام اما ترکیب
 عربیست مذهبنا حق گفته ام شاه اسمعیل را اداء مولانا خوش آمده حکم
 همایون بجهت طلب مولانا و ترغیب ملازمت خود کرده مولانا از آن
 ابا کرده و این قصیده که چند بیت از او ایراد میشود در معذرت گفته
 خدمت شاه فرستاده نظم مرا میدان ابا عن جد غلام خاندان خود *
 که جدم خادم جدت براه قدس چاکر شد * ز تلمیذان جد ثانی شاه است

حاشیه بنام امیر شرف حاکم بدلیس نوشته منظور خاص وعام است در بدلیس نشو و نما کرده وحضرت قطب المحققین وبرهان المدققین حافظ اوضاع الشریعه قدوه ارباب الطریقه شیخ عمار یاسر که مرید شیخ ابو نجیب الدین سهروردی است وبیر شیخ نجم الدین کبریا قدس الله تعالی ارواحهم از بدلیس است وجناب فضایل مآبی عرفان شعاری مولانا حسام الدین بدلیسی نیز عالم عامل بوده وانتساب وی در تصوف بحضرت شیخ عمار یاسر میرسد وبعد از ریاضت ومجاهدات که بمرتبه کمال رسیده نفسیری در تصوف نوشته ومولانا ادریس حکیم ولد مولانا حسام الدین است که مدتها منصب انشاء سلاطین آق قویونلو بدو متعلق بوده وآخر بندی بی مجلس سلطان سلیم خان سرافراز کشته در فتح مصر در رکاب نصرت انتساب سلطانی بوده در آنجا قصاید غرا در مدح سلطان گفته واین ابیات را در یکی از قصاید خود درج کرده اظهار شکایت میکند نظم کساد نقد من از جهل تا یکی رایج * چو صافی وناسره فضل را نویی معیار * زمصر بامع فضلم نشد جوی حاصل * کهر کشیک بخروار جاهلان خروار * مگر که مصر شده بر فقیر ارض حرام * که یک حلال نشایم که برکنم زاشجار * گرفتم آنکه ندارم برت حق خدمت * زبهر تو بود این هجرتم زیار ودیار * بروم وشام وبکرد ودیار بکر مراست * چو بنک زار وپریشان گروه اهل تبار * باهل جاه اگر عرضه دهم بر شاه * بخود به پچد وفی الحال طی کند طومار * چو هست درکعت ای شاه مصر مجمع فضل *

موش در آوردند آخر طارون با اصحاب عیاض مقدمه ساخته فرار کرده بنزد پدر آمد که موش مرا بزور مسلمان ساخته بود باز بدین خود مراجعت کردم تا فرصت یافته پدر را بقتل آورده اخلاط را بصالح تسلیم لشکر اسلام کرد و سروند حاکم بدلیس نیز بوسیله یوقنا صد هزار دینار و هزار طوب اقمشه و دیبای افرنج و پانصد اسب تازی و صد شهری تقبل نموده بعیاض صلح کرد و متوطنان بلده اکثر آرامنه اند و اسلامیه آنجا بذهب حضرت امام شافعی رضی الله عنه عمل میکنند مگر معدودی چند که در ایام تسلط اترک آبا و اجداد ایشان متابعت آن قوم کرده مذهب امام اعظم ابو حنیفه دارند و مردم ولایت عموما شافعی مذهب اند بالتام بطاعات و عبادات راغب و مایل اند و جمله مردم شجاع و کریم و سخی طبعند مسافردوست و مهمان پرست واقع شده اند و در هر قریه از قرای اسلامیه که دو سه خانه باشند مسجدی ساخته امام و مؤذن نگاه داشته غاز بجماعت میکذارند در ادای فرایض و سنن همواره شعایر اسلام مرعی داشته همیشه مردمان قابل و فاضل در آن بلده طیبه نشو و نما یافته اند از آنجمله مولا اعظم قدوه نحاریر عالم حاوی کمالات نفسانی مولانا عبد الرحیم بدلیسی که مرد دانشمند بوده حاشیه در کمال لطافت و دقت بر مطالع نوشته در منطق و معانی ازو مصنفات مشهور بین الفضلا معروف است و مولانا محمد برقلعی که در علم فقه و حدیث سرآمد فضلا و علما و مقبول فقها است در علم نحو بر خبیصی ویر هندی

مرتبہ ہٹابہ سدی شدہ کہ مترددین از آنجا بدشواری عبور می نموده اند
خاتون خیره کہ در آن عصر بودہ مسجدی ویک طاق پل عظیم در نفس
بدلیس ساخته کہ بہ پل و مسجد خاتون مشہور است آن سنک را سوراخ
کردہ بالفعل کلروان و مردمان بسہولت میکذرند مکان شریفست و قدمگاہ
رجال اللہ مردمان خوب از مشایخ و اہل اللہ بدانجا میرسند و واقعی
از نوفل بن عبد اللہ روایت میکند کہ در زمان خلافت عمر رضی اللہ عنہ
عباض بن غنم بتاریخ سنہ سبع و عشرين من الهجرة بفتح دیار بکر و ارمن
مامور کشتہ در آن جین حاکم اخلاط یوسطینوس نام کفری و حاکم بدلیس
سروند بن یونس بطارقہ و ملک موش و صاصہن سناسر نام کفری بود
پیشوا و مقتدای ایشان یوسطینوس حاکم اخلاط بود طارون نام دختر
خود را ولی عہد خود ساختہ بود در فتوح البلاد می آورد کہ پدر را ارادہ
چنان بود کہ دختر را بعقد نکاح ابن عم خود بغوز بن سروند حاکم بدلیس
در آورد دختر بجانب موش بن سناسر کہ او جوانی بود بحلیہ حسن
و جمال پیراستہ و بزبور ملامت و سہادت آراستہ میل تمام داشت و در محلی
کہ حکام کفار فرزندان خود را بمعاونت مریم بن داراب ولی آمد
فرستادند طارون نیز از نیابت پدر بدان سفر مامور شد چون ہوش
بن سناسر ملاقات اتفاق افتاد بیکبارکی عنان اختیار از قبضہ اقتدار
او پیرون رفتہ در خفیہ ہوش سخن یکی کردہ از لشکرگاہ فرار نمود
و بخدمت عباض بن غنم رفتہ بشرف اسلام در آمدہ طارون را بعقد نکاح

بکسنای جرات نموده ام و کبیت قباحت در میدان وقاحت دوانیده اکنون بهر عقوبت که پادشاه عالم پناه روا دارد مستوجیم اسکندر را ادای بدلیس خوش آمد نام بلده و قلعه را بنام او موسوم ساخت حکومت و دارایی آنجا را بطریق تملیک بدو ارزانی داشته کلاه گوشه قدر و منزلتش را باوج آفتاب رسانید و چون هیات مجموعی قلعه بدلیس مثلث افتاده بواسطه آن دایم الاوقات از اضطراب و انقلاب خالی نیست و از ثقات روات مرویست که در ازمنه سابقه مار بسیار در قلعه پیدا شده سکان و متوطنان آنجا را از کثرت جبه تعیش بدشواری بوده آخر الامر حکما در درگاه قلعه طلسمی تعبیه نموده اند که مار کمتر کشته مزاحم مردمان نمیشود و الحال بشکل آدمی که مار در دست دارد از سنگ تراشیده در روی دیوار نمایانست و بطلسم درگاه اشتهار دارد و قصبه بدلیس دربندیست در مابین آذربایجان و دیار بکر و ربیع و ارمن که اگر حاجیان ترکستان و هندوستان از ایران و عراق و خراسان بزیارت حرمین الشرفین زادهما الله تعالی تشریفا و تعظیما توجه فرمایند و اگر سیاحان جده و زنکبار و تاجران خطا و فتن و روس و سقلاب و بلغار و سوداگران عرب و عجم و روندگان اکثر عالم تردد نمایند مادامی که از سنگ سوراخ بدلیس مرور و عبور نکنند میسر نیست و این سنگ سوراخ در بکفرسخی بدلیس بطرف جنوبی واقع شده و نفس الامر آییست که چون از زمین بر می آید برور دهور سنگ میگردد که مرتبه

نرسد بدلیس حسب فرمان قضا جریان بتعبیر قلعه و عمارت حصار
مبادرت نموده قریب بدو فرسخی چشمه در مابین رودخانه کسور و ریاط
در موضعی که الحال جای قلعه و قصبه بدلیس است بنا کرده باندرک
فرستی باتمام میرساند و در محلی که اسکندر از سفر ایران عودت کرده
بدانجا میرسد بدلیس در قلعه و حصار را استوار کرده آماده جنگ و جدال
و مستعد حرب و قتال شده کردن از طوق اطاعت و فرمان برداری
در کشیده اسکندر هر چند قاصد و بیغام فرستاده کوش او را بکوه نصابیح
و در مواعظ کران بار کردانید اثری بر آن مترتب نکشته همچنان حلقه
بر در نمرود و عصیان زده اسکندر نیز مقید بحاصره قلعه بدلیس نشده
بعفو و اغماض در گذشت چون یک منزل در میانه مسافت واقع شد بدلیس
ششبر و کفن در کردن انداخته کلید قلعه و مفتاح حصار برداشته توجه
بآستانه اسکندری نمود و زبان عجز و انکسار و لسان استکانت و اعتذار
برین مقال کشود که پادشاه عالم نمرود و عصیان بنده باشاره عالیه شهریاری
صادر شد چرا که در محلی که بنده ببنمقدار را بعمارت قلعه و حصار مامور
کردانیدند بلفظ کهر بار فرمودند که در منانت و استحکام قلعه بنوعی باید
نمود که مثل من پادشاهی را بسعی و اقدام تسخیر آن میسر نشود بلکه
کمند تسخیر خواقین کردون سریر و سلاطین جهانگیر بر کنکره
کاخش نرسد و طایر عقل دورین روشن دلان صافی ضمیر بشهر احساس
پیرامون شرفات اساسش نتواند کردید بنا برین فرمان واجب الاطاعه

بساطش در نقاب کل نهفته * کل ولاله است کاندرا هم شکفته * گلش چون
 گلرزان پرورده ناز * نوای بلبلاش عشق پرداز * رسیده سبزهایش
 تا کمرگاه * درختانش زده بر سبزه خرگاه * اگر مرضی بشاخش آرمیدی *
 کشادی سایه اش بال و پربدی * القصه آب و هوای آن دیار موافق
 مزاج اسکندر افتاده چند روز بواسطه استراحت رحل اقامت بر سرچشمه
 مذکوره انداخت و بساط عیش و خرمی بکسترانید و از کف ساقیان
 سببین ساق زهره جبین جامهای بلورین نوشید آوازه عیش و عشرت
 و نوای سرور و بهجت بدایره چرخ چنبری رسانیده و همانا که اندک عارضه
 داشته که در مابین عوام الناس مشهور است و در السنه و افواه مذکور است
 که استخوانی بدستور شاخ کلو در سر او پیدا شده که هر چند اطبای حاذق
 و حکمای مدقق در ازاله آن سعی مشکور و جهد موفور نموده اند اثری
 بر آن مترتب نکشته و چند روز که در آن سرچشمه اقامت داشته
 آن مرض بکلی مندرفع شده چنانچه او را هیچ عارضه دیگر نمانده و الحال
 مکانی مسطح در سرچشمه مزبوره هست که آنرا چشمه اسکندر می نامند
 و در میانه مردمان بدان مشهور است بنا بر موافقت آب و هوای آنجا
 بخاطر اسکندر میرسد که شهر و قلعه بنا کند که قرنا بعد قرن و بطننا بعد
 بطن از آن باز گویند بیدلیس نام غلام خود میفرمایند که در اینجا قلعه
 و شهری بنا نماید و در متانت و حصانت بنوعی اقدام می باید کرد که
 اگر مثل من پادشاهی اراده تسخیر آن کند کنند مقصود بکنکره کاخش

وكفی از آن چون برداشته می آشامند بمذاق ایشان خوشکوارتر مینماید
 بدین دستور کنار رودخانه که شارع عام است گرفته می آید تا بمقامی
 میرسد که آب رودخانه کسور ورباط بیکدیگر ملحق میگردد چون این
 هر دو آب را موازنه مینمایند آب رودخانه کسور بهتر از آب رودخانه
 رباط بمذاق ایشان خوشکوار می آید همچنان کنار رودخانه کسور را گرفته
 بالا میروند تا بسرچشمه که منبع رودخانه کسور است میرسند نظم مصفا
 چون دل خلوت نشینان * منور همچو چشم پاك بینان * رسبک قعر او
 تا کلو و ماعی * نموده همچو عینك از سیاهی * کیاهی کاندرو نشو و نما کرد *
 بجای برك پیرون عینك آورد * زبیداد تموز و گرمی وی * پناه آورده
 سوبش جله دی * بحدی سرد کز بیم فسردن * نیارد عکس در وی
 فوطه خوردن * کند کر زنگی آنجا گذاری * که شوید در وی از عارض
 غباری * شود از کرد ظلمت آنچنان پاك * که بتوان دید در وی
 عکس ادراك * آن کوه و چشمه سار و آن سبزه و کوهسار در نظر اسکندر
 در غایت لطافت و صفا در می آید و مکانی ملاحظه میفرماید که در قرون
 وادار دیده روزگار چون آن محل ندیده بلکه کوش زمانه از افواه و السنه
 مثل آن ترانه نشنیده در اطرافش سبزه های نوخاسته و صحنش بانواع
 ریاحین و سنبل پیراسته جبالش مانند خضر سبزپوش درختانش خلعت
 کوناگون بر دوش نظم هوایش اعتدال از جان گرفته * نم از سرچشمه
 حیوان گرفته * زمینهایش ز آب ابر شسته * درو کلهای رنگارنگ رسنه *

زما یادکاری که مانی تویی * بر رای جهان آرای معماران بلاد وامصار
وضیر منیر مشکل کشای مهندسان قلاع وحصار در پرده اختفا واستتار
ناند که چون استنباط غرایب حالات معوره عالم واستخراج نوادر اتفاقات
معظم بنی آدم که فی الجمله از ندوین فن سیر وعلت اصحاب خیرت
واریاب خبر انهاست همه کس را بسهولت میسر نه چه بعد از طی کتب
متداوله این قضیه ملحوظ میگردد که بدلیس از آثار اسکندر رومیست
و در بعضی نسخ ترکی و فارسی املائی آنجا را بتاهم نوشته اند اما غلط است
چراکه بقول ارباب خبر و پروایت اشهر بدلیس نام یکی از غلامان
اسکندر است که بانی قلعه وبلده بود ومع هذا صاحب لغت قاموس
آورده که بدلیس جایی را کوبند که آب و هوای خوب داشته باشد و بعضی
بلده بدلیس را داخل آذربایجان و بعضی تابع ولایت ارمن میدانند
اما باتفاق اکابر آفاق داخل اقلیم رابع است محصل کلام غرابت انجام
آنکه نقله اخبار و جمله آثار مرقوم کلك بلاغت شعار گردانیده اند که در محل
وزمانی که اسکندر از بابل و عراق عرب بجانب روم نهضت فرمود گذرش
بر ساحل رودخانه شط العرب افتاده در سرد آن شد که هر آبی که
از اطراف و جوانب داخل رودخانه میشد آنرا باستصواب حکما امتحان
نمایند که کدام يك در خفت و ثقلت و خورش و کوارش بر دیگری فایق
می آید بدین طریق عبور و مرور نموده بآن محل میرسند که رودخانه
بدلیس داخل میشود چون بسنگ امتحان می آزمایند سبکتر می آید

نزول اجلال فرمود تقماق خان وعلی قلی خان فیج اوغلی و اسی خان شاملو
و سایر اعیان قزلباشیه در اینه نام محل باستان پاشا بیغال اوغلی که
قراول و پیشرو عساکر نصرت مآثر (بود) دوچار یکدیگر کشته از طرفین
تلاطم امواج بحر فنا سر بعیوق کشید در آن معارک قلیج بیک غریب در بای
بلا شده قوجی بیک ولد شاه قلی بلیلان پنیانشی سر از تن او جدا
کرده بنظر عثمان پاشا آورده بنوازشات خسروانه سرافراز شد و ازو امام
قلی بیک نام پسری مانده در اوایل ملازمت امراء قزلباشیه خصوصا
ذو الفقار خان قرامانلوی حاکم اردبیل نموده آخر شاه عباس اورا بمنصب
قورچبگری سرافراز کردانید و فرقه ازیشان باتفاق امراء دنبلی از نخجوان
باطاعت آستانه پادشاهی آمده امارت آن طایفه بابراهیم بیک اوغلی
اوغلی نام شخصی (باناحیه) از نوای الشکرد از طرف فرهاد پاشای
سردار تفویض کشته بعد از دو سال معزول شد

صحیفه چهارم در ذکر حکام بدلیس که آبا واجداد مسود این
اوراقتند و آن مشتمل است بر فاتحه و چهار سطر و ذیلی

فاتحه در بیان شهر و قلعه بدلیس که بانی او کیست و باعث عمارت
آن چیست نظم بگو ای سخن کیببای تو چیست * عیار ترا کیببا ساز
کیست * که چندین نگار از تو برساختند * هنوز از تو حرفی نپرداختند * اگر
خانه سوزی فرارت کجاست * و ر از در آبی دیارت کجاست * ز ما سر
بر آری و با ما نه * نمایی با نقش و پیدانه * ندانم چه مرغی باین نیکویی *

کر غریق بحر فنا شد اویس بیک المشهور بقلیح بیک سابقا اشعاری بدان رفت که اویس بیک را والده اش از یم آنکه یادگار بیک بواسطه طعم امارت پازوکی قصد حیات او کند از امارت خلع کرده بقزوین آورد شاه طهماسب قریب بیست سال او را در سلك قورچیان عظام منخرط کردانیده در قزوین نشوونما یافت بقدر بکسب قابلیت وزباندانی وادراك سخن کوشیده بین الاقران ممتاز شد وچون نیاز بیک بواسطه قباحت از امارت معزول شد امارت پازوکی والکای الشکرد بدو ارزانی شده چند سال در الشکرد کما ینبغی از عهده امارت وضبط وصیانت پازوکی بیرون آمده قاعده رفض والمعاد که در میانہ آن قوم راسخ کشته بود بر طرف ساخته شعایر اسلام ظاهر کردانید حسب الامکان در رواج شریعت غرا ورونق ملت بیضا سعی بلیغ نمود بعد از شاه طهماسب که نقض در عهد وميثاق پادشاهان شده الشکرد حکم اول پیدا کرده از بایرات قدیم چون دبار لوط وعاد شد احشامات واللسات آنجا بمضمون کانهم هر مستنفره فرت من قسوره باطرافی وجوانب پراکنده شد آثار خرابی بظهور آمد امارت پازوکی بحسن تدبیر امیرخان دو حصه شد مواجب قلیح بیک را از حوالی نخجوان تعیین کرده با تقماق خان در جخر سعد بسر می برد وازو در آن حدود انواع خدمات مبروره بحیز ظهور رسید ودر تاریخ سنه ثلث وتسعين وتسعمایه که عثمان پاشا متوجه تسخیر نبریز شد در روزی که اوردوی کیهان بوی اسلام در سر حرامی بلافی

او جمع شده قرا و مزراع الشکرد را عمارت و آبادان ساخته جمله دعوی
 پازوکبکری کردند چون مدت پانزده سال از ایام امارتش منمادی
 شد بدان جهان انتقال فرمود نیاز بیک بن یادگار بیک بعد از فوت
 پدر بموجب حکم شاه طهماسب امارت پازوکی والشکرد بدو عنایت شد
 او نیز در بدعت سنت پدر را مرعی داشته بلکه اضاعای مضاعف او عمل
 نمود آخر بواسطه تشنیع و سرزنش امرا و حکام سرحد روم بشاه طهماسب
 بطریق کنایه پیغام فرستادند که اکر سلوک و آداب قزلباش بدین
 عنوانست که طوایف پازوکی و خنسلو و چشکزک و غیره بفعل می آورند
 اطلاق اسم مسلمانی بر ایشان روا نیست شاه طهماسب مقصود بیک خنسلو
 و سایر امراء آن سرحد را معزول نمود بلکه جمعی خنسلو را بقتل آورده
 مقصود بیک را در قلعه الموت محبوس کرد و نیاز بیک را از امارت معزول
 ساخته امارت را باویس بیک الملقب بقلیح بیک ارزانی داشت و تا زمانی
 که شاه طهماسب در قید حیات بود نیاز بیک همچنان معزول می گشت
 و بعد از فوت شاه طهماسب پازوکی را شاه سلطان محمد دو فرقه کرد آنچه
 شکر بیکیان بود بنیاز بیک داده ما بقی به نزد قلیح بیک رفتند نیاز بیک
 تابع امیرخان شد و آنچه خالد بیکیان بودند بر سر قلیح بیک جمع شده
 تابع تقیاق کشته الکای الشکرد را دو حصه کردند و از نیاز بیک درین
 سرحد آثار مردانکی بطهور آمده آخر در هنگام توجه امیرخان بعزم محاربه الله
 پاشا و شکست لشکر امیرخان در شیروان در کنار رودخانه قنع در آب

شد در هنگام مراجعت رایت شاهی از سفر کرجستان باجل موعود فوت شد وازو اویس بیگ نام پسر خورد سال مانند ذوالفقار بن اویس بیگ بعد از فوت برادرش امارت پازوکی بدو مفوض گشته شاه طهماسب در مقام تربیت او شد اما زمان حیاتش چون موسم گل ولاله چندان بقایی نداشت و بزودی (اوراق) نخل حیاتش از تند باد اجل بجاگ نامرادی ریخت نظم مرد آن به که دیر یابد کام * کز تمامبست کار عمر تمام * لعل دیر آمدست دیر بقاست * لاله زود آمد و سبک برخاست * چون اولاد ذکور نداشت امارت پازوکی به برادرزاده اش اویس بیگ مفوض شد ولله کی اورا بیادگار بیک مقرر داشتند والده اویس بیگ از یادگار بیک توهمی پیدا کرد که مبادا قصد پسرش کنند ترک امارت نموده پسر خود را برداشته در قزوین بدرگاه شاه طهماسب آمد یادگار بیگ بن منصور بن زینل بن شکر بن حسین علی بیگ چون والده اویس بیگ پسر خود را از امارت پازوکی خلع کرد جماعت ایشان باستصواب (اعیان) امارت پازوکی با الکای الشکرده بموجب منشور شاهی بیادگار بیک عنایت گشت چون او مرد ابدال وش قلندر منش بود اکثر اوقات اختلاط باطایفه ابدالان و بی قیدان می نمود در امور شرعیه چندان تقید نمی فرمود از بیجهت در نظر اهل بینش مطرود و مردود بود و فی نفس الامر مرد شجاعت شعار سخاوت آثار بود در زمان او عشیرت پازوکی غنی و مالدار گشته قریب دو هزار خانه وار از طوایف اکراد بر سر

امیر شرف بعد ازین ایراد خواهد یافت و از قباد بیک نام برادرش
اولاد ذکور نمایند و از محمد نام برادرش امیر اصلان بیک نام پسری مانند
بود در زمان شاه طهماسب در سلك قورچیان عظام منخرط بود اویس
بیک بن خالد بیک بعد از قتل پدرش پشت بر ولایت روم کرده
بلازمت شاه طهماسب آمده شاه طهماسب امارت عدلجو از را بدو ارزانی
داشت و چون سه سال بدین وتیره گذشت بواسطه نزاعی که بموسی
سلطان والی تبریز پیدا کرد موسی سلطان قصد او کرده فرار نموده
بجانب روم رفته در کیفی نوطن کرد چون این خبر در استنبول بمسامع
جلال سلطان سلیمان خان رسید فرمان قضا مضای بنفاد پیوست که درزی
داود با اولاد و اتباع او را بقتل آورده سرهای ایشانرا بآستانه اقبال آشنانه
فرستد حسب فرمان درزی داود در کیفی اویس بیک را با برادرش
ولد بیک نام و پسرانش خالد بیک والوند بیک بقتل آورد و دو پسر خورد
سال او قلیچ بیک و دو الفقار بیک مانده التجا باحد بیک زرقی حاکم
عتاق بردند واحد بیک ایشانرا در ظل حمایت خود جا داده احوال
ایشانرا بسده سنیه سعادت مدار پادشاهی عرض کرده و طیفه بجهت
ایشان معین نموده چون بعد بلوغ وتمیز رسیدند با اقربا و اقوام خود
فرار کرده بخدمت شاه طهماسب رفتند قلیچ بیک بن اویس بیک چون
بلازمت شاه طهماسب رسید الکاء زکم من اعمال کنجه اران و امارت
پازوکی بدو مفوض فرمود چون مدت نه سال از ایام امارت او متمادی

امارت نموده و بین الناس مشهور است حسین علی بیگ است و دو پسر داشت شهسوار بیگ و شکر بیگ شهسوار بیگ بن حسین علی بیگ بعد از انهدام سلسله آق قوبنلو ملازمت امیر شرفی حاکم بدلیس اختیار کرده پسرش خالد بیگ بملازمت شاه اسمعیل صفوی مبادرت نمود در یکی از معارک ازو آثار مردانگی و علامت فرزاندگی بطهور آمده حتی یک دست او از مفاصل جدا گشته شاه اسمعیل دسنی از طلا ساخته بجای دستش نصب کرده موسوم بچقلاق خالد گردانید و از آن روز در صدد تربیت لوشک الکای خنس و ملادکرد و ناحیه اوچکان موش را بطریق افزاز الحاق کرده بدستور امارت بمخالد بیگ و برادرانش ارزانی داشت و بی شایبه نکل خالد بیگ مرد متهور قهار بود بواسطه کثرت جاه غرور بیکاه پیدا کرده در یک روز نه نفر از امراء اکراد و تراکمه که به نزد او آمده بودند بقتل آورد و دعوی سلطنت کرده خطبه و سکه بنام خود کرد آخر الامر از قزلباش روگردان شده اطاعت آستانه سلطان سلیم خان نمود و در آن محل نیز پای از جاده ادب بیرون نهاده در هنگام مراجعت از فتح چالدران حسب فرمان قضا جریبان بیاسا رسید و ازو اویس بیگ و ولد بیگ دو پسر و سه برادر رستم بیگ و قباد بیگ و محمد بیگ ماند و در محلی که ناحیه اوچکان موش بطریق امارت در تصرف رستم بیگ برادر خالد بیگ بود در محاربه شرفی خان حاکم بدلیس و عشیرت روزکی در اوچکان با جمعی از مردم بازوکی بقتل رسید چنانچه تفصیل او در ذکر

و یکی از محال خراسانرا بدیشان ارزانی داشته ترقیات کلی باحوال
 ایشان راه یافت و در شهر سنه امدی و الف که عبد المؤمن خان ولد
 عبد الله خان اوزبک بعزم تسخیر قلعه قوجان باموازی سی هزار لشکر
 جرار بر سر بداغ خان آمده اورا محاصره کرد شاه عباس ببعاونت
 او رفته عبد المؤمن خان از سر قلعه برخواست و شاه مزبور بداغ خان را
 بنوازشات خسروانه مفتخر و سرافراز کرد انبیا پنج پسر اورا بمنصب امارت
 رسانید و حکومت و دارایی آنجا را بطریق امیر الامرایی بدو تفویض
 کرده بعراق عودت نمود و بالفعل در سلك امراء عظام عباسی منخرط است
 شعبه سیم در ذکر امراء زنکنه این طایفه نیز در زمان شاه اسمعیل
 صفوی ماضی بمراتب عالی رسیده محسود اقران بودند چون از امراء ایشان
 کسی نماند فرقه فرقه بخدمت امراء قزلباشیه مبادرت نموده در عراق
 و خراسان استخدام کردند و بعضی در زمره قورچیان عظام منخرط گشتند
 شعبه چهارم در ذکر امراء پازوکی بروایت شهر و باتفاق اهل خبر
 اصل امراء پازوکی از میانه عشیرت سویدی بر آمده است و برخی
 از نقله متقدمین ایشانرا از جمله اکراد ایران عد میکنند بهر تقدیر
 در زمان سلاطین تراکمه و قزلباشیه بحکومت کیفی وارمیش و عدلجواز
 والشکر د مبادرت نموده اند و عشایر پازوکی اکثر چاروا دارند اما مذهب
 معین ندارند و در امر معروف و نهی منکر چندان تقید نمی نمایند
 و امراء ایشان دو فرقه اند خالد بیکلو و شکر بیکلو اول کسی که از ایشان

ایران ممتاز است و چون کسی که متکفل مهمام امارت این طایفه بوده باشد از امرا و امیر زادگان ایشان نماند در ولایت عراق و آذربایجان متفرق گشته دست نطاول بمال مردم دراز کرده قطع طرق و شوارع کرده نجار و سوداگران از افعال و عداوت ایشان بجان آمده از اطرای و جوانب مالک محروسه برسم دادخواهی بدرگاه شاه طهماسب آمدند و تنظلم کردند شاه طهماسب بعد از تفحص و تجسس که ظلم و عدوان بسرحد توانر و یقین رسیده بود حکم فرمود که هرکجا از طایفه چکنی بینند قتل و غارت کرده جیرا و قهرا ایشانرا از مالک محروسه شاهی اخراج نمایند بهرجا که خواهند روند و اگر توقف نمایند در هر محل که ایشانرا بینند بقتل آورند و اموال و اسباب ایشانرا نهب و غارت نمایند بنا برین موازی پانصد نفر از اعیان ایشان بعزم سفر هندوستان متوجه خراسان شدند در آن حین قزاق خان تکلو حاکم هرات که از قهر و سخط شاه طهماسب و هم و هراس در ضحیر داشت طایفه مزبور را بملازمت خود دعوت نموده کما ینبغی در رعایت آن جماعت سعی و اقدام نموده و چون مهم قزاق خان در دست معصوم بیک صفوی بانجام رسید جماعت چکنی بطرف غرjestان رفته جمعیت نمودند و چون حقیقت احوال ایشان بمسامع علیه شاهی رسید و آثار شجاعت و شهامت ایشان زبان زده مردم شد بداغ بیک نام شخصی که از امیر زاده کان آن طایفه بودند و در سلك قورچیان عظام انتظام داشت لورا به بلند پایه امارت سرافراز گردانیده بمیانۀ آن قوم فرستاد

روی آن نمانده که بدیار عجم روند از شاه عباس وهم وهراس پیدا کرده از روی اضطرار بجانب کیلان فرار کردند وبخدمت خان اهد والی آنجا رفته خان اهد ایشانرا رعایت کرده بعد از چند روز آنجماعت را از خان اهد طلب داشته در قزوین با بعضی از مردمان مجرم بقتل آوردند دولتیار خان ازین فتوحات غرور ونخوت تمام پیدا کرده بتخیلات نفسانی و تسویلات شیطانی عصابه عصیان بر پیشانی ییجیایی بسته دخل در ولایت عراق کرده خواست که سلطانیه و ابهر را بصرافت خود ضبط نماید شاه عباس برین قضیه اطلاع یافت طایفه شاملو را بسرداری مهدی قلی سلطان پسر زاده اغزی وار خان بر سبیل ابلاغ بر سر دولتیار فرستاد و از آنجا که عالم بیدولتی او بود الوسات واحشامات خود را پراکنده نموده با معدودی چند در درون قلعه ناتمام که کنکره و شرفه نداشت متحصن شد و طایفه شاملو شروع در محاصره آن کرده بعد از آن خبر بشاه عباس فرستادند شاه عباس بر جناح استعجال متوجه آنصوب کشت و دولتیار از وصول موکب شاهی سراسیمه شد بقدم اطاعت پیش آمده بعد عتبه بوسی از روی عجز وانکسار... بخاک بوار انداخت وحسب فرمان پادشاهی با موازی سیصد نفر از آغابان و متعینان خود بقید و بند وزنجمیر گرفتار شد اهل و عیال مال و منال او بنهب و غارت رفته دولتیار بعد از چند روز بردار شد ازین دار غرور بعالم سرور رفت شعبه دوم در ذکر امرای چکنی ابن طایفه در شجاعت وشهامت ودلاوری از سایر اکراد

وقتی که علیا و سفلا که از فترات و انقلاب در زیر سم عساکر قزلباش واکراد روی بخرابی و ویرانی نهاده بود جمله از دیوان شاه سلطان محمد بدو مرحمت شد که نواحی مزبور را معبور و آبادان سازد و او رفته ناحیه کرشب را دار الملک نموده قلعه متین ساخته قصبه بنا کرد و دیو غرور در کاغذ دماغ او متحصن شده سر از ربه اطاعت شاهی کشید و سلطان محمد در صدد کوشمال او در آمد چون دولتیار خان ازین مقدمه واقف شد در عصبان و غمزد مهر کشته در الکای انکوران و شبستان قلعه عظیم طرح انداخت و شاه محمد مرشد قلی خان شاملو ولد ولی خلیفه را با موازی شش هزار سوار بدفع دولتیار و بدست آوردن او مامور کرده بر سر او فرستادند چون مرشد قلی خان بدانجا رسید فی الفور شروع بمحاصره قلعه کرده دولتیار با جمعی از دلبران نامدار در درون قلعه متحصن شد دولتیار یک روز بعزم شیخون دست جلادت از آستین شهامت بیرون آورده جنگهای مردانه و هلهای دلبرانه نموده آخر الامر مرشد قلی تاب مقاومت نیاورده سالک طریق فرار کشت و دولتیار او را تعاقب کرده خلق بسیار از ایشان طعمه شمشیر آبدار شده خیمه و خرگاه اموال و اسباب ایشان جمله بنهب و غارت رفت و مشهور است که مادر پیر دولتیار در آن معرکه کیرودار بر اسب بی زین سوار کشته در عقب کریختگان افتاده فریاد میکرد می بتقاره می بتقاره یعنی اول تقارهای اینجماعت را بستانید عموماً طوق و تقاره هفت میرلوارا گرفته بقلعه آوردند دیگر آنجماعت را

در میانۀ ایشان امیری بود بلامنت او مقرر کرد) والکای سلطانیه
وزنجان و ابهر و زرین کمر و نواحی چند که در مابین آذربایجان و عراق
واقع است بدو ارزانی داشته امر فرمود که موازی سه هزار سوار از
طایفه اکراد بر سر رایت خود جمع ساخته در مابین قزوین و تبریز ساکن
شد بمحافظت طریق و شوارع و رعایت حدود قیام واقدام نماید چون دوسه
سال برین منوال گذشت جماعت بسیار از اکراد دیوسار بر سر خود
جمع نمود خلیل خان کما بنبغی از عهدۀ ضبط ایشان بیرون نیامد بلکه
بر عکس تصور شاهی عمل نموده و رونق تجار و مترددین از اوضاع
ناصوار اکراد متزجر گشته جمعیت ایشان باعث تفرقگی خلق شد
بنابرین شاه طهماسب اعراف مزاج پیدا کرده الکای خوار عراق را بخلیل
خان ارزانی داشته لورا بسمرقند خراسان فرستاد که آنجا باشد چون
عزیزی او بخواری مبدل شد و سایر طوایف اکراد که بر سر رایت
او جمع شده بودند پراکنده و متلاشی شده خود بعشیرت سیاه منصور
متوجه شده و مدۀ الحیات در حدود خراسان بامر حکومت مبادرت
می نمود و بعد از فوت او دولتیار نام پسر خورشید بموجب حکم شاه سلطان
محمد منصوبی امارت پدر شده موسوم بدولتیار خان شد درین اثنا
ولایت آذربایجان بید تصرف کماشتکان آل عثمان در آمد دولتیار خان را
بجهت حفظ و حراست سمرقند و سامان حدود آذربایجان تعیین کردند و ناحیه
کرشب و زرین کمر و سجاس و زنجان و صورلق و قیدار و شبستان و انکوران

برادر بمرتبه امارت رسیده و مردمانی که از اطرائی و جوانب بر سر رایت او جمع شده ملقب باسم ایشان کشته اند و اسامی سایر طوایف اکراد ایران که ملازمت امرا و سلاطین میکنند برین موجبست لك و زند و روزبهان و متیاج و حصیری و شهره زولی و مزربار و کلانی و امینلو و مملوی و کج و کرانی و زکنی و کله کیر و پازوکی و هی و چشکزک و عربکیرلو و غیره اند ازینجمله چهار فرقه که پازوکی و چشکزک و عربکیرلو و هی اند از قدیم الایام در میانه ایشان میر و میرزاده هست که امارت و حکومت بارت میکنند و بیست و چهار گروه دیگر از اکراد در قراباغ ایران متوطن اند بایکرمی درت اشتهار دارند در زمان شاه طهماسب اهد بیک پرتال اوغلی نام شخصی را در میانه آنجماعت بامارت نصب کردند که تا موازی سی هزار سوار در سفر و حضر در جار و بساق همراه داشته باشد و طایفه ذکر از اکراد در خراسان هست که ایشانرا کبیل میخوانند و در زمان شاه طهماسب امارت ایشان بشمس الدین بیک نام شخصی مفوض بود و طایفه اکراد غیر مشهور در ایران بسیار است که ایراد آن سبب اطناب میشود و بالضرورة از آن اجتناب نمود الحمد لله الملك المعبود شعبه اول در ذکر امرای سیاه منصور در تاریخ سنه ستین و تسعمایه شاه طهماسب خلیل بیک نام شخصی از میرزادهای اینجماعت تربیت کرده موسوم بخلیل خان گردانید و امیر الامرای جمله اکراد در ایران باو تفویض نمود و بیست و چهار فرقه از طایفه اکراد بغیر از عشرت سیاه منصور و اکرادی که علیحده

شاه طهماسب بزد که از او امداد و معاونت یافته بولایت موروثی معاودت نماید هادم اللذات دواسبه تاخت بر سر او آورده در بلده قزوین متاع جانش را بغارت برد سلیمان بیک بن میرزا بیک بعد از وفات برادرش بوداق بیک امارت بانه را از دیوان شاه طهماسب بدو عنایت نمودند و بولغلی بیک ولد آبدین آقای ذو القدر ولی مراغه را مامور ساختند که امداد سلیمان بیک نموده او را بامارت بانه نصب سازد حسب فرمان سلیمان بیک بمعاونت مشار الیه متصدی حکومت بانه شد و قریب بیست سال امارت آنجا کرده چون مرد صالح متدین بود از امور خطیر امارت و مهمام عسیر حکومت استغنا کرده دختر خود را بعقد نکاح برادر زاده اش بدر بیک در آورده امارت را بدو فراغت کرد و دو نوبت بزبارت حرمین الشرفین زادهها الله تعظیماً و تکریماً رفته در کت آخ در سر مرقد مطهر و مشهد منور حضرت خیر البشر صلوات الله علیه و آله الاطهار مجاور گشته در مدینه منوره سکونت اختیار نمود

فرقه سیم در ذکر امراء اکراد ایران و آن مشتمل بر چهار شعبه است راویان اخبار بنامه در ربار کوه نثار بر لوح بیان رقم نموده اند که عمده اکراد ایران سه طبقه اند سیاه منصور و چکن و زنکنه حکایت مشهور است و در السنه وافواه مذکور که در اصل ایشان سه برادر بوده اند که از ولایت لرستان و بروایتی از کوران واردلان بعزم ملازمت سلاطین ایران از وطن و اوطان بیرون آمدن ایشانرا ترقیات کلی رو داده هر سه

برادر بمرتبهٔ امارت رسیده و مردمانی که از اطراف و جوانب بر سر رایت او جمع شده ملقب باسم ایشان کشته اند و اسامی سایر طوایف اکراد ایران که ملازمت امرا و سلاطین میکنند برین موجبست لك و زند و روزبهان و متیلاج و حصیری و شهره زولی و مزیار و کلائی و امینلو و مملوی و کج و کرانی و زکنی و کله کپر و پازوکی و هی و چشکزک و عربکیرلو و غیره اند ازینجمله چهار فرقه که پازوکی و چشکزک و عربکیرلو و هی اند از قدیم الایام در میانه ایشان میر و میرزاده هست که امارت و حکومت بارت میکنند و بیست و چهار گروه دیگر از اکراد در قراباغ ایران متوطن اند بایکرمی درت اشتهار دارند در زمان شاه طهماسب احمد بیک پرتال اوغلی نام شخصی را در میانه آنجماعت بامارت نصب کردند که تا موازی سی هزار سوار در سفر و حضر در جار و بساق همراه داشته باشد و طایفه دگر از اکراد در خراسان هست که ایشانرا کیل میخوانند و در زمان شاه طهماسب امارت ایشان بشمس الدین بیک نام شخصی مفوض بود و طایفهٔ اکراد غیر مشهور در ایران بسیار است که ابراد آن سبب الطناب میشود و بالضرورة از آن اجتناب نمود الحمد لله الملك المعبود شعبهٔ اول در ذکر امره سیاه منصور در تاریخ سنه ستمین و تسعمایه شاه طهماسب خلیل بیک نام شخصی از میرزادهای اینجماعت تربیت کرده موسوم بخلیل خان گردانید و امیر الامرای جملهٔ اکراد در ایران باو تفویض نمود و بیست و چهار فرقه از طایفهٔ اکراد بغیر از عشرت سیاه منصور و اکرادی که علیحده

شاه طهماسب بزد که از او امداد و معاونت یافته بولایت موروثی معاودت نماید هادم اللذات دواسبه تاخت بر سر او آورده در بلده قزوین متاع جانش را بغارت برد سلیمان بیک بن میرزا بیک بعد از وفات برادرش بوداق بیک امارت بانه را از دیوان شاه طهماسب بدو عنایت نمودند و بولغلی بیک ولد آبدین آقای ذو القدر و الی مراغه را مامور ساختند که امداد سلیمان بیک نموده او را با امارت بانه نصب سازد حسب فرمان سلیمان بیک بمعاونت مشار الیه متصدی حکومت بانه شد و قریب بیست سال امارت آنجا کرده چون مرد صالح متدین بود از امور خطیر امارت و مهمام عسیر حکومت استغنا کرده دختر خود را بعقد نکاح برادرزاده اش بدر بیک در آورده امارت را بدو فراغت کرد و دو نوبت بزبارت حرمین الشرفین زادهما الله تعظیماً و تکریمًا رفته در کت آخ در سر مرقد مطهر و مشهد منور حضرت خیر البشر صلوات الله علیه و آله الاطهار مجاور کشته در مدینه منوره سکونت اختیار نمود

فرقه سیم در ذکر امراء اکراد ایران و آن مشتمل بر چهار شعبه است راویان اخبار بخامه در ربار کوه نثار بر لوح بیان رقم نموده اند که عمده اکراد ایران سه طبقه اند سیاه منصور و چکن و زنکنه حکایت مشهور است و در السنه و افواه مذکور که در اصل ایشان سه برادر بوده اند که از ولایت لرستان و بروایتی از کوران واردلان بعزم ملازمت سلاطین ایران از وطن و اوطان بیرون آمدند ایشانرا ترقیات کلی رو داده هر سه

ناقلان حکایات چنان بوضوح می انجامد که بانه نام ولایتست که امراء
عشیرت آنجا بدو منسوب کرده اند و آن ولایت منحصر بدو قلعه و ناحیه است
یکی را قلعه بیروز و ناحیه بانه و یکی را قلعه شیوه میخوانند در مابین ولایت
اردلان و بابان و مکرری واقع شده و امراء ایشان ملقب باختیار الدینست
و وجه تسمیه آنست که باختیار خود از کفر باسلام در آمده اند بی آنکه
اطاعت یکی از سلاطین اسلام کرده باشند العلم عند الله و اسم اول کسی
که از امراء ایشان در افواه و السنه مشهور و مذکور است میرزا بیک بن
میر محمد است و او مدتی حکومت بانه نموده دختر بیکه بیک حاکم اردلان را
بعقد نکاح خود در آورد و در امارت استقلال تمام پیدا کرده آخر
با سلطانعلی بیک غنلیج در سر خواستکاری دختر بیکه بیک مخاصمت
و منازعت نموده و سلطانعلی بیک قاتمش بیک برادرش را در بانه بحکومت
نصب نموده میرزا بیک را از ولایت اخراج کرده و میرزا بیک التجا بیکه
بیک برده بامداد و معاونت مومی البه قاتمش بیک را از ولایت بیرون ...
در حکومت فرار گرفت چون باجل طبیعی این عالم فانی را وداع کرد
ازو بوداق بیک و سلیمان بیک و غازی خان و میر محمد و اغورلو نام پنج
پسریادگار ماند بوداق بیک بن میرزا بیک بعد از وفات پدر متصدی شد
امور امارت کشت و چون چند سال از ایام حکومت او متصادی شد
میر محمد و اغورلو نام برادرانش که از مادر دیگر متولد شده بودند
بر او خروج کرده او را از ولایت بیرون کردند و بوداق بیک التجا باستانه

با هفت هزار سال ماندی * چون قامت ما برای غرقست * کونه
ودراز را چه فرقت * بعد از وفات او پسرش قباد بیک متصدی
امر حکومت شد در شجاعت و سخاوت در وجاهت و صباحت سرآمد عصر
ویکانه دهر بود ولایت موروثی و مکتسبی مع الشی الزاید از حدود
دینور تا دار السلام بغداد در ید تصرف اوست در کثرت مواشی
ومراعی و جمعیت خزینه و اموال و بسیاری اعوان و انصار ثانی ندارد
شعبه سیم در ذکر امراء ماهی دشت چون در حین تحریر این نسخه
بیسامان کسی که از ولایت ایشان خبردار باشد حاضر نبود اما از افواه
چنان استماع رفت که اوجاق قدیمی ایشان ماهی دشت است و تیلاور
و اکثر عشایر و قبایل ایشان احشامات والوسات است و قبل ازین
حکومت ایشان در میان شهباز و منصور نام برادران بر وجه اشتراک ضبط
میشد در تاریخ سنه اثنی و الف منصور نام شهباز را بقتل آورده جمله
احشامات را بید تصرف در آورد و بالفعل حکومت با استقلال آن قوم
بدو تعلق دارد و لز شهباز القاس نام پسری مانده گاهی با عیش بمقام
خصومت می آید و هر سال تا موازی چهل هزار اغنام تعهد کرده که بدیوان
دار السلام بغداد ادا نماید با کماشکنان آل عثمان و میرمیران بغداد
در کمال اطاعت و انقیاد است مرد منهور و شجاع است بکثرت اموال و خزینه
در آن حدود از اقران و امثال ممتاز و یکانه است فصل یازدهم در ذکر
امراء بانه از تقریر دلپذیر ثقات روایت و از ادای کلمات خجسته آیات

او از جیز کمان بیرون بود مسخر ساخت و بحیطه ضبط در آورد و سلطان حسین نام برادرش از سولاغ متوهم و هراسان کشته در شهره زول بخدمت محمود پاشا ولد شمس پاشا رفت چون بعد از فوت شاه اسمعیل که هرج و مرج باحوال قزلباش راه یافت در هر سری هوایی و در هر دماغی سودایی پیدا شد ولیخان نکلو حاکم همدان سولاغ حسین را ضایع کردانید عسکر شهره زول فرصت یافته قلعه پلنکانرا از بد تصرف تکلوبان بیرون آورد و کسی از وارثان ملك نماند و بالفعل پلنکان بطریق سنجاق از دیوان آل عثمان بخدمان اجنبی میدهند شعبه حویم در ذکر امراء در تنگ که در اوایل بولایت حلوان اشتهار داشت و شخصی از حکام آنجا که مسوع مسود اوراق شده سهراب بیک است که مرد شجاع و سخی و منهور بوده نواحی و قلاعی که در تصرف اوست باوه و باسکه و الانی و قلعه زنجیر و زوانسر و دودمان و زرمانیکی است و بعد از فوت او پسرش عمر بیک قائم مقام پدر شد در اوایل مرد بی باک و سفاک و خمار بود آخر نوبت رفیق حال او شده از جمیع مناهای توبه نصح کرده در هنگامی که سلطان غازی سلیمان خان فتح دار السلام بغداد فرمود بخدمت اطاعت پیش آمده تقویض ایالت مروی بدو کشت و مشمول عواطف بیکرانه خسروانه شده از تاریخی که در سلك بنده گان سده سنیه پادشاهی در آمد در جاده عبودیت ثابت قدم و در طریق چاکری راسخ دم بود عمر طویل یافت آخر غریق بحر فنا شد نظم انکار که هفت سبعه خواندی *

از آن طبقه چهار کس در افواه ولسنه مشهور بودند اول غیب الله بیک که او مرد بسیار صالح و عابد و فاضل است از قلاع و نواحی که در تصرف آنجماعتست قلعه دیودز و نهدز و دزمان و کواه کوز و مور و کلانه و نشور و مراویدین است در اول اطاعت شاه اسمعیل نموده چون او وفات یافته پسرش محمد بن غیب الله بیک قایم مقام پدر شد ولایت مروئی از دیوان شاه طهماسب بدو ارزانی گشت او مردی بود بغنون فضایل آراسته و بیصفت عدل و انصافی پیراسته عالم و فضلا را رعایت بسیار کردی در پلنگان مدرسه و جامع ساخت شاه طهماسب دختر او را بعقد نکاح در آورد بیست قرابت موسوم شد چند سال حکومت با استقلال نمود امیر اسکندر و میر سلیمان و سلطان مظفر و جمشید بیک نام چهار پسر داشت در زمان حیات ولایت خود را چهار حصه کرده به پسران قسمت نمود امیر اسکندر را قایم مقام ساخته ولی عهد گردانید امیر اسکندر بعد از فوت پدر در قزوین بخدمت شاه طهماسب آمده تجدید منشور ابالت کرده در زمان شاه اسمعیل بخدمت او رسیده اعزاز و احترام بسیار یافته همچنان تفویض حکومت پلنگان بدو رجوع گشته مقضی المرام عودت فرمود چون مدت بیست سال از ایام حکومتش متدادی شد و خودش طعمه پلنگان و شیران اجل شده جان بجهان آفرین تسلیم کرد نظم مباحث این که این دریای پر جوش * نکرده است آدمی خوردن فراموش * و سولاغ حسین نکلو حاکم دینور بعد از فوت امیر اسکندر بر سر قلعه پلنگان رفته آن حصن حصین را که تسخیر

شده چون شروع در مقدمه غوررسی شد باعث فساد جانبین اوامر
نقضین بود که سردار بدست مدعی ومدعی علیه داده بود نظم بقناعت
کسی که شاد بود * تا بود محتشم نهاد بود * آنکه با آرزو کند خویشی *
عاقبت او فتد بدرویشی * عاقبت کار سردار معدلت شعار مهر سکوت
در دعان نهاده از اجرای حکم عدالت بلباس اغماض ملبس کشته
بمقتضای سید الاحکام صالح سالک طریق مصالحه شده چون از طرفین
مقصود سردار بحصول پیوست قرار چنان داد که منصور بیک از سر ناحیه
سکن آباد در گذشته بجای بیک پسرزاده حاجی بیک ماضی واگذارد
وناحیه چالدران بطریق سنجاق بقلیع بیک عنایت شد که از سر دعوی
وخصومت در گذرند بالضرورة طایفه دنبلی از روی اکراه باین صالح
کریک آشتی نموده عودت کردند

فصل دهم در ذکر

حکام کلهر وایشان محصرند بر سه شعبه ونسب خود را بکودرز بن کیو (?)
میرسانند وکیو در زمان سلاطین کیان والی شهر بابل بود که بکوفه
اشتهار دارد وازو رهام نام پسری بوجود آمد که حسب الحکم بهمین کیانی
لشکر به بیت المقدس ومصر کشید خرابی وقتل بسیار نمود چندان از قوم
بنی اسرائیل بقتل آورد که از خون ایشان آسیاب بگردش آمده
مورغان بخت النصر ازو تعبیر کرده اند آخر بخت النصر قدم بر سر بر
سلطنت نهاد از آن تاریخ حکومت آن دیار در دست اولاد ایشان است
وعشیرت ایشانرا کوران میخوانند شعبه اول در ذکر حکام پلنکان

در ارضروم بخدمت فرهاد پاشای سردار مشرف شده الکای چالدران و سلیمان سرای و سکن آباد بدستور قدیم از عواطف علیه خسروانه بنظر بیک و برادرش قلیچ بیک ارزانی شد و چون سکن آباد مدنی از دیوان شاه طهماسب و بعد از آن بموجب برلیغ سلطان مغفور علاوه سنجاق بارگیری کشته بطریق اقطاع تملیکی در قبضه اقتدار منصور بیک محمودی بود در تسلیم آن ناحیه بنظر بیک تغافل و نساھل نموده تکرار از جانب فرهاد پاشای سردار بموجب نشان مکرمت عنوان سلطانی امضاء حکم گرفت و چون نظر بیک در وقت اطاعت باستانه پادشاهی نصری ناحیه سکن آباد که از قدیم الایام اوجاق موروثی طایفه دنبلی بود با سنان پاشا قرار داده و مشروط کرده در آن باب حکم همایون بتاکید تمام در دست داشت بزور و غلبه خواست که نصری در سکن آباد نماید از طرفین مواد فتنه و فساد در هیجان آمده عداوت قدیمی بمرکت در آمده کار باستعمال سیف و سنان رسید و هر دو طایفه عشایر و قبایل و هواخواهان خود را جمع ساخته در برابر یکدیگر صف آرا کشته نظر بیک با برادرش حسین بیک و هشتاد نفر از مردم متعین دنبلی در آن معرکه بچاک بوار افتادند قلیچ بیک بن سلطانعلی بیک بعد از قتل برادرانش بامید غور رسی با امرای واقوام دنبلی در ارضروم بخدمت فرهاد پاشای سردار آمدند که بازخواست عظیم خواهد شد و سردار نیز باحضار منصور بیک و سایر اعیان محمودی که در محاربه بوده اند حکم فرمود مسود اوراق نیز در آن مجلس حاضر

استماع نمود صد تومان نقد را برداشته بجانب وان فرار کرده مدنی در میانۀ عشیرت دنبلی مخفی اوقات میگذرانید و چون شاه طهماسب باطایفه دنبلی بر سر مرحمت آمده جرایم ایشانرا بر طاق نسیان نهاد سلطانعلی بیگ صد تومان نقدیه را برداشته متوجه درگاه شاهی شد و اظهار اعتقاد و اخلاص خود نموده بنوازشات پادشاهانه و انعامات خسروانه سرافراز کشته بدستور سابق در سلك قورچیان عظام منتظم ساخت و چون قضیه فوت داعی بیگ مسعود شاه سلطان محمد شد امارت دنبلی را بسطانعلی بیگ مفوض گردانیده ناحیه سلیمان سرای و نصف ابغای را بیکدیگر ضم کرده بدو ارزانی فرمود و چون چند سال باسم امارت اوقات گذرانید چون نوای مذکوره بواسطه فترات خراب گشته چیزی حاصل نمیشد در شرور اوقات بفلاکت میگذرانید هر سال مبلغی از مالوجهات دره الکیس و شرور من اعمال نخجوان بمدد معاش او مقرر بود میگرفت در آنجا باحل موعود بعالم آخرت رحلت نمود و ازو نظر بیگ و قلیچ بیگ و حسین بیگ سه پسر ماند نظر بیگ بن سلطانعلی بعد از فوت پدر امارت دنبلی از دیوان شاه سلطان محمد باو مقرر شد و در محلی که ابروان بقبضۀ تسخیر اولیاء دولت آل عثمان در آمد و سنان پاشای وزیر بمحافظت آنجا تعیین گشت نظر بیگ با بعضی از امرآء قزلباشیه از طایفه روملو و الباوت و چشکزک و سعد لو که از قدیم ساکن جخر سعد بودند احرام درگاه فلک اشتهاب عثمانی بسته بوساطت سنان پاشای جیغال اوغلی

اوجاق در تصرف اوست و ناحیه اوجوق در هنگام تسخیر نخبوان بطریق
سنجاق به برادرش قلیچ بیک عنایت کشته ناغایت بلا مشارکت و منازعت
در تصرف اوست حاجی بیک بن حاجی بیک دو ماه بود که متولد شده
بود که پدرش بقتل آمد اورا موسوم بنام پدر کردند بقاعاً طایفه اکراد
شاه طهاسب وظیفه بجهدت او از خزینه تعیین کرد چون بسن رشد و تمیز
رسید در سلك قورچیان عظام منخرط گردانیده و در فترات سلطان بایزید
ناحیه ابغا بطریق امارت بدو ارزانی داشته جمعی از طایفه دنبلی بر سر
رایت او جمع شد قریب بیست سال در آنجا بامر حکومت مبادرت نمود
و بعد از فوت شاه اسمعیل ثانی در زمان شاه سلطان محمد که مصطفی
پاشای سردار در کنار رود خانه قنق فرود آمده امیرخان عزم شبخون
عسکر اسلام نموده حاجی بیک در آن معرکه با بعضی از امراء قزلباشیه
در آب کر غریق بحر مات شد و بالفعل سکن آباد که از عتبه سلطان
مغفرت پناه در هنگام اطاعت نظر بیک و اولاد حاجی بیک عنایت شده بود
بتصرف اولاد حاجی بیک است و همچنان نام پسر بزرگش حاجی بیک است
سلطانعلی بیک بن جمشید بیک بن بهلول بیک در زمانی که شاه طهاسب را
نسبت بطایفه دنبلی تغیر مزاج پیدا شده حکم قتل آنجماعت فرمود
سلطانعلی بیک در سلك قورچیان عظام شاه منخرط بود و بجهدت اخذ
مالوجهات اصفهان مامور کشته چون مبلغ صد تومان از وجوهی که
در عهده او بود تحصیل کرد اخبار قتل برادران و اعمام و عشیرت دنبلی

گاه رومی وگاہ قزلباش می بودند و از طریق استقامت و جاده مصادقت انحرافی جسته بر خلاف رضای شاه طهماسب عمل می نمودند تا در محلی که سلطان سلیمان خان غازی از سفر نخبجوان عودت کرد احمد بیک و اسمعیل بیک و جعفر بیک هر سه برادر را با بعضی از امراء قزلباشیه شاه طهماسب بطرف اردهان فرستاده با امراء در خفیه قرار داد که در فلان روز شما امراء و عشایر دنبلی را بقتل رسانیده من نیز قورچیان ایشانرا که در درگاه معلی اند طمعاً شمشیر آبدار خواهم ساخت در روز موعود امراء قزلباشیه در اردهان هر سه برادر را با چهار صد نفر مرد جرار از طایفه دنبلی بقتل آوردند و شاه طهماسب نیز تا موازی بیست و سی نفر از قورچیان آن طایفه را بیاسا رسانید و منصور بیک بن محمد بیک از اردهان فرار کرده باستانه سلطان غازی آمده مشمول عواطف خسروانه و منظور عوارف بیکرانه پادشاهانه کشت منصور بیک بن محمد بیک بن بهلول بیک از عنایت بیغایت سلطانی ناحیه قنور دره سی و بارکبری بطریق سنجاق بدو ارزانی شد بقیه السیف دنبلی بر سر رایت او جمع شدند و مدته الحیات بحکومت آنجا قیام نموده بعد از فوت ازو ولی بیک و قلیچ بیک نام دو پسر ماند ولی بیک بن منصور بیک بعد از وفات پدر منصب او را بدو مرحمت کردند بی تکلف او مردیست در وادی شجاعت و شهامت بر همکنان فایق و بمناصب جلیل المراتب امارت و حکومت سزاوار و لایق و حالیا که تاریخ هجری در سنه خمس و الفست ناحیه قنور دره سی و ناحیه ابقای بطریق

حلوایی از ایشان قیمت حلوا طلب نمود گفتند که شاه این شهر را با حلوا
بها عنایت کرده است این مثل در مبانۀ خلق بترکی مشهور شد که
شهر بزم حلوا بزم وهم از آنجماعت نقل میکنند که جمعی از مسلمانان
دنبلی روز جمعۀ از جمعات بارادۀ شنیدن خطبه بجامع خوی در آمدند
چون خطیب چنانچه عادت مذهب امامیه است اسم ایبه اثنی عشر
رضی الله عنهم مذکور ساخت ایشان اعراضی کشته بیکدیگر گفتند که
این چه نوع خطیب است که نام حاجی بیگ و برادرانش مذکور نکرده نام
جعفر بیگ که برادر خورد است مذکور ساخت و مادامی که خطیب نام
حاجی بیگ و برادرانش را داخل خطبه نسازد بنماز جمع حاضر نمیشویم
وازین کونه لطایف از آن جماعت بسیار منقول است که از ایراد آن
احتراز اولی است القصه چون حاجی بیگ اندک زمانی بحکومت خوی
مبادرت نمود چند مرتبه بقصد انتقام عشیرت محمودی که عداوت قدیمی
در مابین ایشان بود حرکت کرد اما چنانچه در احوال طایفه محمودی سابقا
مذکور شد هر دفعه کاری نساخته آخر الامر اسکندر پاشای میرمیران
وان بتعریک حسن بیگ و خان محمد محمودی علی الغفلة ابلغار و تاخت
بر سر او در خوی برده حاجی بیگ را با جمع کثیر از طایفه دنبلی بقتل
رسانید و ازو حاجی بیگ نام پسری خورد سال مانند احمد بیگ بن بهلول بیگ
در اوایل از دیوان شاه طهماسب ناحیه سکمن آباد بدو مغوض کشت
چون عشیرت دنبلی بعد از قتل حاجی بیگ مزبذبین بین ذلك شده

یافت ازو شیخ ابراهیم و شیخ بهلول نام دو پسر ماند شیخ بهلول بموجب وصیت پدر قایم مقام او شد چون مدتی حکومت کرد آخر الامر لوای امارت بعالم آخرت زد و ازو جمشید بیک و محمد بیک و خالق و یردی بیک و حاجی بیک و احمد بیک و اسمعیل بیک و جعفر بیک نام هفت پسر ماند حاجی بیک بن شیخ بهلول بیک سوابق اخلاص بالواقع اختصاص بملازمت آستانه شاه طهماسب داشت و شاه مزبور نیز او را تربیت کرده الگای خوی را ضمیمه سکن آباد نموده بدستور ایالت بدو ارزانی داشته او را ملقب بحاجی سلطان گردانیده ضبط وصیانت سرحد وان و محافظه سنور و ثغور در عهده اهتمام او کرده چون صحرائنشینان اکراد و دیوساران بدنهاد که هرگز در خواب و بیداری روی آبادانی ندیده بودند داخل قصبه خوی شدند هر یک خود را بمثابه کودرز و کیو و سام نریمان تصور کرده شاه طهماسب مارا در مقابل عسکر روم نهاده است می گفتند چنانچه استاد میگوید نظم کردی خرکی بکعبه کم کرد * در کعبه دوید و اشتهلم کرد * کین بادیه را چه ره دراز است * کم کردن خر زمن چه راز است * این گفت چو کرد باز پس دید * خر دید و چو دید خر بخندید * کفتنا خرم از میانه کم بود * و یافتنش ز اشتهلم بود * کر اشتهلمی نمی زدی کرد * خر میشد و بار نیز میبرد * محصل کلام چنان عجب و غرور پیدا کردند که بالاتر از آن تصور نتوان کرد مشهور است که چند نفر از متعینان بدکان حلوانی رفته حلوانی بسیار تناول کردند در محل رفتن چون استاد

به پسر دوم شیر بیک فراغت کرد و او مردیست ابدال و ش صوفی منش
اکثر اوقات بمصاحبت علما و فضلا و خدمت مشایخ صوفیه مصروف میدارد
و زیارت بیت الله الحرام رفته ازو خیرات و مبرات بزهاد و عباد و درویشان
میرسد و عشیرت و اقوام نیز از حسن سلوک او راضی و متسلی اند و حالیا
دوازده سالست که بامارت خوشاب و پیشوایی امرا و احشامات و اعیان
محمودی مبادرت مینماید فصل ششم در ذکر امراء دنبلی از تقریر
دلپذیر ثقات روات چنان مستفاد میگردد که نسب امراء دنبلی بعیسی
نام شخصی از اعراب شام می پیوندد و بروایتی از جزیره عربیه بوده
بنواهی آذریجان افتاده سلاطین ماضی ناحیه سکمن آباد خوی را بطریق
اوجاقلق بدو ارزانی داشتند مدتها در آنجا ساکن گشته روز بروز
عشایر و قبایل بر سر او جمع شدند در اوایل امرا و عشایر دنبلی بقاعده
ناپسند یزیدی عمل می نموده اند و ثانی الحال امراء ایشان که بعیسی
بیک اشتها دارند و بعضی از عشایر از آن بدعت رجعت کرده طریقه اهل
سنت و جماعت پیش گرفته اند و برخی همچنان در عقیده فاسده خود مصرند
و بروایتی اصح عشایر دنبلی از ولایت بختی آمده در مابین اکراد
ایشانرا دنبلی بخت میخوانند و شیخ احمد بیک نام از اولاد عیسی بیک
در زمان تراکه آق قوبینلو براتب عالی رسید قلعه بای و بعضی از ولایت
حکاری را مسخر گردانیده بدو تفویض کرده مدتها حکومت و دارایی
قلعه بای در عهده اهتمام طایفه دنبلی بود چون شیخ احمد بیک وفات

کبتی‌ستان سلطان محمد خان عنایت و مرحمت کشت و بالفعل در ید
نصرف اوست و الکا اردوباد نخجوان مدتی بطریق سنجاق در تصرف
علی بیگ نام پسر او بود و اکثر بنی اعمام و آقاییان محمودی از حسن
اقدام و بمن اهتمام حسن بیگ بهراتب عالی رسیده قرابای خوب و مزارع
مرغوب از ولایت آذربایجان وارمن که از تصرف قزلباشیه بیرون
آورده بطریق تیمار و زعامت بدستور اقطاع متصرف شدند و بی شایه
نکلف حسن بیگ بغایت مرد دنیا دار و عشیرت پرور و عدالت کستر بود
چنانچه از زمان اطاعت بدرگاه عثمانی تا محل مات هر نوع خدمت
و شهامت و هر قسم دلاوری و شجاعت که از اولاد عشیرت محمودی در اغور
بادشاهان آل عثمان بمنصه ظهور آمده بود جمله مواد را دفتری مجلد ساخته
هر ماده را از ابتدا تا انتها در آنجا درج کرده بخط و مهر بیکلریکیان
و دفترداران و قضات و ان و سایر امراء اکراد رسانیده آخر آن دفتر را
بهر سرداران عالیشان رسانید بعد از آن بدرگاه سلطان مغفور سلطان
مرادخان فرستاده بطفرای غرای سلطانی مزین گردانید و هر وقت که
اورا مطالب و مقاصدی از کریبان جان سر میزد دفتر مزبور را بدست
گرفته بدیوان عالیشان همایون رفته مرادات و مقصودات خود را حاصل
میکرد و همواره در معارك و مجالس مدعی را الزام داده خصم را باو تاب
مقاومت نبود شیر بیگ بن حسن بیگ در زمان حیات پدر که سنجاق
ماکو پیسر بزرگ خود عوض بیگ گرفت سنجاق خوشاب و امارت محمودی

قزلباشیه مامور ساخت و در آن فترات و انقلاب ترقی که بحال حسن بیك
وعشیرت محمودی راه یافت در هیچ عصر و زمان بامراء کردستان واقع نشد
در زمان اسکندر پاشا در دیوان وان در سر تقدیم و تاخیر و نشستن
با سلطان احمد بیك حاکم خیزان نزاع کرده حکم همایون از سلطان
سلیمان خان حاصل کرد که کس بغیر از زینل بیك حاکم حکاری برو تصد
نکند و چون مدت پنجاه سال امارت بالاستقلال نمود در تاریخ سنه ثلث
ونسعمین و تسعمایه در هنگام فتح تبریز در محاربه قزلباش در سعد آباد
در دست قزلباش بقتل رسید و بعد از یکسال که عسکر نصرت فال
بسررداری فرهاد پاشای وزیر بهعاونت جعفر پاشای میرمیران تبریز
رفتند استخوانهای جسد او را جمع کرده آورده در خوشاب در مدرسه
که خود بنا کرده بود دفن ساختند و ازو عوض و شیر بیك و شیخی بیك
نام سه پسر بود و ... در حین حیات ... ناحیه ماکو من اعمال
نخجوان را بشرط آنکه از تصرف قزلباش بیرون آورده قلعه در آنجا
تعبیر نماید بطریق اوجاقلق و باقطاع تملیکی منصرف شود چون بیست
سال در آنجا بود در آخر شهر سنه اثنی و الف که باراده انتقام خون
بنی اعمام خود حمزه بیك و قباد بیك باتفاق خضر پاشای میرمیران تبریز
بر سر شیخ حیدر رفته بنوعی که مذکور شد در سر قلعه با معدودی چند
در دست شیخ حیدر بقتل رسید و سنجاق ماکو بدستوری که در تصرف
عوض بیك بود بمصطفی بیك نام پسرش از عواطف بیدریغ پادشاه

محمودی و قلعه خوشاب را بدو ارزانی داشته رخصت انصرافی داد خان
 محمد چون اقبال استقبال او کرده بحسن ارادت از امارت محمودی فراغت
 کرد و با آنچه قلعه نام محلی که از قدیم الایام در تصرف آبا و اجداد او بود
 قناعت کرده حسن بیك نیز متعرض احوال او نشده و در تاریخی که
 سلطان غازی سلیمان خان باراده تسخیر ایران متوجه آذربایجان شد
 حسن بیك از روی عجز و اضطرار روانه آستانه سلیمانی گشته همچنان
 امارت خوشاب و محمودی بدو ارزانی گشت و از آن زمان از سر اخلاص
 و یکجہتی در خدمات پادشاهی اقدام نموده در هنگامی که اسکندر پاشای
 میرمیران و آن بر سر حاجی بیك دنبلی رفته او را در خوی بقتل آورد
 از حسن بیك در آن معرکه آثار شہامت و مردانگی و علامت شجاعت
 و فرزاندگی بطہور آمده اسکندر پاشا حقیقت احوال او را معروض پایہ
 سربر خلافت مصیر سلیمانی کرد انید سلطان دوست نواز و دشمن کداز
 او را بین الاقران بخلمت فاخره و شمشیر طلا سرافراز ساخته تا موازی
 دویست ہزار افجہ از قرایا و مزارع خواص ہمایون دیار بکر بطریق
 ارپہ لبق و افزاز بدو ارزانی داشته حکم ہمایون بدو عنایت فرمود تا موازی
 سی ہزار اغنام کہ از الوسات محمودی بقشلاق و بیلاق روند ازیشان رسم
 بیلاق و کد نکیرند و فی الحقیقہ در وظیفہ صداقت و طریقہ دلاوری و شجاعت
 دبقہ از دقایق خدمتکاری و جانسپاری نامرعی نکذاشت علی الخصوص
 در وقتی کہ سلطان مغفور مراد خان بقصد تسخیر ایران لشکر بولایت

کشته در اعزاز واحترام او کوشید و بعد از فوت شاه اسمعیل که دوستی
 و محبت در مابین پادشاهان بعداوت و خصومت انجامید منصور بیک
 بوسیله خسرو پاشای میرمیران وان بوعلاء سنجاق بارگیری که از دیوان
 عثمانی بطریق اوجاق و ملکیت بدو عنایت فرمایند بخدمت اطاعت بوان
 آمده ناحیه موش نیز بدستور ارپه لبق بدو ارزانی گشت و بزینل بیک
 زعامت دادند و چون زینل بیک فوت شد ازو حمزه بیک و قباد بیک نام
 دو پسر ماند و در تاریخ سنه اثنی و الف ناحیه سلدوز من اعمال مراغه
 بطریق سنجاق بموجب عرض جعفر پاشا بحمزه بیک نام پسر او عنایت
 شد چون جمعی از الوسات و احشامات محمودی متوجه سلدوز شد بنوعی که
 در احوال مکرری منظور است با شیخ حیدر خصومت کرده در مابین ایشان
 منازعه و مجادله واقع شده حمزه بیک با برادرش قباد بیک با موازی صد
 نفر از عشیرت محمودی و متابعان او بقتل آمدند اموال و اسباب ایشان
 در دست طایفه مکرری بیاد نهب و غارت رفت حسن بیک بن عوض بیک
 بن میر حامد کسی که در میانه عشیرت محمودی طریق بدعیه بزیدی
 رفع کرده بآداء صوم و صلوة و حج و زکوة قیام نموده و فرزندان خود را بخواندن
 کلام قدیم و آموختن قرایض و سنن ترغیب فرموده مساجد و مدارس بنا
 کرد اوست چنانچه قبل ازین مذکور شد در حینی که امارت محمودی بخان
 محمد بن میر شمس الدین قرار گرفت حسن بیک فرار کرده متوجه درگاه
 شاه طهماسب شد و شاه او را منظور نظر عاطفت اثر گردانیده حکومت

حکومت محمودی از دیوان قزلباش بدو مفوض گشته در تاریخی که در مابین
اوله تگلو و شرف خان حاکم بدلیس محاربه و مجادله اتفاق افتاده امیره
بیک در روز مصافی از صف شرف خان روگردان شد بعسکر اوله مالحق
کردید و در آنجا نیز چندان صداقت ازو بطهور نیامده عنان عزیمت
بلازمت شاه طهاسب معطوف کردانید چون این احوال بمسامع سلطان
غازی سلیمان خان رسید در حینی که از قشلاق بغداد متوجه تسخیر تبریز
گشت در بیلاق اوجان که امیره بیک تکرار باطاعت درگاه سلطانی در آمد
پادشاه ربع مسکون چاوشی از چاوشان درگاه بطلب او فرستادند او بمقتضای
الحاین خایف چاوش پادشاه را کردان در میانه ضایع کرده مستعد جنگ
و جدال شدند این آوازه در میانه خلق اوردوی همایون شایع گشته از
هر طرف هجوم بر سر او آورده ملازمان او را بقتل آورده امیره را
دستگیر کرده با چند نفر از رفیقان بدیوان حاضر ساختند همان لحظه شهنه
غیرت سلطنت او را در دیوان بیاسا رسانید و ازو منصور بیک وزینل بیک
دو پسر خورد سال ماند چون پسران بصرحد رشد و تمیز رسیدند در سالی
که سلطان سلیمان خان غازی سفر نخبجوان اختیار فرمود برادران باتفاق
بکدیگر بدرگاه شاه طهاسب رفته ناحیه سکمن آباد من اعمال خوی بطریق
سنجاق بمنصور بیک بقید حیات مرحمت کرده برادرش زینل بیک را در سلك
فورچیان عظام منخرط کردانید چون شاه اسمعیل ثانی بر تخت سلطنت
جلوس فرمود منصور بیک بلازمتش رفته منظور نظر عاطفت اثر پادشاهی

خلاص کرده بجماعت مام رشی که در آغچه قلعه بودند رسانید و از استماع این خبر جمعی از طایفه محمودی بملازمتش مبادرت نموده شبی بغفلت بطریق شبیخون با جوانان جلد ناخت بر سر حاجی بیک دنبلی که بر سر قلعه اشوت نشسته بود برده اورا شکست دادند و حاجی بیک زخم‌دار کشته خود را بهزار فلاکت بمیانۀ قلعه اشوت انداخت خلق بسیار از طایفه دنبلی در آن معرکه بقتل رسید و خان محمد کس بدیار بکر بخدمت رستم پاشای میرمیران آنجا فرستاده اظهار اطاعت و انقیاد بدرگاه سلطان سلیمان خان غازی کرد چون این خبر بسمع شاه طهماست رسید منشور امارت محمودی بنام خان محمد نوشته فرستاد و در آخر که حکومت محمودی بحسن بیک از دیوان شاه طهماسب قرار گرفت خان محمد بحسن رضا و رغبت از امارت محمودی فراغت کرده باغچه قلعه نام محل قناعت نمود و هر روز صد اچه دیگر از دیوان عثمانی از خزینۀ دیار بکر بوظیفه او تعیین شد در سلك متفرقه کان (وان منتظم بود عمر طویل یافت ازو در سرحد قزلباشیه در اغور عثمانی آثار مردانکی بظهور رسید و چهار (?) پسر داشت ملك خلیل و میر شمس الدین و سید محمد بعد از وفات پدر در سر آغچه قلعه در میانۀ اولاد نزاع شد ملك خلیل در دست برادرش بقتل رسید و سید محمد نام پسرش در زمان حیات پدر وفات کرد و بالفعل میر شمس الدین نام پسرش که جوانیست بحلیه قابلیت و زیور شجاعت آراسته در آغچه قلعه قائم مقام پدر شد است امیره بیک بن میر حامد بعد از فوت عوض بیک

کشته بدبار بکر رفته در آنجا فوت شد و ازو بایندور بیک نام پسری مانده
 که قلعه نوان من اعمال خوی از روزی که فتح شد بموجب نشان سلطان
 مغفور بطریق سنجاق در تصرف دارد و شاه علی بیک از نیابت شاه طهماسب
 مدتی بامر امارت محمودی مبادرت کرد آخر در دست حسین بیک بن
 امیره بیک میرلوای الباق بقتل رسید ازو خالد بیک نام پسری مانده
 که بالفعل ناحیه جورس بطریق سنجاق در ید تصرف دارد و حزه بیک نام
 پسری بعد از برادرش با طایفه محمودی حسب الحکم شاه طهماسب
 بدلو پیری نام شخصی از امرآ قزلباش که امارت محمودی بدو مفوض
 شده بود ملازم شد عاقبت الامر محمودی دلو پیری را بقتل آورده حزه
 بیک را بحکومت نصب کردند و شاه طهماسب اورا جبرا و قهرا بدست آورده
 محبوس کرد انبیا بعد از مدتی اورا از حبس اطلاق کرده با جمعی از آغایان
 محمودی بملازمت حاجی بیک دنبلی مامور ساخت آخر الامر در دست حاجی
 بیک در خوی با آغایان محمودی بقتل رسید و حکومت محمودی از دیوان
 شاهی بخان محمد بن شمس الدین بن میر حامد تفویض شده بعد از
 چند روز شاه علی سلطان حسینی حاکم وان خان محمد را گرفته در قلعه
 وان مقید ساخت الکای و ولایت محمودی از دیوان شاهی بطایفه دنبلی
 مرحمت شد و طایفه دنبلی (بعد) از عشیرت مام رشان که معدودی چند
 در آنچه قلعه و چند دگر در قلعه خوشاب متحصن شده بودند جمله بقدم
 لطاعت بملازمت حاجی بیک در آمدند و خان محمد بنخوی خود را از قید وان

بود چون ودیعت حیات بمقتاضی مات تسلیم کرد ازو میر شمس الدین
وعوض بیک وامیره بیک سه پسر یادگار ماند عوض بیک بن میر حامد
بعد از فوت پدرش میرلوای خوشاب و متصدی ضبط عشرت محمودی
کشت با اورکمز سلطان حاکم وان و وسطان که از نیابت شاه اسمعیل
بحفظ و حراست آنجا مبادرت مینمود در مقام منازعه و مناقشه در آمد
اتفاقا اورکمز سلطان عوض بیک را گرفته در قلعه وان محبوس گردانید
و در همین حبس و قید کس نزد شرفی خان حاکم بدلیس فرستاده ازو استدعای
استعانت کرد شرفی خان بکمرتبه نامه و رسول باورکمز سلطان فرستاده
التماس استخلاص عوض بیک نمود درجه قبول نیافت و شرفی خان بنفسه
متوجه وان کشته در سر رود خانه خرکوم نشسته اورکمز سلطان در اطلاق
عوض بیک مساعله نموده قدم در طریق مخالفت نهاد شرفی خان نیز
ملازمانرا در نهب و غارت الکای وان و وسطان اشارت فرمود اورکمز
سلطان از روی اضطراب بالضرورة عوض بیک را از قید اطلاق کرده
بخدمت شرفی خان فرستاد و بعد از آن عوض بیک مدتی در سلك
امراء شاه طهماسب انتظام یافته ناحیه الباق را ضمیمه خوشاب گردانیده
از نیابت قزلباش چند سال متصرف بود و چون فوت کرد ازو حسین
قلی بیک و شاه علی بیک و حزه و حسن و بوداق پنج پسر ماند حسین قلی
بیک مدتی در زمان سلطان سلیمان خان غازی بعد از تسخیر ولایت
بدلیس ناحیه کارجیکان بطریق سنجاق بدو عنایت فرموده آخر معزول

شیخ محمود نام بقولی از ولایت شام وبنقلی از جزیرهٔ عربیه در زمان نراکهه قرا قوبینلو با اقوام وعشایر بطرف آذربایجان آمد قرا یوسفی بجهت سکونت قلعه اشوت را بدیشان داده شیخ محمود را در سلك خدام وملازمان خود در آورد چون ازو بالدفعات آثار شجاعت ودلاوری مشاهده کرده در مقام تربیت شده ناحیهٔ اشوت را وناحیهٔ خوشاب را بدستور امارت بدو مقرر کرده آن طایفه را ملقب بمحمودی کردانید وبعد ازو میر حسین بیک بن شیخ محمود بعد از پدر متصدی امر حکومت شد ودر زمان سلاطین آق قوبینلو درجهٔ طالعهش مرتفع کشته ناحیهٔ الباق نیز از حکام حکاری مستخلص شده علاوهٔ حکومت میر حسین شد بامداد ومعاونت نراکهه چند دفعه لشکر عز الدین شیر را شکست داده بر ولایت شنبو استیلا یافت وعز الدین شیر کس نزد حاکم بدلیس فرستاده ازو در باب طایفهٔ محمودی امداد ومعاونت طلب نمود حاکم بدلیس شیخ امیر بلباس را سردار کرده جمع کثیر همراه او نموده بمعاونت عز الدین شیر فرستاد ودر حین که میر حسین بعظمت واستقلال هرچه تمامتر در کنار رودخانهٔ خوشاب که مشهور است بجم میر اهد نشسته بود شیخ امیر بانفاق لشکر عز الدین شیر بر سر او ریخته از جانبین آتش قتال اشتعال یافت های وهوی کردان وکردان بفلک لثیر رسید میر حسین بضرب تیر تقدیر از پای در آمد وازو میر حامد نام پسری ماند میر حامد بن میر حسین بعد از قتل پدر بجای او نشسته همچنان مدتها در سلك امراء قزلباش منخرط

صد نفر در میانهٔ ایشان ضایع شد و ناصر بیک بعضی اوقات ترك دیار کرده بخدمت شاه طهماسب رفت و زینل بیک حکاری برغم او شیر بیک نام پسر اورا تربیت کرده ناحیه صومالی که ازو افراز کرده بطریق سنجاق بدو تفویض نمودند و شیر بیک بجهت بیزاری آزار خاطر پدر از عمر و دولت برخوردارى ندیده بمرض طاعون فوت شد و بعد از فوت شیر بیک ناحیه ترکور بزین الدین بیک نام از بنی عمان او مقرر گشت و زین الدین بیک در هنگام فتح تبریز با امراء کردستان در سعد آباد نام محل در محاربه قزلباش بقتل رسید و ناصر بیک تکرار ناحیه ترکور را الحاق سنجاق خود کرد باز خضر بیک نام شخصی آن ناحیه بطریق سنجاق از آستانه سلطان مغفور گرفت و ناصر بیک اورا بقتل آورد بعد ازو بیوسف بیک عنایت کردند و بعد ازو بشاه محمد بیک دادند و بعد ازو بحسینی بیک بن شیخ حسن بیک مقرر کردند و بالفعل در تصرف اوست و ناصر بیک شیر بیک و بیوسف بیک و قره خان و صارو خان و شاه محمد و تیمور خان و حسینی و حیدر نام هشت پسر داشت و شیر بیک بنوعی که مذکور شد مطعون گشته فوت کرد و بیوسف بیک و تیمور خان نام پسرش در دست خضر بیک بقتل رسیدند و صارو خان نام پسرش در دست حسینی بیک نام برادرش بقتل آمد فصل پنجم در ذکر امراء محمودی بر طبع سلیم و ذهن مستقیم سخنوران حقیقت انتها و مورخان طریقت نما پوشیده نمایند که نسب امراء محمودی بسلاطین مروانیه میرسد و بروایتی با حاکمان جزیره بنی عمان اند

بيك كه هنگام تسخير خسرو پاشا بدو مقرر کرده بود تغيير داده بعلي بيك
مرحمت شده اسکنند بيك بعد از عزل از سنجاق اورمی از حکومت
استغنا نموده کنج انزوا اختيار کرده بعبادت مشغول شد وعلی بيك نیز
چون يكسال بامر امارت اورمی مبادرت کرده بجوار رحمت حق پيوست
وازو اولاد ذکور نماند اوليا بيك بن بوداق بيك بن شاه محمد بيك
چون از پدر خورد سال مانند حکومت موروثی چند سال بدست بني
عمان افتاد چون آثار رشد و سداد در جبهه آمالش فروزان ونور دولت
واستعداد از ناصيه اقبالش درغشان بود عشيرت واقوام برادوست
بجهت امارت اوليا بيك بدرگاه فلک اشتباه سلطان مغفور رفته استدعای
امارت او نموده التماس ابشان بعز اجابت مقرون کشته در تاريخ سنه
خمس وثمانين و تسعماية امارت از علی بيك تغيير کشته باوليا بيك ارزانی
شد و حالبا که تاريخ هجری در سنه خمس والفسنت امارت صومای
بلا منازعت و ممانعت در يد تصرف اوست شعبه دويم در ذکر امراء
نرکور و قلعه داود ناصر بيك بن شير بيك بن شيخ حسن بيك ناحيه
نرکور را شخصی از آبا واجداد ابشان سلطان احمد نام از ولايت برادوست
تفریق کرده بطريق سنجاق متصرف شد در محل تحرير اين نسخه ابتر
در تصرف ناصر بيك بود وبالفعل در تصرف اوست واو مرد شجاع
ومنهور است و عمرش از هشتاد متجاوز بود بواسطه دعوی سنور و ثغور
باعشیرت دبری تابع زينل بيك حکاری منازعه ومجادله کرده قریب

بزرگش مقرر شد بوداق بیك بن شاه محمد بیك بعد از فوت پدر بموجب نشان دولت (همنان) سلطان سلیم خان متصدی قلاعه امارت شد او نیز ازین دار فنا بعالم بقا رحلت کرد ازو اولیا بیك و شاه محمد بیك و شاه قلی بیك و سیدی نام چهار پسر ماند و چون پسران خورد سال مانده لیاقت و استعداد امارت نداشتند حکومت برادوست به برادرش حسن بیك قرار گرفت حسن بیك بن شاه محمد بیك بعد از برادرش بموجب حکم سلطانی منصب امارت برادوست بدو عنایت و ارزانی شد چون بعشایر و اقوام سلوک پسندیده نمیکرد و امراء همجوار ازو ناخشنود بودند اقوام ازو متشکی کشته بموجب عرض زینل بیك متوجه آستانه شده حکم همایون بنام حسین پاشای میرمیران وان عز اصدار یافت که تفحص احوال حسن بیك نماید حسب فرمان قضا جریان حسن بیك را در دیوان وان حاضر گردانیده بعد از تفتیش و تفحص اورا از درختی که در میان سرای واقع شده از کردن آویختند بعد از صلب و سیاست او امارت برادوست بعلی بیك مقرر فرمودند علی بیك بن غازی قران بعد از قتل حسن بیك بموجب عرض و صوابدید حسین پاشا از سده سنیه سلطان سلیم خان حکومت بعلی بیك مفوض شد چون چند سال از ایام حکومت او متبادی کشت عشیرت برادوست بحکومت اولیا بیك و راغب کشته از علی بیك روگردان شده باستدعای حکومت اولیا بیك روانه آستانه سلطان مغفور شده امارت اورمی از اسکندر بیك بن شاه محمد

وارشد آن دودمان و خلاصه آن خاندان غازی قران ولد سلطان احمد است که قبل از اطاعت امراء کردستان باستانه شاه اسمعیل خلق بسیار از جماعت قزلباشان که در اورمی بوده تا موازی هزار نفر یکدفعه در جنگ بقتل آورد چون باتفاق امرا و حکام کردستان بجز بساط بوسی شاه اسمعیل رسیدند شاه اسمعیل او را اعزاز و احترام کرده نام او را موسوم بغازی قران ساخت و ناحیه ترکور و ناحیه صومای و ناحیه دول مع مضافات و قلاع و ملحقات بدو ارزانی داشته منشور ایالت داد آخر همراه حکام و امرای کردستان بعتبه علیه سلطان سلیم خان در آمده در تاریخی که سلطان سلیمان خان غازی بعزم تسخیر ولایت عجم عنان عزیمت بطرف تبریز و آذربایجان معطوف داشت غازی قران بشرفی همزبانی و مشاوره سفر نصرت اثر عز تقرب سلطانی یافته کلمات او در باب رای و تدبیر عجم موافق رای پادشاهی آمده در اعزاز و احترام او کوشیده مبلغی از ولایت اربیل و بغداد و دیار بکر افزاز سنجاق او فرموده بنوازشات پادشاهی ممتاز و معتخر شد و مدتها در امارت و حکومت کامرانی و حکم رانی کرده عمر طویل یافت و بعد از وفات در صفحه روزگار شاه محمد بیک و علی بیک نام دو پسر گذاشت شعبه اول در ذکر امراء صومای شاه محمد بیک بن غازی قران بعد از فوت پدرش منصفی امارت گشت و چون چند سال بامر حکومت قیام و اقدام نمود بجوار رحمت حق پیوسته از او بوداق بیک و حسن و اسکندر و زینل چهار پسر ماند امارت به پسر

ترجیح داده همان روز از سر قلعه برخاست و امیره پاشا را بوداق بیک وقاسم و شیخ حیدر و حسین چهار پسر بود که در هنگام اطاعت بدرگاه سلطان مراد خان هر يك بمنصب ستیاق رسیدند و بوداق نام پسرش باجل موعود برفت و حسین نام پسر دیگرش قاسم بیک برادر بزرگ را بقتل آورد و شیخ حیدر بقصاص برادر حسین بیک را از پای در آورد بالفعل اولاد امیره منحصر بشیخ حیدر است و از نواحی و قلاعی که بغیر از اوجاق موروثی در تصرف پدر و پسر مانده ناحیه ترقه و ناحیه اجری و ناحیه صارو قورغان و ناحیه دواب و ناحیه لیلان و قلعه ترقه و قلعه صارو قورغانست و گماهی احوال ایشان در چین تحریر این نسخه بیسامان بدین عنوان بود که رقم شد و بر آینه عالم السر و الخفیات آگاهست فصل چهارم در ذکر حکام برادوست که منحصر بر دو شعبه است پوشیده نماند که اصل حکام برادوست از طایفه کورانست و بروایتی اصح از اولاد هلال بن بدر حسنویه است که حاکم دینور و شهره زول بوده اند هلال در جنگ شمس الدوله دیلمی و الی همدان بقتل رسید اولادش باین دیار افتاد سه برادر بوده اند یکی بجای پدر و الی شهره زول شد و برادر دیگر حاکم عشیرت اکو کشته و برادر دیگر در بدو حال در ناحیه خان الماس من اعمال اورمی آمده آنجا را بطریق ملکیت متصرفی شده مرتبه بمرتبه ترقی در احوال ایشان پیدا شد تا بمرتبه امارت رسیدند و اعتقاد مردم برادوست آنست که حاکمان ایشان از اولاد بلال است اما غلط است هلال است

کرده خضر پاشا نیز باغواي مفسدان نوامی مذکورہ را بطریق منجاق بطایفہ محمودی داده روکش شیخ حیدر نمودند در مبانہ ایشان منازعہ و مناقشہ واقع شدہ برادر زادہای منصور بیگ حمزہ و قباد نام شخصی از اولاد زینل بیگ کہ پیشوای الوس محمودی بود با جمع کثیر از رفیقان در دست مکرری بقتل رسید و در سنہ ثلاث والف خضر پاشا بتحریر بیگ طایفہ محمودی و عوض بیگ میرلوای مکو ولد حسن بیگ بارادہ انتقام و تخریب قلعہ شیخ حیدر بر سر قلعہ او رفت اول شیخ حیدر بقدم عجز و انکسار پیش آمدہ راضی شد کہ دیت و خون مقتولان محمودی دادہ در استرضای خاطر پاشا کوشد محرکان راضی نکشتہ پاشا را ترغیب کردند کہ بر سر قلعہ رفتہ شروع در محاصرہ نماید آخر شیخ حیدر از عذرخواهی و نضرع مایوس کشتہ بالضرورہ دست شجاعت از آستین جلادت بیرون آورده مستعد جنگ وجدال و آمادہ حرب و قتال شد باجمعی از دلیران اکراد در مقابل عسکر پاشا صف آرا کشتہ دست در قبضہ شمشیر و کمان آورد نظم زقبضہ فشردن شد از دست مشت * سپر شد ز تیر بلان خارپشت * خرنک فدایی نااعتبید * ز خون دلیران شدہ سرم بید * شد از تیر کردان چنان سردمہ * کہ برفی آرد از باد صرصر دمہ * چنان نیزہ را در زرہ رفت نیش * کہ افعی در آید بسوراخ خویش * القصہ عوض بیگ در آن معرکہ بقتل آمدہ امیرہ پاشا خود را در مبان انداختہ پسر را از محاربات منع نمودہ خضر پاشا نیز حرکت بر سکون

از توابع تبریز است و اگر داخل خواص همایون نبوده باشد حاصلات
نوامی تبریز بمصرف آنجا وفا نکنند و هر سال پانزده خروار زر از حاصل
و محصول آنجا داخل خزینه عامره میشود آنرا من بعد امیره بخزینه تبریز
ادا نماید تا در وجه معاش عسکر آنجا صرف شود امیره بالضرورة
هر ساله مبلغ خطیر بطریق تقبل در عهده گرفت که واصل خزینه تبریز
نماید و جعفر پاشا برینمنوال دو سه سال از او مقطوع گرفته آخر الامر بدان
نیز قانع نکشت و در هنگامی که ولایت تبریز تحریر و بازدید شد
مراغه را داخل خواص همایون تبریز گردانید و هوازی پانزده خروار زر
بالتزام داده شخصی را بطریق سنجاق در آنجا نصب کرد و بعد از یکسال
رعایای مراغه پراکنده کشته بنوعی خراب کردید که فلس امر میر سنجاق
عاید نشد و بغیر از يك خروار زر داخل خزینه و بیت المال چیزی
دیگر نکشت و امیره پاشا بالکلیه از لباس عاریتی عربان گردید باوجاق
قدیمی و امارت ارثی قانع شد و در محلی که مراغه و توابع در بد تصرف
امیره پاشا و اولاد عظام او بود شیخ حیدر نام پسر بزرگ او قلعه
صارو قورغان من اعمال مراغه را که از صدمت غضب امیر تیمور کورگان
سبت عالیها سافلها پذیرفته نوده خاك شده بود حسب فرمان قضا جریان
سلطان مراد خان تعمیر فرموده بود و در تاریخ سنه اثنی و الف که
ایالت تبریز بخضر پاشای میرمیران بغداد مفوض شد امنای مراغه
بعرض او رسانیدند که خرابی مراغه از قلعه ایست که شیخ حیدر عمارت

بدنی بتقبیل عتبه علیه سلطانی مستسعد کشته بود ارزانی داشته بودند
و چون امیره پاشا بناحیه دریاس رسید حسن بیك در تسلیم نمودن ناحیه
مزبوره بامیره تهاون ورزیده در قلعه آنجا متحصن شده و امیره قلعه را
مرکزوار در میان گرفته کار را بدانجا رسانید که او را بیرون آورده
بقتل رساند که ناکاه الغ بیك برادر حسن بیك بتحریک بعضی اجبا
از قلعه فرار کرده بخدمت فرهاد پاشای سردار بارضروم رفت و در آنجا
نیز از واهمه امیره بیك توقف ننموده بلازمت شاه سلطان محمد توجه
کرد و نواب شاهی در اعزاز و احترام او کوشیده ناحیه دهخوارقان من
اعمال مراغه را بدو عنایت فرمود و امیره پاشا بظننه آنکه برادرش حسین
نام در مخالفت با بنی عمان همزبان و همدستانست او را بقتل آورد
دشمنانرا از بزرگ و کوچك مغلوب و منکوب گردانیده در حکومت استقلال
نام و تسلط ما لا کلام پیدا کرد و چون چند سال ازین مقدمه گذشته
دار السلطنه تبریز بتصرف اولیای دولت عثمانی در آمد و جعفر پاشای
وزیر بحفظ و حراست آنجا مامور گشت خواست که چون از قدیم الابام
ولایت مراغه از توابع تبریزست امیره پاشا نیز سر در ربقه اطاعت
او نهد و امیره بواسطه آنکه اطلاق اسم میرمیرانی بر او شده بود چندان
کردن باطاعت در نداد بناء علی هذا پاشای مزبور مرتبه مرتبه احوال
امیره را معروض پایه سربر اعلی نموده حکومت ولایت بابان و سنجاغ
موصل و اربیل را ازو رفع گردانید و کار را بجای رسانید و فرمود که مراغه

به پسران او عنایت شد و باتفاق محمد پاشای میرمیران وان در قلب زمستان از طرف رومی تاخت بر سر بکنش قوی بیک استاجلوی حاکم مراغه برده او تاب مقاومت نیاورده فرار نمود و اموال و اسباب او مع اموال سکنه و متوطنان آنجا بیاد نهب و غارت رفته از ایلی شاه طهاسب که مدتها در ناحیه قراجیق بود اسبان نازی نژاد و بادپایان دیوزاد که در هیچ عصر و زمان پادشاهان ذی شان مالک نشده اند انتخاب کرده بوان آوردند نظم هزار اسب نکو شکل خوش اندام * بگاہ پوبه تند و وقت زین رام * اگر سایه فکندی تازیانه * بیرون جستی زمیدان زمانه * چو وحشی کور در صحرا نکاور * چو آبی مرغ در دریا شناور * و چون محمد پاشای میرمیران وان از سفر مراغه کامران عودت نمود پسر امیره بیک را برداشته متوجه خدمت سردار ظفر شعار فرهاد پاشا روانه ارضروم شد که باتفاق سردار نیکو بندکی و حسن اخلاص امیره بیک را معروض پایه سریر خلافت مصیر کردند بجمرد رسیدن ایشان حسب المدعا بکرنکی و یکجهتی او را معروض سده علیه کردند چو حقیقت احوال او بمسامع جلال سلطانی رسید از مراحم بیدریغ خسروانه ولایت مراغه بطریق بیکر بیکگی بشرط آنکه از تصرف کماشتگان قزلباش بیرون آورد بدو ارزانی شد و اسم او را در احکام و فرامین امیره پاشا نوشته در سلك پاشایان سلسله عثمانی منخرط کردید و ناجبه دریاس را بعم زاده اش حسن بن خضر که قبل از اطاعت مومی الیه

حیدر بمسامع جلال سلطان سلیمان خان رسید حسب الاستدعای امراء کردستان از دیوان سلطان سلیمان مکان امارت مکرری بامیره ارزانی شد و قریب سی سال بحفظ و حراست و ضبط و صیانت در یاس و عشیرت مکرری قیام و اقدام نموده در اطاعت و فرمان برداری راسخ دم و در طریق نیکو بندگی ثابت قدم بود آخر باجل موعود لبیک اجابت می و دود گفته بعالم آخرت نهضت فرمود و ازو مصطفی نام پسری ماند امیره بیک بن شیخ حیدر بعد از فوت عیش اطاعت شاه طهماسب نموده ایالت ولایت مکرری از دیوان شاهی بدو مفوض گشت و استقلالاً بامر حکومت مبادرت نموده چون شاه طهماسب فوت کرد امیره در قزوین بخدمت شاه اسمعیل آمده بعد بساط بوسی سرافراز شد و نواب شاهی باقصی الغایت در اعزاز و احترام او کوشید رخصت انصراف ارزانی فرمود و چون زمام سلطنت صفویه در قبضه شاه سلطان محمد اقتاد و عنان اختیار آن سلسله بالکلیه بکف کفایت امراء قزلباش در آمده هرج و مرج در دیار عجم بظهور رسید امیره بیک را در آن ولایت مجال قرار و استقرار نمانده بالضروره با سایر امرا و حکام کردستان و لرستان و اردلان در شهر سنه امدی و تسعین و تسعمایه بوسیله محمد پاشای میرمیران و ان باطاعت آستانه دولت آشیانه سلطان مراد خان مشرف شد و از عنایت بیغایت سلطانی ایالت ولایت بابان الحاق اوجاق قدیمی او شده سنجاج موصل نیز ضمیمه ایالت او گشت و سنجاج ارییل و بعضی از توابع مراغه تبریز

کرده چون بوطن مألوف و مسکن معروف عودت نمود هادم اللذات بفرمان رب العزت ناخست بسر وقت او آورده دست او را از شهرستان بدن کوتاه کرد انبیه قدم بعالم جاودانی نهاد و از وقاسم و ابراهیم و حاجی عمر سه پسر ماند اما هیچکدام از عمر و دولت منتم نشد در ربیعان جوانی و عین زنگه‌گانی جهان فانی را وداع کردند و از بنی عمان او رستم بن بابا عمر بن سیف الدین را شیخ حیدر و میر نظر و میر خضر سه پسر مانده بود بعد از فوت پسران صارم ولایت موروثی را در میان خود سه قسمت نمودند چنانچه ناحیه در یاس و دول باریک و سلدوز و اختاجی به برادر بزرگ شیخ حیدر قرار گرفت و ناحیه ایلتمور بمیر نظر و ناحیه محمد شاه بمیر خضر مقرر شد هر سه برادر باتفاق یکدیگر اطاعت شاه طهماسب کرده سر از ریفه متابعت سلسله عثمانی کشیدند در شهر سنه ثمان و اربعین و تسعمایه که فترات القاص میرزا روی داد حسب فرمان سلطان سلیمان خان از حکام کردستان سلطان حسین بیک عمادیه و زینل بیک حاکم حکاری و امراء برادوست بر سر حکام مکرری رفته در میان ایشان جنگ عظیم واقع شده هر سه برادران در آن محاربه خونخوار و معرکه کیرودار بقتل رسیدند و از شیخ حیدر امیره و حسین دو پسر ماند و از میر نظر بیرام نام پسری ماند و از امیر خضر الغ بیک و میر حسن دو پسر ماند اما همه خورد و نابالغ که هیچکدام را لیاقت حکومت و استعداد امارت نبود امیره بن حاجی عمر بن صارم بن سیف الدین چون خبر قتل شیخ

درباس کرده بقوت قاهره و زور بازو کسی را در آن نوای مجال تصرف و تعرض ننماید و طوایفی که بر سر او مجتمع گشته بودند موسوم بمکری شدند و مدت‌ها بحکومت آن دیار مبادرت نمود چون امیر سیف الدین بعالم آخرت شتافت از وصارم و بابا عمر دو پسر مانند صارم بن سیف الدین مکری چون قائم مقام پدر شد شاه اسمعیل صفوی بعزم تسخیر ولایت مکری و قلع و قمع ایشان چند دفعه لشکر بر سر او فرستاده در میانۀ او و قزلباش بکرات محاربات واقع شد هر مرتبه صارم مظفر و منصور شده شکست بر قزلباش افتاد و تا در شهر سنه اثنی عشر و تسعمایه که شاه اسمعیل قشلاق در خوی فرمود طایفه شاملورا بسرداری عبدی بیک والد دورمیش خان و صارو علی مهردار را بجنک صارم فرستاد هر دو سردار بالشکر بیشمار بر سر صارم رفته محاربه عظیم دست داد و هر دو سردار با خلق بسیار از اعیان شاملو بقتل آمده صارم بر ایشان غالب صرف شد آخر الامر باتفاق امرا و حکام کردستان اطاعت آستانه سلطان عالیشان کسری نشان سلطان سلیم خان نموده از تحکم قزلباش خلاص گشته در تاریخی که سلطان معدلت نشان سلطان سلیمان خان بر سریر واورنگ قیصره روم جلوس همایون فرمود صارم بعز عتبه بوسی روانه درگاه کیتی پناه شده بنوازشات شاهانه عز اختصاص یافته ولایت و نوای که از پدر بدو انتقال یافته بود بطریق اقطاع تملیکی بدو ارزانی فرموده نشان مکرمت عنوان سلطانی شرف نفاذ پیوست و اجازه انصراف حاصل

عابد و متدین و اهل فضل از آن قوم پیدا میشود و هر آگاهی از آغابان قبایل ناحیه از نوامی آن دیار را صاحبی کرده هر سال چهار خروار زر از میانه خود تقبل کرده که بخزانۀ شهره زول ادا می نمایند و ولایت بابان داخل خواص همایون باشد امنا و عمال بطریق مدارا و مواسا با ایشان سلوک می نمایند هر سال مبلغی نقد و جنس بابشان عابد میکردند و الا بزور و تعدی يك فلس امر پیرمیران و دفترداران و سایر امنا و عمال نمیدهند و تا حال که تاریخ هجری در سنه خمس و الفست احوال آن ولایت باین منوال است فصل سیم در ذکر حکام مکرری از نوامی کلام غرایب انجام فضلی فضیلت فرجام و مودای بنان کثیر البیان فقهای شریعت انتظام مستفاد میکردند که نسب حکام مکرری بقبیله مکرره که در نوامی شهره زول توطن دارند میرسد و بروایت بعضی از ثقات از حاکمان بابان مشتق است چه در السنه و افواه مشهور است که سیف الدین نام شخصی حیلۀ کلر مکار از آن سلسله پیدا شده و از کثرت استعمال بکری اشتهار یافت و مکروهم میتواند بود العلم عند الله بهر تقدیر سیف الدین بمتانت رای و فطانت ذهن مشهور بحیلۀ و تزویر در زبانها مذکور بود در مبادی حال و اواخر احوال سلاطین ترا که جمع کثیر از عشیرت بابان و سایر عشایر کردستان بر سر خود جمع آورده ناحیه دریاس را از طایفه چابقلو مستخلص گردانید متصرفی شد و بعد از آن بتدریج ناحیه دول باریک و ناحیه اختاجی و ایلتمور و سلدوز را نیز ضمیمه

حسین رنجیده خاطر کشته اورا با محمد و رستم نام برادرش در یکی از قلاع مجبوس گردانید و بعد از مدتی ایشانرا از حبس اطلاق داده بجمزد خلاص شدن هر سه برادر از دیار عجم فرار کرده بآستانه اقبال آشیانه سلطان سلیمان خان آمدند از مرام بیدریغ خسروانه در فراخور حال ایشان در ولایت روم ایلی مدد معاش تعیین شد بدان طرف فرستادند و بعد از شش سال که در آن دیار بسر بردند بالتماس سلطان حسین بیک حاکم عمادیه ایشانرا از روم ایلی آورده بمنصب ایالت بابان سرافراز ساختند و بعد از انقضای قضایا که قبل ازین بتفصیل رقم زده کک بیان شد میر حسین در دست بوداق بیک بن حاجی شیخ کشته گشت و ازو خضر بیک نام پسری ماند ناحیه مرکه من اعمال بابان را مدتها متصرف بود آخر در زمان سلطان مراد خان مغفور که امیره بیک مگری از قزلباش روگردان شده اطاعت سده سنیه عثمانی کرد ناحیه مرکه را نیز از خضر بیک گرفته بطریق سنجاق بیکی از اولاد او مقرر کردند بواسطه این مدتی میانه امیره بیک و خضر بیک منازعه و مناقشه بود در خلال این احوال خضر بیک برحمت خدا رفته قطع رشته منازعت و محاصرت نمود بالفعل عشیرت بابان بی حاکم مانده اما موازی چهار هزار مرد مکمل مساح در میانه آن قوم موجود است و اطاعت کسی نمیکنند و بیروایتی عشیرت روزکی و حکاری از بابان برآمده اند و مردمانش بسیار بطاعت و عبادت و شرایع اسلام مایل و راغب اند مردم

در کوتاهیه بقتل آورده سر او را باستانه پدر سلیمان مکان ارسال داشت و ازو حاجی شیخ وحسین بیک و محمد بیک و میر سیف الدین چهار پسر ماند حاجی شیخ همراه سلطان بایزید بدیار عجم رفته در محل گرفتاری سلطان بایزید حسب الحکم شاه طهماسب با آغایان و امراء او بقتل رسید و امیر سیف الدین باجل موعود عالم فانی را پدرود کرد و محمد بیک استاجلو کستانه عنایت شده و بالفعل متصرفست میر حسین بن سلیمان بعد از فوت پدرش چون ایالت بابان بید تصرف حاجی شیخ بن ابراهیم در آمد او را تاب مقاومت نمانده فرار کرده باستانه شاه طهماسب رفته ازو امداد و معاونت طلب داشت یکدفعه چراغ سلطان استاجلوی والی دینور را همراه او کرده بدان حدود فرستاد کاری نساخت دفعه دوم کوجه سلطان قاجار والی ولایت همدان را مامور کردانید او نیز چندان تقید فرموده بدان طرف رفته بی نیل مقصود مراجعت کرد و ثالثا عبد الله خان استاجلو امیر الامرا و سردار فرموده بالشکر بسیار چون سیل فراوان بتسخیر الکای بابان ارسال نمود میر حسین لشکر قزلباش را بکلاله نام کوهی که از کثرت اشجار مار را در آنجا راهگذار نبوده برده بحاجی شیخ مقابل شدند و والد فقیر نیز در آن داروگیر همراه بوده موازی سی نفر از ملازمان اعتباری پدر در آنجا بقتل رسیده دو سه هزار کس از طوایف قزلباش در معرض تلف در آمدند و آنچه از امرا و اعیان زنده ماندند پیاده و عریان عودت کردند شاه طهماسب از سوء تدبیر میر

بطریق مشارکت در حکومت با بوداق عمل نموده هیچکدام از امثال
امر سلطانی تجاوز نفرمایند حسین بیک بر سبیل استعجال متوجه الکای
بابان کشته کار در میانه بحاربه و مجادله انجامید و حسین بیک در آن
معرکه با برادرش رستم بیک عازم سفر آخرت شد چون این اخبار در درگاه
سلیمانی شایع شد نایره غضب سلیمانی شعله کشیده امراء اکراد که بجوار
بابانست بدفع بوداق مامور گردانید و بوداق را قوت مقاومت آنجماعت
نمود فرار کرده التجا بسطان حسین بیک عمادیه برده سلطان حسین بیک
حقیقت احوال او را معروض پایه سربر کردون مصیر گردانید واستدعا
نمود که جرایم او را بعفو واغماض پادشاهی مقرون سازند و ایالت
موروثی را بدو مرحمت فرمایند سلطان خطا پوش حسب الالتماس حاکم
عمادیه از کناهان او در گذشته سنجاع عینتاب را در عوض ایالت
بابان بدو عنایت فرمود و حصه بوداق بیک را بطریق سنجاق بولی بیک
نام شخصی مقرر داشتند و در هنگامی که منازعه و مناقشه در میانه
شاهزاده کان عظام سلطان سلیم و سلطان بایزید در قونیه اتفاق افتاد
بوداق بیک جانب سلطان بایزید گرفته روانه کوتاهبه شد و فرمان
قضا جریان بنفاد پیوست که سلطان بایزید بوداق بیک بابان را که
از جمله بد آموزان اوست بقتل آورده سر او را بدرگاه معلی فرستد که
جرایم او را بذیل عفو پوشیده کناهان او را باغماض پادشاهانه مقرون
سازیم سلطان بایزید بامثال امر خاقانی مبادرت نموده بوداق بیک را

معرکه بقتل آوردند وازو بوداق و صارم نام دو پسر مانند و برادر دیگرش سلیمان نیز باجل موعود عالم فانی را پدرود کرد بوداق بن حاجی شیخ چون پدرش در دست اجلائی ناحیه مرکه بقتل رسید و این قصه در بغداد بمسامع عز و جلال سلطانی رسید از عنایت بیغایت پادشاهی ایالت بابان بدو ارزانی کشته مدت شانزده سال با رعایا و برابا بطریق رفق و مدارا سلوک نمود آخر الامر بتحریریک بعضی اعزه که شرح آن در ضمن قضایای اینک مذکور خواهد شد حسین بیک ولد میر سلیمان طالب حکومت بابان کشته از دیوان پادشاه سلیمان مکان بدو مقرر شد و بامداد و معاونت سلطان حسین حاکم عمادیه بضبط ولایت موروثی متوجه شده بوداق بیک تاب مقاومت ایشان نیاورده فرار کرده التجا باستانه شاه طهماسب برد و چون مدت شش ماه در آن ولایت تردد نمود رستم پاشای وزیر اعظم بامید نوید ایالت بابان او را از ولایت عجم باستنبول آورده حکومت بابان از عواطفی علیه سلطانی بدو مرحمت شد و بنوازشات بیکرانه خسروانه بین الاقران مفتخر و سرافراز کشته بجانب اوجاق موروثی شرفی عودت نمود چون بموضع رابیه بولاق رسید حسین بیک باموازی هشت هزار پیاده و سوار باراده محاربه و کارزار او را استقبال نمود هنوز در معرکه جدال و قتال ده کس بر خاک بوار نیفتاده بود که حسین بیک سالک طریق فرار کشته روانه آستانه سلیمانی شد و چون بوساطت عظماء امرا بعضی عنبه بوسی مشرف کردید فرمان واجب الاذعان سلطانی بنفاد پیوست که

بطریق اشتراك نصف ولایت بابان را متصرف بود و چون در دست سلیمان هلاک شد ازو حاجی شیخ وامیره ومیر سلیمان سه پسر ماند حاجی شیخ بن ابراهیم بعد از قتل پدرش ترك اوطان ومصاحبت خلآن نموده بخدمت شاه طهماسب بدیار عجم رفت و از شاه مزبور نسبت باو امداد ومعاونت واقع نشد مابوس ومنكوب بولایت خود معاودت کرده در ناحیه نلین ودباله وكلاء میر عز الدین نام برادر میر سلیمان را بقتل رسانیده نوامی مذکور را بتصرف در آورد وبعد از فوت میر سلیمان بر عموم ولایت بابان استیلا یافته حاکم مستقل شد ونسبت بشاه طهماسب ازو اوضاع نالایق سر میزد تا آنکه شاه طهماسب سه مرتبه لشکر بر سر او فرستاده هر سه مرتبه شکست بر قزلباش افتاده حاجی شیخ غالب آمد باوجود آنکه از امرا وهکام کردستان سوای چند نفر از طلاب ودانشندان که به نیت غزا وجهاد تیر وکمان برداشته بدو مالحق شدند کسی دیگر بدو معاودت ننمود در تاریخ سنه احدی واربعین ونسعمایه که سلطان سلیمان خان غازی فتح دار السلام بغداد نموده قشلاق در آنجا فرمود حاجی شیخ بعزم سده بوسی سلطانی روانه کشته چون بناحیه مرکه رسید اهالی آن ناحیه در دفع او اتفاق کرده در هنگام شکار بخصوص در محلی که بامعهود چند بادای نماز فریضه مشغول بود اکراد دبو نهاد مانند باد مرصر با تیغهای آبدار بر سر او تاخت آورده شعله آتش هیاتش را فرو نشانیده بخاک تیره برابر ساختند وامیره نام برادرش را هم در آن

چون از او اولاد ذکور نماند حکومت بپیرادر زاده اش بوداق بن رستم
قرار گرفت و چون دو سال حکومت ناقص کرد نوکران و آغاایان اطاعت
او نمی کردند ازین غصه فوت کرده دولت آن طبقه منقرض گردید
وینوکران ایشان انتقال یافت اول کسی که بعد از انهدام آن خاندان
حاکم بابان شده بر سریر حکومت نشسته پیر نظر بن بیرام است
و او مردی بود بزبور سخاوت آراسته و بعلیه شجاعت پیراسته از حسن
خلق او رعیت و سپاهی راضی و شاکر بودند و از وفور عدالت او رعایا
و برابا در مهاد امن و امان بکمال فراغت غنودند و بقوت بازو ناحیه
کفری من اعمال دار السلام بغداد پید تصرف در آورده داخل ولایت
بابان گردانید و بعد از ولایت منقسم بدوحه شد سلیمان نام شخصی
بعد از فوت پیر نظر بن بیرام ولایت بابانرا باستصواب میر ابراهیم
که هر دو تربیت یافتگان پیر بوداق بودند و در زمان خود ایشانرا میر
سجاق کرده بود ولایت بابانرا در میانه خود قسمت کرده متصرف شدند
و چند مدت با یکدیگر بطریق محبت و مصادقت سلوک کرده آخر الامر
بافساد مفسدان در میانه ایشان محبت و مودت بدشمنی و عداوت مبدل
شد اما عاقبت سلیمان ابراهیم را بقتل آورده حصه ولایت که باو تعیین
شده بود ضمیمه حکومت خود گردانیده و چون پانزده سال از ایام حکومت
او متبادی شد عالم فانی را وداع کرده بجهان جاودانی خرامید و ازو حسین
ورستم و محمد و سلیمان چهار پسر ماند ابراهیم بعد از فوت پیر نظر نه سال

داده در روز وعده عقد وزفای دختر را با جهاز واموال بی آنکه کسی را برین احوال مطلع سازد بیکی از آغابان خود عقد میکرده است ورستم نام برادرش را بخاطر رسید که قصد او کند یکی از محرمان این قصه را در خیمه بعرض او رسانیده در هنگام سفر زرزا رستم را با مفسدان که درین معامله با او همزیان وهمدستان بودند گرفته بقتل آورد وبارادهٔ نسخیر ولایت سهران لشکر بر سر امیر سیدی بن شاه علی کشیده امیر سیدی تاب مقاومت او نیاورده مقر حکومت خود را خالی گذاشته بمیانہ جنگل وکوهستان رفته منتظر فرصت می بود پیر بوداق را از صدور این واقعه عجب وغرور پیدا گشته با معدودی چند از مخصوصان بطریق سیر وشکار بطریق حزو بیان نام محل شد اتفاقا امیر سیدی در آنجا حاضر بود چون بلای ناکهان از کمینگاه بیرون آمده پیر بوداق را با همراهان بقتل رسانیدند چنانچه متنفسی از آن ورطه خونخوار خلاص نکشت نظم گرفتم که از بن اقبال و بخت * شدی در جهان صاحب ناخ و نخت * بکشور کشایی فریدون شدی * بکنج وزر افزون زقارون شدی * چو خورشید در اوج نیک اختری * برافراختی رابت سروری * سخن مختصر جمله عالم تراست * سلیمانی و افسرت عرش ساست * نه این اعتبارات بی اعتبار * همه نیست کردد سرانجام کار * شعرای اکراد قضایای احوال اورا از شجاعت و کرم بسلك نظم کشیده داستانها ساخته در مجالس ومحافل حکام صوتها وقولها ومرثیها مطربان بطرز آن قوم بسته میخوانند

مهر تاثیر مورخان سخندان و خاطر عاطر راویان نکته سنجان پوشید و نهان
نماند که حاکمان بابان در میانه حکام کردستان بکثرت خیل و هشم و جمعیت
انصار و خدم اشتهار تمام داشتند اما چون ایام حکومت آن سلسله چنانچه
مذکور خواهد شد به پیر بوداق پبی که تعبیر از بابانست و پیرادرش
رسید منقطع النسل شده حکومت آن دودمان بنوکران ایشان انتقال
یافت و کسی که لیاقت و استعداد امر حکومت و ریاست داشته باشد در آن
خاندان نماند پیر بوداق بن میر ابدال در سخاوت حاتم و در شجاعت
رستم بود همواره بچوگان جلادت کوی تفوق و رجحان از امثال و اقران
ربوده آخر کارش بجایی رسید که داعیه عروج و آرزوی خروج کرده ولایت
لاریجان را از عشیرت زرزا و سیوی و مشیا کرد از سهران و از ولایت
قزلباش سلدوز را گرفته قلعه ماران را تعبیر کرده بحکم خود میرلوا
نصب کرد و عشیرت مگری و وعشیرت بانه را بلطف و عنف مطیع و منقاد
خود ساخته ولایت شهر بازار را از حاکم اردلان گرفته ضمیمه ولایت خود
کردانیده چند نفر میر سنجاع در اطراف و جوانب خود تعیین نموده طبل
و علم داد و ناحیه کرکوک من اعمال بغداد را تصرف نموده دارایی آنجا را
بیکي از ملازمان خود مفضول گردانید و در حکومت بعضی اختراعات کرد
که هیچکس را از حکام کردستان آن دولت میسر نکشته از آنجمله
دختر امرا و آغایان خود را در اوایل نامزد خود کرده و لوازم و مراسم
و ما بجماع عروسی را چنانچه لایق و مناسب امرا و اعیان باشد ترتیب

در آن اثنا سلیمان بیک بعضی از ولایت قزلباش را نهب و غارت کرده قزلباش بسیار اسیر و دستگیر کرد جمعی از قزلباشان اسیر را با اموال کثیر بدرگاه سلطان مغفور فرستاده منظور نظر عاطفت اثر کشته مخالفتی که ازو صدور یافته بود بعبود و اغراض پادشاهانه مقرون شد از بنی عمانش فباد بیک نام شخصی که سنجاق ترک را متصرف بود بعضی اوضاع نامالایم ازو صادر شده بلکه آرزوی حکومت سهران و عداوت سلیمان بیک در خاطر او خالجان میکرد تا در شهر سنه اربع و تسعین و تسعمایه سلیمان بیک ناخست بر سر او برده با موازی چهارده نفر از اقربا و متعلقان او را بقتل آورد و بعد از آن حاکم ذی شوکت و والی صاحب قدرت کشته خورد و بزرگ دور و نزدیک از سخط قهر او ایمن نبودند و امرا و حکام که بدو قرب جوار داشتند همواره اطاعتش مینمودند و نفس الامر اگرچه مردامی بود چیزی نخوانند اما دست انابت بمشایخ آن دیار داده در طاعت و عبادت اوقات میکزدرانید و اکثر زمان بنماز و نیاز موظف بود تا عاقبت مرغ روم قدسی آشیانش با جمعه جذبات حضرت لایزال از قفس بدن پرواز کرده بفضای ساحات لاهوتی فرار گرفت علی بیک بن سلیمان بیک بعد از فوت پدرش امیر سلیمان بموجب نشان مکرمت عنوان سلطان مغفور جنت مکان حکومت و دارایی سهران بدو مفوض گشت و حالاً که تاریخ مجری در سنه خمس و الفست من حیث الاستقلال بحکومت ولایت موروثی مبادرت مینماید فصل حویم در ذکر حکام بابان بر ضبیر منیر

نهضت فرمود وازو بوداق بیک و سلیمان بیک دو پسر ماند بوداق بیک
بن قلی بیک بن سلیمان بیک بعد از فوت پدر علم ریاست در ناحیه
شقباد برافراشت و از افساد مفسدان در میانه برادران دوستی و اتحاد
بدشمنی و عداوت مبدل شده از طعن لسان کار با استعمال سیف و سنان
رسید عاقبت الامر بوداق بیک را تاب مقاومت برادر نماند ندای الفرار
در داده التجا بسطان حسین بیک حاکم عمادیه برده چند روز منتظر
آن بود که بامداد و معاونت او بولایت خود عودت نماید اما روزگار غدار
و سپهر ناپایدار امان نداد در بلده عقره من اعمال عمادیه بجوار رحمت
ایزدی پیوست سلیمان بیک بن قلی بیک بن سلیمان بیک بغایت مرد
عدالت کستر و رعیت پرور بود در مابین حکام کردستان بوفور رشد و رشاد
معروف و بکثرت عقل و رای و فراست موصوف بعد از فوت پدر و برادرش
حاکم باستقلال ولایت سهران کشته بواسطه خصومنی که با عشیرت
زرزا بهم رسانید بمضون و حشر لسلیمان جنوده موازی سیزده هزار پیاده
و سوار از اکراد دیوسار جمع نموده تاخت بولایت زرزا برده آنجا را نهب
و غارت کرد میرلوای آنجا را با سیصد و پنجاه نفر از آغایان و متعینان عشیرت
واقوام زرزا بقتل آورده اهل و عیال ایشانرا اسیر و دستگیر کرده بولایت
سهران آورد و بقیه السیف زرزا برای عرض نظلم و دادخواهی روانه
درگاه سلطان مراد خان کشته پادشاه مرحوم در صدر آن در آمد که
سلیمان را کوشمال دهد که سایر متهمان از آن عبرت گیرند اتفاقاً

آنکه از مرحمت بیکرانه پادشاهانه رقم عفو و اغماض بر جریده جرایم او کشیده مملکت موروثی از عواطف سلطانی بدو ارزانی شود اتفاقاً رسیدن بدانجا همان بود و جان بموکلان عقوبت سپردن همان قلی بیك بن سلیمان بیك بن میر سیدی در محلی که طایفه طاسنی بر ولایت سهران استیلا یافت قلی بیك بدفعات باطایفه طاسنی محاربه و مجادله نموده هر مرتبه ایشان غالب می آمدند بالضرورة ترك دیار کرده روانه درگاه شاه طهاسب کشته ملتجی بدو شد و عشیرت طاسنی بمقتضای عداوت قدیمه که در میانه حسینی و یزیدی مستمر است بنیاد ظلم و بیداد کرده کرد از نهاد مسلمانان و مظلومان سهران بر آوردند بنوعی که مردم از ظلم حجاج یوسف و بیداد سعد ابن زیاد فراموش کردند بنابراین جمعی از عشیرت سهران متفق کشته کس بطلب قلی بیك بدبار عجم فرستادند او را بدلالت و استمالت از آنجا بمیان خود آورده بواسطه عرض تظلم متوجه آستانه اقبال آشیانه سلیمانی شده استدعای ولایت موروثی کردند سلطان غازی سلیمان خان اعتماد بر قلی بیك نکرده ستیاق مساوات من اعمال بصره بدو عنایت فرمودند بعد از قتل امیر سیف الدین و خسین بیك طاسنی و قضایای که قبل ازین مذکور شد باستدعای سلطان حسین بیك حاکم عمادیه او را از مساوات بصره آورده از اراضی سهران ناحیه هربر بدو ارزانی داشتند و قریب بیست سال در آنجا بامر حکومت اشتغال نموده آخر باجل موعود بعالم عقبی

دفعه شکست بحسین بیک ویزیدیان افتاده موازی پانصد نفر از متعینان داسنی بقتل رسید حسینیان غالب آمده اموال و اسباب فراوان بدست امیر سیف الدین و تابعان او افتاده عموماً ملک موروثی خود را متصرف شد امیر سیف الدین از روی استقلال بر سریر ولایت متمکن شد و چند دفعه حسین یزیدیان پراکنده را جمع نموده حرکت مذبوحی نموده بعزم مقاتله و مجادله امیر سیف الدین متوجه کشت اما هر مرتبه فتح و نصرت شامل حال و کافل آمال امیر سیف الدین کشته حسین بیک مغلوب و منکوب باز کشت و چون اخبار هزیمت و نکسر حسین بیک در آستانه سلطانی شایع کشت او را در استنبول حاضر گردانیده فرمان قضا جریان بقتل او نافذ کشته بعقوبت هر چه تمامتر او را بقتل آوردند نظم کسی کو با کسی بد ساز گردد * بدو روزی همان بد باز گردد * بچشم خویش دیدم بر کذرگاه * که زد بر جان موری مرغکی راه * هنوز از صید منقارش پرداخت * که مرغ ذکر آمد کار او ساخت * وحسب فرمان سلطان غازی سلطان حسین بیک حاکم عمادیه با سایر امراء کردستان بدفع امیر سیف الدین و تسخیر ولایت سهران مامور شد هر چند جد و جهد نمودند اثری بر آن مترتب نکشته بی نیل مقصود عودت کردند و امیر سیف الدین بعد از آن بی خار ممانعت در گلستان ولایت بکامرانی اوقات میگذرانید عاقبت الامر بمقتضای اذا جاء القضاء عمی البصر باغواوی یوسف بیک برادوست المشهور بغازی قران متوجه درگاه سلطان غازی شد باراده

آنکه از مرمت بیکرانه پادشاهانه رقم عفو و اغماض بر جریده جرایم او کشیده مملکت موروثی از عواطف سلطانی بدو ارزانی شود اتفاقاً رسیدن بدانجا همان بود و جان بمولان عقوبت سپردن همان قلی بیك بن سلیمان بیك بن میر سیدی در محلی که طایفه طاسنی بر ولایت سهران استیلا یافت قلی بیك بدفعات باطایفه طاسنی محاربه و مجادله نموده هر مرتبه ایشان غالب می آمدند بالضرورة ترك دیار کرده روانه درگاه شاه طهماسب کشته ملتجی بدو شد و عشیرت طاسنی بمقتضای عداوت قدیمه که در میانه حسینی و یزیدی مستمر است بنیاد ظلم و بیداد کرده کرد از نهاد مسلمانان و مظلومان سهران بر آوردند بنوعی که مردم از ظلم حجاج یوسف و بیداد سعد ابن زیاد فراموش کردند بنابراین جمعی از عشیرت سهران متفق کشته کس بطلب قلی بیك بدیار عجم فرستادند او را بدلالت و استمالت از آنجا پیمان خود آورده بواسطه عرض تظلم متوجه آستانه اقبال آشیانه سلیمانی شده استدعای ولایت موروثی کردند سلطان غازی سلیمان خان اعتماد بر قلی بیك نکرده ستیاق سوات من اعمال بصره بدو عنایت فرمودند بعد از قتل امیر سیف الدین و خسین بیك طاسنی و قضایای که قبل ازین مذکور شد باستدعای سلطان حسین بیك حاکم عمادیه او را از سوات بصره آورده از لراضی سهران ناحیه هریر بدو ارزانی داشتند و قریب بیست سال در آنجا بامر حکومت اشتغال نموده آخر باجل موعود بعالم عقبی

دفعه شکست بحسین بیک ویزیدیان افتاده موازی پانصد نفر از متعینان داسنی بقتل رسید حسینیان غالب آمده اموال و اسباب فراوان بدست امیر سیف الدین و تابعان او افتاده عموماً ملک موروثی خود را منصرف شد امیر سیف الدین از روی استقلال بر سریر ولایت متمکن شد و چند دفعه حسین یزیدیان پراکنده را جمع نموده حرکت مذبوحی نموده بعزم مقاتله و مجادله امیر سیف الدین متوجه کشت اما هر مرتبه فتح و نصرت شامل حال و کافل آمال امیر سیف الدین کشته حسین بیک مغلوب و منکوب باز کشت و چون اخبار هزیمت و نکسر حسین بیک در آستانه سلطانی شایع کشت او را در استنبول حاضر گردانیده فرمان قضا جریان بقتل او نافذ کشته بعقوبت هرچه تمامتر او را بقتل آوردند نظم کسی کو با کسی بد ساز گردد * بدو روزی همان بد باز گردد * بچشم خویش دبیم بر گذرگاه! * که زد بر جان موری مرعکی راه * هنوز از صید منقارش پرداخت * که مرغ دگر آمد کار او ساخت * و حسب فرمان سلطان غازی سلطان حسین بیک حاکم عمادیه با سایر امراء کردستان بدفع امیر سیف الدین و تسخیر ولایت سهران مامور شد هر چند جد و جهد نمودند اثری بر آن مترتب نکشته بی نیل مقصود عودت کردند و امیر سیف الدین بعد از آن بی خار ممانعت در گلستان ولایت بکامرانی اوقات میکذرانید عاقبت الامر بمقتضای اذا جاء الفضا عمی البصر باغواهی یوسف بیک برادوست المشهور بغازی قران متوجه درگاه سلطان غازی شد باراده

در دیار عدم نهاد وازو قلی بیك و امیر عبسی و امیر سیف الدین سه پسر ماند سلطان سلیمان خان عموما ولایت سهران را ضمیمه سنجاق ارییل کرده بحسین بیك داسنی عنایت فرمود و حکومت سهران بالکلیه از بد تصرف وارثانش رفته بدست مردم پیکانه در آمد میر سیف الدین بن میر حسین بن پیر بوداق سابقا رقمزده کلک بلاغت انتما شد که امیر سیف الدین سنجاق سومآقلق را بدستوری که در تصرف آبا واجداد او بود ضبط نمود و چون عموما ولایت سهران از جانب خاقان غازی مجاهد بحسین بیك داسنی عنایت و مفوض شد چند دفعه میانه امیر سیف الدین و حسین بیك محاربه و مجادله واقع شده عاقبت الامر امیر سیف الدین تاب مقاومت طایفه داسنی نیاورده عروس ملک را سه طلاق گفته التجا بیبکه بیك حاکم اردلان برد و بیبکه بیك از بیم قهر و سخط سلیمانی در امداد و اسعاد او تساهل و تغافل و رزبده امیر سیف الدین ازو مایوس گشته از آنجا مراجعت نمود و چون بسهران رسید جمعی از سکنه و متوطنان آنجا بر سر خود جمع ساخته قلعه ارییل را بتصرف در آورده از امداد بخت و طالع مسعود چون این مقدار فتوحات او را روی نمود اکثر عشیرت و اقوام سهران بدو یکدل و یکجهت و متفق گشته امیر سیف الدین چون ابو مسلم روزی بدفع مروانیان شعار عباسیان پیش گرفته همگی همت بدفع یزیدیان گذاشت چون حسین بیك باین قضیه مطلع شد بدفع او متوجه ارییل شد و در مابین ایشان محاربه عظیم دست داد درین

در تصرف آبا و اجداد او بود ضبط کرد میر سیدی بن شاه علی بیك او پسر كوچك شاه علی بیك است در مابین حکام کردستان بصفه سخاوت موصوف و بسست شجاعت معروف بود بعد از فوت پدر در شقباد نام محل ساکن کشته باراده بازخواست خون برادرش امیر عیسی با پیر بوداق بابان در مقام مجادله و محاربه در آمده پیر بوداق را بقتل رسانید و ولایت برادرش را نیز ضمیمه حکومت خود کرد سنجاق اربیل و موصل و کرکوک را از تصرف کماشکان قزلباشیه جبراً و قهراً بیرون آورده داخل حکومت خود ساخته منصرف شد و مدتی باستقلال حاکم ولایت سهران مع نوابه و مباحثات کشته آخر الامر جان از چنگ کرک اهل خلاص نکرده اسیر پنجه شیر تقدیر شد از او امیر سیف الدین و میر عز الدین شیر و سلیمان نام سه پسر ماند امیر سیف الدین در ربیعان جوانی و عنفوان زنناکائی از اسب افتاده روی در جهان جاودانی آورد و عز الدین شیر سنجاق اربیل منصرف بود تا در تاریخ سنه احدى و اربعین و تسعمایه که سلطان سلیمان خان فتح دار السلام بغداد کرده قشلاق در آنجا نمود از عز الدین شیر در آن ایام بعضی اوضاع ناملازم نسبت بخداستانه علیه سلطانی بظهور آمده حسب فرمان واجب الاذعان بقتل رسید و سنجاق اربیل بحسین بیك داسنی که از امیرزاده‌گان طایفه یزیدبست ارزانی شد و بعد از قتل عز الدین شیر برادرش سلیمان بیك نیز اندک زمانی رضت حیات و نشاط ازین کهنه دیر بر بسته روی

نبرین کشته ستاره بختش از قلعه کیوان بزرگی گرفت و روز بروز
 درجه دولتش مرتفع شده آفتاب حشمتش از اوج افلاک بالانتری گرفت
 و بتدبیر صایب و فکر ثاقب ولایت سهران را بید تصرف در آورده چون
 مدنی در آن دیار کلمرانی نمود بجوار رحمت الهی پیوسته پسرش شاه علی بیک
 بجای پدر بر سریر حکومت متمکن شده چون او نیز باجل موعود بعالم
 آخرت رحلت نمود ازو عیسی و پیر بوداق و میر حسین و میر سیدی نام
 چهار پسر ماند در ایام حیات خود ولایت موروثی را در میانه پسران
 قسمت کرد که هرکس بحصه خود قانع گشته متعرض احوال یکدیگر نشوند
 از آنجمله ناحیه حریر که مقر دولت او بود پسر بزرگش میر عیسی
 ارزانی داشت و مدنی که از ایام حکومت امیر عیسی متمادی شد در معرکه
 قتال وجدال که او را با پیر بوداق حاکم بابان اتفاق افتاد بقتل رسید
 پیر بوداق بن شاه علی بیک بعد از فوت پدر متصدی امر حکومت شده
 ناحیه سومماقلق را نیز از طایفه نیلخاص تابع قزلباش مستخلص ساخته
 متصرفی شد و چند سال که بحکومت و دارایی آنجا قیام نموده فوت شد
 و ازو امیر سیف الدین و امیر حسین نام دو پسر ماند میر سیف الدین
 فایم مقام پدر شده چندان در امارت استقراری نگرفت و بعد از فوت
 او برادرش میر حسین جانشین او گشته او نیز بزودی اجابت حق را
 لیک گفت و ازو هفت پسر در صفحه روزگار یادگار ماند پسر بزرگش
 امیر سیف الدین جاگیر پدر شده ساجاق سومماقلق را بدستوری که

بزرگ زادگان اعراب بغداد می‌رسد و کلوس از فترات زمان بقریه هردیان تابع ناحیه اوان من اعمال سهران افتاده در اوایل حال بامر کله بانی اهالی آن قریه مبادرت مینمود و کلوس در اصطلاح آن قوم بر شخصی اطلاق میکنند که دندان پیشین او افتاده باشد و او عیسی و ابراهیم و شیخ اویس نام سه پسر داشته اما در میانه پسرانش عیسی بغایت مرد بلند همت سخنی طبیعت و خوش محاوره بوده هر چیز که از اجرت کله بانی حاصل میشد صرف جهلا ورنودان قریه می‌کرده تا جمع کثیر از اجامره و اجلاف و اوباش فریفته لطف و احسان او کشته سر در ربقه اطاعت او نهاده اتفاقاً در آن حین حاکم آن دیار را دشمن عظیم پیدا شده بدفع او توجه فرمود رنود و اوباش که تابع عیسی کشته بودند بطریق تمسخر و استهزا اطلاق اسم امارت برو کرده متوجه بالکان شدند و اهالی آن ناحیه علامت قابلیت و آثار شہامت از ناصیه اعمال عیسی مشاهده کرده همگی اتفاق کرده اورا بامارت قبول کردند در اندک فرصتی خلق بسیار بر سر رایت عیسی مجتمع کشته بعزم تسخیر قلعه اوان روان شدند چون اطراف آن قلعه سنگ سرخ است اول عیسی و تابعان او بر بالای آن سنگها بر آمدند و شروع در محاربه و مجادله کردند و جماعت متحصنان از جرات و جسارت آن فرقه متوهم کشته ایشانرا ملقب بسنگ سرخی کردند آخر از کثرت استعمال طایفه اکراد که سرخ را سهر می‌گویند بسهران اشتهار دارند القصه بعد از مجادله و مقاتله قلعه مفتوح شد کوکب طالع عیسی چون عیسی مریم قرین

عنایت گشت اما از عهده امر ریاست و ضبط وصیانت بیرون نیامده در تحصیل مال مقطوع و ادای حقوق پادشاهی که هر ساله چهار خروار زر بخرینه دیار بکر تسلیم می بایست کرد عاجز آمد بنابراین از دیوان پادشاه حجه دولت پناه سلطان محمد خان امارت طوایف اکراد و میافارقین بابراهیم بیک افساق بن جهانگیر بیک بموجب عرض میرمیران آمد و دفتردار آنجا مفوض شد در اوایل التجا بحاکم بدلیس برده در ناحیه موش ساکن شده حسب الامکان در تحصیل مقطوعات اقدام نموده چندان چیزی حاصل نکرد رنود و اوباش بسیار بر سر رأیت خود جمع ساخته دست نطاول بمال رعابای موش و خنس و ملاز کرد دراز کرده آخر آغاز قطاع الطریقی و راهزنی کرده در میانه حزو و بطمان چند دفعه از طوایف مرددین و کاروان را نهب و غارت کرده چند نفر از مسلمانان بقتل آورد علی بیک میرلوای خنس و محمد بیک حاکم حزو ناخت بر سر او برده بعضی از رفیقان و مردمان او را با برادر زاده اش بقتل آورده اموال و اسباب ایشانرا نهب و یغما کردند خود بهزار فلاکت هر دفعه سر خود را خلاص کرده اگرچه نام امارت دارد اما وصفش بحرامان و دزدان دارد و یکجا قرار نمیتواند کرد

فرقه حویم مشتمل بر دوازده فصل است فصل اول در ذکر حاکمان سهران بر طباع آفتاب شعاع مطالعه کنندگان حقیقت این داستان پوشیده و پنهان نماید که نسب حاکمان سهران بکلوس نام شخصی از

مفتوح شد بود رفته بشرط آنکه بحفظ و حراست آنجا قیام نمایند مناصب کلی از زعامت والای بیکی و سنجاق بدیشان مفوض گشته چون عنان تمالك طوابع مزبوره از قبضه تاسك بهلول بيك بیرون رفت عشایر و قبایل آغاز سرکشی کرده در ادای مقطوعات و سایر رسومات مسامحه و مساهله کردند چنانچه شخصی از بسیان شهسوار نام میرلوای قلعه بایزید من اعمال ابروان کشته موازی هزار خانه وار از طایفه سلیمانی و سایر طوابع اکراد در سر رایت خود جمع ساخته در ادای مال پادشاهی عناد و مخالفت کردند بهلول بيك حسب الحكم بجهت تحصیل اموال بیت المال و باز گردانیدن الوسات و احشامات خود میافارقین متوجه آنجا شد و در میان او و شهسوار بيك محاربه و مجادله واقع شده بهلول بيك در آن معرکه بعز شهادت فایز شد و ازو امیرخان و عمر بيك و محمود بيك و محمد و عثمان پنج پسر ماند امیرخان بيك بن بهلول بيك بعد از قتل پدرش قایم مقام او شد چون چند سال از ایام حکومت او گذشت بواسطه افعال و اعمال شنیعه که از عشایر و اقوام او در اطرائی و جوانب صادر شده چنانچه مردم عالم از جور و بیداد ایشان بجان آمده برسوم داد خواهی بدرگاه پادشاه عدالت پناه رفته حکم قتل امیرخان و طایفه بسیان و بوجیان و سایر مردم اهل شناعت از توابع ایشان بنام محمد پاشای میرمیران آمد آوردند محمد پاشا امیرخان بيك را در دیوان آمد حاضر گردانیده حسب الحكم بقتل آورد عمر بيك بن بهلول بعد از قتل برادرش امارت میافارقین بدو

شعبهٔ دویم در ذکر امراء میافارقین نسب امراء میافارقین نیز بامیر شیخ احد بن (?) امیر عز الدین میرسد و با امراء قلب بنی عمانند اول کسی که ازین طبقه بامارت رسید بهلول بیک بن الوند بن امیر شیخ احد است که فی نفس الامر مرد شجاعت آثار سخاوت دثار بود در اوایل حال باتفاق برادرش عمر شاه بیک ملازمت اسکندر پاشای میرمیران دیار بکر اختیار کرده چون اسکندر پاشا بعزم تسخیر جوارز حسب فرمان قضا جریان مامور شد قلعه در آنجا بنا کرده موسوم باسکندریه گردانید حفظ و مرست و ضبط و صیانت آنرا در عهده بهلول بیک نموده بطریق سنجاع بدو ارزانی داشت و در آن وادی چون از خدمات پسندیده بظهور آمد باستدعای آنکه حصه از ولایت موروثی از دیوان خاقانی بدو عنایت شود از میرمیران دیار بکر و امراء کردستان عرضی چند گرفته روانهٔ آستانه های آشیانه و بارگاه خسروانهٔ سلطان سلیم خان شد و از عواطف پدیدریغ پادشاهانه ناحیه میافارقین مع نواب و لواحق بدستور اقطاع نمایی از حکومت قلب تفریق گشته بدو ارزانی شد و حکم همایون عز اصدار یافت که مقطوع طایفه بسیان و بوجیان و زبلان که در زمان شاه ولد بیک بخواص همایون مقید شده بود در عهده بهلول بیک نمودند که سال بسال جمع کرده بخزینه دیار بکر ادا نماید چون چند سال بدین عنوان گذشت و متعاقب یکدیگر سفر دیار اعجام واقع شد طوایف سلیمانی از تعدی و عدوان حاکمان ترک اوطان نموده بولایتی که از قزلباش

وقاسم نام شش پسر ماند اما سید احمد بیک نام پسرش در هنگام قتل پدر اسیر قید قزلباش کشته قریب دو سال در قلعه قهقهه محبوس بود آخر بامداد بعضی از آقایان خلاص شد بولایت خود عودت کرد و از دیوان سلطان مراد خان ایالت موروثی بزینل بیک نام پسرش مغوض کشته قلیچ بیک نام پسرش که اسن اولاد بود وبعقل وادراک از همه محقر معاونت محمد بیک حاکم جزو امارت پدر بدو مقرر شد و بازینل بیک برادرش بر سر امارت قلب در مقام عداوت وخصومت در آمده چند روز نشو وغمایی بی بود کرد وهم در آن اوان بواسطه بد حرکتی در دست عشایر واقوام بقتل رسید سید احمد بیک بن سلطان حسین بیک چون از قید قزلباش خلاص شده در ارضروم بخدمت فرهاد پاشای سردار رسید وحقوق خدمات وجانسپاری واستحقاق خود را در حکومت در دیوان عالی بثبوت رسانید از مرهت بیغایت پادشاهی سردار ظفر شعار حکومت قلب وبطمان بدو ارزانی داشت درین اثنا خالوش بهلول بیک در دست طایفه بسیان بقتل رسیده بلا منازعه حاکم باستقلال آنجا شد وچند سال چون حکومت نمود بواسطه کم التفاتی میرمیران دیار بکر امارت قلب از آستانه پادشاهی بشخصی عثمانلو عنایت کردند واو معزولا باستدعای حکومت روی توجه بدرگاه سلطانی نهاد در اوایل سنه ثلث والف در استنبول وفات کرد حکومت قلب بدستور اول بزینل بیک برادرش مقرر شد وحالا که تاریخ هجری در سنه خمس والفسست بدراری آنجا متمکن است

دیار بکر با او در مقام عداوت و خصومت در آمده احوال او را معروض
بابه سریر جاه و جلال سلطانی نمود فرمان قضا جریان در باب قتل شاه
ولد بیک بنغاذ پیوست میرمیران بجهت بازخواست او را در دیوان
حاضر ساخت شاه ولد بیک ازین مقدمه آگاه شد خود را بجر ثقیل از آن
مهلکه خلاص داده بیرون جست و ولایت او را خواص همایون کردند
امنا بضبط آن تعیین کردند و شاه ولد بیک همان بقلعه قلب و توابع
راضی کشته قانع شد چون سیزده سال بدین منوال گذرانید رخت هستی
ازین تنکنای نیستی بعالم آخرت کشید و ازو علی بیک و میر دبادین
و ولیخان بیک و جهانگیر بیک و امیر یوسف و امیر سلیمان شش پسر ماند
علی بیک بن شاه ولد بیک بعد از وفات پدر والی ولایت شده مدت
چهل سال بامر امارت مبادرت نموده ازو افعال پسندیده و اعمال ستوده
بظهور آمد و با اعلی و ادنی سلوک بر وفق مدعا کرده چون بعالم آخرت
ارنحال نمود ازو سلطان حسین بیک و ولیخان بیک نام دو پسر ماند
سلطان حسین بیک بن علی بیک بعد از فوت پدر بموجب نشان االبشان
سلطان سلیم خان در شهر سنه ثمانین و تسعمایه قائم مقام پدر شد و در هینی
که سلطان مراد خان مغفور عساکر منصور را بسرداری عثمان پاشای
وزیر اعظم بتسخیر آذربایجان مامور کرد انیک سلطان حسین بیک در تاریخ
سنه ثلث و تسعین و تسعمایه در سعد آباد تبریز در محاربه قزلباش شربت
شهادت چشید و ازو قلیچ بیک و سید احمد و زینل بیک و زاهد بیک و حیدر

دفع برادر زاده‌ها از محمد خان استاجلو امداد و استعانت طلب نموده محمد خان نیز لشکر بسیار معاونت او فرستاده در میانهٔ او و برادر زاده‌ها محاربه عظیم دست داد چنانچه عمر شاه بیک و سوسن و جهانگیر بیک در آن معرکه بقتل رسیدند و شاه ولد بیک که برادر بزرگ و خیرمایه آن فساد بود از آن معارک بهزار حيله خود را خلاص کرده از آن لجه خونخوار خود را بکنار رسانیده بطرف شام بخدمت سلاطین چراکسه رفت و چون استیلاي قزلباش بعد از وقوع قضیه چالدران از ولایت کردستان روی در انحطاط و نقصان آورد علی فیری نام شخصی که از طایفه بسیان و عمده آغایان اقوام بود قلعهٔ میافارقین را مضبوط گردانیده کس بجانب شاه ولد بیک بطرف شام فرستاد و این خبر چون مسموع او شد بر سیل استعجال متوجه ولایت مروی کشته بسی علی فیری و استصواب عشایر و اقوام بر سریر حکومت متکین شد و در فرصتی که ولایت دیار بکر و کردستان بتصرف اولیای دولت روز افزون عثمانی در آمد حکام صاصون بنا بر عداونی که از قدیم با امراء سلیمانی داشتند طایفهٔ خالدی را فرمودند که چند نفر از چاوشان درگاه پادشاهی را که بطریق الاغ بهم ضروری بجانب کردستان آمده بودند در اراضی مغارقین بقتل آوردند تا نسبت قتل ایشانرا اعیان و ارکان بشاه ولد بیک داده ازین مر ضرری باو و ولایت او رسد و طایفهٔ خالدی بامثال این رای مبادرت نموده اسناد این امر شنیع بدو کردند چون این تدبیر و ندادارک موافق تقدیر شد میرمیران

بعقد نکاح خود در آورد وبامداد ومعاونت طایفه سلیمانی وموافق
ومصادقت میر دیادین امور کلی ازو متمشی شد از آنجمله در زمانی
که علاء الدوله ذوالقدر والی مرعش صارو قپلان نام برادر زاده خود را
باراده تسخیر دیار بکر بر سر محمد خان فرستاده در مابین ایشان محاربه
عظیم اتفاق افتاده آوازه دار وکیر از فلک اثیر در گذشت نظم کجک
بر دهل فتنه انگیز شد * زبانک دهل فتنه کر نیز شد * قطاس ستوران
زربنه زین * همیکرد جاروب میدان کین * طایفه سلیمانی بلکه دیوان
سلیمانی در آن معرکه داد مردانکی دادند که جنگ هفتخوان مازندران
رستم دستان وسام نریمان بجز فسانه نماند کردان بقوت بازوی کامکار
وضرب شمشیر زهرابدار لشکر صارو قپلان را منهزم کردانیده اورا
در آن معرکه بجاک بوار انداخته سر از تن جدا کردند وخان محمد
رعایت کلی در باره میر دیادین وعشیرت سلیمانی فرمود وچون او فوت
شد ازو اولاد ذکور نماند واز امیر شیخ احمد برادرش شاه ولد بیک
وبهلول بیک وعمر شاه بیک وسوسن ولیخان والوند وخلیل واحمد وجهانکبر
نه پسر ماند بدین سبب حکومت میر دیادین باولاد برادرش انتقال یافت
شعبه اول در ذکر امراء قلب وبطمان حاوی اوراق را از ثقات
روان بکرات استماع افتاد که چون میر دیادین پیر وناخوان کشت
وپسری نداشت که بمصالح امور وسوانح احوال ولایت پردازد برادرزادها
باتفاق قصد او کرده در صدد قلع وقمع او شدند میر دیادین در باب

واله طاق ساکن شده باز فصل پاییز در اول فروردین ماه بقشلاق خود عودت میکنند و رسم ییلاقات ایشان از سیصد راس اغنام بکراس بچاکمان بدلیس تعلق دارد القصه چون طوایف سلبانی در ظل رایت مروان مجتمع گشتند مدتی بسرداری ایشان و حکومت قلاع که بتحت تصرف در آورده بود قیام واقدام نمود چون ازین دنیای فانی بمنزل جاودانی کوچ فرمود میر بهاء الدین نام پسرش در یورت پدر متکین شده او نیز ترك خیل وحشم کرده و دیعت حیات بگذرد ای اجل سپرد ازو میر عز الدین و میر جلال الدین دو پسر مانند حکومت بامیر عز الدین قرار گرفت چون او نیز فوت کرد ازو امیر ابراهیم نام پسر خورد سال مانند چون از عهده امور حکومت بیرون نمی آمد روسای قبایل برادرش امیر جلال الدین را بحکومت نصب کردند چون او نقد حیات بقابض ارواح سپرد در آن وقت امیر ابراهیم ولد عز الدین بسرح بلوغیت رسید باستصواب عشایر واقوام حاکم شد چون مدتها حکومت نمود باجل موعود عالم فانی را پدرود کرد ازو میر دیادین و امیر شیخ احمد دو پسر مانند بموجب وصیت پدر میر دیادین قائم مقام او گشته متصدی امور امارت و متکفل مهام حکومت شد هشتاد سال عمر یافت در امارت کاهرانها نمود در حبنی که شاه اسمعیل صفوی بر ولایت دیار بکر مستولی شد خان محمد استاجلورا از نیابت خود بحفظ و حراست آنجا مامور گردانید محمد خان بامیر دیادین طریق مدارا و مواسا مسلوک داشته دختر او بیکیزی خانم را

به بلك ثقات روات آن طایفه منضبط است که چون از صدمت قاهره عباسیان هرج و مرج باحوال مروانیان راه یافت سه نفر از اولاد مروان الحمار باجم کثیر از فلسطین بجانب ولایت قلب آمده و در دره که آنرا دره خوخ خوانند من اعمال ناحیه غزالی ساکن شده مرتبه مرتبه عشایر و قبایل ایشان که عمده آن قوم بانوکی بود بر سر رایت او مجتمع گشته بحسن اهتمام آن طایفه قلعه قلب و قلعه جسفه و قلعه ناش و قلعه حصولی و قلعه مفارقین با مضافات و ملحقات و منسوبیات تا کنار آب شط دیار بکر و قلعه بیدیان تا کاروکان و دلکوتیا و قلعه رباط و قلعه جریس و قلعه ابدینک و قلعه سلیمک و قلعه کنج را از تصرف کفره کرجستان و ارامنه بیرون آورده منصرف شدند و اکثر تابعان و هواخواهان مروانیان که در نواحی مصر و شام متفرق و پراکنده شده بودند بر سر او جمع آمدند منشعب بهشت فرقه شدند بانوکی هویدی دلخیران بوجیان زیلان بسیار زکذبان برازی و بعضی ازین طوایف بطریق اهل سنت و جماعت عمل نموده بذهب حضرت امام معظم شافعی رحمة الله علیه مستنداند و برخی طریق ناصواب یزیدی پیش گرفته متابعت آن قوم میکنند و امراء ایشان در شعایر سنت حضرت خیر الانام علیه الصلوة والسلام و مطاوعت سید انام و علماء اسلام جد و جهد ما لا کلام دارند در میانه آن قوم زهاد و عباد بسیار است اما شعبات ایشان قریب بصد فرقه هستند که اکثر صحرانشین و چاروا دارند و هر سال اول بهار به بیلاقات ولایت بدلیس جبل شرف الدین

صد سال گذشته بود بروایتی مروان در حین طفولیت روزی از مکتب آمده انکشت خود را در زلفین در کرد انکشتش در آنجا مانده پنبابه آماس کرد که بسوهان زلفین را بریده انکشت او را بیرون کردند و مرتبه دیگر از مروان این فعل سرزد این دفعه پدرش اعراضی شک گفت با مروان والله لانت الحمار کویند بدین سبب ملقب بدان اسم شده بهر تقدیر نسب او بدین ترتیب بعبد المناف میرسد مروان الحمار بن محمد بن مروان بن حکم بن ابو العاص بن امیه بن عبد الشمس بن عبد المناف و حکم در روز فتح مکه بدولت اسلام مشرف شد و مروان الحمار در اوایل سنه سبع و عشرين و مایه بر مسند سلطنت نشست و چون مدت پنج سال خلافت فرموده ابو العباس سفاح بر او خروج کرد و او بجانب مصر فرار کرده در تاریخ بیست و هشتم شهر ذی الحجه سنه اثنی وثلثین و مایه در قریه بوصیر من اعمال آنجا بدست صالح عباسی یا ابو عون که بفرمان سفاح خلیفه او را تعاقب نموده بودند بقتل رسید و ازو عبد الله و عبید الله نام دو پسر ماند عبد الله بطرف حبشه افتاد و عبید الله عود کرده در فلسطین می بود در زمان خلافت رشید عباسی شحنة فلسطین او را گرفته بدار الخلافه فرستاد خلیفه او را در زندان کرده تا زمان خلافت رشید در قید بود آخر پیر و نایبنا شده از زندان خلاص شد بختل که نسب امراء سلیمانی بدو میرسیده باشد بواسطه اطلاق لفظ سلیمانی شاید که نسب ایشان بسلیمان بن عبد الملك از سلاطین مروانیه منتهی گردد العلم عند الله

بآن مختصر و محقر مکان راضی نکشته در منشکورد نام صحرائی وسیع بنای شهر و عمارت کرده جامع رفیع بنا کرده با تمام نرسانیده چند سال است که بدو وجهد ما لا کلام دارد و در هنگام فتح دیار عجم و شیروان و آذربایجان خدمات پسندیده از او بظهور آمده بتخصیص در محلی که نیاز بیک پازوکی باموازی دو سه هزار کس از عسکر چقر سعد بناخت قرا یازی ونهب وغارت الوس باولی آمدن سلیمان بیک با معدود چند از آغایان و برادران خود در عقب آنجماعت کثیر رفته جنگهای مردانه نموده اموال و اسباب و مواشی و مراعی الوسات و امشامات را بقوت بازو از ایشان گرفته سالم و غانم معاودت فرمود و از جانب سردار مصطفی پاشا بنوازشات ملکانه ممتاز کشته از زمانی که پدرش در حین حیات امارت بدو فراغت نموده الی بومنا هذا که تاریخ هجری در غره شهر ذی القعدة سنه خمس و الفست بحکومت و دارایی ولایت مبادرت مینماید امید که چون باستعداد و قابلیت موسوم است باطوار مستحسنه موفق باشد فصل نهم در ذکر امراء سلیمانی و آن مشتمل است بر دو شعبه بر ضایر مهر مآثر ناصبان ربابت دانش و انصافی و خواطر حقیقت مدائر ناسخان آیات بدعت و احتسافی پوشیده نماند که نسب امراء سلیمانی بمروان الحمار که آخر سلاطین بنی امیه است میرسد و او را حار بدان جهت میگفتند که اعراب سر هر صد سال را سنة الحمار میگویند و از زمان استیلاء معاویه بن ابوسفیان بر خلافت در دمشق تا وقتی که حکومت بمروان رسید

اوقات بفرغت میکذراند اما میر محمد میرلوای خان جوک آغچه قلعه را
متصرفی بود لکن در حفظ و حراست و ضبط و صیانت ولایت چندان اقدام
نمی نمود بنابراین فرهاد پاشای سردار سنجاق اورا الحاق سنجاق سلیمان
بیگ نموده بدو ارزانی دلشت و چند سال در میانه محمد بیگ و سلیمان
بیگ بر سر این منازعه و مناقشه بود آخر محمد بیگ وفات کرده از قید
قیل و قال برست سلیمان بیگ بن مراد بیگ بی شایبه تکلف و غایبه
تصلی جوانیست بین الاقران بصف شجاعت موصوفی و بوفور سخاوت
و قوت معروف در لوایل جوانی ملازمت میرمیران آمد و بغداد نموده
در عربستان جفای غربت و شدت محنت دید در طرز سپاهگری و روش
سواری بوضع روم در میانه امراء کردستان امتیاز تمام دارد و طبع
و قاشد مرآت صور حقایق معانی و ذهن نقادش آینه جمال مدققان نکته دانی
نظم چون او ندیده دید ایام قرنها * روشن (دلی) دقیقه شناسی سخنوری *
اما بواسطه مباهات کمالات نفسانی اندک غروری و اضاعت مال و جاه
افتخار و سروری دارد نظم تا یکسر موی در نو هستی باقیست * غافل
منشین که بت پرستی باقیست * کوپی بت پندار شکستم رستم * آن بت
که ز پندار شکستی باقیست * و از قدیم الایام محل سکونت و مکان اقامت
آبا و اجداد ایشان کیخ نام موضع است که بغایت مستحکم است در دامن
کوه بکنار آب فرات واقع شاه که از انقلاب دوران و فترات زمان متوطنان
و ساکنان آنجا سالم و مصون باشند و سمت مشرب و فسحت همت سلیمان بیگ

ومقصود بيك جهت عرض احوال و عداوت اسكندر پاشا روانه آستانه اقبال آشيانه سليمانى شد و مدت هفت سال در استنبول ملازمت نمود و زراء عظام بنا بر رعيت خاطر اسكندر پاشا احوال او را معروض پايه سربير خلافت مصير پادشاهى نكرد انديك عاقبت بقاعه مستمره مطعون كشته بجوار رحمت اينزدى پيوست مراد بيك بن سلطان احمد اسكندر پاشا ميرميران ديار بكر ولايت (سلطان) احمد بيك را در ميانه پسران او قستت كرد چنانچه ناحيه خان جوك و آنچه قلعه را بحمد بيك وساير نواحي را بغير از ناحيه جبججور كه در تصرف امراء عثمانى بود بمراد بيك مقرر نمود كه برادران بمشاركت حكومت نموده منعرض احوال بكد بگر نشوند چون مدت شانزده سال از حكومت ايشان متبادى كشت مراد بيك امارت خود را بحسن رضا و رغبت بسليمان بيك نام پسر خود فراغت كرد بعد از چند سال بجوار رحمت حق پيوست و ازو سواى عليخان بيك والوخان ومصطفى سه پسر ديگر ماند مصطفى بيك در هنگام تسخير تبريز همراه امراء اكراد در سعد آباد تبريز در دست قزلباشان بقتل رسيد و عليخان بيك هم در آن معركه گرفتار كشته دو سال در قلعه قهقهه با مراد پاشا ميرميران قرامان مقيد بود آخر همراه مراد پاشا اطلاق شده بروم آمدند بيك ريكي ديار بكر از عواطف عليه خسروانه... سجاجق جبججور بامداد و اسنعات مراد پاشا بطريق اقطاع تملكى بعليخان بيك مرحت شد والوخان نام برادرش در سلك عظمى زعمى ديار بكر انتظام دارد

دوستی و مصادقت بخصوصت و عداوت مبدل گردید و بغمازی برادر سبحان بیک حسب فرمان سلطان سلیمان خان بقتل رسید و جبججور را بیک از امراء عثمانی مقرر داشتند و ازو مقصود بیک پسری ماند سلطان احمد بیک بن ابدال بیک چون برادرش سبحان بیک بقتل رسید بعد از آن مدتها حکومت کرده ایام حکومتش از پنجاه سال تجاوز کرده بود که ازین رباط دودر قدم بیرون نهاد نظم دنیا که درو ثبات کم می بینم * در هر حرفش هزار غم می بینم * چون کهنه رباطیست که از هر طرفش * راهی به بیابان عدم می بینم * و ازو مراد بیک و محمد بیک دو پسر ماند مقصود بیک بن سبحان بیک بعد از قتل پدرش در رباب ظفر انتساب سلطان سلیمان خان در سفر نخجوان همراه بود و در آرپه چای نام محل که از توابع آنجاست در هنگام قراولی دوچار قزلباش کشته در آن محاربه ازو آثار دلاوری و مردانگی بظهور آمده چون آثار شجاعت و شهامت او بمسامع عز و جلال سلطانی رسید سنجاق جبججور را بدستوری که در تصرف پدرش بود بدو ارزانی داشته حکم همایون بقید او جاقلق نافذ شده عنایت کشت در حالتی که اسکندر پاشای چرکس میرمیران دیار بکر بود از آنجا که عالم تهور طایفه اکراد است اعتماد بر خدمتکاری و جانسپاری خود که در اغور همایون ازو بظهور آمده بود کرده طریقه مدارا و موماسا با اسکندر پاشا مرعی نداشته بنابراین پاشای مزبور ناجبه جبججور را بیک از امراء عثمانی عرض کرده از تصرف او بیرون آورد

اتفاق افتاده و از جانبین خلق بسیار طعمه تیر و شمشیر شده عاقبت توفیق الهی رحمن احوال و رفیق آمال ابدال بیک شده نسیم فتح و ظفر از مهیب اقبال نصرت اثر بر پرچم علم او وزیدن گرفت ایقوت اوغلی منوزم گردیده اموال و اسباب و خیمه و خرگاه اسب و استر او جمله بدست مردمان در آمده چند سال بعد ازین قضیه حکومت نموده عاقبت جان بجهان آفرین تسلیم کرد و ازو سبجان بیک و سلطان احمد بیک دو پسر ماند سبجان بیک بن ابدال بیک بعد از پدر جانشین او شد باتفاق برادرش سلطان احمد بیک در حفظ و حراست ولایت و دفع اعدا کمر جد و جهد بر میان جان استوار کرد که گفته اند نظم دولت همه زاتفاق خیزد * بیدولتی از نفاق خیزد * ... حق تعالی از میامن اتفاق برادران فتوحات منکائر روی داد از جمله بعد از فوت خالد بیک پازوکی ناحیه کیخ را از تابعان چولاق خالد گرفته متصرفی شد و بعد از فتح چالدران که سلطان سلیم خان بر ولایت دیار بکر مستولی شد قلعه و ناحیه جبججور را از تصرف ایقوت اوغلی و ناحیه آغچه قلعه را از ید تغلب منصور بیک پازوکی که از نیابت شاه اسمعیل بحکومت آنجا قیام می نمود و ناحیه ذاک و ناحیه منشکورت را از دست قادر بیک قزلباش بقوت قاهره بیرون آورده تصرف نمود بعد از آن برادران ولایت را در میانه خود قسمت کرده جبججور مع توابع بسبجان بیک و سایر قلاع و ولایت بسططان احمد بیک مقرر شد و چون چند سال بدین عنوان گذشت از افساد مفسدان

امیر فخر الدین جانشین پدر کردید بحسن عدل و داد آن ولایت را
معمور و آبادان کردانید چون ازین دار غرور بسرای سرور خرامید
پسرش امیر حسن متصدی امور حکومت کردید و او مرد بیباک و سفاک
خونریز بود آخر از نور بصر محروم ماند زمام مهام امارت در قبضه
اقتدار پسر بزرگش میر فخر الدین افتاد و پسر دگرش که میر محمد
نام داشت بزور حسن و جمال آراسته بحلیه فضل و کمال پیراسته در ناصیه
احوالش آثار شجاعت و شهامت ظاهر و در جبهه آمالش علامت مروت
و سخاوت باهر و بمضمون نظم پری رو تاب مستوری ندارد * بیندی
در زر وزن سر برآرد * ترک بار و دیار نموده بعزم ملازمت اوزن حسن
متوجه دیار بکر شد چون بعز عتبه بوسی آن پادشاه عالیجاه فایز کشت
مشمول عواطف خسروانه و منظور عوارفی پادشاهانه کردید و امارت خان جوک
و جبججور را بدو ارزانی داشته روانه ولایت موروثی کردانید در میانه
برادران کار باستعمال سیف و سنان رسیده بعد از مجادله و محاربه بسیار
میر محمد کشته شد حکومت بلا منازعت و مشارکت در تصرف میر
فخر الدین ماند و چند سال که در حکومت بماند عازم سفر آخرت شد
چون اولاد رشید نداشت برادر زاده اش قائم مقام او شد ابدال بیک
بن امیر محمد بعد از وفات عیش متقلد قلاده امارت کردید در آن
اثنای طایفه قزلباش بسرداری ایقوت اوغلی حاکم جبججور بعزم تسخیر
خان جوک بر سر ابدال بیک آمد هفت شبانه روز در میانه ایشان محاربه

شد چنانچه روزی برادر خوردش بهم ضروری رفته خلق آن دیار بعبادت معهود طعام یومیه جهت شیخ ورفقاییش آوردند شیخ وبرادر وسط با ابا تناول کرده حصه برادر کوچک را نگاه داشتند چون برادر کوچک از خدمت مرجوعه معاودت نمود حصه طعام خود را طلب داشت برادر وسط گفت چون رفتن تو امتداد یافت بخاطر رسید که شما طعام تناول کرده باشید حصه طعام ترا من خوردم برادر بزرگ از بی مروتی او در غضب شده او را نفرین و بد دعا کرد که حق تعالی شکم ترا پاره گرداند که بحصه خود قانع نمی شوی فی الفور آن جوان افتاده جان بجهان آفرین تسلیم میکند اعتقاد و اخلاص مردم آن دیار نسبت بشیخ یکی در صد کشته شیخ باتفاق برادر کوچک که میر شهاب نام داشت حسب التماس در خان جوک بمیانہ عشیرت واقوام سویدی در آمد آنجا را متصرف شد قلعه متین در آنجا بنا کرده باتمام رسانید ومدتی بمقتدایی و پیشوایی آن طایفه قیام نموده وبعد از آن بعالم آخرت نهضت کرده اولاد ذکور او را غماند و برادرش میر شهاب متصدی قلاده ریاست شد و از اولاد او که در آن ولایت حکومت نموده اند بترتیب اسامی ایشان مذکور میگردد بعون الله الملك الصمد امیر جلال بن امیر شهاب بعد از فوت پدر متکفل مهام امارت شده مدتها بر آن کار قیام نمود آخر اجابت حق را لبیک گفته پسرش امیر محمد قائم مقام شد او نیز بعد از چند سال که بدان شغل خطیر مبادرت نموده بعالم جاودانی نهضت فرموده خلف صدق او

بعد از آن مدتی وزارت ابو العباس سفاح و برادرش ابو جعفر دوانبغی به پسرش خالد و پسر خالد جعفر (?) نام متعلق بود در زمان خلافت هرون الرشید که یحیی بن جعفر وزیر بود عظمت و شوکت یحیی بمرتبه رسید که فوق آن پایه وزارت و درجه و کالت متصور نبود و ترقی باولاد او فضل و جعفر و موسی میسر شد که در هیچ عصر و زمان بکسی در ایام ظهور اسلام میسر نشد اما بواسطه افساد مفسدان مزاج هرون الرشید به یحیی متعیر گشته جعفر بقتل رسید و یحیی و فضل مدة العمر در زندان مانده در آنجا هلاک شدند نظم چنین است آفرینش را ولایت * که باشد هر بدایت را نهایت * و اموال و اسباب ایشان که در ایام وزارت فراهم آورده بودند بالتمام بسرکار دیوان ضبط شد و اگر کسی خواهد که کما ینبغی بر احوال آن طبقه اطلاع یابد رجوع بکتب نواریح باید کرد چون این تذکره تحمل ایراد آن نداشت در اطناب نکوشیده و مآل حال موسی از کتب نواریح هر چند تجسس نمود معلوم نشد بحتمل که در وقت گرفتن هرون الرشید پدر و برادرانش را او خود را بکوهستان کردستان کشیده در آنجا توطن اختیار کرده باشد چه حکایت مشهور است و در افواه و السنه مذکور که سه نفر از اولاد آل برمک در زمان خلافت بنی عباس از بغداد متوجه کردستان گشته در خان جوك نام محل من اعمال کبغ در جبل شغتالو ساکن شدند و برادر بزرگ ایشان در آنجا بعبادت و تقوی و طهارت مشغول گشته در آن وادی مراتب عالی یافته مستجاب الدعوه

مینموده اند که ناکاه نسیم عنایت ازلی و اشعه انوار لطف لم یزلی از کریبان جانشان وزیدن و درخشیدن گرفت و زلال ایمان از چشم سار وجودشان ترلویدن آغاز نهاد نظم ای خوشا چشی که آن کریبان نُست * وی همایون دل که آن بریان نُست * و جعفر که پدر خالد است در زمان عبد الملك بن مروان و بروایتی در زمان سلطنت سلیمان بن عبد الملك با اموال و اسباب نامحصور بدار الملك دمشق آمد و احوال او چون مسوع پادشاه شد فرمود که او را در مجلس حاضر سازند چون او را در مجلس سلیمان حاضر کردند تغییر در اوضاع پادشاه ظاهر گشته فرمود که جعفر را از مجلس بیرون کردند چون ندمای مجلس از سبب تغییر مزاج پادشاه نسبت باو سوال کردند فرمود که بواسطه آنکه زهر همراه داشت و با زهر نزد ما آمدن او مرا خوش نیامد بدر کردم زیرا که دو مهره در بازوی من هست که هرگاه ادویه مسومات در مجلس من حاضر میشود مهرها بنیاد حرکت میکنند چون سبب زهر برداشتن از جعفر استفسار نمودند گفت زهر در زیر نکین خود تعبیه کرده ام که اگر ایبانا مرا شدتی روی نماید برمکم تا از آن شدت خلاص شوم بنابراین مردمان او را ملقب ببرمکی کردند و این سخن با غیرت جعفر مقبول سلیمان افتاده روز بروز در مقام تربیت او گشته تا آنکه وزارت خود را بدو تفویض فرمود نظم چه باید زهر در جامی نهادن * ز شیرینی برو نامی نهادن * جهان نمی زهر شادکامیست * دگر نمی زهر نیکنامیست *

در دست لشکر قزلباش بقتل رسید تفویض امارت از جانب مصطفی پاشا لاله سردار به پسرش بوداق بیگ ارزانی شد چون پانزده سال از ایام امارت او درگذشت رضت هستی بعالم نیستی کشید و بعد از او پسرش حسین بیگ بجای پدر نشست بعد از هشت ماه لوای حکومت بملک عدم زد و بعد از وفات او تقلید قلاده امارت به برادرش اسمعیل بیگ مرحمت شد چون چهار سال امارت کرد وفات یافت و بعد از او امارت برادرش... عمر بیگ بن حیدر بیگ از دیوان پادشاه جمجاه سلطان مراد خان حکومت ترجیل بموجب فرمان قضا جریان (بدو) عنایت شد و او جوانیست بهمه حسب پیراسته و باوضاع مردی آراسته علی اللوام بطایفه رومی مختلط است اکثر اوقات در خدمت و ملازمت میرمیران دیار بکر بسر برده مراجعت امراء اکراد تابع دیار بکر باوست که فیصل مهمات سرانجام قضایای ایشان در دیوان آمد میدهد فصل هشتم در ذکر امراء سویدی از ریاض روایات گذشته وکلزار حکایات عنبر سرشته شمایم این اخبار بمشام جان راقم این نسخه ابتر رسیده که نسب امراء سویدی بآل برمک منتهی میگردد و انسب عشایر ایشان باسود نام شخصی که از غلامان صحابه رسول است صلی الله علیه وسلم می پیوندند ویروایتی مسقط الراس طایفه سویدی از قریه سویدا است که در دو منزلی مدینه منوره است بطرف شام واقع شده الله اعلم اما آل برامکه نسب خود را بملوک فرس میرسانند در لوایل در بلخ بعبادت آتش قیام

در عهدۀ اهتمام عمر بیک کرد بوداق بیک بن عمر بیک بعد از فوت پدر از نیابت اوزن حسن ایالت بتلیس باو مفوض شد چون سربر سلطنت ایران بیعقوب بیک بن حسن بیک قرار گرفت در تاریخ سنه ثمان وثمانین وثمانیه ولایت ترجیل وعتاق بر قرار سابق به بوداق بیک مرحمت کرد وچون چند سال بحکومت آنجا مبادرت نمود روی بعالم آفرت آورد احمد بیک بن بوداق بیک بجای پدر قایم مقام شد در تاریخ سنه ثلث عشر وتسعمایه که شاه اسمعیل صفوی بر دیار بکر مستولی شد بعد از دو سال که امارت نموده بود در دست لشکر قزلباش بدرجه شهادت رسید علی بیک بن بوداق بیک بعد از فوت برادرش متصدی فلادۀ حکومت شد چون بیست سال از ایام امارتش منمادی کشت توجه بعالم عقبی کرد شمس بیک چون امرا وحکام کردستان از اوضاع ناملایم قزلباش دلگیر کشته روکردان شده اطاعت بدرگاه پادشاه مغفرت پناه سلطان سلیم خان نمودند امارت ترجیل بدو عنایت شد ودر تاریخی که فرمان قضا جریان بر تحریر ولایت دیار بکر نافذ کشته ترجیل نیز تحریر شد بعد از وفات او پسرش قایم مقام او شد حیدر بیک بن شمس بیک بموجب نشان عالیباشان سلطان غازی سلیمان خان تفویض امارت پدر بدو شک مدتی مدید متصدی امر حکومت شده در محلی که مصطفی پاشای سردار باعساگر نصرت شعار بتسنخیر ولایت شیروان وکردستان روان شد در جلد ر نام محلی با امرا واعیان کردستان

چشم شیخ ازرق و بقولی دایم ملبس بلباس ازرق بواسطه همین ملقب بشیخ حسن ازرقی شده در آن حین امیر ارتق بن اکسب که از اعظم امراء سلاجقه بود از نیابت ایشان راه حکومت و دارایی آمد و واردین و خربوت و مجنکرد و حسنکیفا بدو تعلق داشت اتفاقاً او را دختری قابل جیله بود ماده سودا بدو غالب کشته منجر بجنون شد هر چند اطبای حاذق بعالجه کوشیدند فایده بر آن مترتب نکشت روز بروز جنونش در تزايد بود آخر الامر شیخ حسن ازرقی را امیر ارتق طلب داشته که دعایی در حق دختر او بکند شیخ ادعیه چند بر آب خوانده بر سر دختر ریخت از برکت انفاس متبرکه شیخ خدای تعالی دختر را شفای عاجل کرامت فرمود امیر ارتق اراده نمود که دختر خود را بعقد نکاح شیخ در آورد شیخ ابا کرد دختر را بعقد نکاح پسرش سید حسن در آورده حکومت ناحیه ترجیل و عتاق در تصرف او و اولادش احمد بن سید حسن و سلیمان بن قاسم و یوسف و حسین میبود بنوعی که در مقدمه امراء در زینی اشارتی بر آن شد و بعد از او عمر بیک بن حسن بیک قایم مقام او شد و او معاصر اوزن حسن بایندوری بود و حسن بیک او را بغایت اعزاز و احترام نموده دختر او را بحاله نکاح خود در آورد و ناحیه مهرانی و نوشادرا بر ترجیل و عتاق الحاق نموده ارزانی فرمود و چون حسن بیک را از آن دختر پسری بوجود آمد در هنگامی که بعضی از بلاد کردستان را مسخر کردانید امارت عتاق و ترجیل بآن پسر ارزانی فرمود و دارایی و ضبط و صیانت بدلیس

در ولایت ربیعہ و دیار بکر و کردستان نهاد عتاق را بشرط آنکه چهل هزار فلوری بدیوان دیار بکر ادا نماید بنو القطار بیک ولد شاهم بیک تفویض کردانید چون ابراهیم پاشا حسب فرمان پادشاهی از ابالت دیار بکر معزول گشته در استنبول در یدی قله محبوس شده چون جلوس سعادت مانوس پادشاه عالیشان سلطان محمد خان خلعت خلافت بر تخت قیصره و اورنگ اکاسره افتاد آن حجاج ثانی را بجهت عبرت ظالمان بدکردار در میدان استنبول بردار کردند نظم بداندیش مردم سراقکنده به * درخت بد از بیخ برکنده به * و ولی بیک بدستور اول امارت عتاق را بی شروط و نزاع اهل نفاق بخود مقرر کردانید و الی باستحقاق گشته و بالفعل حکومت آنجا در ید تصرف اوست شعبه چهارم در ذکر امره ترجیل اصل منشاء زرقی ترجیل و عتاق است ترجیل قریب ببلد آمد واقع شده دو قلعه دارد قلعه ترجیل و قلعه دارعین درزینی و کردگان فروع ایشانست اول حکام زرقی [به] سید حسن بن سید عبد الرحمن بن سید اهد بن سفیل بن سید قاسم بن سید علی بن سید طاهر بن سید جعفر قنیل بن سید جمعی اقع بن سید اسمعیل اکبر بن سید جعفر بن امام محمد باقر بن امام زین العابدین بن امام حسین بن امام مرتضی علی رضی الله عنه منتهی میشود و چون سید حسن از دیار شام بولایت ماردین آمد در ناحیه عتاق متوطن شده بزهد و تقوی و عبادت حضرت باری مشغول گشته خلق آن دیار را اعتقاد و اخلاص تمام باو پیدا شده بروایتی

بعد از فوت پدر که سنجاق عناق بهردم بیکانه تفویض شده دو سال در تصرف ایشان بود چون زمام سلطنت و جهانبانی و دور حشمت و کینت سنانی بید سلطان سلیم خان در آمد و حسن بیک با استدعای اوجاق موروثی احرام کعبه حاجات بسته روانه آستانه کردون مطافی شد بامداد واستعانت محمد پاشای وزیر اعظم سنجاق عناق بطریق اوجاق از مراحم بیدریغ سلطانی بدو عنایت شد بیست سال بامارت عناق قیام واقدام نمود چون مردی بود بجمع مال معروف و بعقل معاش و دنیاداری موصوف و همگی توجه خاطر بعلاقه دنیوی مصروف بود آخر هادم اللذات دست تصرف او را از ضبط ملکی و مالی کوتاه کردانید خزینه وجودش را از کوهر کران بهای روح خالی ساخت ازو یوسف و ولی نام دو پسر ماند و منصب او بموجب نشان مکرمت عنوان سلطان مراد خان مرحوم بیوسف بیک ارزانی کشت و ایام حکومتش چون موسم ربیع تندرو و زمان کل بدو هفته کرو (بود) و چون بوی از غنچه دولت نشینک بخار جفا مبتلا کشت برادرش ولی بیک بحسب ارث واستحقاق متصدی امارت شد درین اثنا جهانشاه بیک بن سهراب بیک نام شخصی از بنی عمان او بعزم منازعت برخاسته بشرط التزام که هر سال بیست هزار فلوری بخزینة دیار بکر ادا نماید سنجاق عناق از بارگاه کردون نطق بدستور سنجاق بدو شفقت کردند و ولی بیک شرط جهانشاه بیک را متعهد شد او را دخل نداد و بعد از آن ابراهیم پاشای ظالم در حینی که آغاز نمرد و عصیان و بنیاد جور و عدوان

که محرر ولایت از دیوان پادشاهی آورده ولایت موروثی را در میان برادران قسمت نماید و بعضی را بخواص پادشاهی ضبط کنند شاهم بیک بن احمد بیک چون حکم همایون برادران بنام میرمیران دیار بکر حاصل کردند که شخصی صاحب وقوف بتحریر ولایت عناق تعیین نماید که آنجا را تحریر کرده شصت هزار اچه عثمانی از حاصل بعضی قرا و مزارع بطریق زعامت بحمود بیک و یکصد و ده هزار عثمانی بیوسف بیک زعامت مقرر کرده ناحیه ربط و میافارقین و قریه جسف و جزیه کفره بخواص همایون تعیین گشته دو بیست هزار اچه عثمانی برای سنجاق بشاهم بیک مقرر ساختند و بعد از فوت محمود بیک زعامت او بر وجه ارپه لبق بقباد بیک رمضانلو عنایت گشت و در زمان وزارت رستم پاشا بعضی خیانت بشاهم بیک اسناد کرده او را حسب فرمان سلجانی بقتل آوردند و ناحیه عناق را قریب بیست سال بامرای عثمانی داده از تصرف امراء زرقی بیرون رفته بود یوسف بیک بن احمد بیک در فترات القاص میرزا که پادشاه سلیمان مکان بنفسه متوجه سفر آذربایجان شد سنجاق عناق بشرط آنکه قلعه آنجا را ویران سازند و زعامت خود را الحاق سنجاق کرده بدو عنایت و مرحت فرمودند و چند سال یوسف بیک بدین عنوان برفاهیت حال حکومت و دارایی عناق باستقلال کرد و بعد از وفات او سنجاق عناق بدستور اول باحمد بیک بن حاجی بیک نام شخصی عثمانی توجیه شد و از یوسف بیک حسن بیک نام پسری مانند حسن بیک بن یوسف بیک

قتلای اختیار میکنند ایشان زبان معذرت کشاده گفتند که در میان ما وعشیرت مرداسی خصومت قدیمست مبادا در عین زمستان وکثرت برفی و سرما که مجال تردد نبوده باشد ناخت بر سر ما آورده اهل و عیال ما را باسیری ببرند اگر چنانچه تا فصل بهار متعرض این فقیران نشده رخصت سکونت این بیچارهگان درین ویرانه جایز دارند عین مرحمت خواهد بود حاکم عتاق را نیز بر عجز و انکسار ایشان رحم نموده در مقام مسامحه شد وعشیرت زرقی را چون خاطر از تعرض قزلباشان مطمئن گردید در تدارک (آن) شدند (که) نردبانی از چوب وریسمان ترتیب داده قلعه عتاق را در شبهای زمستان بحبله و خدعه بدست آورند اتفاقاً شبی از شبهای زمستان کمر روان کردن سر ریسمانرا در کنکره قلعه استوار کرده دلاوران زرقی بنردبان بالا رفته باندرون قلعه در آمدند و قزلباشان را بالتمام بتیغ بیدریغ بگذرانید سرهای ایشانرا بردار عبرت کردند و اهل و عیال آنجماعت را از قلعه اخراج کرده کس بطلب احد بیک فرستادند و او را بمیان خود آورده بامارت نصب نموده مدتی ولایت موروثی را حسب فرمان سلطان سلیم خان در تصرف داشت چون باجل موعود عالم فانی را پدرود کرد ازو شاهم بیک و یوسف بیک و محمود بیک سه پسر ماند و بواسطه امارت عتاق که بامارت و بزرگی بکدیگر کردن نهادند کلروبار ایشان بخشونت و خصومت انجامیده باتفاق متوجه آستانه دولت آشیانه سلطان سلیم خان غازی شدند و قرار بدان دادند

وجودش را از نغمهٔ حیات خالی و طوطی روحش با زاع مات دمساز کردند
و میر خلیل نام شخصی را که بعد از قتل میر ناصر در بولی تفویض
امارت کردگان از دیوان سلیمانی بدو مفوض گشته و بعد از آن که
امارت به پسرش محمد بیک عنایت گشت خلیل بیک ترک آن دیار کرده
ملازمت امراء اکراد اختیار کرده بود درین اثنا از ضعف و پیری
و ناتوانی بوطن مالوف آمده بود و با ناصر بیک اوقات میگذرانید در آن
روز اوضاع بی اصول چنبر را مخالفان نسبت بخلیل بیک کرده آن پیر
صادق راست قول را نیز در آن روز بقتل آوردند و امیر ناصر میر محمد
و میر ابو بکر نام دو پسر صغیر داشت و حالیا میر محمد بموجب نشان
سلطانی بجای پدر بامارت کردگان اشتغال دارد شعبهٔ سیم در ذکر
امراء عتاق از مشاهیر کردستان خانواده احمد بیک بن میر محمد زرقیست
و او معاصر با شاه اسمعیل صفوی بوده و در محلی که شاه مزبور بر دیار بکر
و کردستان مستولی شد عتاق را از احمد بیک مستخلص گردانیده بطایفه
فاجار سپرد و عشیرت زرعی ترک بار و دیار کرده باطرافی و جوانب پراکنده
گشتند و بعد از قتل خان محمد استاجلو و شکست شاه اسمعیل در چالدران
آن طوایف اکراد در صدد گرفتن ملک موروثی شده اکراد عتاق نیز
در آن زمستان قشلاق در میانهٔ قلعهٔ خرابه که مشهور است بقلعهٔ مانج
اختیار کردند و بطایفهٔ فاجار که در درون قلعهٔ عتاق بودند در صدد منع
ایشان شد آغاز خشونت کردند که باعث چیست که در میانهٔ قلعه خرابه

ولد دومان بیک در مقام عداوت و خصومت در آمده بنوعی که سابقاً مذکور شد در دست مردمان محمد بیک ولد دومان بیک بقتل رسید ناصر بیک بن محمد بیک بعد از قتل پدر بامداد و معاونت شمس الدین کتخدای جزو در خورد سالکی قایم مقام پدر شد و هم قریه منار را از جانب محمد بیک در زینی با بعضی اموال و ارزاق بدل خون و دیت پدر و نوکران که مدتها منازع فیه بود گرفته بدو داده مابین ایشان بوساطت حاکم جزو وزینل بیک شیروی اصلاح کرده قرار دادند که محمود زرقی که کتخدای محمد بیک در زینی بود و ماده قتل محمد بیک او شاه از در خانه خود رد سازد و محمد بیک حسب الرضای امرا او را از در خانه خود رد فرمود چون محمود به بدلیس آمد شمس الدین نوکران او را فریب داده بعد از چند روز محمود را کشته بطرف جزو فرار کردند ازینجهت بکمرتبه حرارت ناصر بیک نسکین یافته صالح قراری گرفت و چون ناصر بیک خورد سال بود چنانچه مقتضای طبیعت اطفال است اوقات بله و لعب و بعیش و طرب میکندانید و حسن نام نوکری داشت مسخره قالب بچنبر مشهور که دایم باو مضحکه و ظرافت می نمود قضا را روزی بتخیلات نشاء اسرار در سر شکار خنجری حواله سینه ناصر بیک نموده که سر خنجر چنبر از مهره پشت ناصر بیک بدر میروید فی الحال افتاده جان بقابض ارواح می سپارد و جماعتی از عشایر و اقوام در آنجا حاضر بودند چون مشاهده این حال کردند بضرط طبانجه و لکد پوست از سر چنبر بیرون کشیده قانون

کرده اند تا در تاریخی که شاه قلی بیگ درزینی بآستانه سلطان سلیمان خان رفته مقرر نامه همایون گرفته که قریه منار داخل ولایت درزینی باشد از استماع این اخبار ناصر بیگ را شعله غضب از کانون سپنه زبانه کشیده در صدد انتقام او در آمد فی الفور باجمعی از ملازمان خود بعزم آنکه در راه استنبول در هر محل و مکان که بشاه قلی بیگ رسد او را از پای در آورد روانه شد اتفاقاً در قصبه بولی بدو رسید که فیصل مهمات خود داده معاودت نموده بود دوچار یکدیگر شده در میانه ایشان مجادله و مقاتله واقع شده شاه قلی بیگ با معدود چند از نوکران که همراه داشت بقتل رسیدند چون میرلوای بولی باین قضیه مطلع گشت اعیان و اعالی آنجا را جمع ساخته هجوم بر سر ناصر بیگ آوردند و او را باسی نفر از ملازمان اسیر و دستگیر کرده حقیقت احوال را معروض پایه سریر خلافت مصیر گردانید و از موقف جلال فرمان قضا جریان بقتل ناصر بیگ و نوکران نافذ گشته او را باسی نفر از رفقا از درختانی که در سر راه واقع شده صلب کردند تا عبرت سایر متمردان گردد نظم تا نکوشی بمعذلت نشوی * هرگز از ملک و سلطنت شادان * راههارا از دزد این ساز *

کر تو خواهی ممالک آبادان * محمد بیگ بن ناصر بیگ بعد از قتل پدر نفویض امارت کردگی بدو عنایت شده بمضمون حدیث نبوی صلی الله علیه وسلم که الحب بتوارثون والبغض بتوارثون خود را بشمس الدین کتخدای جزو وزینل بیگ شیروی مخصوص گردانیده با محمد بیگ درزینی

بعد از بکروز که در آنجا بود جان بقایض ارواح سپرد و محمد بیک بن دومان بیک بعضی آغایان خود را که محرک سلسلهٔ فساد بودند از میان برداشته اموال و ارزاق ایشانرا متصرفی کشته استقلال تمام پیدا کرد الحال که تاریخ هجری در سنه خمس والفسط بلا ممانعت و مشارکت کما ینبغی بامارت آنجا مبادرت مینماید درین مدت بواسطهٔ قرابت سلسلهٔ حکام جزو خواست که بامداد امیر شرف حاکم جزیره محمد بیک ولد خضر بیک را از حکومت جزو معزول کرده بهاء الدین بیک ولد مراد خان را در جزو حاکم سازد و مباشرت باین امر عظیم از حیز امکان بیرون بود بعضی خجالت و انفعال اورا بین الاقران دست داد چون جوانست امید که حق تعالی اورا بعنایت و مروت و وفا فایز گرداند نظم دلا مجوی زابنای دهر چشم وفا * که در جبلت این هرمان مروت نیست * شعبهٔ حویم در ذکر امراء کردگان سابقا رقمزده کلاک بیان کردید که هاییل نام شخصی از اولاد شیخ ازرقی بفتح دیرزیر آمد قابل پسر او با دختر کابلی مباشرت و معاشرت کرده ازو پسری بوجود آمد از شرم و خجالت نخواست که پدر بر آن قضیه مطلع گردد پسر را بجانب کردگان فرستاد و امراء کردگان از نسل آن پسر اند و با امراء درزینی بنی عمان اند و میر ناصر کردگانی بواسطهٔ قریه منار که در مابین درزینی و کردگان واقع است دائم الاوقات با امراء درزینی منازعت مینمود و هر کدام ازین دو طایفه که قوت قاهره داشته بزور بازو قریهٔ مزبوره را تصرف

خود را بطوع و رغبت از آن شغل خطیر خلع کرده دومان بیک پسر خود را بجای خود بامارت زرقي نصب کرده چون دو سال ازین قصه گذشت در هنگام سفر شیروان در جلدی نام مکان با امرء کردستان در دست قزلباش بقتل رسید و یعقوب بیک بعد از کشته شدن دومان بیک پسرش بیکسال بعالم آخرت انتقال کرد و از دومان بیک محمد بیک و علی بیک نام دو پسر مانند محمد بیک بن دومان بیک چون پدرش در سنه ست وثمانین و تسعمایه بدرجه شهادت رسید بحسن اهتمام جدش یعقوب بیک در سن پانزده سالگی جانشین پدر شد با وجود خورد سالکی در امور ریاست و آداب امارت قیام و اقدام نمود که محسود اقران کشته پایه قدر و منزلت از آبا و اجداد خود بگذرانید و محمد بیک کردکی بواسطه عداوت قدیمی و بتحریر شمس الدین کدخدای حزو که با او رابطه فرابت داشت بهواداری او در مقام انتقام در آمده از وسوسه شیطانی و غرور نفسانی چو آتش سرکشی کرده بعضی از قرا و مواضع در زینی را نهب و احتراق بالنار کرده ضرر کلی بدان دیار رسانید و محمد بیک نیز بعضی از بنی عمان و مردمان یکجهت خود را بدفع فساد او مامور گردانید بحفظ و مراسم سرحد و سنور خود تعیین کرد اتفاقاً محمد بیک بطریق معهود قصد حدود کرده در میانه ایشان مجادله و مقاتله روی نمود بضرب پیکان آبدار و تیغ خونخوار محمد بیک بخاک بوار افتاد چون او را زخمدار از آن معرکه برداشتند رمقی از حیات باقی مانده بود که بقلعه کردگان بردند

سر بلند و بعواطف علیه سلطانی ارجمند شده امارت در زینی بدو عنایت شده و چون مدتی از ایام حکومت او متبادی شد ازین دیر فانی بمنزله گاه جاودانی خرامید و ازو چهار پسر در صفحه روزگار ماند علی بیک و شاه قلی بیک و یعقوب بیک و جهانشاه بیک علی بیک بن محمد بیک بعد از فوت پدر برادران با او در مقام عداوت در آمد بر سر حکومت خصومت آغاز کردند آخر الامر بقوت بازو ولایت را از منازعان انتزاع کرده هفت سال حکومت با استقلال نمود بعد از فوت او برادرش شاه قلی بیک بن محمد بیک در تاریخ سنه احدی و اربعین و تسعمایه بموجب نشان مکرمت عنوان سلطان سلیمان خان غازی والی ولایت موروثی کشته بجای برادر متبکن شد و چون مدت هشت سال امارت نمود در هنگام معاودت از درگاه سلیمانی در قصبه بولی بدست ناصر بیک زرقی کردگانی بواسطه عداوتی که در مابین ایشان بود با چند نفر از ملازمان بقتل رسید یعقوب بیک بن محمد بیک بعد از قتل برادرش شاه قلی بیک حسب فرمان سلیمانی حاکم جمع دیوان زرقی شد و او مردی بود در حد ذات بفضایل نفسانی آراسته و بسخنان اهل الله و فقرا میل عظیم داشته صوفی و شوموحد روش و نیکو رای بوده و طبع نظم داشته اشعار محققانه و بیان موحدانه ازو سر زده اکثر اشعارش بزبان کردیست بلکه در آن فن دیوانی دارد در حسن آداب و اسلوب معاشرت و طرز مملکت داری و حید زمان خود بوده چون بیست و پنج سال حکومت نمود

بهر تقدیر همزه برای کثرت استعمال عوام افتاده بزرقی مشهور شده
واز وفور تقوی و ورع شیخ حسن جمع کثیر از اعبان ولایت ماردین
مرید و معتقد او کشته پادشاه عصر ازو متوهم کشته او را در قلعه ماردین
محبوس گردانید و بعد از چند روز کشف و کرامات از شیخ بظهور آمده
جزیه درویشانه پادشاه را مرید و مخلص ساخته شیخ را از قید اطلاق
داده و زبان استکانت باعث ازار کشاده شرایط تعظیم و تکریم بجا آورده دختر
خود را بعقد نکاح او در آورده از بیجهت مردمان آن دیار را اعتقاد زائد
الوصف بشیخ حسن ازرقی پیدا کشته بعد از فوت پادشاه قائم مقام او شاه
اولاد خود را بامارت اطرائی و جوانب فرستاد و هر يك ناحیه از نواحی
ولایت منصرف کشته حاکم آنجا شدند شعبه اول در ذکر امراء
درزینی شخصی که از اولاد شیخ حسن زرقی بدرزنی در آمده هاییل
نام داشته و نام پسرش قابل و درزنی قلعه بوده که در میانه کلیسای عظیم
داشته در محل که آن قلعه در دست کفار فجار بوده آنرا دبرزیر
مخوانده اند آخر که هاییل و قابل آنجا را مستخلص گردانیده بقبضه
نصرف در آوردند از کثرت استعمال درزینی شاه و آنچه از امراء ایشان
تحقیق کشته نوشته میشود امیر حمزه بن امیر خلیل بن امیر غازی مدتی
بوجه نشان شاه اسمعیل صفوی امارت درزینی بمیر حمزه متعلق بود
بعد از وفات او پسرش محمد بیک بانفاق امرا و حکام کردستان اطاعت
درگاه فلک اشتباه سلطان سلیم خان نموده بعنایت عالم آرای خسروانی

بالفعل زینل بیک ولد سلیمان بیک از دیوان پادشاهی بطریق زعامت قلعه شیبستان ومضافات بدو ارزانی کشته متصرف است وبعضی اوقات میر حسن بن ملک سلیمان از بنی عمان او امارت کفرا نموده چنانچه در قضیه قتل ابدال بیک مذکور شد ونفس الامر زینل بیک جوانیست بصفه رشد ورشاد موصوف زعامت خود را بنام پسرش کرده سنجاع اعاکیس را از دیوان سلطان محمد خان بنام خود کرده ومیر ابدال نام برادری دارد شعبه دویم در ذکر ایرون بالفعل میر ملک بن میر حسن از اولاد میر شمس الدین بن میر حسن است که قلعه ایرون را بدرش در هنگام قسمت ولایت موروثی بمیر شمس الدین ارزانی داشته بود بطریق زعامت متصرفست واو جوانیست در مابین کردستان بسبت شجاعت وسخاوت معروف وبصفت فرط دینداری ومسلمانی موصوف

فصل هفتم در ذکر امراء زرقی وآن مشتمل بر چهار شعبه است بر ضمیر فیض پذیر سخنوران بلاغت فرجام وخاطر مهر مائر مورخان فصاحت انجام صورت این قصه در حجاب ظلام نماند که نسب امراء زرقی باعراب شام می پیوندد شیخ حسن بن سید عبد الرحمن نام شخصی بحسب تمذیر از آن دیار فیض اثر جلای وطن کرده بولایت ماردین آمده در آنجا بعبادت وریاضت مشغول کشته ودایم بلباس کبود ملبس بوده بدان واسطه بین الناس بشیخ ازرقی اشتهار داشت ومجتمبل که چون اعراب ازرق کبود چشم را میخوانند شیخ بدان صفت موصوف بوده باشد

وزیر معروض پایهٔ سریر اعلیٰ نموده امارت و حکومت کفرا بعنوانی که
ببرادرش محمود بیک داده بودند بدو عنایت شد و زینل بیک دوستکام
و مقصد رام بوطن مآلوف و مسکن معروف عودت کرده بر جای آبا
و اجداد خود متمکن شد بارعایا و برابا بطریق رفق و مدارا سلوک کرده
با حکام و امراء اطراف و جوانب خود بر وجه احسن معاش کرده همواره
خوان احسان کسترده علما و فضلا را رعایت کرده فقرا و ضعفا را حمایت
نموده از خود بتقصیر راضی نمیشد چون قریب سی سال بدین وتیره
در حکومت و کامرانی گذرانید رعیت و سپاهی را بخلق و لطف نسلی
ساخت و در بزرگی بخواندن و نوشتن هوس کرده بجد و سعی بهره ور شد
آخر بمرض صعب گرفتار گشته مدت شش ماه زحمت بسیار کشید
و در اواخر شهر ذی الحجة الحرام سنه خمس و الف بعزم دارالقرار ازین
سرای دودر بعالم جاودانی خرامید ابدال بیک و ملک خلیل و میر محمود
و میر محمد و میر سلیمان پنج پسر پاکیزه سیر داشت ابدال بیک بن
زینل بیک و او جوانیست بصفهٔ جمال پیراسته و بحسن سیرت آراسته
بعد از فوت پدر بموجب وصیت او و نشان مکرمت عنوان سلطان
محمد خان بحکومت و دارایی شیروان مبادرت نموده بالفعل حاکم باستقلال
آنجاست امید که متمتع و برخوردار بوده باشد شعبهٔ اول در ذکر
امراء گرنی از اولاد و نیاپیر و اتباع میر محمد کور ولد میر حسن که
بدر ولایت موروثی را در میانهٔ اولاد تقسیم کرد قلعهٔ شبستانرا باو داده بود

ومعاشرت ومخالطت جوانان کل اندام اوقات گذرانیده يك لحظه بلکه يك
 لمحہ چون لاله و نرکس قدح از دست نمیکذاشت و بکنم در موسم بهار ودی
 بی غلغل صراحی می ویی ناله صدای نای ویی نمیبود نظم برو بکجرعه
 می هرنک آزر * کرامی نر زخون صد برادر * بیخشد کشوری بر بانک
 رودی * زمکی دوست نر دارد سرودی * چون سه سال برین منوال
 از ایام حکومتش مرور کرد بکشب اورا در بستر خواب پهلو از زخم دشنه
 شکافته دیدند و ولایت کفرا بطریق سنجاق بمیر حسن کرنی که از اولاد
 میر محمد کور بود از دیوان سلطان سلیم خان عنایت کشت ومدت
 چند سال آن ولایت در بد تصرف او بود زینل بیگ بن ابدال بیگ
 بنوعی که سابقا مذکور شد چون برادرش را در بستر خواب مرده یافتند
 ونسبت قتل اورا بکسی نتوانستند کرد وقاتل معلوم نشد برادران
 در صغر سن ماندند وچند سال میر حسن حاکم شیروان شد و چون
 زینل بیگ پسن تمیز وتشخیص رسید باراده طلب امارت کفرا روانه
 آستانه پادشاهی کردید اتفاقا در آن اثنا سنان پاشای وزیر سیم وعلی
 پاشای قبودان بعزم تسخیر قلعه عقلبند با کشتی وقدرغه بسیار ولشکر
 وذخیره بیشمار مامور کشته روانه آنصوب بودند وزینل بیگ نیز با بعضی
 امراء معزول اکراد قرار دادند که همراه وزیر مزبور در سفر دریا
 باعسکر نصرت مائر شوند وهنگام مراجعت که فتح قلعه عقلبند شک مقضی
 المرام عودت میسر شد حقیقت احوال زینل بیگ بوسیله سنان پاشای

پاشای میرمیران وان حاصل کردانید آوردند که ابدال بیگ را در دیوان
وان حاضر کرده نفتیش قضایای خیزان نمایند چون اهالی طرفین حاضر
گشتند تعدی وعدوان که از ابدال بیگ و مردم شیروان بر اهالی
واعیان خیزان شده بود در دیوان وان ثبوت رسیده میرمیران وان
همان لحظه او را در قلعه مجوس کردانیده حقیقت حال را معروض پایه
سریر خلافت مصیر نموده فرمان قضا جریان بقتل او نافذ گشته او را
مسب الحکم در وان بقتل رسانیدند و حکومت کفرا را دو حصه کرده نصفی را
بصاروخان حزوی و نصف دیگر را بحسن بیگ کرنی عنایت فرمودند
واز ابدال بیگ محمود بیگ وزینل بیگ و میر شاه محمد و حاجی و میر محمد
وذو الفقار شش پسر خورد سال ماند محمود بیگ بن ابدال بیگ بعد از
قتل پدرش چند سال کفرا در تصرف مردم بیگانه ماند و چون محمود
بیگ بعد رشد رسید برای عرض حاجات و استدعای اوجاق موروثی
منوجه آستانه اقبال آشیانه سلطان سلیم خان کشته سلطان دوست نواز
دشمن کداز از مرحمت بیغایت و عنایت بلا نهایت شهریاری ولایت
کفرا را بدستوری که در تصرف آبا و اجدادش بوده بدو ارزانی داشت
و او برلیغ بدیع التبلیغ پادشاهی گرفته مقضی المرام بولایت اصلی عودت
کرده بر سریر حکومت و مسند امارت متمکن شد و ابواب عدل و احسان
بر رخ پیر و جوان متوطنه و سکنه شیروان گشوده عشیرت و رعایا و یرایای
آن دیار را بانعام عام خشنود کردانید اما علی اللوام بشرب مدام

تاب و توانایی نمانده مع ذلك مسجوع محمد بيك شد كه امارت كفرا از ديوان سلجوقي بپرادش ابدال بيك ارزاني كشته بناء على هذا ياس تمام محمد بيك را روى داده قلعه را تسليم كاشتگان شاه طهاسب اعنى معصوم بيك صفوى امير ديوان نمود وجهت عرض احوال متوجه آستانه سلجوقي شدند مفسدان در غيبت عرض كردند كه ذخيره و آزوقه قلعه باركبرى در كمال فراوانى بوده محمد بيك از غايت نامردى قلعه تسليم قزلباش نمود بنا برين فرمان قهرمان زمان بصلب و سياست آن ناتوان نافذ كشته موكلان عقوبت شهر بند وجودش را از محافظت سلطان روع خالى كرد انبندند ابدال بيك بن مير شاه محمد بعد از قتل برادرش محمد بيك در كفرا حاكم مستقل شده چون سيزده سال از ايام حكومتش منقضى كشت نزاع و خصومت در ميانه مير محمد و ملك خليل و برادران و حاكمان خيزان افتاده ملك خليل امداد و معاونت از ابدال بيك طلب نموده از آنجا كه نعصب و غيرت كرد بنست عشاير واقولم شبروى را جمع نموده بر سر خيزان آمد باتفاق ملك خليل شروع در محاصره قلعه خيزان کرده مير محمد باتفاق عشيرت نميران بضبط قلعه خيزان قيام نموده بعزم مقاتله و مجادله بيرون آمده در برابر ايشان صف آرا كشتند بعد از مقاتله بسيار موازى صد نفر از مردم خيزان بقتل آمده فرا و مزارع كه در سر راه بود ببياد نهب و غارت رفت و مردم خيزان بربم داد خواهى روى تظلم باستان سلطان سلجوقي خان آورده حكم هميون بنام اسكندر

یافته محمد بیک و ابدال بیک و علی بیک و عز الدین بیک چهار پسر داشت خود را برضا و رغبت از امارت خلع کردانید پسر بزرگ خود محمد بیک را ولی عهد خود ساخته ده سال دیگر معزولا کنج انزوا اختیار کرده آخر باجل موعود عالم فانی را پدرود کرده محمد بیک بن میر شاه محمد بموجب وصیت پدر بامر حکومت کفرا مع مضافات اشتغال نمود چون مدت سی سال از ایام امارت او مرور کرد برادرش ابدال بیک باراده منازعت برخاسته طالب حکومت کفرا شد و محمد بیک علی رغم برادر که من بعد از دیوان خاقان سلیمان مکان تفویض ایالت کفرا بدو نشود مدت یکسال علی الاتصال بحفظ و حراست قلعه بارگیری که در سرحد قزلباش واقع شده قیام نماید بنابراین محافظه قلعه را در عهده او کرده روانه آنجا شد اتفاقاً در آن حین شاه طهباسب بعزم تسخیر قلعه عدلجواز و ارجیش و اخلاط و بارگیری آمده در قلب شنا که از کثرت برف و وفرت سرما زمین چون اسفندیار رویین تن جوشن یخ در بر کرده بود و جبال پوستین قائم بر دوش گرفته مرغ را در هوا مجال طیران و ماهی را در آب امکان سیران نبود نظم بجای آب باید سنگ خوردن * که آب بسته چون سنگ رخام است * زره بر قامت خنجر گزاران * ز بهر صید مرغ روح دام است * اولاً بر سر قلعه بارگیری چون بلای آسانی فرود آمده شروع در محاصره کرد چون ایام محاصره سه ماه امتداد یافت کار بر محصوران مضیق گردید و ذخیره و آذوقه روی در انحطاط نهاده مردمانرا از بی قوتی

او بحصه خود قناعت کرده متعرض احوال بیکدیگر نشوند چنانچه قلعه شهبستانرا با توابع بمیر محمد کور وقلعه کفرا مع ملحقات بمیرزا وقلعه ابرون با مضافات بمیر شمس الدین وقلعه آویل با توابع بمیر مجد الدین مقرر فرمود ومیر شاه محمد را قائم مقام خود نمود میر شاه محمد بن میر حسن بعد از فوت پدر بحکومت کفرا اشتغال نمود اتفاقا در آن اثنا میر مجد الدین برادر خوردش هم فوت کرده چون اولاد ذکور نداشت قلعه آویل را نیز ضمیمه کفرا نمود ودر حکومت استقلال تمام یافت بعد از وفات ازو میر محمد ومیر ابدال ومیر علی ومیر عز الدین نام چهار پسر ماند ابدال بجای پدر نشست امیر ابدال بن میر شاه محمد بعد از وفات پدر بر مسند امارت نشسته چون چند سال از زمان امارتش منبادی شد بقیه حیات بمقتضی اجل سپرد وولد ارشدش امیر شاه محمد بن میر ابدال والی ولایت پند شد در زمان حکومت او شاه اسمعیل اراده تسخیر کردستان کرده امرا وحکام اکراد چون از روی اتحاد با یکدیگر اطاعت شاه مزبور نموده بخدمت او رفتند چنانچه سابقا چند دفعه بآن اشاره رفته امراء اکراد را بغیر از میر شاه محمد وعلی بیگ صاصونی جمله را بقید حبس در آورد ومیر شاه محمد چون خود را بلباس قزلباشان ملبس ساخت در مجلس خاص ویزم اختصاص شاهی مخصوص کشته خود را از ملازمت ایشان منہک نمیداشت ولایت کفرا بطریق ملکیت بدو عنایت وارزانی داشت مدتی ایام حکومت او امتداد یافت از عمر تمتع وبرخورداوری

چیزی بدو لازم نیامد و حالیا که تاریخ محری در سنه خمس والفسث در قید حیانتست و همچنان معزول در مالک محروسه سلطانی اوقات میکذراند امید که عاقبتش بخیر و خوبی مبدل گردد چرا که جوانیست بهمه حیثیت آراسنه و بزیور قابلیت پیراسته فصل ششم در ذکر امرای شیروان و آن مشتمل بر حکومتی و دو زعامتست بلیل نغمه سرای گلستان امارت و طوطی قصه پرداز شکرستان حکومت از انساب امرای شیروان چنین روایت میکنند که آبا واجداد ایشان در اوایل در سلك وزراء سلاطین آل ایوب مختلط بوده اند و چون دست قضا بساط حکومت آن طبقه را از سلطنت مصر و شام در شهر سنه اثنی وستین و ستمایه در نوردید بانفاق یکی از اولاد ایشان که جد ملکان حسنکیف بوده باشد باین دیار آمده اند و بروایتی نسب ایشان بملوک شیروان میرسد بهر تقدیر عز الدین و بدر الدین و عماد الدین سه برادر بوده اند که بولایت کفرا آمده در آنجا ساکن گشته آخر بحسن اهتمام سلاطین ماضی حکومت آن دیار بایشان انتقال یافت اول کسی که از ایشان در کفرا بامر امارت مبادرت نمود و در افواه و السنه مشهور است میر حسن بن ابراهیم است و او پنج پسر داشته امیر محمد کور و میر شاه محمد و میرزا و میر شمس الدین و میر مجد الدین چون مدت حکومت میر حسن بنهایت انجامید ولایت مروئی خود را در میانه فرزندان قسمت کرده وصیت نامه موکد بلغنت نامه نوشته در میانه فرزندان گذاشت که هرکس بعد از فوت

استدعای او را بمسامع عز و جلال رسانیدند جمله مدعیات او بجز اجابت مقرون کشته در شهور سنه احدی و الف نشان مرحمت عنوان پادشاهی درین مواد شرف نفاذ یافته موسوم بحسین پاشا کشت و چون قبل از این از اعیان طرابلس قمیزه نام شخصی از اولاد اعراب آنجا با بعضی شروط التزام طرابلس و آن ولایت را در عهده گرفته بود و خود را از جمله منسوبان قدوة المحققین و عمدة المدققین مولانا سعد الملة والدین خواجه افندی میدانست و علاقه کثیره بخواجه مزبور داشت حتی ده هزار فلوری زر سرخ از مومی الیه بر سیل قرض گرفته بود از استماع اخبار حسین پاشا سراسیمه کشته روانه آستانه شد و ده هزار فلوری سرخ دین خواجه افندی را همراه آورده حسین پاشا نیز مقارن این حال مرخص کشته روانه طرابلس شد قمیزه در راه ناپدید کشت و بعد از چند روز جسد او را باجمعی از همراهان اش در میان کاروان سرای خرابه یافته نسبت قتل او و رفیقانش را بحسین پاشا و مردمانش کردند بنا برین خواجه افندی با وجود محبتی که باو داشت بحسین پاشا در مقام کم التفاتی در آمده او را از حکومت طرابلس معزول کردند و حسن آغای قپوچی باشی المشهور بپیشچی حسن آغا را تعیین کردند که او را در قلعه حلب محبوس گردانیده تفتیش خون قمیزه و رفقای او کرده در تحصیل بیت المال که در عهده ایشان بود اقدام نماید حسن آغا حسب فرمان قضا جریان حسین پاشا را در قلعه حلب مقید گردانید در امر خون قمیزه حسب الشرع

حکومت کلیس بخود مقرر فرمود وحبیب بیك چند سال دیگر معزولا
پربشان و سرکردان می کشت آخر اجابت حق را لبیک گفته روی در عالم
عقبی آورد و قطع خصومت برادران بغیر از تیغ بیدریغ اجل بچیزی
ذکر تعلق نکرفت بیت کردیم دو حصه تا بر آساید خلق * من روی زمین
کرفتم او زیر زمین * حسین بیك بن جان فولاد بیك چون منظور نظر
کیبا اثر سلطان سلیمان خان غازی کشته بود و مطهر دعای خیر پدر
شده با وجود آنکه پسر پنجم بود بعد از فوت برادرش جعفر بیك والی
ولایت موروثی شد و چند دفعه حبیب بیك برادرش چنانچه قبل ازین
مذکور شده تهمت قتل برادرش جعفر بدو نسبت کرد و موازی شصت هزار
فلوری تفتیش او را در عهده گرفته بمعاونت سنان پاشای وزیر چند سال
حکومت کلیس را از ید تصرف او بیرون آورد عاقبت کاری نساخته
ایالت موروثی بر او قرار گرفت نظم هر کرا کوشش از برای خداست *
همه کارش زبزد آید راست * کارها جز خدای نکشاید * بخدا کر زبند
هیچ آید * الفصه حسین بیك چند سال بلا مشارکت و ممانعت بحکومت
و دارایی کلیس مبادرت نمود آخر آرزوی بیکلربیکی کری سلسله عثمانی
در سر او افتاده مبلغ خطیر بواسطه میرمیران شدن طرابلوس شام
در خواص آنجا زیاده کرده در عهده گرفته التزام نمود که حکومت کلیس
نیز الحاق طرابلوس بوده باشد هرگاه معزول باشد کلیس همچنان در ید
تصرف او بوده تغییر نشود و شروط چند نیز بر آن اضافه کرد چون

روانه آستانه سلطان مراد خان کشته موازی پنج هزار فلوری بطریق هدایا و پیشکش بشیخ پادشاه که در آن حین پادشاه عالم پناه را اعتقاد و اخلاص بسیار بر آن شیخ جاهل بود برده استدعای حکومت کلیس نمود که از پادشاه و وزیر التماس نماید حسب الالتماس شیخ که اعتبار تمام و تصرف ما لا کلام بود سنجاق سلمیه را بحیب بیک عنایت فرمودند حیب بیک بدان سنجاق قابل نشد طالب اوجاق موروثی کشت اگرچه اراده شیخ موافق شریعت عزا و مطابق احکام بیضا نبود بواسطه ابرام و مبالغه و الحاح شیخ حکومت کلیس بحیب بیک و سنجاق سلمیه بحسین بیک مقرر شد و در تاریخی که مصطفی پاشای سردار تعبیر قلعه قارص مینمود حیب بیک در آن سفر تقصیر و تهاون ورزیده در آخر سفر با معدودی چند بخدمت سردار آمده سردار از او رنجیده تکرار تفویض حکومت کلیس بحسین بیک نموده سنجاق سلمیه بحیب بیک ارزانی داشت حیب بیک باز راضی نشده متوجه آستانه پادشاهی شد اتفاقا در آن حین مصطفی پاشا از سرداری معزول کشته سنان پاشا بامر سرداری مامور شده بود و نفس الامر چون حیب بیک شخص حرائی و مرد لفافی بود در خدمت سردار آنقدر حرف کذافی گفت که سنان پاشا فریفته و شیفته او شده تصور کرد که نصف ولایت اعجام در دست او مفتوح خواهد شد بنابراین حکومت کلیس بدو مقرر داشت چون سه سال بامر حکومت آنجا قیام نمود سنان پاشا از سرداری و وزارت اعظمی رفع شد حسین بیک

در عقب لشکر قیامت اثر عازم دیار بکر شد چون بقراه طاق محل رسید از اسب افتاده جان بجهان آفرین تسلیم کرد حبیب بیک بن جان فولاد بیک بعد از فوت پدر اهانت و حقارت بسیار از جانب حسین بیک و برادران بدو عاید شده از حسین بیک و برادرانش ملاحظه نکرده در مقام انتقام در آمده روانه کلبس شد بعضی اموال و اسباب پدر را منصرف گشته محبوسان که مدت‌ها در حبس پدرش بودند و در ذمت هر یک از ایشان حقوق مسلمانان بود از قید اطلاق کرده بدیوان پادشاهی فرستاد و شکایت بی نهایت از برادران بیروت کرده استحقاق خود را معروض پایه سربر اعلی کردانیده مشیر مخم نظام امور العالم محمد پاشای وزیر اعظم با او در مقام عداوت و خصومت در آمده گفت که پدر در زمان حیات خود حبیب بیک را از منصب و میراث محروم کردانید و او را استعداد حکومت نیست اما برای رفع نزاع سنجاق نابلس شام را بدو ارزانی فرموده حبیب بیک بدان راضی نکشته طالب سنجاق بالیس حلب که در تصرف برادرش حسین بیک بود شد و از عنایت بیفایت سلطانی آن سنجاق بدو ارزانی گشته چون حسین بیک برین مقدمه واقف شد تکرار کس باستانه فرستاده و سنجاق مزبور را جهت خود مقرر کردانیده او را معزول ساخت درین اثنا خبر فوت برادرش جعفر بیک و تفویض ایالت کلبس از جانب مصطفی پاشای سردار بحسین بیک مقرر شد چون این خبر مسوع حبیب بیک شد فی الفور بر سبیل استعجال

او متنفر گشته سلب نسب اولاد نمود و در تربیت پسر پنجم خود حسین بیک کوشید چون آثار رشد و سداد و علامت قابلیت و استعداد در جبهه احوال و ناصیه آمالش هویدا بود خواست که اورا ولی عهد خود سازد اتفاقاً در آن اوان سلطان سلیمان خان عازم سفر سکتوار شده جان فولاد بیک بواسطه ضعف و سستی تاب و تحمل سفر و سواری نداشت حسین بیک را قائم مقام خود نموده در رکاب نصرت انتساب سلطان شهید غازی روانه سکتوار نمود و ازو در آن سفر خدمات پسندیده بمنصه ظهور آمده منظور نظر کیمیا اثر پادشاهی گشته بوعده سنجاق اورا مستظهر گردانید و در شهر سنه اثنی و سبعین و تسعمایه که ربای نصرت شعار از آن سفر معاودت نمود علامت و داع عالم فانی از غایت ضعف و ناتوانی بر و جنات زندگانی جان فولاد ظاهر گشته جعفر بیک نام پسر خود را ولی عهد گردانید و ضبط اموال و املاک و اوقافی و اولاد را در قبضه اقتدار حسین بیک نهاده وصیت کرد که من بعد حبیب بیک نام پسر من از حکومت و اموال من بی نصیب بوده باشد و باین مضمون وصیت نامه نوشته بمر قضات و سادات و اعالی آن دیار رسانید در کیسه مهمور در نزد کوتوال قلعه حلب گذاشت و بعد از آن جان عزیز بقابضان ارواح سپرد جعفر بیک بن جان فولاد بیک بموجب وصیت نامه پدر بفرمان مکرمت عنوان سلطان مراد خان حاکم کلیس شده بعد از چهار سال در هنگامی که مصطفی پاشا له له سردار متوجه تسخیر شیروان شده جعفر بیک

دزدی بسراپرده عظم و کرباس سلطنت در آمل شمشیر مرصع از خلوتخانه خاص همایون بیرون برد بهیچى که اصلا و قطعا مستحفظان و خدام ارکان واقف نکردیدند و چون صیاح این احوال شایع گشت بسمع رستم پاشای وزیر اعظم رسید بنابراین تقار خاطر که بجان فولاد بیك داشت بعرض شهریار دادگر رسانید که این فعل شنيع از کردان تابع جان فولاد صادر گشته و سواى ایشان هیچ احدى مرتکب این امر خطير نمیتواند شد بنابراین نایره غضب پادشاهی اشغال یافته دود بیداد از کانون دماغ جان فولاد بر آورد درین اثنا جان فولاد پنج روز مهلت خواست که اگر دزدان را پیدا نکند بهر عقوبت که پادشاه اشاره فرماید سزاوار باشد روز چهارم دزدان را با شمشیر مرصع سلطانی در دیوان سلیمانی حاضر گردانید و بعد از آنکه دزدان بیاسا رسیدند جان فولاد بیك بمرحمت پدیدرغ پادشاهانه و نوازشات خسروانه بین الاقران ممتاز و سرافراز کردند و پایه اعتبارش باعلاى علیین رسید و مدت عمرش از نود متجاوز گشته بعد از مدتی رسید کوبند هفتاد نفر از اولاد ذکور داشت که اکثر ایشان بعد بلوغ و سن تمیز رسیده در گذشتند از آنجمله حبیب بیك و عمر بیك و احمد و عبد الله و حسین بیك و جعفر و غضنفر و زینل و جبر و خضر ده پسر بعد از وفاتش در قید حیات بودند اما حبیب بیك که پسر بزرگش بود در اوآن جوانی و عنفوان کلمرانی بواسطه افعال جاهلان و اوضاع یخردان که مقتضای طبیعت جوانان است و خلاف قیاس پیران پدر از اوضاع

از اولاد حاکمان حصنکیف بود نمودند و چون زمام مهام سلطنت بکف کفایت سلطان سلیمان خان در آمد جان فولاد بیکر را از سرای غامره بیرون آورده در سلك متفرقه‌کان درگاه عرش اشتباه متخرط کردانیده در غزای بلغراد وقع ردوس و سفر بغداد در رکاب نصرت انتساب سلطانی بوده ازو بالدفعات آثار مردانگی بظهور آمده منظور نظر کیما اثر خاقانی شده استدعای حکومت آبا و اجداد خود نمود سلطان سلیمان مکان بواسطه آنکه از رفتن او میانهٔ اکراد دیونهاد فتنه و فساد پیدا نشود سنجاق دگر از توابع حلب بدو ارزانی داشته جان فولاد بیک ازو آبا نمود در آن مین امارت بحسین خان پاشای خادم مفوض شده در باب تفحص احوال اکراد و تفویض ایالت کلیس و حکومت ارثی ایشان بجان فولاد بیک حکم همایون بنام پاشای مزبور عز اصدار یافت که حسین پاشا نیز عرض کرد که مادام که حکومت اکراد بجان فولاد بیک تفویض نشود کسی بضبط و صیانت آن طایفه پرفتنه و فساد قادر نیست و اهالی و سکنه و سایر مترددین حلب و بلاد عرب از شر ایشان ایمن نمی مانند بنابراین سلطان سلیمان خان جان فولاد بیک را بعواطف خسروانه و عوارف پادشاهانه مخصوص کردانیده ایالت کلیس را مع مباحقات بدو ارزانی داشت و او نیز از آستانه مقضی المرام متوجه کلیس کشته بنوعی در ضبط و ربط اکراد قیام و اقدام نمود که فوقش منصور نبود منقولست که در تاریخی که سلطان سلیمان مکان بعزم تسخیر ایران متوجه قشلاق حلب شد در آنجا

دزدی بسراپرده عظم و کرباس سلطنت در آمدگ شمشیر مرصع از خلوتخانه
خاص همایون بیرون برد بهنجی که اصلا و قطعا مستحفظان و خدام ارکان
واقف نکر دیدند و چون صیاح این احوال شایع گشت بسمع رستم پاشای
وزیر اعظم رسید بنا بر تقار خاطر که بجان فولاد بیک داشت بعرض
شهربار دادگر رسانید که این فعل شنیع از کردان تابع جان فولاد
صادر گشته و سوای ایشان هیچ احدی مرتکب این امر خطیر نمیتواند
شد بنا برین نایره غضب پادشاهی اشغال یافته دود بیداد از کانون
دماغ جان فولاد بر آورد درین اثنا جان فولاد پنج روز مهلت خواست
که اگر دزدان را پیدا نکند بهر عقوبت که پادشاه اشاره فرماید سزاوار
باشد روز چهارم دزدان را باشمشیر مرصع سلطانی در دیوان سبانی
حاضر گردانید و بعد از آنکه دزدان بیاسا رسیدند جان فولاد بیک برحمت
بیدریغ پادشاهانه و نوازشات خسروانه بین الاقران ممتاز و سرافراز کردند
و پایه اعتبارش باعلای علیین رسید و مدت عمرش از نود متجاوز گشته
بحدود صد رسید کوبند هفتاد نفر از اولاد ذکور داشت که اکثر ایشان
بعد بلوغ و سن تمیز رسیده در گذشتند از آنجمله حبیب بیک و عمر بیک
واحد و عبد الله و حسین بیک و جعفر و غضنفر و زینل و حیدر و خضر ده پسر
بعد از وفاتش در قید حیات بودند اما حبیب بیک که پسر بزرگش بود
در اوان جوانی و عنفوان کلمرانی بواسطه افعال جاهلان و اوضاع بیخردان
که مقتضای طبیعت جوانان است و خلای قیاس پیران پدر از اوضاع

از اولاد حاکمان حنکیف بود نمودند و چون زمام مهم سلطنت بکف کفایت سلطان سلیمان خان در آمد جان فولاد بیک را از سرای غامره بیرون آورده در سلك متفرقه کان درگاه عرش اشتباه منخرط گردانیده در غزای بلغراد وقع ردوس و سفر بغداد در رکاب نصرت انتساب سلطانی بوده ازو بالذفات آثار مردانگی بظهور آمده منظور نظر کبیا اثر خاقانی شده استدعای حکومت آبا واجداد خود نمود سلطان سلیمان مکان بواسطه آنکه از رفتن او میانه اکراد دیونهاد فتنه و فساد پیدا نشود سنجاق ذکر از توابع حلب بدو ارزانی داشته جان فولاد بیک ازو ابا نمود در آن حین امارت بحسین خان پاشای خادم مفوض شده در باب تفحص احوال اکراد و تفویض ایالت کلیس و حکومت ارثی ایشان بجان فولاد بیک حکم همایون بنام پاشای مزبور عز اصدار یافت که حسین پاشا نیز عرض کرد که مادام که حکومت اکراد بجان فولاد بیک تفویض نشود کسی بضبط و صیانت آن طایفه پر فتنه و فساد قادر نیست و اهالی و سکنه و سایر مترددین حلب و بلاد عرب از شر ایشان ایمن نمی مانند بنابراین سلطان سلیمان خان جان فولاد بیک را بعواطف خسروانه و عواری پادشاهانه مخصوص گردانید ایالت کلیس را مع ملحقات بدو ارزانی داشت و او نیز از آستانه مقضی المرام متوجه کلیس کشته بنوعی در ضبط و ربط اکراد قیام و اقدام نمود که فوئش منصور نبود منقولست که در تاریخی که سلطان سلیمان مکان بعزم نستخیر ایران متوجه قشلاق حلب شد در آنجا

قاسم بیک با اتفاق خیری بیک چرکس بقدم اطاعت پیش آمده بعز بساط بوس سلطانی فایز شد بعد از فتح مصر وشام و حلب قاسم بیک همراه جان فولاد نام پسر خود (که) در سن دوازده سالگی بود در رکاب ظفر انتساب سلطانی متوجه استنبول شد و شیخ عز الدین یزیدی بخدمت قراجه پاشای میرمیران حلب مبادرت نموده باغواوی بعضی مفسدان پاشای مزبور را بسخنان غرض آمیز فریفته گردانیده خیانت وعصیان قاسم بیک را بعرض ملازمان پایه سربر خلافت مصیر رسانید و بثابه در آن وادی مبالغه نمود که اگر مرتبه دیگر قاسم بیک رخصت انصرای یافته بحلب عودت فرماید باعث فساد کلی خواهد شد چون بدلائل قوی دفع قاسم بیک را خاطر نشان جناب سلطانی نمودند فرمان قضا جریان بقتل او نافذ کشته فی الفور موکلان عقوبت او را بقتل آوردند وجان فولاد نام پسرش را بسرای عامره برده در سلك غلامان خزینه جا داده بتربیت ومحافظت او اقدام کردند وامارت اکراد باستدعای قراجه پاشا از دیوان سلطان سلیم خان بشیخ عز الدین مفوض کردند جان فولاد بیک بن قاسم بیک بن احمد بیک بعد از قتل پدر او را در سرای عامره سلطان سلیم خان محافظت کرده امارت اکراد بشیخ عز الدین مفوض نمودند چون شیخ عز الدین وفات یافت از اولاد واقربای او کس نماند که از عهد حکومت بیرون تواند آمد بنابر آن خواص او را داخل خواص همایون که در انطاکیه بوده کرده حکومت اکراد را در عهد ملک محمد بیک که

عرب بیک متصدی امر حکومت پدر شد چون او نیز پدر بقا رحلت فرمود خلف صدق او امیر جمال قدم بر مسند پدر نهاد و بعد از امیر جمال پسرش احمد بیک قائم مقام او شد در زمان حکومت فراش قضا بساط حکومت آل ایوب را در نوردید دولت آن طبقه بغلامان چراکسه انتقال یافت و احمد بیک اطاعت چراکسه نکرده چون مدتی از ایام حکومت او منبادی شد عالم فانی را وداع کرده ازو حبیب بیک وقاسم بیک نام دو پسر ماند حبیب بیک بجای پدر حاکم اکراد شد سلاطین چراکسه او را باستمالت بخدمت خود دعوت کرده در حلب بقتل آوردند وقاسم بیک بحسب ارت و بزور بازو جانشین برادر کشته اکراد را بحوزه ضبط و حبس تصرف در آورد و از جانب سلاطین چراکسه حکومت اکراد بشیخ عز الدین نام شخصی از اولاد شیخان یزیدی مفوض گشت و بعضی از کرده رده یزیدی تابع او شدند و شهریار بیک رمضانلورا سردار کرده و بعضی متجنده حلب را همراه او نموده بدفع قاسم بیک فرستادند قاسم بیک نیز باعشایر و قبایل خود در جبل صهیون متحصن گشته و سلطان غوری همشیره زاده خود را با گروه انبوه از متجنده حلب همراه شیخ عز الدین نموده از طرف دیگر بر سر قاسم بیک فرستاده در مبانۀ ایشان چند مرتبه مقابله و مقاتله صعب روی داده هر دفعه شکست بر لشکر چراکسه افتاده در تاریخی که سلطان سلیم خان بعزم تسخیر عربستان ولایت مصر و شام بدفع چراکسه عنان عزیمت بانصوب معطوف گردانیده

که از نسل شمس الدین اند و باصطلاح اکراد ایشانرا شو و حکام عمادیه که از نسل بهاء الدین اند ایشانرا بهدین و حکام گلپس که از نسل منتشا اند ایشانرا مند میخوانند بهر تقدیر مند در مبادی حال گروهی از طایفه اکراد بر سر رایت خود مجتمع نموده بجانب مصر و شام رفت و در آنجا ملازمت سلاطین آل ایوب اختیار کرده آن سلاطین معدلت آیین ناحیه قصبر را که قریب بولایت انطاکیه واقع شده جهت ستیاج مند معین کرد که با تابعان خود در آنجا قشلاق نمایند و از اکراد بزیدی جامعی که در آن دیار متوطن بودند بر سر رایت مند جمع کشته روز بروز آثار قابلیت و سداد و علامت شهامت و رشاد او متزاید شد اکرادی که در حوم و گلپس نیز بودند عموماً توجه بجانب او کردند و از سلاطین ابویه عنایت و مرحمت شامل حال و کافل آمال مند کشته او را بامارت اکرادی که در محروسه شام و حلب بود مقتخر و سرافراز گردانیده دست او را در قبض و بسط و رفق و فتنق حکومت انجماعت قوی و مستظهر گردانید او را بپایه جلیل المایه ارچند بین الاقران بمرتبه بلند رسانیده در اوایل بعضی از شیخان بزیدی که در مابین حما و مرعش ساکن بودند بر سریر حکومت اکراد با مند در مقام منازعه و مناقشه در آمده بعضی اوقات (لغاز) جنگ و جدال و بنیاد حرب و قتال کردند آخر مند ایشانرا بقهر و لطف و احسان و عنف مطیع و منقاد خود ساخت عموماً اکراد آن دیار کردن برفه فرمان برداری او نهادند چون مدت حیات مند بسر آمد پسرش

بيك و سلطان ابراهيم بيك بعد از وفات پدر ايوب بيك بموجب وصيت پدر واستحقاق شرعى متصدى امارت آن ولايت شده و حاليا كه تاريخ هجرى در سنه خمس و الفست قريب بيست سال است كه آن ولايت را در يد تصرف دارد و در عقل معاش و سامان و جمعيت و دنيا دارى محسود افرانست مير شرف بن محمد بيك بعد از آنكه برادرش سلطان ابراهيم جانشين پدر شد بدرگاه سلیمان رفته ناحيه اغاكيس را از الكاى برادرش تفريق کرده بموجب نشان سامى مكان سليمانى بطريق سنجاق گرفته متصرف شد چون مدتى چند ناحيه مزبور را ضبط و تصرف کرد از عالم فانى بجهان جاودانى انتقال کرد ازو بهاء الدين بيك و اوركز بيك نام دو پسر ماند چون هر دو خورد سال مانده لياقت ضبط ولايت نداشتند اغاكيس را از ديوان وان بامراء عثمانلو تفويض کردند و اوركز بيك چون بعد بلوغ و سن تميز رسيد بمرض صرع و جنون مبتلا گشته بهاء الدين ترك ديار کرده بهرستان افتاده در بصره و لحسا در سلك غلامان پادشاه منسلک شد فصل پنجم در ذکر حکام گلپس بر ضمائر فطنت ماثر واقفان دودمان هاشمى و خواطر حقيقت مدارى شناسندگان خاندان قريشى محفى و ستير غاندى كه سلسله نسب حکام گلپس بزعم ايشان بيكى از اولاد حضرت عباس رضى الله عنه منتهى ميگردد و ميگويند كه بروايت صحيح باحاكمان حكارى و عماديه بنى عمانند و سخن ايشان درين وادى آنست كه شمس الدين و بهاء الدين و منتشا سه برادر بودند حکام حكارى

مصطفی پاشای سردار ناحیه کارکار بخود مقرر ساخت چون مدت چند سال بحکومت آنجا بسر برده فوت کرد وپسرش حسن بیک قایم مقام او شد در محلی که ابدال بیک هلاک کشت حسن بیک باراده ضبط مکس بامداد سنان پاشای میرمیران وان ناموازی سیصد سوار وپیاده همراه او کرده روانه ساخت و میر احمد باتفاق اقوام وقبایل بدفع حسن بیک از قلعه بیرون آمده مستعد جنگ وجدال شده در مابین ایشان محاربه ومجادله واقع شده حسن بیک در آن معرکه بقتل رسیده میر احمد استقلالاً بحکومت مکس مبادرت نموده حالیا بلا ممانعت بامر حکومت قیام می نماید شعبه سیم در ذکر امراء اسپایرد این طبقه نیز بنوعی که سابقا مذکور شده باحکام خیزان بنی اعمام اند ودر زمانی که امراء کردستان اطاعت درگاه عثمانی نمودند والی اسپایرد محمد بیک بود وچون فوت کردید ازو دو پسر ماند سلطان ابراهیم ومیر شرف سلطان ابراهیم بن محمد بیک بعد از فوت پدر بر سر بر امارت اسپایرد بموجب حکم سلطان سلیم خان غازی متمکن شد ومدنی بامر حکومت مبادرت کرده دو پسر داشت محمد بیک ومسن بیک در هنگامی که قزلباش بر سر قلعه وان آمده بافرهاد پاشای میرمیران بحفاظت وان قیام می نمود در دست قزلباش بقتل رسید ومحمد بیک بعد از وفات پدر قایم مقام او شد محمد بیک بن سلطان ابراهیم چون پدرش فوت کرد بموجب نشان سلطانی والی اسپایرد کشت واو چهار پسر داشت ابوب بیک وخالد بیک ولویس

سلطان سلیمان خان غازی برد و ناحیه و قلعه کلرکار را از ایالت میر احمد
تفریق کرده بطریق سنجاغ بحسن بیگ تعیین نموده درین باب احکام مطاعه
حاصل گردانید که مدة الحیوة بمشارکت برادران بامر حکومت مبادرت نموده
چون مدت سی سال از ایام حکومتشان منقضی شد احمد بیگ فوت کرده
ازو ابدال بیگ و میر عماد الدین نام دو پسر ماند ابدال بیگ بن
امیر احمد بعد از فوت پدرش حسب فرمان قضا جریبان سلطان سلیمان
خان تفویض امارت مکس بدو شد درین اثنا عیش حسن بیگ بجوار
رحمت حق پیوست و ابدال بیگ دختر زینل بیگ حاکم هکاری را بحباله
نکاح در آورده بامداد و معاونت او ناحیه کلرکار را بدستور که در تصرف
آبا و اجداد او بود الحاق سنجاغ مکس کرده درین باب نشان مرحمت
عنوان از سلطان سلیم خان حاصل گردانیده آخر رستم بیگ بن میر حسن
بمعاونت طایفه محمودی ناحیه کلرکار را تکرار تفریق کرده بخود گردانید
در هیئته بنی عمان منازعه و مناقشه بسیار واقع شد و در اوایل سنه
خمس و الف شبی در وقت بین العشائین ابدال بیگ باراده تجدید وضو
بکنار کنکره قلعه آمده پایش از سکر لغزیده مستانه بزیر افتاده جان
بجهان آفرین تسلیم کرد و ازو میر احمد و محمد نام دو پسر ماند میر احمد
بموجب استحقاق بانفاق قبایل و لقولم بجای پدر نشست رستم بیگ بن
حسن بیگ چنانچه مذکور شد علی رغم بنی عمان دختر حسن بیگ
محمودی را خواستگاری نموده بامداد عشیرت محمودی و بحسن التفات

از قرای ولایت خیزان و اکثر اراضی و املاک موروثی خود را فروخته قیمت آنرا باعیان و ارکان آل عشان صرف کرد و هنوز با وجود آنکه مستغرق در بای دین گشته از آن تهمت خلاص نشده و حاجی بیک عم زاده او که از دختر حسن بیک محمودی متولد شده بود بامداد طایفه محمودی چند روز بامیر حسن بواسطه آنکه ناحیه نمبران را بطریق ستاجغ بدو باز گذارند منازعه و مناقشه نمود آخر الامر قرار بدان شد که ناحیه مروانان بطریق وظیفه در وجه معاش او مقرر گشته در ملازمت میر حسن بوده باتفاق در تمشیت مهمات ملکی و مالی جد و جهد نموده فیصل دهند و بالفعل بابکدیکر طریق اتحاد پیدا کرده احوال و اوضاع ولایت خیزان بر (وجه) خوبی گذرانست شعبه دویم در ذکر امراء مکس از رشحات سحاب قلم و مرکات. بنان ستوده رقم سابقا بوضوح پیوست که حکام خیزان و مکس و اسبابرد برادران بوده اند که از ناحیه بلججان بدان ولایت آمده در میان خود ولایت را قسمت نموده و بروایت بعضی نقله بنی عمان بوده اند که آن ولایت را بطریق اشتراك از سلاطین سلاجقه گرفته منصرف شده اند بهر تقدیر اسم اول کسی از امراء مکس که در افواه و السنه مشهور است امیر ابدال است و او دو پسر داشت احد بیک و حسن بیک احد بیک بعد از پدر متقلد قلاده امارت شده بضبط و صیانت آن ولایت قیام نموده و حسن بیک برادرش را زینل بیک حاکم حکاری که ازو نقار خاطر بهم رسانیده بود برداشته همراه خود باستانه

بود اورا بامارت قبول نموده بموجب برات سلطان مراد خان حاکم خیزان شد درین اثنا عمش یوسف بیک بن سلطان احمد باراده حکومت خیزان متوجه آستانه اقبال آشیانه سلطان مراد خان کشته از مرادم بیدریغ پادشاهانه حکومت خیزان بدو مفوض شد و چون از آستانه عودت کرده بخیزان رسید عشایر و قبایل نمیری چندان التفات باحوال او نکرده مایوس بخدمت جعفر پاشای وزیر به تبریز رفته ازو امداد واپستعانت طلب داشت جعفر پاشا نیز تقویت او کرده وکس همراه نموده بضبط خیزان فرستاد این مرتبه باز اهالی ولایت کردن باطاعت و انقیاد او ننهاده چون چند دفعه احوال برین منوال شد مصاحون در مابین افتاده ناحیه نمیران را بطریق سنجاق بدو دادند که متصرف کشته خیزان مع توابع در تصرف میر حسن باشد چون اندک زمان برین وتیره گذشت یوسف بیک بتحریرک مفسدان بلکه بآرزوی جوان مرکی فانع بناحیه نمیران نشاء تکرار طالب ابالت خیزان شد ومیر حسن نیز نابعان خود را جمع نموده بامداد بعضی از احبا و طایفه شیروان بر سر یوسف بیک رفت واو نیز در قریه آژمن اعمال نمیران متحصن کشته مستعد جنگ وجدال شد بعد از محاربه رفقای او متلاشی شده ویوسف بیک در میانه چاه خلا پنهان شد بیدنامی تمام در میانه نجاست کشته کشته قاتل خود را ظاهر نساخت ومیر حسن از رابعه کراهیت این تهمت عذاب بسیار کشیده اخراجات بیشمار اورا دست داد چنانچه چند قطعه مرغوب

ومعاونت مشیر مخم محمد پاشای وزیر اعظم هر دو حصه خیزان را بخود مقرر نمود وقریب بیست ودو سال بلا مشارکت وممانعت بحکومت ودارایی آنجا قیام واقدام فرمود اما در امور حکومت وامارت چندان تقید نداشت وزمام مهم آن ولایت را در قبضه اقتدار ابدال آغا نام شخصی از عشیرت بلیلان نهاده بود وخود از حکومت بنامی ونای قانع کشته چون موفق بنفیق الهی بود اکثر مهمات او موافق تقدیر می آمد ودر سنه احدی وتسعین وتسعمایه بمرض صرع که مدتها بآن مبتلا بود روی بعالم آخرت نهاد وازو حسن بیک نام پسری خورد سال ماند میر محمود بن سلطان احمد بعد از وفات ملک خلیل برادرش بانفاق عشایر وقبایل نمیری بموجب فرمان عالیشان سلطان مرادخان متصدی امارت خیزان شد ونفس الامر در حفظ وحراست ولایت وضبط وصبانت عشیرت ید طولی داشت بنوعی در دارایی آنجا قیام می نمود که فوقش تصور نتوان کرد ودر شهر سنه اثنی وتسعین وتسعمایه که همراه عثمان پاشای وزیر وعساکر نصرت نائیر بفتح وتسخیر تبریز مامور بودند در روزی که سنان پاشای وزیر در سعد آباد تبریز با بعضی از امراء قزلباشیه جنگ وستیز نموده چون ریفانش فرار کردند میر محمود در آن معرکه با اعیان خیزان بعضی شهادت فایز کشت وازو سلطان احمد ومیر محمود نام دو بسر ماند ومیر محمود در صفر سن توجه بجانب آخرت کرد امیر حسن بن ملک خلیل بعد از قتل عیش میر محمود عشایر واقوام نمیری بانفاق باوجود آنکه خورد سال

میر محمد بن سلطان احمد بعد از فوت سلطان احمد مسبب فرمان قضا جریبان سلطان سلیمان خان ولایت خیزان دو حصه کشته نصفی بمیر محمد و نصفی بملک خلیل برادرش مقرر شد و چون مدت یکسال از ایام حکومت میر محمد منتهی شد بمرکب نجات ازین عالم رحلت نمود و ازو سه پسر ماند سلطان مصطفی و داود بیک و زینل بیک و ملک خلیل بعد از فوت برادر ولایت خیزان را بدستور اول یکی کرده از دیوان سلیمانی بنام خود برات کرد اما سلطان مصطفی بامداد و معاونت خال خود بهاء الدین بیک حاکم جزو متوجه آستانه کشته حصه پدر را بخود مقرر کرد انبیه چون مدت شش سال از ایام حکومت او منتهی شد بکروز او را در شکارگاه در میانه چنکل و پیشه مرده و بیجان یافتند و هرچند تفحص کردند سبب قتل و قاتل معلوم نشد و بعد از فوت او حکومت ببرادرش داود بیک انتقال یافت چون یکسال از زمان دولتش مرور کرد بهالم جاودانی خرامید و بعد از وفات داود بیک زینل بیک برادرش بآستانه سلطان سلیم خان رفته هر دو حصه ایالت خیزان را بدستور سابق یکی کرده بخود مقرر کرد و هنوز چاشنی از ساغر حکومت نچشیده بود که کاسه زهر از دست ساقی اجل بناکامی درکشید و در راه استنبول جان بجهان آفرین تسلیم کرد ملک خلیل بن سلطان احمد چنانچه شمه قبل ازین از احوال او مذکور شد و در زمان حیات برادر و برادر زادگان نصف ولایت خیزانرا بعضی اوقات و کاهی تمامی را منصرف بود بعد از فوت برادر زاده کان در زمان سلطان سلیم خان بامداد

آمده ملك نامه همایون در باب ایالت خیزان با بعضی قیود موكد
بلغت نامه گرفت و از آن تاریخ در احکام و فرامین ایشانرا القاب جناب
نوشته اطلاق لفظ حاکم کرده بحاکمان خیزان مشهور شدند اما بشرف خان
با وجود محبت و اتحاد که در مابین سلسله ایشان منعقد بود در هنگامی
که اوله بروم آمد بواسطه بعضی مواد که در احوال شرف خان بعد ازین
مذکور خواهد شد دوستی بدشمنی خصوصیت بعد اوت مبدل شد سلطان
اهد بیک در قلع و قمع خاندان او با اوله همزیان شده و شرف خان نیز
باراده تسخیر خیزان و بدست آوردن سلطان اهد بیک لشکر بانجا
کشیده در میانه مردمان بسیار تلف شده باز مصاحون در میانه افتاده
عودت کرده سلطان اهد کس بدیار بکر فرستاده اوله را ترغیب و تحریض
بجنگ شرف خان کرده اوله نیز با عسکر دیار بکر متوجه خیزان کشته
برهنونی او از خیزان بناحیه تاتیک آمده روانه ولایت بدلیس شد
در آن معرکه شرف خان بقتل رسیده بعد از اندک زمانی در عقب
او سلطان اهد بیک نیز عالم فانی را وداع کرده رفت نظم یکی از چشم
دل بنکر بر آن زندان خاموشان * که تا باقوت کویانرا بتابوت از چه
سان بینی * سر زلف عروسانرا چو شاخ نسترن بایی * رخ کلرنک
شاهانرا چو رنگ زعفران بینی * چه باید نازش و نالش باقبالی
و ادباری * که تا برهم زنی دیده نه این بینی نه آن بینی * و ازو پنج
پسر ماند امیر محمد و یوسف بیک و ملک خلیل و ملک خان و خان محمود

و چند دفعه که پادشاهان بر ولایت کردستان استیلا یافته ولایت کردستانرا از حکام آنجا گرفته اند دیار ایشان از صدمت پادشاهان و سطوت ایشان سالما مصون ماند از آنجمله صاحب کتاب مطلع السعدین مولانا عبد الرزاق سمرقندی آورده که در تاریخ سنه اربع و عشرين وثمانیایه که میرزا شاهرخ بن امیر تیمور کورکان بدفع اولاد فرا یوسف ترکمان بحدود آذربایجان آمد پسر امیر سلیمان خیزانی در ملازمت امیر شمس الدین بدلیسی استقبال موکب شاهرخ نموده بعنایات پادشاهانه و نوازشات خسروانه مفتخر و سرافراز گشتند و بعد از امیر سلیمان و پسرش از حکام ایشان آنچه در السنه وافواه مذکور است امیر ملک است که مدتی بحکومت آن ولایت مبادرت نموده عاقبت باجل موعود بعالم آخرت رحلت فرمود امیر داود بن امیر ملک مدت سی و نه سال حکومت خیزان بلا مشارکت معاندان باستقلال کرد و علی الدولام بشرب مدام و مصاحبت جوانان سرو قد کل اندام مداومت می نمود مدرسه معروف بدراودیه در خیزان بنا کرده و یاننام رسانید علما و فضلا در آنجا بافاده و استفاده اشتغال دارند و او را سه پسر بود سلطان احمد (ومیر) سلیمان بیک و حسن بیک سلطان احمد بن میر داود بعد از فوت پدر والی ولایت خیزان شده در حکومت و دارایی آنجا کما ینبغی جد و جهد کرد چنانچه عشیرت نمیری و رعایا و متوطنان آن ولایت ازو راضی و خوشنود بودند همراه امرا و حکام کردستان در هنگام سفر دار السلام بغداد نسبت بسلیمان خان خدمات پسندید ازو بظهور

مؤمن و مشیر بود بنای قلعه و بلده کرده باشد و بایکی از اکابر و وزرای اسلام در آن زمان ساخته باشند و مسجد جامع که در آن بلده است از مہرثات بانی قلعه است و ستونی چند در آنجا نصب کرده اند که مردم آن دیار تشخیص نکرده اند که چه درختست و بعضی میگویند درختیست که نرکان ایت بوری و کردان شیلان مینامند و معتقد مردمان آنجا آنست که قدم بسیاری از اهل الله بدانجا رسیده مکان استعجابت دعاست و عمارت اندرون قلعه بطرز رصد طرح کرده از آجر و آهک ساخته اند باغات خوب دارد و اقسام فواکه و انگور و قشش که در نواحی نبریز و سایر بلاد عجم می باشد در آن بلده موجود است اگر ازین مہنات نسبت بنای آن بخواجه نصیر الدین محمد طوسی دهند دور نیست العلم عند الله اما آب و هوای ولایت در غایت زیبونیست و در فصل پایز اکثر سکنه و متوطنان آنجا را تب نوبت میکیرد و باغات آن ولایت درخت فندقست و سایر اقسام میوه است و زبونی هوای آن بلده را از کثرت اشجار فندق میدانند و عشیرت آن ولایت بنمیران ملقبست و وهه نسبه نمیری آنست که هرکس از عشایر و قبایل ایشان فوت میشد حکام آن دیار علوفه و وظیفه او را بلا قصور باولاد او اگر خورد و اگر بزرگ باشد میدادند چیزی از آن زیاده و نقصان نمیکردند ازینجهت به نمیری لقب یافتند و حکام ایشان همیشه با سلاطین عظام و خواقین کرام بهرلم انتقام طریق مدارا و مواسا مرعی داشته انواع رعایت یافته اند

در محال مزبور بحکومت رسیده اند بترتیب در شعبه اول و دویم و سیم رقم زده کلاک بیان خواهد شد بعون الله الملك المعبود شعبه اول در ذکر حکام خیزان و وجه تسمیه آن حکایت مشهور است و در السنه و افواه مذکور که اسم خیزان در اوایل سحر خیزان بوده چرا که مردم آنجا در مابین کردستان بسحر خیزی و تقوی و صلاحیت و امانت و دیانت معروفند صغیر و کبیر ایشان بگذاردن غاز نهج و پاشت و اشراق موصوفی آخر از کثرت استعمال اکراد که ایشان همواره اسم را بتصغیر میخوانند چنانچه شمس الدین را شو و عز الدین را عزو و وحشید را جو و ابدال را ابدو درین اسم اسقاط لفظ سحر کرده خیزان گفته اند و وجه تسمیه ذکر آنست که اول نام او سحر خیزان بود و در هنگامی که بانی قلعه بزیرت بیت الله رفته چون معاودت کرده مستحفظان در بروی او بسته او را بدرون قلعه نکذاشته اند او ریجیده بلفظ فارسی ایشانرا خیزان بی اعتبار خطاب کرده توقف نکرده رفته است اکثر حکام آنجا فی نفس الامر موسوم باین صفت اند و شهر خیزان از بناهای جدید است که در زمان اسلام واقع شده در میانه مردم آنجا چنان مشهور است که بانی آن صاحب مراغه تبریز است و مسود او راق هر چند در کتب متداوله تجسس نموده از سلاطین کسی که بانی آنجا بوده باشد بنظر در نیامد مگر از وزرا و امرا بوده باشد یحتمل که در زمان هلاکوخان که تجدید عمارت مراغه کرده آن بلده را دار الملك ساخت خواجه نصیر که در آن عصر مدار الملك

مؤمن و مشیر بود بنای قلعه و بلده کرده باشد و بایکی از اکابر و وزرای اسلام در آن زمان ساخته باشند و مسجد جامع که در آن بلده است از مخرنات بانی قلعه است و ستونی چند در آنجا نصب کرده اند که مردم آن دیار تشخیص نکرده اند که چه درختست و بعضی میگویند درختیست که ترکان ایت بورنی و کردان شیلان مینامند و معتقد مردمان آنجا آنست که قلم بسیاری از اهل الله بدانجا رسیده مکان استجابت دعاست و عمارت اندرون قلعه بطرز رصد طرح کرده از آجر و آهک ساخته اند باغات خوب دارد و اقسام فواکه و انکور و قشش که در نوای نبریز و سایر بلاد عجم می باشد در آن بلده موجود است اگر ازین مثنیات نسبت بنای آن بخواجه نصیر الدین محمد طوسی دهند دور نیست العلم عند الله اما آب و هوای ولایت در غایت زیبونیست و در فصل بایز اکثر سکنه و متوطنان آنجا را تب نوبت میکیرد و باغات آن ولایت درخت فندقست و سایر اقسام میوه است و زبونی هوای آن بلده را از کثرت اشجار فندق میدانند و عشیرت آن ولایت بنمیران ملقبست و وجه تسمیه نمیری آنست که هرکس از عشایر و قبایل ایشان فوت میشد حکام آن دیار علوفه و وظیفه او را بلا قصور باولاد او اگر خورد و اگر بزرگ باشد میدادند چیزی از آن زیاده و نقصان نمیکردند ازینجهت به نمیری لقب یافتند و حکام ایشان همیشه با سلاطین عظام و خواقین کرام بهرام انتقام طریق مدارا و مواسا مرعی داشته انواع رعایت یافته اند

در محال مزبور بحکومت رسیده اند بترتیب در شعبهٔ اول و دویم و سیم رقم زده کلاک بیان خواهد شد بعون الله الملك للمعبود شعبهٔ اول در ذکر حکام خیزان و وجه تسمیه آن حکایت مشهور است و در السنه و افواه مذکور که اسم خیزان در اوایل سحر خیزان بوده چرا که مردم آنجا در مابین کردستان بسحر خیزی و تقوی و صلاحیت و امانت و دیانت معروفند صغیر و کبیر ایشان بگذاردن نماز نهجد و چاشت و اشراق موصوفی آخر از کثرت استعمال اکراد که ایشان همواره اسم را بتصغیر میخوانند چنانچه شمس الدین را شمو و عز الدین را عزو و وحشید را جو و ابدال را ابدو درین اسم اسقاط لفظ سحر کرده خیزان گفته اند و وجه تسمیه ذکر آنست که اول نام او سحر خیزان بود و در هنگامی که بانی قلعه بزیارت پیت الله رفته چون معاودت کرده مستحفظان در بروی او بسته او را بدرون قلعه نکذاشته اند او رنجیده بلفظ فارسی ایشانرا خیزان بی اعتبار خطاب کرده توقف نکرده رفته است اکثر حکام آنجا فی نفس الامر موسوم باین صفت اند و شهر خیزان از بناهای جدید است که در زمان اسلام واقع شده در میانهٔ مردم آنجا چنان مشهور است که بانی آن صاحب مراغه تبریز است و مسود او راق هر چند در کتب متداوله تجسس نموده از سلاطین کسی که بانی آنجا بوده باشد بنظر در نیامد مگر از وزرا و امرا بوده باشد یحتمل که در زمان هلاکوخان که تجدد عمارت مراغه کرده آن بلده را دار الملك ساخت خواجه نصیر که در آن عصر مدار الملك

محمد آقای ابکی در درون قلعه بقتل آمده احد بیک از امارت خلع نموده
عشایر واقوام بطلب محمد بیک بصاصون رفته مردمان علی پاشا را مردم
حزو نهب وغارت کرده خود بردمان عربان وبرهنه در خانهای شمس الدین
منحصن کشته است ومحمد بیک بحزو آمده بمسند حکومت نشست بهاء الدین
بیک باس تمام حاصل کرده چند روز در درزینی بامحمد بیک زرئی
اوقات گذرانیده براهنمایی او روانه خدمت امیر شرف بجزیره رفت
ووظیفه از محصول ستاج اسعد که بمیر محمد ولد امیر شرف عنایت کشته
بود مقرر نمودند واحد بیک در حزو بقتل رسید ومحمد بیک بالفعل
باستقلال بحکومت حزو مبادرت مینماید فصل چهارم در ذکر حکام
خیزان وآن مشتمل است بر سه شعبه چن آرای ریاض این بوستان
ونضارت بخش فضای این گلستان از رشحات سحاب قلم این حکایت را
بدینسان رقم میکند که ظهور حاکمان خیزان از ناحیه بلبلجانست
من اعمال خنس ظاهرا در اوایل که آبا واجداد ایشان ببلبلجان افتاده اند
مردم زاده بوده قلعه بلبلجان در تصرف ایشان بوده آخر مدتی که در آنجا
بسر برده اند از اولاد ایشان دل وبل وبلبلج سه برادر رشید پیدا کشته
بطرف خیزان آمده آن ولایت را بزور وغلبه مسخر کرده در میان خود
سه قسمت کرده اند چنانچه خیزان را برادر بزرگ وناحیه مکس را برادر
وسط وناحیه اسبابرد را برادر کوچک متصرف شده بحکومت ودارایی آنجا
قیام نمودند واحوال اولاد هر سه برادر که در السنه واقواه مذکور است که

بختی اهد بیک را بحکومت نصب کرده بعظمت وشوکت منوجه جزو شد وبهاء الدین بیک نیز با هواداران ویکجهتبان قریب هزار سوار وپیاده در جزو جنگ ومحاربه را آماده کشته جمعی از طایفه خالدی طریق قراولی بکنار رودخانه جزو فرستاده اعتماد بطغیان آب کرده که طایفه بختی عبور نمیتوانند کرد وخود بر سر پل آمده مانع دخول ایشان شود علی الصبح طایفه بختی خود را بآب زده اسبهارا بشنا گذرانیدند چند نفر از قراولان خالدی بقتل آورده چون بقیه قراولان این خبر را به بهاء الدین آوردند تاب مجادله ومقابله نیآورده بجانب سوسانی فرار کرده واهل وعیال خود را در میانه سوسانی گذاشته باراده آنکه خود را بمیانۀ قلعه صاصون اندازد بآن طرف روانه شد چون بحوالی قلعه رسید استماع نمود که محمد بیک دو روز قبل از رسیدن او باسکنه ومتوطنان آنجا یکدل ویکجهت شده در قلعه را استوار نموده جمله دم از اطاعت وفرمان برداری محمد بیک میزنند بالضرورة باشاه مراد آغای سوسانی ومعدود چند در روز دوشنبه بیست وینجم شهر رمضان المبارک سنه مزبور ببدلیس آمدند مدت یازده روز که در آنجا توقف داشته روز دوازدهم بی رضای احبا ودوستان بزعم فاسد که اقوام جزو بامداد محمد بیک زرقی اهد بیک وشمس الدین را از جزو اخراج کرده اورا در میانۀ خود حاکم خواهند ساخت چون از قلعه بدلیس بر سر پل خاتون رسید از طرف صاصون مسرعی باستعجال رسید که در شب جمعه ششم شوال سنه مزبور شمس الدین در دست

نحمک نماید و محتمل که چون اهد بیک و شمس الدین باین قضیه واقف
 شده اطلاع یابند از آمدن مایوس کشته عودت نمایند بناء علی هذا
 جماعت نواقض بهاء الدین بیک پسر مراد خان را در میانه خود حاکم
 ساخته قصد قتل محمد بیک نمودند اجامه و او بایش بالآت و ادوات حرب
 رو بمحمد بیک آورده او نیز بمضون الضرورات تنتج المخطورات بقدم
 رضا پیش آمده گفت چون عشایر و اقوام از حسن سلوک من راضی
 نبوده اند بالطوع والرضا از سر حکومت در گذشته بهاء الدین را بخود
 حاکم کردانیدم دست بیعت دراز کرده احکام و فرامین پادشاهی را بوسیده
 پیش بهاء الدین بیک نهاد چون این خبر مسوع شمس الدین کشت
 مکتوبی مشتمل بر وعده و وعید نوشته باو ارسال داشت که محمد بیک
 فائل پسر منست اگر چنانچه او را گرفته تا آمدن ما نگاه داری
 حکومت جزو بنو تعلق خواهد گرفت و محمد بیک چون بمضون مکتوب
 شمس الدین واقف کشت بنزد بهاء الدین فرستاده پیغام داد که لایق
 دولت شما نیست که مرا بخواری بعوض خون پسر شمس الدین بدست
 او دهید اگر مستوجب قتل و حقارت باشم شما بکنید چرا که عمزاده نوام
 و غرض حکومت هست غرض که بانواع حیل و جابلوسی خود را از دست
 آن جاهل بی مآل خلاص کرده بمیانۀ عشیرت خالدی انداخت و بامداد
 محمد آغای خالدی ابکی از آنجا بطرف قلعه صاصون توجه نموده باتفاق
 اهالی آنجا خود را بدررون قلعه انداخت و شمس الدین باعلی پاشا و اعیان

با وجود که از جانب محمد بیک رعایت کلی یافته هنوز آتش حرص و ناپره جویش نسکین نیافته ولی چون کان لعل پر اخگر و جانی افروخته همچو کان آزر نظم زر بود در جیب مار و میل او در جان و بال * لعل آتش رنگ بر کف لعل در دل اخگر است * کیسه خالی باش بهر رفعت یوم الحساب * صفر چون خالی زار قام عدد بالاتر است * رنجیده خاطر از جزو بموصل رفت بعد از شش ماه معزولا بجزیره آمد شمس الدین را بنزد خود آورده در باب جزو با یکدیگر مشاوره کرده قرار چنان دادند که حکم مزور بنام اهد بیک پیدا کرده صورت حکم بجانب جزو فرستاده اهد بیک را اضلال کرده بجزیره آورند آن مرد ساده لوح بصورت بیعنی ایشان فریب خورده با معدودی چند از جزو فرار کرده بجزیره آمد شمس الدین و علی پاشا او را استقبال نموده باعزاز و احترام بخدمت شرف بیک آورده حکم دیگر بنام علی پاشا و امیر شرف ابراز کردند که امداد اهد بیک نموده او را بحکومت جزو نصب سازند امیر شرف نیز باحکام پر حیل و تزویر ایشان فریب خورده جمع کثیر با علی پاشا و اهد بیک و شمس الدین و شاه علی بیک برادر خود همراه نموده در اواخر ماه شعبان سنه اربع و الف بحزو فرستاد چون این اخبار در جزو شایع شد بعضی از طایفه سوسانی و خالدی و غیره را بخاطر رسید که چون محمد بیک از حکومت معزول شده و اهد بیک بوضع منت دیگران در میانه ما حاکم خواهد شد ما بسر خود چرا حاکمی در میانه خود نصب نسازیم که بختی بزور بازو بحزو

و مدال و آمادهٔ حرب و قتال شدند و بعضی از امرا و حکام در میانه افتاده امیر شرف را از رفتن بجانب حزو مانع آمدند بنابراین امیر شرف عنان عزیمت از اسعد بجانب بدلیس منعطف گردانیده اراده چنان نمود که شمس الدین را مصحوب بعضی اعیان بحزو فرستاده بوکالت محمد بیگ نصب سازد بعد از مشاوره و مطارحه خان ابدال برادر امیر شرف و خلف بیگ برادر فقیر را با بعضی از اعیان بختی و روژکی همراه شمس الدین کرده بجانب حزو فرستادند چون شمس الدین بحزو رسید بعد از چند روز که طوایف بختی عود کردند باز ارادهٔ چنان نمود که بدستور زمان سابق با اعیان حزو عمل کند کفره و اسلامیة آن قصبه جمله اتفاق کرده بقصد قتل او حمله آوردند و شمس الدین بهزار جر ثقیل بامداد و معاونت خلف بیگ و بعضی اعیان خود را از آن ورطهٔ خونخوار بسامل نجات رسانید و امیر شرف از استماع این اخبار مأیوس گشته بجانب جزیره عود کرد دیگر از آن روز که بیستم شهر ذی القعدة الحرام سنه اربع و الف بود غبار فتنه فرو نشسته بود و این قضیه در عقدهٔ تعویق افتاده تا روزی که علی پاشای میرمیران موصل که با ابراهیم پاشای وزیر اعظم سابقه خدمت قدیمه داشت و در اوایل که در آستانه توقف داشت و احوال حزو و حکومت محمد بیگ بجز عرض وزیر روشن ضمیر صایب ندبیر رسیده علی پاشا نیز بقدر امداد کرده از محمد بیگ چشم داشت و توقعات کلی داشت کبسه‌های طمع خام دوخته و صرها بخیال نقره خام اندوخته از آستانه بحزو آمد

اعظم وخاقان مکرم سلطان محمد خان نموده بحسن اهتمام دستور معظم ابراهیم پاشای وزیر اعظم ایالت جزو بدو عنایت و ارزانی کشته نشان سلطانی عز اصدار یافته بنوازشات پادشاهانه و بخلعت کرانمایه خسروانه محسود اقران کشت و چون مدت سه ماه از ایام حکومت او متمادی نشده که شمس الدین مفسد را آتش در نهاد افتاده شعله بغض و حد از کانون سینه اش سر بفلک کشید التجا بامیر شرف والی جزیره برده خواست که در میانۀ ایشان فسادی بهم رساند اولاً اراده نمود که امیر شرف کس بمحمد بیگ فرستاده التماس نماید که حسین آقای پسر خود را از قید خلاص سازد قبل از رسیدن مردم امیر شرف حسین آغا بقتل رسید امیر شرف ازین قضیه از محمد بیگ انحراف مزاج پیدا کرده ثانیاً معروض داشت که اقوام و عشایر جزو بحکومت محمد بیگ راضی نکشته مکتوب و آدم فرستاده اند که شمس الدین کتخدا هر کدام از امیرزاده کان جزورا بحکومت اختیار کند جمله مطیع و منقاد او بوده فرمان برداریم امیر شرف از مکر و حیل و تزویر او خالی الذهن تا موازی پنج هزار مرد از بختی و شیروی و زرقی و سایر طوایف اکراد جمع نموده با استدعای آنکه هنوز باسعد نرسیده امیر زاده کان جزو با اقوام و عشایر بقم اطاعت او را استقبال کرده آنچه رضای خاطر او باشد بعمل آورند جماعت عززان پای ثبات و وقار فشرده قدم از جاده متابعت و طریق مطاوعت بیرون نهاده با محمد بیگ یکدل و یکجهت کشته مستعد جنگ

از عشیرت روژکی از دو طرفی بمعاونت ایشان فرستاده شمس الدین از استماع این اخبار سراسیمه کشت فی الفور در نصف اللیل ندای الفرار داده بجانب جزو معاودت کرد و محمد بیک باتفاق آغایان روژکی مثل علاء الدین آغای بلباسی والوند آغای قوالیسی و عشیرت مودکی وزیدانی اورا تعاقب نموده شمس الدین چون بحزو رسید بمقتضای الحاین خایف همگی طوایف پراکنند شد اهل و عبال خود را برداشته باتفاق میر شاه محمد شیروی اراده توجه بجانب زینل بیک شیروی که دختر اورا بعقد نکاح پسر خود در آورده نسبت قرابت بود نمود و پسر خود حسین آقا را باندرون قلعه جزو فرستاد که اهد بیک را در زندان بقتل آورده بهاء الدین را همراه آورده باو ملحق سازند چون حسین آقا بقلعه در آمد و خبر آمدن محمد بیک باعسکر روژکی از صاصون و فرار نمودن شمس الدین بجانب شیروان در قلعه شایع کشت بهاء الدین بیک اهد بیک را از قید حبس خلاص کرده باتفاق حسین آقا را گرفته بجای اهد بیک در چاه حبس انداختند و شمس الدین از وقوع این حادثه کریان و دل بریان سالک طریق فرار شد اهد بیک و بهاء الدین بقدم اطاعت محمد بیک را استقبال نموده قلعه را تسلیم محمد بیک کرده اورا بحکومت نصب کردند و وظیفه که از قدیم الایام در ایالت جزو بجهت امیرزاده کان معین بود برای ایشان تعیین کردند و محمد بیک استحقاق خود را باستصواب اعیان اقوام و حکام کردستان و امراء عظام معروض پایه سر بر خلافت مصیر سلطان

در بدلیس و شیروان میگذرانیدند باتفاق متوجه جزو شدند و شمس الدین از اتفاق ایشان متوهم گشته امد بیک را بر آن داشت که قصد محمد بیک برادر خود نماید محمد بیک از کید و مکر شمس الدین واقف گشته بمضون العود امد باتفاق آغایان سوسانی فرار کرده بجانب قلعه صامون رفت و اعیان آنجا که از کردار و گفتار شمس الدین بتنگ آمده بمخالفت او موافقت نموده یکدل و یکزبان شده بودند استقبال نموده او را بدرون قلعه در آوردند و نفس الامر آن قلعه ایست که مرغ از فراز کهسار آن دشوار میگذشت و صبا از مساحت نلال جبال او عاجز میکشت نظم زآسیب چنبر فلک اندر فراز او * برکنکره خیده رود مرد پاسبان * از صدور این قضایا تهور آن مخدول زیاده گشته امد بیک را از لباس عاربنی حکومت عربان کرده بقید زنجیر و بند کشیده بقعر چاه زندان در آورد بهاء الدین بیک را بجای او بمحکومت نصب کرد و جمع کثیر از طوایف بختی و شیروی و زررقی قریب سه چهار هزار پیاده و سوار بر سر رایت خود جمع کرده بعزم تسخیر قلعه صامون و بدست آوردن محمد بیک و تابعان او پای سرعت در رکب استعجال آورده عنان عزیمت بانصوب حرکت داد در طرف غربی قلعه فرود آمد اراده مجادله و محاربه کرده محمد بیک و اعلی صامون در اضطراب افتاده روز سه شنبه چهاردهم شهر شعبان سنه اربع و الف کس بنزد حاکم بدلیس فرستاده از او امداد و استعانت طلب داشتند و حاکم بدلیس نیز تا موازی دو سه هزار پیاده و سوار

نگام شمس الدین در آورد بنوعی دماغ پرغرور او مخبط شد که با حاکمان
عالبشان دعوی همسری کرده عسکر بر سر جزیره کشید که میر شرف را
از حکومت معزول کرده برادرش میر محمد را بجای او نصب سازد
وعلی الدولم بعشیرت روژکی و زرقي و سلیمانی که هم جوار ایشان بود
عداوت و خصومت می ورزید در تاریخ سنه اربع و الف بجوار رحمت
ایزدی پیوست از او اولاد نماند و ایام حکومتش هجده سال امتداد یافت
اهد بیک بن خضر بیک و محمد بیک برادرش چون محمد بیک ولد
صارو خان بیک ازین سرای غرور بدار البقا رحلت فرمود شمس الدین
کرخدا که رکن رکن آن سلسله و مدار الملک آن طبقه بود اهد بیک را
بحکومت حزو نصب کرد و جمله عشایر و قبایل بقدم اطاعت پیش آمده
درین معامله یکدل و یکجهت شدند و حقیقت این احوال بوسیله مراد پاشای
میرمیران دیار بکر معروض پایه سریر خلافت مصیر نمودند و محمد بیک
ولد خضر بیک که از ابتداء دولت محمد بیک بن صارو خان و تغلب
و تسلط شمس الدین در ایالت حزو ترک دیار و جلای وطن اختیار کرده
بطرف ولایت بختی رفته ملازمت امرآ بختی بخود قرار داده آنجا نوطن
کرده در آن حین در قصبه اسعد نوقف داشت از استماع فوت محمد بیک
و حکومت برادرش اهد بیک باتفاق بهاء الدین بیک ولد مراد خان که
او نیز از جوړو تعدی شمس الدین قریب دو سال باتفاق بعضی آغایان
حزو خصوصا شاهمراد و حسین آغای سوسانی و بهرام آغا ترک حزو نموده اوقات

در نلون ملبوسات و تکلف ماکولات و تلذذ مشروبات کوی تفوق و رجحان از امثال و اقران ربوده در شهر سنه احدی و الف بصدق و نیاز عزیمت سفر حجاز نموده بعزم طوانی بیت الله الحرام و زیارت مرقد نبی علیه السلام توجه فرموده بعد از قطع منازل و طی مراحل و رفع جبال و حفص رمال بحرم شریف مکه معظمه و کعبه مکرمه که محیط رجال لا تلهمهم تجارة ولا بیع عن ذکر الله است رسید و احرام فوّل و جهک شطر المسجد الحرام بسته در سلك زمره و من دخله کان آمناً منخرط کردید و فاتحه و لله علی الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا را بخاتمہ فاذا قضيتم مناسککم فاذکروا الله پیوسته در بحر جمع الجمع کل البنا راجعون مستغرق کشت ذلك هو الفضل الکبیر اما در امور حکومت و سیاست و قانون سلطنت و ریاست چندان تعبد نمیکرد زمام حل و عقد و قبض و بسط و ولایت جزورا در کف کفایت شمس الدین بن فریدون آغا نموده بود بلکه او بزور بازو جمله امور حکومت و ضبط مملکت را بقبضه اقتدار خود در آورده یکدینار و یکس بار بی مشاوره و اراده او داد و ستد نمی توانست کرد مادام که رضای او نبودی بهیچ فردی از افراد اختلاط نمی توانست کرد ازین جهت اقوام و عشایر و بنی عمان و امکداران او که با شمس الدین در مقام منازعت می آمدند از ولایت خود اخراج کرده بلکه در صد قتل او می آمد در محلی که از بنی اعمام خود حسن خان و پسرش خان غازان را بقتل آوردند دختر حسن خان را با همشیره اش که در حباله نکاح خان غازان بود بعقد

افاضه علت شده در آن اثنا عسکر ظفر اثر پادشاهی بسرداری مصطفی پاشا بتسخیر کرجستان و شیروان مامور کشته بود صاروخان بیک در موضع جلد در من اعمال کرجستان باتفاق لشکر دیار بکر و کردستان فراول عساکر اسلام بود که بیکبار جمعی از قزلباشان بر ایشان حمله آورده هنگام غروب آفتاب مهر سپهر حیانش از افق زوال بشام اختلال رسید و خفتن خواب مرگ از کمینگاه اجل بیرون آمد با او دست در آغوش کرد و محمد بیک نام پسرش در آن معرکه همراه بود بصد هزار مشقت جان از آن لجه خونخوار و بحر زخار بساحل نجات رسانید و بعد از مراسم تعزیت داری و شرایط سوگواری قایم مقام پدر شد و پسر دبکرش علی بیک نام هنوز مراحم نشده بود که عازم سفر آخرت شد محمد بیک بن صاروخان بیک بعد از قتل پدرش در شهر سنه ست و ثمانین و تسعمایه بامداد مصطفی پاشای سردار در سن هجده سالگی متصدی امر حکومت کشته حفظ و حراست لشکر و ضبط و صیانت قشون و عسکر بدو مقرر شد و نفس الامر جوانی بود ستوده خصال نیکو منظر پاکیزه فعال حمیده سیر بر خلاف آبا و اجداد خود تقلید و تتبع آداب مردم روم کرده اوضاع و اطوارش بر آن قاعده مصروف بود در بزرگی میل خواندن و نوشتن کرده فی الجمله سواد فارسی و خط شکسته بسته بهم رسانید گاهی بمقراض تقلید مقطعات خطوط استادان کرده در کمال زیبایی قطع میفرمود از فنون همین را ورزید اگرچه طالب سایر حیثیات می بود اما میسر نشد بوضع رومیان

بهاء الدین بیک ترک ولایت حزو کرده اوقات در دیار غربت بفلاکت
میکذرانید و گاهی سنجاغ بارگیری و شیروی و کسان و موش و سیورک
از دیوان پادشاهی بدو عنایت کشته متصرفی شده و اوقات بسیر و نررد
میکذرانید هجده سال که بدین وتیره گذرانید چون بهاء الدین بیک
فوت شد باراده حکومت متوجه آستانه سلطان سلیم خان شد و بحسن
امداد و معاونت محمد پاشای وزیر المسترح فی جوار الملك الکبیر که
بی شایبه نکل و غایله تصلف بتدبیر صایب و فکر ثاقب در اتمام مهمام
خواص و عوام کوشیده علی الدوام رعایت خانوادهای قدیم و حمایت
مردم زادهای سلیم بر ذمت همت و الا نهست خود لازم و محتتم میدانست
نظم هزار آفرین بر وزیر چنین * که او مهر جوید بهنگام کین * [و] از افواه
استماع کرده بود که همواره بهاء الدین بیک در حین حیات میکفته که
فرزندان من لیاقت امارت و استعداد حکومت ندارند با وجود آنکه
مخدوم زاده عظام آن وزیر مرحوم حسن پاشای میرمیران دیار بکر بود
و از پدر الناس حکومت حزو بجهت سلیمان بیک پسر بزرگ بهاء الدین
کرده او قبول اینمعنی ننموده ایالت حزو بصارو خان بیک ارزانی داشته
اورا بنوازشات خسروانه بین الاقران سرافراز ساخته روانه حزو نمود
او نیز بطریق عدل و انصاف با اعیان و اشراف آن دیار سلوک نمود چون
مدت پنج سال از ایام حکومتش منمادی شد بواسطه استیلای تناول افیون
که مدنهای طبیعت خود را بدان معتاد ساخته بعضی امراض مزمنه نیز

اورا دخل در زعامت ناحیه ارزن نداده عوض آن صد هزار انچه عثمانی از حاصل محال دیگر جزو بدو داده بهاء الدین بیک ترك بار و دیار کرده فریب پانزده سال گاهی پیاده و گاهی سوار در رکاب نصرت آثار سلیمانی در صید و شکار در استنبول و ادرنه بسر می برد سلطان سلیمان خان اورا موسوم بدلو بهاء الدین کردانیده دایم الاوقات تفقد احوال او بانعامات پادشاهانه میکرد و بعضی اوقات میرلوا بوده سنجاغ سیورک و غیره منصرف بود فاما سخاوتش از حد اعتدال تجاوز کرده بود که اگر شخصی موری بنظر او می آورد قبلی در عوض بدو میداد و اگر کربه می آورد شتری میکرفت بنابراین جراران عالم و طامعان بنی نوع آدم بر سر او هجوم و ازدحام آورده با وجود آنکه هر سال شصت هفتاد هزار فلوری حاصل ولایت جزو بدو عاید میشد بیست هزار فلوری دیگر استقراض کرده صرف کدایان و جراران نموده ازین اوضاع بغایت خرسند بود بعد از وفات سی هزار فلوری دین بی وجه بوارثان گذاشت و از اقوال عاقلان غفلت می ورزید که گفته اند نظم آن خور و آن پوش چو شیر و پلنگ * کلوری آنرا همه روزه بچنگ * و پنج پسر داشت اما چون از پدر مدیون و مفلس ماندند و هم قابلیت جبلی در ایشان نبود حکومت جزو چند روزی نامزد سلیمان بیک نام پسرش کشته آخر بپدرارش صاروخان انتقال یافت و ایام حکومتش از سی سال متجاوز گشته اولاد ذکور از پسرانش نماند صاروخان بیک بن محمد بیک در زمان حکومت

فتح بغداد و بدلیس از در بند کیفندور عبور کرده سرادقات فلک مماس و کریاس کردون اساس را در دشت ارزن زده از مهابت او لرزه بر زمین و زمان و ولوله و غوغا بر کوه و آسمان افتاد سلیمان بیک چون کوه آهن پای ثبات و وقار افشوده در صاصون نشسته ذخیره و آرزو به درگاه پادشاه سلیمان شان اسکندر مکان فرستاده بعز عتبه بوسی نیامد و بلکه شمس الدین بیک را از رفتن ملاطیه نیز مانع آمد و او مردی بود که صبح و شام بلکه علی اللوام برام ریحانی و شراب ارغوانی باختلاط جوانان سرو قد و محبوبان لاله خد میگذرانید و لحظه از نوشیدن شراب و نغمه چنگ و رباب فارغ نبود درین جهان گذران اوقات بعیش و کلامانی گذرانیده عاقبت بمرض آبله فرنک و داع زمانه دورنگ نموده بعالم آخرت رفت نظم کجا رفت آیا جم و جام او * چه شد حال آغاز و انجام او * ندیده کسی تا ابد زندگی * خدای جهانراست پایندگی * و از اولاد ذکور نماند بهاء الدین بیک بن محمد بیک بن علی بیک بعد از وفات برادرش بموجب نشان مکرمت نشان و فرمان واجب الاذعان سلطان سلیمان خان بجای سلیمان بیک بر سریر حکومت صاصون نشست و اطلاق اسم حکومت و القاب در احکام و فرامین در زمان او شده ایشانرا حاکم جزو نوشتند و بهاء الدین بیک مرد ابدال روش دیوانه و ش بوده در آن عصر در مابین حکام کردستان کسی بشجاعت و سخاوت او نبوده در خدمات پادشاهی ازو بالرفعات آثار پسندیده بظهور رسیده در زمان حکومت برادرش سلیمان بیک

ومعاونت شرف خان حاکم بدلیس وشاه علی بیگ والی ولایت جزیره لشکر بدانجانب کشیده قلعه ارزن را خراب کرده دست کماشتگان ملک خلیل را از ناحیه ارزن کوتاه کردانبه متصرف شد وچون مدت هفده سال از ایام حکومت او متبادی شد دنیای فانی را وداع کرده بعالم عقبی شتافت وازو سلیمان بیگ وبهاء الدین بیگ وصارو خان بیگ وفان بوداق وحسین بیگ وعلی بیگ شش پسر ماند سه پسرش بترتیب منعاقب یکدیگر حکومت نمودند واز حسین بیگ حسن بیگ نام پسر ماند بود در تاریخی که بعد از قتل صارو خان بیگ حکومت پسرش محمد بیگ ارزانی شد او نیز طالب امارت گشته با محمد بیگ آغاز سرکشی کرد بامداد واستعانت فرهاد پاشای سردار حسن بیگ را گرفته بدست محمد بیگ دادند با سه پسرش بقتل آمد واز بوداق بیگ مراد خان نام پسری مانده بود در سفر کرجستان ناپدید شد ازو بهاء الدین وبوداق نام دو پسر مانده است وعلی بیگ نام پسرش در زمان حیات پدر وفات یافت وازو فرزندی نماند سلیمان بیگ بن محمد بیگ بن علی بیگ بعد از فوت پدر در تاریخ سنه سبع وثلاثین وتسعمایه بموجب نشان عالیشان سلطان سلیمان خان امارت صاصون بدو مفوض گشت وناحیه ارزن بطریق زعامت بپرادرش بهاء الدین بیگ عنایت شده سلیمان بیگ مردی بود سلاطین منش وبزرگ بیش بعلمت وقار آراسته وبسو سخاوت وشجاعت پیراسته در محلی که سلاطین سلیمان خان بعد از

مرده ویجان در میانهٔ مقتولان یافتند ووزرا و امرا این قصه را بعرض
 سلطانی رسانیده جراحان چابک دست را به بستن زخها و تیسار او مقرر
 کردندیک ما بحتاج از خزینه عامره جهت او تعیین نموده وزراء عظام در مقام
 رعایت او در آمد از مدعیانش استفسار نمودند تا بانجام رسانند او ایالت
 صاصون را با الحاق ناحیه ارزن که بواسطهٔ آن در مابین حاکمان
 مستکیف وایشان منازعه و مناقشه بود استدعا نمود وزراء عظام ماتمسات
 اورا بعز اجابت مقرون گردانیده فرمان واجب الاذعان عز اصدار
 یافت و خضر بیگ برضا و رغبت خود را از حکومت خلع کرده وظیفه جهت
 او از ولایت جزو تعیین شد مدتها بآن وظیفه اوقات گذرانید بعد از
 فوت خضر بیگ ازو چهار پسر ماند سلطان محمود واحد و یعقوب و محمد
 سلطان محمود باجل موعود بعالم آخرت نهضت فرمود و یعقوب بیگ در سفر
 کرجهستان در شهر سنه اثنی و تسعین و تسعمایه در محلی که محمد پاشا
 مبرمیران آمد در گلپسای موخران من اعمال تغلیس از لشکریان
 قزلباش و ساعون کرجی شکست یافت در هنگام عودت در دریند طومانس
 بقتل رسید و احوال احمد بیگ و محمد بیگ در ضمن قضایا آئنده بتفصیل
 مذکور خواهد شد القصه محمد بیگ والی و حاکم باستقلال صاصون شد
 اما ملک خلیل حاکم مستکیف در تسلیم ناحیه ارزن تهاون ورزیده
 قلعهٔ ناحیه ارزن را تعبیر فرموده مردمان خود را بحفاظت آنجا نصب
 کرده در حفظ و حراست او سعی بلیغ نمود آخر الامر محمد بیگ بامداد

لباس سلوك ومدارا متلبس كشته اوضاع واطوار او موافق مزاج شاهى افتاده شب وروز داخل مجلس خاص ومجلس اختصاص شده با نواب شاهى بشرب مدام على اللوام مشغول مى بود وباشرف بيك حاكم بدليس طريقه مواصلت ومصادقت مرعى داشته دختر خود را بعقد نكاح او در آورد ووظيفه پدز فرزندى مسلوك داشته با يكدبكر كمال محبت وخصوصيت ميكردند تا عاقبت على بيك باجل موعود عالم فانى را پدرود كرد از و سه پسر ماند محمد بيك وخضر بيك وشاه ولى بيك خضر بيك بن على بيك چون على بيك در ملازمت شاه اسمعيل در تبريز وفات يافت وپسر بزرگش محمد بيك همراه پدر در تبريز بود عشاير واقوام بانفاق خضر بيك را در ميانه خود بحكومت نصب كردند واز جانب شاه اسمعيل تفويض امارت صامون بحمد بيك شك منشور ابالت بنام او نوشتند ومال حال هر دو برادر بعد از اين مذكور خواهد شد وشاه ولى بيك پسر سيم على بيك در زمان جوانى وعنفوان زنده گانى در ايام حيات پدر خود وفات يافته ومير دبادين پسرش حاليا در قيد حياتست محمد بيك بن على بيك صامونى چون برادرش خضر بيك بعد از فوت پدر بامداد ومعاونت عشاير وقبايل حاكم شد محمد بيك بالضرورة با معدود چند بملازمت سلطان سليم خان رفته در هنگام توجه تسخير قاهره مصر چون فتح ونظف در ركاب نصرت انتساب سلطانى مى بود در محاربه چراكسه ازو مردانكيها مشاهده نموده چنانچه در روز شكست چراكسه محمد بيك را بعد از دوروز مجروح وناتوان بلكه

در مابین حکام کردستان بصف سزاوت و شجاعت و ست دلاوری و شهامت اشتهار دارند و در معارك و مهالك بر امثال و اقران خود سبقت میگیرند همواره با حکام و سلاطین ذی شان طریق مدارا و مواسا مسلوک میدارند از جمله چند مرتبه که سلاطین آق قوینلو و قزلباش و آل عثمان متعرض ولایت کردستان شده اند ایشان دست در جیب متین مدارا زده ولایت خود را از سطوت قاهره سلاطین کرام و خواقین عظام سالم نگاه داشته اند و بلکه انواع رعایت و اصنافی هایت یافته اند و اول شخصی که از حاکمان ایشان اسم و رسم او در السنه و افواه مشهور است میر ابو بکر است و او دو پسر نیکو سیر داشته خضر بیک و علی بیک خضر بیک بن میر ابو بکر بعد از فوت میر ابو بکر قائم مقام پدر شد چندان در حکومت استقرار نکرده بزودی عنان عزیمت بصوب عالم آخرت تافت چون اولاد ذکور نداشت حکومت بپدرارش انتقال یافت علی بیک بن میر ابو بکر بعد از فوت برادرش باستصواب عشایر و قبایل بر مسند جد بزرگوارش نشست صبح و شام بلکه علی اللوام با جوانان کلفام بتجرع شرب مدام مداومت می نمود همواره اوقات را بلهو و لعب و عیش و طرب مصروف داشته با آواز چنگ و رباب و ناله نای و کباب زنگ غم از دل شیخ و شاب میزد و در زمانی که امرا و حکام کردستان بلازمت شاه اسمعیل صفوی مبادرت نمودند شاه مزبور اکثر امرا را مقید گردانیده ولایت ایشانرا متصرف شد علی بیک در آن معرکه

طایفه بیرون آورده بطریقی که در تصرف آبا و اجداد او بود بید نصف در آورد در حین فتح دبار بکر ملك نامه همایون از سلطان سلیم خان گرفته سلطان سلیمان خان غازی امضا کرده از آن تاریخ جرموك از جمله ملحقات اوجاق موروثی ایشان شد اما خراج كفره آنجا تعلق بدیوان دبار بکر دارد همه ساله بخزینه آمد تسلیم میکنند و بالفعل حکومت و دارایی آنجا در بد تصرف محمد بیک است فصل سیم در ذکر حکام صاصون که بحاکمان جزو اشتهار یافته اند فرازندگان اعلام نکته دانی ویرآزندگان آیات سخن رانی برین دقیقه عارف و ازین قضیه واقف خواهند بود که نسب حکام صاصون بملوك الکسره منتهی میگردد بروایت صحیح با حکام بدلیس بنی عمان اند و اصل ایشان عز الدین وضیا الدین دو برادر بوده که از دار الملك ارمن که اخلاط است بدلیس افتادند و قلعه صاصون را از تاویت نام شخصی کرجی گرفته بعز الدین دادند چنانچه تفصیل این اجمال در احوال حکام بدلیس ایراد خواهد یافت و چون طایفه اکراد عز الدین را عزیزین میخوانند حکام آنجا بعز زانی مشهورند و از عشیرت روژکی در حین تسخیر قلعه صاصون بآن دیار افتاده اند و اقوام قدیمی آن دیار منحصر بچهار قبیله اند ۱ شیروی ۲ بابوسی ۳ سوسانی ۴ طموقی و در محلی که ناحیه ارزن را باوجاق موروثی خود ماحق ساختند از طوایف حسکیف که در آن ناحیه ساکن بودند چون عشیرت خالدی و دبیر مغاری و عزیزان و غیره تابع اقوام خود گردانیدند و حاکمان صاصون

دولتیانرا بجهان در چه باك * ملك بدولت نه مجازی بود * دولت
كس را نه بیازی بود * آخر الامر چون دولت باری واقبال باوری
نشود در تاریخ سنه احدى والى باستدعای التفات شهنشاهی ومرحمت
پادشاهی روانه استنبول كشته هم در آن چند روز بمرض طاعون از پای
در آمدن حكومت پالو بلا ممانعت ومنازعت در ید نصرف سلیمان بيك ماند
شعبه سیم در ذكر امراء جرموك سابقا رقم زده كلك بیان شد كه
امیر محمد قلعه باغن به پسرش امیر تیمور تاش ارزانی داشت وقلعه
بردنج را بامیر حسین كه بروایت بعضی از بنی عمان اوست وبقولی
پسر اوست عنایت فرمود بھر تقدیر چون میر حسین مدتها بحفظ
وحراست آن قلعه قیام نموده فوت کرده پسرش امیر سیف الدین قایم
مقام پدر كرددید وچون او نیز بعالم جاودانی خرامید خلف صدق او
شاه یوسف متعهد امور امارت كشت چون او نیز رخت هستی خانه ازین
خرابه ویرانه بر بست ولایه بيك نام پسرش بجای او بر مسند امارت
نشست بعد از فوت او شاه علی بيك بسرداری اقوام وعشایر نصب
كشته او نیز طی این بیابان بی نهایت نموده منكفل آن امر خطیر
اسفندیار بيك شد وبعد از فوت او زمام مهام امارت بكف كفایت
بایندور بيك در آمد بعد از وفات او ازین محل فانی بكان جاودانی
تنسیق امور امارت وتمشیت احوال حكومت بمحمد بيك قرار گرفت
وناحیه جرموك را كه طایفه قزلباش متصرف شده بودند از ید تغلب آن

مصطفی پاشای سردار بسایمان بیك تفویض کشت و از آستانه سعادت
آشبانۀ سلطان مراد خان بامداد واستعانت محمد پاشای وزیر اعظم
بشرطی چند بیوسف بیك بن دولتشاه بیك بن جمشید بیك عنایت شد
وچند سال علی الاتصال در میانۀ بیوسف بیك وسایمان بیك بر سر حکومت
نابره فتنه وشعلۀ فساد در میانه مشتعل بود از طرفین گروه انبوه در معرض
نلف در آمدند و هر دفعه اهالی پالو جانب سایمان بیك را مرعی داشته
بیوسف بیك را دخل در حکومت نمیدادند باوجود آنکه بیوسف بیك جوانی
بود بزبور فهم و فراست و فتوت و حلیه عقل و کیاست پیراسته و بزینت
قابلیت و عیا و علم و عفت و سخا آراسته آثار شجاعتش چون رسنم در جهان
ظاهر وانوار استعداد و فتوتش چون حاتم طایی بر همکنان باهر نظم فلك
بمردم نادان دهد زمام مراد * تو اهل دانش و فضلی همین کنهت بس *

آفر در طلب حکومت در در خانه دونان کم بضاعت و نردد ملازمت جمع
لبیان بی مروت جانس بلب رسیده بصد حسرت و درد ازین جهان
ناجوانمرد بدار القرار انتقال کرد و بعد ازو حکومت پالو بیرادرش احمد
بیك با شرطی چند که با او کرده بودند مقرر شد و احمد بیك نیز بر سر
حکومت با سایمان بیك منازعه و مناقشه بسیار کرد و خلق بیشمار بواسطه
دوستی طرفین از اقوام و عشایر پالو بقتل آمدند هر چند سعی موفور و جهد
مشکور نمود طالع باوری و بخت یاری نکرد نظم کار بدولت نه بتدبیر
ماست * تا بجهان مایه دولت کراست * مرد زبیدولتی افتد بخاک *

حیات خود را بدو فراغت کرده بود نشان عالیشان سلطان سلیمان خان بدین مضمون حاصل گردانید و بعد از وفات پدر حاکم با استقلال پالو کشته صدای انا ولا غیری بکوش اقصی و ادانی رسانید و بساط عدالت کستری و رونق رعیت پروری کسترانید خورد و بزرگ آن ولایت را از خود تسلی گردانیده آوازه محبت با آشنا و بیگانه از دور و نزدیک رسانیده قانون معدلت و ارغنون مودت را ساز کرده صدای آهنگ نیک نامی از پرده دایره چرخ چسری بگذرانید و مانند پدر پیشرو اهل سخاوت و هنر کشته مرد قرار داده کردستان بلکه عراق و حجاز و باخلاق حمیده در میانه اقران و امثال ممتاز کشت بعد از آنکه مدتی در حکومت بعیش و فراغت بافعال نیکو اوقات گذرانید باجل موعود برباض جنان خرامید و ازو محمود نام پسری مجزوب مانده بود چون لیاقت و استعداد حکومت نداشت باتفاق روساء عشایر و اقوام حکومت به برادرش حسن بیک قرار یافت حسن بیک بن جمشید بیک بعد از وفات برادر حسینجان بیک بموجب فرامین سلطان مراد خان باتفاق عشایر و اعیان متصدی حکومت پالو شد چون سه سال حکم رانی نموده اهالی و سکنه آن دیار را از خود راضی گردانید در تاریخ سنه ست و ثمانین و تسعمایه در هنگام عودت قره مصطفی پاشای سردار از سفر شیروان بجوار رحمت پروردگار پیوست و ازو سلیمان بیک و مظفر بیک دو پسر مانند سلیمان بیک بن حسن بیک بعد از فوت پدرش حسن بیک حکومت ایالت پالو از جانب

خرامید نظم بهر چند روزی سرای دودر * بود خانه کتخدای دیگر *
رباطیست این دیر دیرین بساط * نبندد خردمند دل در رباط *
بود رسم این عالم بیوفا * که پیش آورد شهد و زهر از قفا * و ازو حسینجان
بیك وحسن بیك و حزه و تیمور ناش و دولت‌شاه نام پنج پسر ماند از آنجمله
حسینجان بیك و حسن بیك پسرانش بعد حکومت رسیده اند احوال
ایشان بعد ازین مذکور خواهد شد اما احوال حزه بیك نام پسر سیمش
آنست که در اوایل منصب متفرکی درگاه پادشاهی با چهل هزار اچه
زعامت بدو مفوض شد با الآخره بواسطه بعضی اوضاع ناملایم که
ازو نسبت به پدر صدور یافت خط بیزاری داده سلب نسب او کرد
و بعد از فوت او رستم بیك نام پسری ازو مانده بود بشرط آنکه همراه
عنان پاشای وزیر در محافظه شیروان باشد حکومت پالو از جانب
مصطفی پاشای سردار بدو مقرر شد و در محاربه شماخی با ارس خان (در دست)
فزلباش بقتل رسید تیمور تاش نام پسر چهارمش در حین حیات پدر
بسحاق خربود من اعمال دیار بکر متصرف بود و هم در آن زودی لوای
حکومت بصوب آخرت برافراشته طبل رجیل فرو کوفت و ازو الله ویردی
واصل نام دو پسر ماند دولت‌شاه بیك نام پسر پنجمش در حین حیات
پدر چهل هزار اچه زعامت بطریق متفرکی پادشاه متصرف بود و هم
در آن اوقات وفات یافته ازو یوسف واحد نام دو پسر ماند حسینجان
بیك بن جشید بیك چنانچه قبل ازین مذکور شد پدرش در زمان

بنابراین چند دفعه در سفر ایران و مشاوره با سلطان زمان چون ظفر
واقبال همعنان می بود و اکثر سخنان او که در هر وادی بمسامع
همایون میرسید مقبول و مستحسن افتاده دست رد بر سینه مطالب
و مقاصد او نمی نهاد و فی الواقع در خیرات و مبرات در امور دنیا داری
و رعیت پروری در عقل و دراست و در ادراک و کیاست ثانی خود نداشت
از آنجمله مشهور است که هر سال سه هزار بز نر سه ساله از کله و رمه
خاص خود جهت بیع و شرا بجانب حلب فرستاده و سه هزار اینچنین نعل اسب
و استر که قریب بچهل خروار شتری میشد هر اینچنین را در کردن بیک
رأس بز بسته بواسطه فروختن بحلب میفرستاد و موازی ده هزار کوسفند
نتاج داشت عوامل و زراعت و سایر مویشی او ازین قیاس توان کرد
در آن عصر در کردستان از امرا و حکام کسی بجمیعت و سامان او نبود
قلعه و مدرسه در پالو ساخته بود و از مسافه بعیده چشمه آب قریب بقلعه
و قصبه آورده و در دمور قپو نام محلی رباطی در غایت وسعت و فسحت
ساخته که آینده و رونده در زمستان و تابستان از آن محظوظند و عمرش
از صد سال تجاوز کرده و بسرحد طبیعی رسیده از آنجمله شصت سال
باستقلال حکومت پالو نمود و از سلطان سلیمان خان غازی برات عالیشان
بقید ملکیت بخود و اولاد قرناً بعد قرن و بطناً بعد بطن موکد بلعنت نامه
حاصل کردانید و در حین حیات حسینجان بیک نام پسر خود را ولی عهد
ساخته ازین سرای سپنج و منزل عناد و رنج بدار راحت و مقام استراحت

مردانه و رزمهای رستمانه بآنجماعت نموده ملك موروئی خود را مستخلص گردانیده بتحت تصرف خود در آورد و از غرایب احوال آنکه غلام ملوك جشید بیک در آن معارك شمشیری از دست لشکریان تراکه بر سر خورده نصف استخوان کله او جدا شده چنانچه مغزش آشکارا مینموده جراحان پارچه کدوی خشک را برابر استخوانی که جدا شده بریده بدانجا بستند برور ایام گوشت و پوست با کدو التیام یافته مدت چند سال دیگر در قید حیات بوده بروایتی چند اولاد دیگر ازو پیدا شد این قضیه اگرچه مناسبت باین احوال و موافقت باین مقال نداشت اما استادان این فن نیکو کردار هرگاه قصه غرایب آثار واقع شود رقمزده کلک بدایع نگار فرموده اند القصه چون جشید بیک زمام مهام ولایت پالورا بکف کفایت خود در آورد بحسن تدبیر در تراضی خاطر امیر و وزیر آل عثمان کوشیده ارکان دولت و اعیان حضرت را از خود متمسلی گردانیده سلاطین هشت آیین و خواقین معدلت کزین عثمانی را اعتقاد و اخلاص و اختصاص تمام و رسوخ ما لا کلام بدو پیدا گشت چنانچه سلطان سلیمان خان غازی چند مرتبه که بعزم تسخیر ایران عبور از کردستان نمود شخصی از امرا و حکام کردستان که لیاقت مشاوره و استحضاره سلطانی داشته باشد قرعه قابلیت و استعداد این کار بنام جشید بیک زدند نظم پسندیده آنکه پسندیده * خرد را دل و عقل را دیب * صدف وار خاموش و زنکته پر * بیرون استخوان و درون پر زدر *

جرعه نوش نکرده که ساغر منطل از دست ساقی اجل وطن انه الفراق در کشید چون اولاد ذکور نداشت حکومت بیرادر زاده اش جمشید بیک انتقال یافت جمشید بیک بن رستم بیک منقولست که جمشید بیک در اوایل حال که عمش در قید حیات بود ملازمت خالد بیک بازوکی اختیار کرد روزی در اثنای شکار جانوری شکاری خالد بیک آغاز سرکشی نموده با طایر فلک همراز کشت چنانچه همه کس قطع امید از آن جانور کردند که من بعد میل مرکز خاک نخواهد کرد در اثنای تصورات مردم از اعلاء علین میل حضیض نموده آن جانور بر سر جمشید بیک نشست خالد بیک واعیان آنرا بفال نیکو گرفته گفتند که این مرد عنقریب بدولت عظمی خواهد رسید چون چند روز باین قضیه سانح کشت که بمصداق نظم هر آن فالی که از بازچه برخاست * چو اختر میکذشت آن فال شد راست * بظهور آمده حکومت پالو از عمش بدو انتقال یافت او مرد جهان دیده کار آزموده گرم و سرد دوران چشیده در ندبیر مهمات و تمشیت معاملات و حل نکات مشکلات ید بیضا نمود در محلی که امرا و حکام گردستان اطاعت آستان سلطان سلیم خان نمودند او نیز حلقه بندگی سلطان مزبور در کوش و غاشبه فرمان برداری او بردوش نهاد و ولایت پالورا که در ید تغلب قزلباشیه بود ضبط وصیانت و حفظ و مراست آن دیار در عهده اهتمام عربشاه بیک ترکمان نموده بودند بامداد واستعانت سلطانی بزور بازوی خود که چند دفعه جنگهای

چندان بقایى نداشت و بزودی ازین دنیای فانی رفتند و از قاسم بیک
 جعفر بیک و غضنفر بیک دو پسر ماند جعفر بیک بن قاسم بیک بعد از
 فوت پدر حسب فرمان سلطان سلیم خان در صفر سنّ حکومت اکیل
 بدو ارزانی شده حالا که تاریخ هجری در سنه خس والفست از بیست
 و پنج سال متجاوز است که بحکومت آنجا مبادرت نموده کماکان متصرفست
 شعبهٔ حویم در ذکر حاکمان پالو چنانچه قبل ازین در احوال اکیل
 مذکور شد که حاکمان پالو از نسل امیر تیمور تاش بن امیر محمد بن
 امیر ابراهیم بن امیر بولدوق اند و امیر تیمور تاش امیری بود بصفت
 سخاوت و فرزاندکی موصوف و بسمت شجاعت و مردانگی معروف آثار فتوت
 رموت او در اطراف و اکناف عالم ظاهر باشعه انوار لطف و احسان
 در بین الاقران باهر برای صایب و تدبیر ثاقب در ربیع مسکون مشهور
 محصل کلام از تاریخی که پدر زمام حکومت پالو در قبضهٔ اقتدار او نهاد
 ناهنگام وفات بارعایا و برابا و سایر متوطنان آنجا بوجه احسن سلوک نمود
 و چون فوت شد ازو میر حمزه نام پسری مانده باستصواب عشایر و اقوام
 فایم مقام پدر کردید و چون او نیز بر ریاض رضوان خرامید ازو چهار
 پسر ماند حسین و یغور و علی و رستم حسین بیک بن میر حمزه بحسب
 ارت و استحقاق بجای پدر متصدی امر حکومت شد و در آن اثنا از
 قزاقان قوینلو هرچ و مرچ در دیار بکر واقع شده حسین بیک بارادهٔ
 فتح قلعه ارغنی بر سر طایفهٔ ترکمان رفته بقتل رسید هنوز از جام حکومت

محمد استاجلو لشکر بر سر اکیل کشیده آن ولایت را از تصرف او بیرون آورده بمنصور بیک نام شخصی از طوایف قزلباشیه داده مدتی هفت سال اکیل در تحت تصرفی و تغلب ایشان بود و بعد از جنگ چالدران لله قاسم بامداد سلطان سلیم خان ولایت موروثی را از بد تغلب قزلباش بیرون کرده تکرار بر مسند حکومت متمکن شد و بروایتی شهر آمد را در زمان قرا خان هم او بطریق حیل از تصرف قزلباش بیرون آورده تسلیم محمد پاشای میرمیران آنجا نمود و همچنان در زمان آل عثمان پایه اعتبارش روز بروز در ترقی و تزیید بود تا آخر باجل موعود بعالم آخرت رحلت فرمود اولاد ذکور نداشت حکومت را برادر زاده اش مراد بیک وصیت نمود مراد بیک بن عیسی بیک بموجب وصیت عیش حکومت از دیوان سلطان سلیمان خان بدو مفوض شد او مرد صالح و متدین و حاکم عادل رعیت پرور خیر بود با اعلی و ادنی از بیگانه و آشنا طریق مدارا و مواسا سلوک مینمود و عمارت عالی در سر قبر عیش قاسم بیک ساخته در جنب او خان و ریاط بنا کرده هر روز نان و آتش جهت آبنده و رونده تعیین نموده دایم الاوقات مترددین از آن منتفع می شوند و این منازل در بیک منزلی شهر آمد واقع شد بخان شربطین اشتهار دارد چون چند سال از ایام حکومت او متبادی شد ازین ریاط فانی بسر منزل جاودانی شتافت و ازو علیخان و قاسم بیک دو پسر مانده هر دو برادر متعاقب یکدیگر حکومت اکیل کردند اما زمان ایشان چو عهد کل و موسم سنبل

باساير اولادش در شعبهٔ سيم مذکور خواهد کردید بعون الله الملك الحميد
امير عيسى بن امير محمد بعد از فوت پدر حاکم اکیل کشته با برادران
وساير اقربا بطريق مدارا ومواسا سلوک نمود رعیت وسپاهی از عدل
وانعام او راضی وشاکر بود بعد از مدتی اجابت حق را لبیک گفته بعالم
آخرت نهضت فرمود دولتشاه بیک بن امير عيسى بموجب وصیت پدر
بامداد ومعاونت عشیرت مرداسی حاکم اکیل کشت وچون چند وقت
حکومت نمود فوت کرده پسرش امير عيسى بر سریر امارت نشست
ودر رعایت رعیت کما ینبغی کوشیده در زمان او ولایت اکیل معمور
وابادان کشت وچون فوت کرد ازو دو پسر ماند اسفندیار وشاه
محمد شاه محمد بیک بن امير عيسى بحسب استحقاق قائم مقام پدر شده
بزودی عالم فانی را پدرود کرد وازو پنج پسر ماند قاسم بیک وعيسى
بیک ومنصور بیک واصفهان بیک وامیران بیک قاسم بیک بن شاه محمد بیک
بفضل ودانش وشجاعت ومکارم اخلاق ومحسن آداب از ابنای زمان منفرد
ومنزاه بود در امور مملکت داری وندیبر ورعیت پروری در میانهٔ حکام
کردستان بر امثال واقران سرافراز در زمان حکومت سلاطین آق قوبنلو
درجه اعتبار ومرتبہ اختیار یافته اورا بلله کی یکی از فرزندان خود
مقرر کردانید بدان واسطه بین الناس بلله قاسم اشتهار دارد ومشهور است
که در تاریخ سنه ثلث وعشر وتسعمایه که شاه اسمعیل صفوی بر دیار بکر
اسنیلا یافت لله قاسم اطاعت او نکرده اظهار مخالفت نمود بنا برین خان

رشد و تمیز رسید آنگاه عموماً اقوام و عشایر سر در ربه اطاعت او نهاده حلقه بندگی او را در گوش کردند و امیر بولدوق نیز بجای پدر بر سر بر حکومت نشسته سایه عدل و احسان بر فرق ایشان مبسوط گردانیده ابواب ظلم و طغیان بر رخ عالمیان مسدود گردانیده جناح عاطفت بر سر مسلمانان گسترانید و بعد از مدتی که بحکومت و دارایی اکیل و سرداری اقوام قیام نمود رضت هسنی بعالم آخرت کشید و پسر کلانترش امیر ابراهیم بحسب قابلیت و استعداد قائم مقام پدر گردید و او در حکومت کاری نساخته بزودی عروس ملک را سه طلاق بر گوشه چادر بست و کتخدایی سرای آخرت اختیار کرد * در آن مقام فرح و خوش بعیش نشست * بعد از فوت او پسرش امیر محمد جانشین پدر کشته چون مدتی حکومت نمود باجل موعود بعالم آخرت رحلت فرمود و او را سه پسر خجسته فرمود اول امیر عیسی و او بعد از فوت پدر قائم مقام شده بحکومت اکیل مبادرت نمود دویم امیر نیمور ناش است که او در زمان حیات پدر والی قلعه باغن و آن نواحی بود و حکام پالو از نسل اویند و احوال ایشانرا در شعبه دویم بتفصیل بیان خواهد فرمود سیم امیر حسین است که او نیز در زمان حیات میر محمد والی قلعه بردنج و ناحیه جرموک بود و حکام جرموک از نسل اویند اما بقول بعضی از اکابر میر حسین پسر میر محمد نیست یکی از بنی عمان اوست که در ایام حکومت خود میر محمد دارایی ناحیه جرموک و قلعه بردنج بدو تفویض کرده بود بهر تقدیر احوال امیر حسین

عجز و قصور بر صفحهٔ احوال و جبههٔ آمال ایشان ظهور میکرد تا شبی امیر ارتق جبراً و قهراً قلعه را مستخر گردانیده تیغ پیدریغ بر اهالی آنجا نهاده متنفسی را از رعیت و سپاهی در آن قلعه و نواحی زندگداشت و پیر بدر نیز در آن معرکه شربت شهادت چشیده کسی دیگر از حاکمان اکیل در قید حیات نماند مگر عورت پیر بدر که حامله بود و شب و روز چشم طلبهٔ مرداسی بر آن وضع حمل می بود که حق سبحانه و تعالی از خزینهٔ غیب کوهری واز درج رفعت جوهری واز برج شرف اختری کرامت فرماید که اجای خانوادهٔ قدیمه نباید همه روز اعیان و هواخواهان بدرخانهٔ آن ضعیفه آمده تفحص احوال او میکردند تا روزی که موعد وضع حمل بود بطریق عادت بدرخانه آمد آنچه مطالب و مقاصد آنجماعت بود شخصی بیرون آمد بوضع رمز بزبان ترکی گفت که چوق شکر خدایه که استدوکمزی بولدوق بنا بر آن نام آن پسر سعادت اثر بامیر بولدوق انتهار یافت و حاکمان اکیل بیلدوقانی ملقب شدند نظم چنین آمد از هوشیاران روم * که زاهد زنی بود زان مرزوبوم * زآبستنی روز بیچاره شد * زشوی وز شهر خود لواره شد * بویرانهٔ بار بنهاد و مرد * غم طفل میخورد و جان می سپرد * وزانش خبر نه که پروردگار * چگونه ورا پرورد وقت کار * چه کنجینها زیر بارش کشد * چه اقبالها در کنارش کشد * القصه چون امیر بولدوق از مادر متولد شد والده اش فوت کرده اورا اعیان مرداسی مانند در کرانابه در کنار جان پروریدند تا بسرحد

شیرت مرداسی قلعه ولایت اکیل را بخت تصرف در آورده مدنی بحکومت و دارایی آنجا بر خلاف آبا و اجداد خود قیام و اقدام کرد یکی از سلاطین سلاجقه طمع در ولایت او کرده بالضرورة از آنجا فرار نموده شرح این قصه را در ضمن حکایت آینده بتفصیل بیان خواهد شد بعون الله

الملك المستعان شعبه اول در ذکر حکام اکیل که ملقب اند ببلدوقانی بکرات حاوی اوراق را از ثقات استماع افتاد که وجه تسمیه ببلدوقان آنست که چون پیر بدر از دست نحکم سلاطین سلاجقه فرار کرده بجانب مفرقین رفته ملجی بامیر حسام الدین حاکم آنجا شد مدنی در آن دیار مخفی اوقات میگذرانید تا سلطان الب ارسلان ساجوقی امیر ارتق را... که از نیابت او والی ماردین و آمد بود و آخر اولاد او تاحلب و بغداد منصرف شده اند و مورخان ایشانرا داخل سلاطین فروع سلاجقه عد می کنند و هفت تن از ایشان بی پایه حکومت رسیده اند و در اوایل دولت حسن بیک بایندوری و آق قویونلو ملک ناصر الدین که آخر آن طبقه بود در دست او بقتل آمده دولت ارتقیه بدو منقرض گردید القصه امیر ارتق بتسخیر قلعه مفرقین مامور گشته بامثال امر مبادرت نموده قلعه را مرکزوار در میان گرفته کلر بر محصوران بتنگ آورد اتفاقاً از قضای آسمانی و تقدیر ربانی تیر چرخ از دست لشکریان امیر ارتق بمقتل امیر حسام الدین حاکم قلعه آمده اورا بجهان جاودانی فرستاد و تابعانش را تاب مقاومت با امیر ارتق نمانده روز بروز آثار ضعف و فتور و علامت

مسند ارشاد کشت و او اعتقاد و اخلاص عشیرت مرداسی را نسبت بسلسله خود در درجه اعلی و مرتبه قصوی یافته اراده خروج و داعیه عروج کرده سلطنت صوریرا ضمیمه حکومت معنوی کردانیده بزور بازو قلعه اکیل را بتحت تصرف در آورد و اکیل قلعه ایست بر سر کمری رفیع واقع شده و آن کمر بمثابة کج شده که از دیدن او وهم و هراس بر آن کس از حد قیاس مستولی میکردد روایت مشهور در افواه و السنه مذکور است که یکی از اولیاء الله بدانجا رسید و بلفظ ترکی اشارت بآن کمر کرده و آن کمر بقدرت کامله پروردگار کج شده العلم عند الله اما عشیرتی که در آن قلعه و ولایت ساکن است ملقب بمرداسی اند و مرداس بن ادیس [بن نصیر] بن نصر بن جمیل (?) مقدم بنی کلاب بود و ایشان در اصل در حوالی حلب مقام داشتند در آن زمان حلب در تصرف سلاطین اسمعیلیه مصر بود اتفاقاً امرای مصر با یکدیگر در مقام عداوت و خصومت در آمده اضطراب تمام باحوال ساکنان آن دیار راه یافت و این معنی بر صالح بن مرداس بن ادیس ظاهر گشته باراده حکومت قلعه آنجا را محاصره نموده باندک فرصت کار بر محصوران تنگ شده قلعه تسلیم او کردند و چون این خیر در مصر بسع ظاهر بن حاکم اسمعیلی رسید کس بدفع او فرستاد. او را با پسرش در شهور سنه عشرين و اربعمائه بقتل آوردند عشایر او جلای وطن کرده بطرف اکیل آمدند و از آن نارنج در آن ولایت ساکن شدند القصه چون پیر بدر بامداد و معاونت

بعم بزرگوار سید ابرار بحضرت عباس رضی الله عنه میرسد واول ایشان پیر منصور بن سید حسین اعرج است و او شخصی زاهد عابد متقی بود وگاه گاه کوش هوش سر الهامات غیبی می شنیده و بموجب شجره که حالا در دست اولاد اوست بهفته بطن بسید علی بن عبد الله بن عباس رضی الله عنه میرسد و پیر منصور در اوایل حال در ولایت حکاری بسر میبرد و از آنجا متوجه ولایت اکیل شد در نوای قلعه اکیل در قریه پیران ساکن گشته در آن قریه عبادت خانه جهت خود ترتیب داده و در آنجا بطاعت و عبادت مشغول شده شب و روز بریاضات و مجاهدات قیام و اقدام مینمود و خلق آن دیار را بطاعت و عبادت ترغیب میکرد چنانچه اهالی و اعیان آن ولایت را نسبت باو اخلاص و اعتقاد تمام پیدا شد، اکثر مرید و معتقد او گشتند، چون پیر منصور ازین دار غرور بسرای سرور رحلت کردند پسرش پیر موسی بجای پدر بر سجاده ارشاد نشسته خانقاهی در آن قریه بنا کرده در تربیت مریدان و تقویت ایشان جد و جهد لا بعد و لایحی بتقدیم میرسانید تا جمع کثیر از عشایر و قبایل مرداسی فریفته حسن اوضاع و اطوار و شیفته لطف کفتار و کردار او گشته مردم از اطراف و نوای رو بخدمت او نهادند بومًا فیومًا آوازه تقوی و عبادت و صبت و رع و صلاحیت او زیاده و بلند آوازه شد خواص و عوام آن ولایت حلقه عبودیت او در کوش و سجاده رقیب او بر دوش کشیدند و چون پیر موسی بعالم جاودانی نهضت فرمود پسرش پیر بدر متصدی

در آنجا ازو خدمات شایسته ظهور کرده بامید حکومت ولایت موروثی باسنبول عودت کرده در آنجا بجوار رحمت الهی پیوست وازو حسین بیک و مسیح وزاهد و اسلام بیک نام چهار پسر ماند پنجم کیکاوس بن پیر حسین بیک را بانديك زعامت رعایت کردند و بعد از وفات زعامتش را بمنصور بیک نام پسرش ارزانی داشتند ششم پرویز بیک بن پیر حسین بیک بعد از وفات زعامتش بحیدر بیک نام پسرش انتقال یافت هفتم بهلول بیک بن پیر حسین بیک را چهل هزار اچه زعامت مقرر شده بعد از فوت او زعامتش بحمدی بیک نام پسرش رسید و بعد ازو زعامتش در میانۀ پسرانش الوند و اروج واحد قسمت گشت هشتم کلایی بیک بن پیر حسین بیک اورا نیز بزعامت چهل هزار اچه راضی کرده در هنگام توجه مصطفی پاشای سردار بطرف شیروان در محاربه جلدی که باقرلباش واقع شد باامرا و اعیان اکراد بقتل رسید و زعامتش را بحمد بیک نام پسرش دادند و چون محمد بیک فوت کرد زعامت به پسر زاده اش علیخان بیک منتقل گشت نهم بلمان بیک بن پیر حسین بیک به بیست هزار اچه زعامت قایل شده حق سبحانه و تعالی اورا عمر طویل کرامت کرده و ماله التحریر که تاریخ هجری در سنه خمس و انفست در قید حیاتست فصل حویم در ذکر حکام مرداسی و آن مشتمل است بر سه شعبه از چن اخبار حکام کامکار و گلشن آنار امرای نامدار نکته این خبر بشام جان راقم این نسخه ایترا رسیده که نسب عالی تبار حکام مرداسی

خود کبخسرو بیک را برداشته روانه آستانه سلطان مراد خان شد و قضایای که برو سانع شده بود بوسیله عظماء وزرا بموقف عرض حجاب بارگاه عرش اشتباه سلطانی رسانید از مراحم بیدریغ خسروانه سنجاق پدر بیسر ارزانی کشته و نشان پادشاهی عنایت شد مقضی المرام عودت کرد و الحال که تاریخ هجری در سنه خمس و الف است سنجاق سقمان در تحت نصرف کبخسرو بیک است بلا ممانعت و مشارکت غیری بحکومت و دارایی آنجا قیام می نماید و احوال سایر اولاد پیر حسین بیک بنوعیست که در ذیل این قضیه مذکور خواهد شد اول یوسف بیک بن پیر حسین بیک است که در هنگام قسست ولایت موروثی بانعام هفتاد هزار آنچه زعامت سرافراز کشته بعد از وفات چون اولاد ذکور نداشت زعامت او را بمصطفی بیک و ذو الفقار بیک و سهراب بن القاص اولاد محمدی بیک عنایت کردند دویم محسن بیک بن پیر حسین بیک است او نیز بهفتاد هزار آنچه زعامت از ولایت موروثی ممتاز کشته بعد از فوت او زعامتش بر پنج پسر او ابراهیم و جعفر و شیخ حسن و مراد بیک و ایبه سلطان در فراخور حال تقسیم شد سیم یعقوب بیک بن پیر حسین بیک را چهل هزار آنچه زعامت دادند و بعد از فوت او زعامتش را به پسرانش فرخ و دوندار و بابر بیک دادند چهارم کیفیاد بیک بن پیر حسین بیک را پنجاه هزار آنچه زعامت دادند از روی شهامت نهور ذاتی که در جیلنش مرکوز بود قبول نکرده ترک برادران و دیار نموده بجانب یمن رفت و بعد از آنکه

نشده خبیة بغض و عداوت برادر در دل گرفته بلکه در صدد قتل او در آمده منتظر فرصت می بود عاقبت الامر روزی فرصت یافته بزخم نیغ بیدریغ برادر حقیقی خود را از پای در آورده متصدی امر حکومت و متکفل شغل امارت شد و بعد از آن اراده کرد که منکوه صالح بیک را خواستگاری نموده بحباله نکاح در آورد تا متصرفی اموال و اسباب او شود این راز را با خاتون در میان نهاده او نیز بظاهر طوعا و کرها باین قضیه رضا داده اما ضمنا در مقام بغض و عداوت می بود تا بحیله و خدعه و فریب آن بوالهوس بر شکیب را در انتقام خون شوهر از پای در آورد آن شیرزن این مقدمه را با چند نفر از خدمتکاران و فاداران و امکداران رازدار صالح بیک مرحوم در میان نهاده ایشان نیز بسع رضا اصفا نموده فرار بدان دادند که آنجماعت را در روز زفانی مسلح و مکمل در درون خانه نگاه داشته چون عمر بیک بخلوت خانه در آید ماموران از کیمینگاه بیرون آمده مهم او را فیصل دهند چون وعده شب زفانی رسید موکلان عقوبت در محل موعود متواری شده چون عمر بیک باصد گونه آرزو و هوس با باد غرور و نخوت همنفس داخل حرم سرا شد موکلان مانند شیر زبان رهزبر دمان از کیمینگاه بیرون آمده برو حواله شدند و فی الفور قالب پر غرور و دماغ پر نفور او را از باد نخوت خالی کرده دمار از نهادش بر آوردند و از صالح بیک بکخسرو بیک و محمود بیک و محمد بیک سه پسر مانده بود آن شیرزن بغیرت و ناموس پسر بزرگ

چشكزك داخل خواص همايون پادشاهی شده بود چنانچه سابقا مذکور شد در ثاني المال كبخسرو بيك وكيكائوس بيك وپرويز بيك پسران پير حسين بيك كه هر سه از يك مادر متولد شده بودند واز پدر خورد سال مانند و بجزوی زعامت و نيمار قانع كشته چون بسرحد رشد و تميز رسيدند برادران باتفاق بطلب حكومت موروئی بعزم آستان بوس سلطان روانه شدند نظم بود بچه شير چندان زبون * كه ناورده چنگال و دندان بيرون * چون حقيقت احوال خود را بوساطت عظماء و زرا معروض حاجيان عتبه خلافت تزيين و مسوع ساكنان سدّ جلادت آيين كرد انبندند از مرام بيكرانه خسروانه و عواطف بي اندازه پادشاهانه ناحيه سقمان كه داخل خواص همايون شده بود بدستور سنجاق بكبخسرو بيك عنايت فرمودند و نشان مرحمت عنوان سلطاني شفق كشته برادرانش نيز بزعامت كلي رعايت يافتند و چون مدتی بكبخسرو بيك در آن ناحيه اوقاب بعيش و عشرت بگذرانيد تند سوار اجل دواسبه تاخت بسر وقت او آورده سلطان روح قدسی صفاتش را از نوامی كشور بدن اخراج ساخت نظم كدام دوحه اقبال سر بچرخ كشيده * كه صرصر اجلش عاقبت زيغ نكند * وازو صالح بيك وقاسم بيك و عمر بيك سه پسر ماند صالح بيك بحسب ارت واستحقاق والی ملك پدر شد و برادرش قاسم بيك مرد ديوانه و شورشوريك حال و مجذوب احوال بود لبافت منصب نداشت درویشی اختيار كرده در كنج قناعت غنود اما برادر ديكرش عمر بيك چندان بحكومت او راضی

ناجیه پرتک برستم بیک پسر دوم پیر حسین بیک از دیوان سلطان
 سلیمان خان ارزانی شد چون مدتی بطریق عدالت بحکومت آنجا قیام نمود
 امارت عالم عقبی را بر منصب جهان فانی ترجیح داده کوس رحلت
 فروگفت وازو بایسنقر و محمدی و علی سه پسر ماند بموجب وصیت پدر
 بحسب ارب و استحقاق بایسنقر بیک متصدی قلاده حکومت کشته قائم
 مقام پدر شد و الحق او مردیست بزیور فهم و فراست آراسته و بحلبه عقل
 و کیاست پیراسته در حفظ و حراست ولایت و ضبط و صیانت عشیرت از امثال
 و اقران ممتاز و متمرد در امور جهاننداری و تدبیر دنیاداری در میانه حکام
 کردستان بر همکنان سرافراز و از حیثیات جبلی در فن موسیقی از علمی
 و از عملی پیشتر و راست کار و سر حلقه عاشق دایره ادوار است و در فنون
 سخاوت و اقسام فتوت و مروت و شجاعت یگانه اعصار و ثانی حاتم و اسفندیار
 باخورد و بزرك بطریق مدارا و مواسا سالک و بجمع ادوات و آلات ظروف
 و لوازم حکومت مالک بالفعل مستقلا بحکومت پرتک و نوابغ اشتغال
 می نماید پیشوایی و مقتدایی بنی عمان و عشیرت و طوایف چشکزکیان بدو
 مخصوص است همگی کردن باطاعت او نهاده از سخن و صلاح او تجاوز
 نمی کنند امید که بدولت عظمی و حکومت کبری بدستور آبا و اجداد
 عظام موفق باشد شعبه سیم در ذکر حکام سقمان در حالتی که ولایت
 چشکزک با استدعای اولاد پیر حسین بیک در زمان سلطان سلیمان خان
 غازی منقسم بدو سنجاع و چهارده زعامت کشت ناجیه سقمان باقصبه

به پیلتن بیک ولد پیر حسین بیک عنایت فرموده مردم بیگانه ندهد حسب الائتماس رستم بیک سنجاق مجنکرد بدو ارزانی گشته در هنگام معاودت مصطفی پاشای سردار از سفر شیروان پیلتن بیک رضت انصرافی حاصل کرده متوجه مجنکرد شد و چون بناحیه ترجان رسید نقد جان بقابض ارواح سپرد و ازو علی بیک و جهانگیر و عثمان و کل احمد بیک چهار پسر ماند سنجاق مجنکرد از جانب مصطفی پاشای سردار بموجب نشان عالیشان سلطان مراد خان به پسر بزرکش علی بیک مرحمت کردید و برادرانش بزعامت و تیار رعایت یافته بدان قناعت کردند و چون علی بیک چند روز بحکومت و دارایی آنجا قیام نمود ندای یا ایها النفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضیه مرضیه از ساکنان ملکوت استماع نموده بعالم آخرت انتقال فرمود و ازو حیدر بیک و الله و یردی و پیلتن نام سه پسر ماند از دیوان سلطان مراد خان توجیه سنجاق به پسر بزرکش حیدر بیک مغوض کردید هنوز تصرف در سنجاق نکرده قابض ارواح دست تسلط او را از شهرستان بدن کوتاه ساخت ازین جهان بیقرار بدارالقرار رحلت نمود و سنجاق مجنکرد بدستور موعود به برادرش الله و یردی بیک مقرر شد و حالا که تاریخ هجری در روز دوشنبه هجدهم رمضان سنه حس والف است سنجاق مجنکرد در تحت تصرف اوست شعبه حویم در ذکر حکام پرتک بعد از فوت پیر حسین بیک بنوعی که مذکور شد ولایت چشکزک بدو سنجاق و زعامت چند در میانه برادران قسمت شد از آنجمله

بوده باشد مشروط بدانکه اگر محلول شود سنجاغها وزعامتها وتیبارها
 باز باولاد واحفاد آن سلسله توجیه شده بمردم بیگانه ندهند وهمچنان اولاد
 اولاد ایشان اراده منصب دیگر از ممالک محروسه پادشاهی ننمایند
 شعبه اول در ذکر امراء مجتهد ناچه مجتهد بموجب نشان مکرمت
 عنوان سلطان سلیمان خان بطریق سنجاغ بمحمدی بیک پسر بزرگ
 پیر حسین بیک عنایت گشته چون یکسال از ایام حکومت او متبادی
 شد وفات یافته ازو چهار پسر ماند اما خورد سال بودند وهمچکدام را
 لیاقت امر حکومت نبود بنابراین آن سنجاغ مزبور را از دیوان سلیمانی
 به برادرش فرخشاد بیک ارزانی گشت وبعد از چند سال برادران
 برو حقد وحسد ورزیده نسبت خیانت مال پادشاهی بدو کردند
 واین احوال را معروض پایه سریر معدلت مصیر سلطانی گردانیده
 حسب فرمان سلطان سلیمان خان بیاسا رسید وازو خلیل بیک وحسین
 بیک دو پسر ماند واز سنجاغ مجتهد زعامتی بطریق مشارکت پیسران
 داده سنجاغ را بقاسم بیک برادر سنان پاشای ارناود میرمیران ارضروم
 مفوض کردند وچهار پسر محمدی بیک را بزعامت وتیبار رعایت کرده
 راضی ومتسلی گردانیدند وبعد از آن رستم بیک حاکم پرتگ بعرض
 پادشاه سلیمان مکان رسانید که اگر از فرخشاد بیک افعال قبیحه بطهور
 رسید بقره وغضب پادشاهی گرفتار گردید اکنون التماس بنده از درگاه
 عرش اشتباه پادشاهی آنست که بموجب معاهده همایون اوجاق موروثی را

اورا استقبال نموده در موضع ناگر بیلاغی تلاحی فریقین دست داد عد از مقاتله و مجادله بسیار شکست بر لشکر قزلباش افتاده و فی الفور کردن نور علی خلیفه را سر از تن و جان از بدن جدا ساخته پیر حسین بیك كلستان اوطان از خار مغیلان سرخ سر پاك كردانید بلا ممانعت و منازعت بحکومت و دارایی آنجا قیام و اقدام نموده بعد از آن مدت سی سال در حکومت و فراغت اوقات گذرانیده بعالم آخرت انتقال نمود و شانزده پسر در صفحه روزگار یادگار گذاشت ۱ خالد بیك ۲ محمدی بیك ۳ رستم بیك ۴ یوسف بیك ۵ پیلتن بیك ۶ کیتباد بیك ۷ بهلول بیك ۸ محسن بیك ۹ یعقوب بیك ۱۰ فرخشاد بیك ۱۱ علی بیك ۱۲ کلابی بیك ۱۳ کیخسرو بیك ۱۴ کیکاوس بیك ۱۵ پرویز بیك ۱۶ یامان بیك بعد از وفات پدر برادران کردن باطاعت یکدیگر ننهاند و مضمون این بیت را ندانسته که نظم دولت همه از اتفاق خیزد * بیدولتی از نفاق خیزد * جمله در بیدولتی اتفاق کرده و روانه آستانه سلطان سلیمان شده استدعای محرر ولایت نمودند که قصبه چشکزک و خرام کفره و عادت اغنام آن ولایت مع چند قریه و ناحیه که لیاقت خاصه پادشاهی داشته باشد داخل خواص همایون سازند و سایر ولایت منقسم بدو سنجاع و چهارده زعامت و تیمار گردد حسب الاستدعای ایشان نشان مکرمت عنوان سلطانی عز اصدار یافت که بغیر از خواص همایون چشکزک منقسم بدو سنجاع و چهارده زعامت کشته در تصرفی اولاد و احفاد پیر حسین بیك

آن خاندان وزبده آن دودمانست بعد از ملاقات بسای بیک وقبول
 نصیحت بی غرض او که گفته اند نظم نصیحت که خالی بود از غرض *
 چو داروی تلخ است دفع مرض * پای همت بر رکاب عزیمت درست کرد
 ومضمون بلاغت مشحون فاذا عزمت فتوکل علی الله را بر ذمت همت
 خود لازم ومتعتم کردانیده از روی صدق و اخلاص متوجه درگاه عرش
 اشتباه سلطان سلیم خان شد و در اماسیه بعض بساط بوس فایز کشته چون
 بنظر کیمیا اثر سلطانی در آمد بر قوت وجرات دلیرانه او تعجب کرد
 که باوجود آنکه پدر و پسر اورا باچهل نفر از آغایان ملکبشی بقتل
 آورده ایم. اصلا و قطعا وعم وهراس نکرده الثجا بدرگاه عرش اشتباه ما آورد
 بنا برین سلطان سلیم خان مضمون این بیت نظم کنه کار چون عذرخواست
 بود * کناش نبخشی کناش بود * کار بسته بعنایات پادشاهانه
 ونوازشات خسروانه اورا بین الاقران مغتخر و سرافراز کردانید و ولایت
 چشکزک را بدستوری که در تصرف آبا واجداد عظام او بوده بدو ارزانی
 داشته فرمان واجب الاذعان عز اصدار یافت که محمد پاشا بیغلو میرمیران
 مرعش همراه پیر حسین بیک متوجه چشکزک کردد و اوجاق موروثی اورا
 از تحت تصرف قزلباشیه بیرون آورده تسلیم او نماید محمد پاشا بامتنال
 امر مبادرت نموده متوجه چشکزک کردید اما پیر حسین بیک پیش دستی
 نموده قبل از وصول لشکر محمد پاشا عشایر و قبایل خود را جمع نموده
 بعزم رزم نور علی خلیفه بر سبیل استعجال متوجه شد نور علی خلیفه نیز

شاه اسمعیل باز گذاشت این احوال در خاطر پادشاه مریخ انتقام مانده چون حاجی رستم بیك بنظرش در آمد جزای اعمال ناصواب او را در کنار او نهاد آری ع با پادشه هر آنکه کند بد کشد جزا * چون خبر قتل حاجی رستم بیك در عراق مسوع پسر او پیر حسین بیك شد از عراق برخاسته باراده ملازمت سلاطین چراکسه مترجه مصر کردید در اثنای راه بهای بیك حاکم ملاطیه که از نیابت سلاطین چراکسه بحکومت آنجا قیام مینمود ملاقی شده از حال پر اختلال خود باو بازگفت و بمقتضای نحوای آیه کریمه و شاورهم فی الامر عمل نموده در باب رفتن مصر نیز بدو مشاوره کرد چون های بیك مرد جهان دیده کار آزموده کرم و سرد چشیده بود و زبان روزگار در وصف او باین ترانه میسرود نظم خرد پیشه پیری زکار آکهان * چو شمعش همه زآب و آتش دهان * بعد از نامل بسیار در جواب فرمود که حالا عظمت و شوکت تبت و قدرت سلاطین آل عثمان بر جمله پادشاهان زمان ترجیح دارد وصیت جهانگیری و آرازه مملکت داری ایشان باطراف و اکنافی عالم رسیده و احوال سلاطین چراکسه ثباتی ندارد و چرا که کاروبار ایشان از قانون معدلت انجرف یافته سر رشته دولت از چنگ عدالت بیرون رفته عنقریب است که دود بیداد از آن دودمان بر آمده مملکت بتصرفی دیگران خواهد رفت صلاح در آنست که احرام عتبه بوسی سلطان سلیم خان بسته عنان عزیمت بصوب روم معطوفی داری پیر حسین بیك بن حاجی رستم بیك خلاصه

وعدوان پیش گرفته جمع کثیر از عشایر و امیرزادهای ملکبشی را
بقتل آورد بنابراین بزرگ و کوچک آن طایفه آنهنگ مخالفت نموده آوازۀ
سرکشی بدایرۀ چرخ چنبری رسانیدند و سلاح جنگ بر تن خود راست
کرده مسرعی بطلب حاجی رستم بیک بجانب عراق و اصفهان ارسال
داشتند اتفاقاً در آن اثنا شاه اسمعیل بعزم رزم سلطان سلیم خان
بالشکر عراق و فارس و آذربایجان متوجه چالدران شد حاجی رستم بیک
در آن سفر در رکب شاهی موجود بود بعد از شکست و انهزام شاه اسمعیل
سلطان سلیم خان عنان عزیمت بعزم تسخیر تبریز معطوف داشت
و حاجی رستم در پیام نام محلی من اعمال مرند بجز رکب بوسی سلطان
مشرقی کشته در همان روز با پسرزاده اس و چهل نفر از آقاییان و متعینان
ملکبشی حسب فرمان قضا جریان سلطانی بیاسا رسیدند و در افواه
و السنه مشهور است که سبب قتل او اینست که در سنه ثمان و سبعین
و نمانبیه که سلطان محمد خان والی روم متوجه تسخیر قلعه کماخ شد و حسن
بیک بایندوری با او مصافی داده هزیمت کرد و حاکم قلعه کماخ ارأده
نسلیم قلعه بکماشکان سلطان محمد خان نموده حاجی رستم بیک مانع شد
و بعد از آن بمدتی قلعه کماخ را بتصرف کماشکان شاه اسمعیل صفوی
داد و فرخشاد بیک بایندوری این احوال را معروض پایه سریر خلافت
مصیر سلطانی گردانید که حاجی رستم بیک در نسلیم قلعه کماخ بجد
بزرگوار شما تهاون و رزید و الحال بلا مضایقه و مناقشه بتصرف کماشکان

همگی توجه بر استیصال خانوادهای کردستان کماشت بتخصیص بر آنان که طریق مصادقت واتحاد باسلسله سلاطین قرا قوبینلو سپرده بودند از آنجمله در قلع و قمع حکام چشکزک کوشید طایفه خربنده لورا که از عهد اوباقاق آق قوبینلو بود بتسخیر ولایت چشکزک مامور گردانید و طایفه مزبور آن ولایت را بزور و تعدی از امیر شیخ حسن که فی الواقع جوانی بوده بسمت شجاعت موصوفی وبصفت سخاوت معروف ظهور کرد و چون بسرحد رشد و تمیز رسید شب و روز توجه خاطر بر دفع و رفع اعدا کماشت و تسخیر مملکت را پیشنهاد همت عالی نهدت ساخت وجهی از دلبران و متهوران دیار بر سر رابت خود مجتمع ساخته توکل بر خالق جز و کلام کرده بر سر طایفه خربنده لو آمد و آنجماعت جبراً و قهراً از ولایت موروثی اخراج کرده متصرف کشت و چون ایام حکومت او بسر آمد پسرش سهراب بیک قائم مقام پدر شد و چند وقت که حکومت نمود روی بعالم بقا نهاده ولد ارشد لو حاجی رستم بیک بر مسند حکومت پدر نشست و در زمان او شاه اسمعیل صفوی ظهور کرده نور علی (خلیفه) نام شخصی را از امره قزلباشیه بتسخیر ولایت چشکزک فرستادند و حاجی رستم بیک بقدم اطاعت و انقیاد پیش آمده بلا منازعه و مجادله قلاع و نوامی تسلیم نور علی خلیفه نمود و خود متوجه درگاه شاه اسمعیل شده چون بعز عتبه بوسی فایز کشت و بانعامات پادشاهانه مفتخر و سرافراز گشته الکایی از توابع عراق در عوض چشکزک هدو ارزانی شد و نور علی خلیفه طریق ظلم

یافته باشد و اسامی حکام چشکزک نیز دلالت بر آن میکند که از نبایر و نتایج طایفه اترک باشند زیرا که اسامی ایشان اصلاً مناسبت با اسم اعراب و اکراد ندارد و روایتست که ملکیش نام شخصی از نبایر آن ملکیش جمع کثیر بر سر رایت خود جمع نموده سی و دو قلعه و شانزده ناحیه که بالفعل در تصرف حکام چشکزک است تسخیر نمود و عشیرت ایشانرا ملکیش خواندند و آن جماعت مشتمل بر سه قسم اند و بکثرت عشایر و قبایل و از دام اعوان و انصار در ما بین کردستان مشهورند و تا موازی هزار خانه رار از ایشان خدمت سلاطین ایران کرده جمعی در سلك ملازمان پادشاهی متخرط بودند و حاکم علیحده در میان ایشان نصب شده است و وسعت ولایت ایشان در میانه کردستان پناه ابست که خواص و عوام بخصوص خواقین کردون احتشام در پروانجات و احکام اطلاق لفظ کردستان بر ولایت ایشان میکنند هرگاه در میانه اکراد ولایت کردستان مذکور سازند مراد از چشکزک است و از آن تاریخ که ملکیش سی و دو قلعه و شانزده ناحیه که قبل ازین مذکور شد بتحت تصرف در آورد بعد از او بترتیب اولاد و احفاد اجداد او حکومت قلاع و نوامی چشکزک نموده اند و از بد تصرف ایشان در فترات پادشاهان عالیشان مثل پنکیزخان و امیر تیمور کورکان و شاهرخ میرزا و قرا یوسف ترکمان بیرون نرفته تا زمانی که زمام مهام حکومت آن ولایت در قبضه اقتدار شیخ بن امیر یلحان در آمد و پادشاهی ایران بحسن بیگ بایندوری قرار گرفت

صحیفهٔ سیم در ذکر سایر امرا و حکام کردستان و آن مبنی بر سه
فرقه است

فرقهٔ اول مشتمل بر نه فصل است فصل اول در ذکر حکام
چشکزک و آن مشتمل بر سه شعبه است بر رای جهان آرای وضیر منیر
مشکل کشای ماهران علم تواریخ پوشیده نماند که نسب حکام چشکزک
بزعم ابشان بملکیش نام شخصی از اولاد خلفای بنی عباس میرسد
و بروایت بعضی از اکابر آنست که امیر سلیم بن علی بن قاسم که
از فروع سلاطین سلاجقه است و در زمان سلطنت الب (؟) ارسلان ساجوق
صاحب ارزن الروم و توابع بود تا در شهر سنه ست و خمسیایه
در میانه او و حکام کرجستان قتال صعب دست داده [با] معارف لشکرش
در دست کرجیان گرفتار شد اما چون خواهرش منکوحه شاه ارمن بود
تحف و هدایا بکرجستان فرستاده او را از قید حبس خلاص کرد و بعد از
فوت او حکومت به پسرش ملک محمد قرار گرفت بعد از ارتحال ملک
محمد ازین دار فنا امارت بجاقدرش انتقال یافت و بعد از فوت جاقدرش
ملکشاه بن محمد بر سریر حکومت نشست و او اراده خروج و دعوی سلطنت
کرده عاقبت در شهر سنه ثمان و تسعین و خمسیایه در دست سلیمان
بن قلیج ارسلان ساجوق گرفتار گشته بقتل رسید و از آن تاریخ ارزن
الروم بتصرف سلاجقه روم در آمد بحتمل که حکام چشکزک از اولاد آن
ملکشاه باشند که ملکشاه بکثرت استعمال طایفهٔ اکراد بملکیش تعریف

کشته از غوغای سنجاق تاب درد سر نیاورده چون با بدر بیک حاکم بنتی
 طریق خلت و اتحاد پیدا کرده بود و دختر خود را بمیر محمد ولد بدر بیک
 داده از قدیم الایام نیز حقوق همسایگی و جیرانی در مبانہ ایشان مسلوك
 بود بنابراین کنج انزوا اختیار کرده در جزیره منزوی شده بقیة الحیوة
 در آنجا بوده اجابت حق را لبیک گفته بجوار رحمت حق پیوست و ازو
 بازده پسر ماند ۱ ملك خلف ۲ ملك سلطان حسین ۳ ملك اشرف ۴ ملك
 علی ۵ ملك سلیمان ۶ ملك خلیل ۷ ملك ظاهر ۸ ملك عادل ۹ ملك محمود
 ۱۰ ملك حسن ۱۱ ملك احمد اما ملك خلف در ربیعان جوانی و عنفوان
 زندگانی وفات کرده ملك حمزه نام پسری دارد ملك سلیمان و ملك ظاهر
 و ملك حسن هر سه برادر در عین جوانی فوت کرده بجهان جاودانی
 رفتند و سنجاق پدر را ملك سلطان حسین طالب کشته از دیوان سلطان
 سلیم خان بدو مفوض شد باقی برادران ملازمت امرای کردستان
 اختیار کرده در کردستان تردد میکنند ملك سلطان حسین بن ملك محمد
 چون سنجاق پدر بدو تفویض شد چند نوبت در آن منصب تردد کرده
 او نیز از آن شغل خطیر فراغت نمود الحال که تاریخ هجری در سنه
 خمس و الف است در کردستان اوقات میگذراند و اندك نفعی از زواید
 اوقاتی آبا و اجداد بدو عاید میکردد امید که چون بزرگ زاده است
 حق سبحانه و تعالی توفیق رفیق حال و مآل او ساخته بدولت عظمی آبا
 و اجداد رساند

معاونت (خسرو پاشای) میرمیران والی ولایت دیار بکر حاکم حسنکیف شد و چون بدار الملک خود معاودت نمود برادرانش ملک محمد و ملک علی با او در مقام محاصرت و منازعت در آمله چند روز که از حکومت او مرور کرد ملک علی تاب مقاومت او نیاورده بجانب شرف خان حاکم بتلیس رفت و بالتام عشایر و قبایل بواسطه قتل ملک حسین از ملک سلیمان متنفر و متضجر گشته با او موافقت نکرده بلکه طریق مخالفت گرفتند بنابراین وهم و هراس بر ضحیر او مستولی گشته بجانب آمد رفت و برضا و رغبت از حکومت حسنکیف فراغت کرده مفتاح قلاع تسلیم خسرو پاشا کرد که در عوض آن از ولایت دیگر مملی بطریق ایالت بدو عنایت شود خسرو پاشا حقیقت احوال او را معروض پایه سریر اعلی سلیمانی کردانیده از مرحمت پادشاهانه روم با هفتصد هزار انچه بطریق ایالت در عوض حسنکیف بملک سلیمان ارزانی شد و سیصد هزار انچه دیگر بطریق زعامت برادرش ملک محمد و دو بیست هزار انچه بملک علی نام برادر دیگرش از ولایت روم عنایت گردید و مدتی ملک سلیمان در روم بامر حکومت اشتغال نموده آخر رومش از قفس بدن پرواز آمده در اعلای علیین آشیان گرفت ملک محمد بن ملک خلیل بعد از فوت برادرش سنجاغ روم را از او گرفته سنجاغ عربکیر بطریق امارت از دیولن سلیمانی بدو ارزانی شد بعد از آن بتلیس بطریق سنجاغ بدو مرحمت گشته در آنجا نیز قرار نگرفت آخر از کثرت تردد و تغیر و تبدیلات عاجز

ملك حسين بن ملك خلیل چون ملك حسين جوانی بود بعلو همت موصوف
ویسو انعام واحسان معروف چنانچه جمله عشایر وقبایل حسنکیف شیفته
جال با کمال و فریفته کمال با جال او کشته هنوز مراقب نشده بود که
لورا در میانه خود بحکومت نصب کردند نظم آنرا که نشان ضرب
عشق است * از چهره او چون نور پیدا است * اما چون بجای پدر بر مسند
دکومت نشست ملك محمد و ملك علی نام برادرانش را محبوس کردانید
و ملك سلیمان برادر دیگرش از ناحیه ارزن فرار کرده بخدمت خسرو پاشای
میرمیران آمد رفته طالب حکومت پدر شد خسرو پاشا نیز بواسطه رفع
نزاع برادران کس بطلب سلطان حسین فرستاده برادرانش را که محبوس
بودند نیز در دیوان آمد حاضر کردانیده بعد از آنکه ملك حسین را
پاشای مزبور بقتل آورد تفویض ایالت حسنکیف به برادر او ملك
سایمان کرد ملك سلیمان بن ملك خلیل بزرگان دین و روندهگان
راه بقین باتفاق گفته اند سزاوار دولت و شایسته رفعت آن کس است
که در جمیع احوال واحسن کما احسن الله الیک از حسن اشفاق او خورد
و بزرگ بهره مند کردند و بموجب و اولوا الارحام بعضهم اولی ببعض جماعتی
که فضیلت صله رحم را در جمیع امور منظور دارند باندک زمانی محسود اقران
شوند نظم دو دوست با هم اگر بیکدلند چون مقرض * بزند از همه عالم
زیکدیگر نبرند * غرض از تمهید این مقدمات آنست که چون ملك
سایمان بموجب نشان قضا جریان سلطان سلیمان خان غازی و بحسن

از ثقات روات از احوال طایفه بجنوی چنان روایت کرده اند که بجن و بخت دو برادر بوده اند از اولاد حاکمان جزیره عربیه بواسطه حکومت آنجا منازعه در میان برادران افتاده حکومت جزیره بخت نام برادر قرار گرفت و بجن بجانب حسنکیف افتاد و ملکان حکومت آنجا را از طایفه بجنوی گرفته اند و روایت دیگر آنست که طوایف اکراد جمله از اولاد بجن و بخت است العلم عند الله اتفاقاً در جینی که امیر شرف بن امیر بدر حاکم جزیره بود از طایفه بجنوی بنا بر عداوت قدیمه نسبت بامیر شرف اوضاع ناملایم بظهور آمده امیر شرف در مقام انتقام در آمده میر محمد بجنوی را از ملک خلیل طلب نمود تا او را کوشمال بسزا دهد ملک خلیل میر محمد را با پانزده نفر از اولاد و اتباعش بواسطه خاطر امیر شرف بقتل آورده حسین بیگ نام پسرش از آن معرکه فرار کرد و اموال و ارزاق و بقیه عشایر و قبایل او بیاد نهب و غارت رفت الحال زبان زده مردم اینست که موافقت حسین در غیبت ملک خلیل با دایفه قزلباش بنا برین جهت بوده و ملک خلیل قریه بالی را بحسین بیگ دادن و یا او مصالحه کردن باعث این قصه است القصه ملک خلیل بعد از آنکه طایفه بجنوی قلعه حسنکیف را تسلیم او کردند مدتی بر سریر حکومت و کامرانی و فرمان روائی قرار کرد تا عاقبت از هاتف غیبی ندای ارجعی الی ربک راضیه مرضیه بکوش هوش (استماع) فرموده بعالم جاودانی انتقال نمود و ازو چهار پسر یادگار ماند ۱ ملک سلیمان ۲ ملک علی ۳ ملک محمد ۴ ملک حسین

کشت و در آن اثنا طایفه شیروی و زرقي باتفاق قبایل و عشایر حسنکيف
ملك سايمان پسر ملك خلیل را بحکومت آنجا نصب کرده بودند بخلاف
عشیرت رشان که ایشان زمام حکومت آن دیار را در قبضه اقتدار یکی
از بنی اعمام ملك خلیل نهاده بودند و در خلال این احوال طایفه بختی
نیز بواسطه تسخیر اسعد لشکر بداجا کشیده اراده نمودند که از طایفه
قزلباش مستخلص سازند که بیکبار خبر آمدن ملك (خلیل) مسموع اعلی
آن دیار شد فرزندان بقدم اطاعت نزد پدر آمده بختیان ترك محاصره
قلعه اسعد کردند و ملك خلیل بعد از چند روز قلعه اسعد را از قزلباش
مستخلص گردانیده بید تصرف در آورد و چون قزلباش در وقت گرفتن
قلعه حسنکيف را بامداد و معاونت عشیرت بجنوی گرفته بود حفظ و حراست
قلعه مزبور را در عهده اهتمام ایشان نموده بودند و عشیرت مزبور مرتبه
مرتبه فریفته قزلباش شد در وقت خبر آمدن ملك خلیل بجهت ذخیره قلعه
بناجه طور من اهلال ولایت بختی رفتند که آزوقه فرلوان آورده قلعه را
بعث از دست ندهند ملك خلیل برین قضیه واقف گشته مردم عشایر
و قبایل خود را جمع نموده بر سر آن طایفه ابلاغ برد و ایشان بقدم اطاعت
پیش آمد و عهده تسلیم قلعه نمودند ملك خلیل از سر خون ایشان در گذشته
باعسین بیك بجنوی مصالحه نمود و بواسطه خون پدر و برادرانش که
بشرح بعد ازین در مجلس مذکور میشود بالای نلم قریه را بطریق ملکیت
لرلنی داشت بعد از آن آنجماعت قلعه را تسلیم ملك خلیل کردند

ساقیان مله رخسار و شیرین کفتار بادعلی نایخ خوشکوار در دادند و مغنیان
خوش آواز نضه پرداز و مطربان شیرین لجه بر بط نواز زبان بجمت
باین سرود برکشادند نظم آسمان ساخت در آفاق یکی سور چه سور *
که از آن سور شد اطراف ممالک معبور * اجتماعست منور قمری را
باشمس * انصالیست مقرب ملکی را با حور * مهد بلقیس زمان داشته است
اوزانی * بسرا پرده جم دولت تشریف حضور * و چون ارکان دولت
و بنیان حشمت لُق قویلو روی در اختلال آورد و آفتاب دولت شاه اسمعیل
صفوی از مشرق برداشت سر زد امرا و حکم کردستان بعزم آستان بوسی
او متوجه تبریز گشتند و بجمرد رسیدن امرا بداجا شاه اسمعیل ملک
خلیل را با سایر امرا در قید و بند کشیده بزینل خان شاملو سپرد و تکلیف
اهل و عیال خود آوردن به تبریز ملک خلیل نمود ملک خلیل حسب فرمان
خواهر شاه اسمعیل را که ازو بک پسر و سه دختر داشت به تبریز آورد
و مدت سه سال در قید شاه اسمعیل ماند با لکلیه ولایت حسنجیف بنصرف
قرلبان در آمد و در هنگام فترات چالدران ملک خلیل فرصت غنیمت
دانسته با اتفاق باشی بیوک با یکی مستحفظان خود را بقتل رسانید و از آنجا
فرار کرده بر سیبیل استعجال متوجه دیار بکر شد چون بحوالی وان رسید
طایفه محمودی سر راه برو گرفته قصد گرفتن او نموده ملک خلیل مهاربات
مردانه نموده جان از آن ورطه مهلکه بسلامت بیرون برد و از راه دره
بتلیس متوجه حسنجیف شد اما باشی بیوک در آن معرکه اسیر پنجه تقدیر

بسته قطع صلح رجم کرده بتبغ بیدریغ رشته حیات آن خلف دودمان ملوک را قطع کرد وبالکلیه حکومت آن خاندان از تصرف وارثان او بیرون رفته بدست طایفه ترکمان در آمد وشخص قاتل بجز ندامت وبشیمانی چیزی حاصل نکرد نظم و نخم وفا ومهر درین کهنه کشت زار * آنکه شود عیان که رسد موسم درو * شکل هلال در سر مه میدهد نشان * از افسر سیامک وفرکلاه زو * ملک خلیل بن ملک سلیمان در فترات تراکه در بلده ها محتفی می بود چون هرج ومرج در سلسله تراکه آق قوینلو واقع شد بامداد ومعاونت میر شاه محمد شیروی که از قدیم الایام وزارت ملکان حسنکیف بامرای شیروی متعلق بوده از بلک ها آمده طوایف مسنکیف بر سر او مجتمع گشتند وباتفاق بر سر اسعد رفته بضرب شمشیر آن قصبه را از طایفه آق قوینلو مستخلص گردانیدند واز آنجا متوجه قلعه حسنکیف شده آنجا را نیز باحسن وجه از طایفه ترکمان گرفته متصرف شدند وبعد از آن ملک خلیل در حکومت استقلال تمام بهم رسانید و فی الواقع کسی از حکام کردستان در آن عصر بعظمت وحشمت او نبوده واوضاع واطوار پادشاهانه داشته خواهر اعیانی شاه اسمعیل صفوی را در وقتی که از نعدی سلطان یعقوب جلای وطن کرده بعزم زیارت بیت الله الحرام بدیار بکر آمده چون بحوالی حسنکیف رسید بعقد نکاح خود در آورد ودر روز سور جمعیت ملوکانه وجشن پادشاهانه ترتیب داده امرا وحکام خواص وعوام کردستان در آن معرکه حاضر گشتند وبساط عشرت گسترده

امیر تیمور کورکان بدفع و رفع اولاد قرا یوسف ترکمان محدود وان و وسطان آمده ملک خلیل استقبال موکب شاهرضی نموده بشرف عتبه بوسی استسعاد یافت و در حینی که میرزا شاهرخ حکام و امرای کردستان مثل امیر شمس الدین بدلیسی و ملک محمد حاکم حکاری و پسر سلطان سلیمان خیزانی را از حدود الشکرد رخصت انصرافی ارزانی داشت او نیز با حکام مزبوره مرخص شد بولایت خود معاودت نمود و بقیه حیات بفرغت و کامرانی در آن دیار اوقات گذرانید سپاهی و رعیت را از انعام و احسان خوش حال و مرفه البال ساخت و در شهر سنه اثنی و ستین و ثمانمیه بریاض رضوان خرامید ملک خلف المشهور بجف سرخ در اصطلاح اکراد یعنی خلف چشم سرخ و او پسر ملک سلیمان برادر ملک خلیل است بعد از فوت عم بحکومت و دارایی حسنکیف و سرداری عشایر و اقوام قیام و اقدام نمود و بواسطه منازعه و مجادله که با طایفه بختی اورا واقع شد و در آن محاربات داد مردانگی داده جنگهای رستمانه نموده بین الناس بابو سیفین مشهور گشت و در ناربخی که حسن بیگ بایندوری آق قوینلو اراده تسخیر ولایت کردستان نمود جماعتی از ترکمانان بفتح حسنکیف مامور گردانیده چون بر سر قلعه آمده هر چند مبالغه در محاصره کردند و زور بسیار آوردند تسخیر مبسر نشد و شخصی از بنی عمان ملک خلف بامید نوید حکومت آنجا بتحریرک ترکمانان فریب خورده قصد قتل عمش کرد اتفاقاً روزی اورا در هام تنها یافته بتخیلات نفسانی و تسویلات شیطانی عصابه عصیان بر پیشانی یحجابی

ولایت در تحت تصرف او می بود بعد از آنکه سلیمان باجل موعود بعالم
 آخرت رحلت نمود پسرش ملك محمد قایم مقام پدر کشت و او در وادی
 مملکت دلری و سرداری خیل و مشم و رعایت رعیت و تربیت خدم بی نظیر
 حکام عظام بوده همواره با سلاطین و خواقین ایران طریق مدارا و مواسا
 مسلوک میداشت تا آن وقت که عالم فانی را پدرود کرد ملك عادل بن
ملك محمد بموجب وصیت پدر بدارایی حسنکیف مبادرت نموده بحسن عدالت
 و رای موافقت آن ولایت را معمور و آبادان گردانید و مرتبه جاه و جلال
 از آبا و اجداد خود گذرانید تا در شهر سنه احدی و ثمانین و سبعمایه بجوار
 رحمت حق پیوست ملك اشرف بن ملك عادل بعد از فوت پدر قایم مقام
 پدر شد و او معاصر با امیر تیمور کورگان بود چنانچه صاحب ظفرنامه
 مولانا شرف الدین علی یزدی آورده که در تاریخ سنه ست و تسعین
 و سبعمایه صاحبقران زمان امیر تیمور کورگان بعد از فتح بغداد و تسخیر
 قلعه نکریت متوجه ماردین شد چون ببلده روعا رسید والی حسنکیف
 در آن بلكه بعض بساط بوس فایز کشت و بجبین عجز و انکسار زمین عبودیت
 فرسوده و ظایف نیکو بندگی بتقدیم رسانید و میامن مراسم بیدریغ خسروانه
 شامل حال او کشته بولایت خود عودت نمود بعد از آن مدتها در حیات
 بود آخر باجل موعود بعالم آخرت نهضت فرمود ملك خلیل بن ملك اشرف
الملقب بملك کامل چون پدرش فوت کرد باستصواب عشایر و قبایل بدارایی
 حسنکیف قیام نمود در تاریخ سنه اربع و عشرين و ثمانمایه میرزا شاهرخ بن

حسن اسب خود را بهر طرف جولان داد و چستی و چالاکی خود را بر ملک ظاهر ساخت بیکبار اسب را مهیز زده نهب داد از شرفه قلعه که زیاده از صد و پنجاه کز معماری مرتفع است خود را در میان آب شط انداخت که از کنار کمر قلعه روانست و شکم اسب پاره گشته حسن خود را بشناوری از آن بحر زغار و لجه خونخوار بسا مل نجات رسانید و چون از نظر ملک غایب شد فریاد حسن کیف از مردمان بر آمد کو بند ازین قضیه عجیب نام آن قلعه بحسنکیف اشتهار یافت ع باشد سخن غریب اگر راست بود * بروایتی بانی قلعه کیف بن طالون نام داشته از آن جهت بعض کیفا مشهور گشته العلم عند الله و عبد. عشایر و قبایل حسنکیف سیزده قبیله است ۱ اشتی ۲ محلی ۳ مهرانی ۴ بجنوی ۵ شقاقی ۶ استورکی ۷ کوردلی کبیر ۸ کوردلی صغیر ۹ رشان ۱۰ کیشکی ۱۱ جلکی ۱۲ خندقی ۱۳ سوهانی و بیدیان و نوای معتبره حسنکیفا قصبه اسعد و ناحیه بشیری و ناحیه طور و ناحیه دکر ارزنست که بتصرف حکام حزو است و دوازده هزار نفر کفره خراج گذار دارد از آنروز که بانی قلعه با حاکم ماردین طریق مخالفت سپرد ناهنگامی که جیب حیاتش بچنگ ابل چاک شد بحکومت قلعه و اطراف و نوای آن و سرداری عشایر و قبایل قیام و اقدام نموده بعد از فوت او آنچه در السنه و افواه مشهور است ملک سلیمان نام شخصی از اولاد او بسربیر حکومت جلوس فرموده مدتها بحکومت حسنکیف قیام نموده تا اواخر دولت چنگیزیه که سنه ست و ثلثین و سبعصمیه است آن

در قلعه مجبوس نمود و چون حبس حسن امتداد یافت و مقصودی که حاکم قلعه را از او بود بحصول نپیوست کار بدانجا رسید که حسن را در معرض تلف در آورد حسن شخصی را نزد حاکم قلعه فرستاد و پیغام داد که الحال کار من از دست رفته و دل بهلاک نهاده ام از ملك التماس دارم که يك لحظه عنایت کرده مرا از قید حبس بیرون آورده آن مادیان نامی که همراه من بود بمن دهد که ساعتی در میان قلعه سوار گشته در نظر ملك بجلوه در آورم تا طرز سواری و اسلوب بهادری بنده و حرکت و سکنات پسنی و چالاکی مادیان بر ملك واضح و لایح گردد بعد از آن بر چه اشاره عالی صادر شود راضیم ملك التماس حسن را بحسن رضا مبذول داشته فرمود که مادیان او را حاضر گردانیده حسن را تکلیف سواری کردند حسن نیز زمین خدمت بوسیده بر مادیان کوه پیکر خود سوار شد که مانند برق بر روی هوا بی آرام بود و بسان آب بخوش خرامی بساط خاک می پیمود نظم تکاوری که ندارد زمین خبر زسش * که از برش بیکی پای رفت یا بچهار * بسان قطره اشکی که از مژه بچکد * گذر کند بتکی تار موی در شب تار * بخوش خرامی بر آب بگذرد چو حباب * بگرم نابی ز آتش بیرون جهد چو شرار * سوی نشیب شتابان چو قطره در نوروز * سوی بلندی تازان چو ابر در اذار * رمنده همچو مراد ورسنگ چون روزی * جهنده همچو نسیم وخورنگ آتش وار * هزار دایره برنقطه پدید آرد * مگر قواش از آهن است چون پرکار * و چون لحظه

توجه بجانب ماردین آورد و بخدمت حاکم آنجا رفته او را در سلك امرا و اعیان خود منخرط کردانید و آن حاکم دوست نواز دشمن کداز از عواطف علیه حکومت ناحیه صاور را بدو ارزانی داشت اما آن (جوان) چند روز که در صاور رحل اقامت انداخت در آنجا دلگیر گشته روی بجانب راس القول که بالفعل بحصنکیف اشتهار دارد آورد در آنجا توطن و تا اهل اختیار کرده آب و هوای آندیار موافق مزاج او افتاده موافقت و موافقت با اهالی آنجا نموده صغیر و کبیر غنی و فقیر آندیار کردن باطاعت و انقیاد او نهادند و او را بحکومت خود قبول نموده شروع در تعمیر قلعه آنجا کردند قضا را در آن حین سلطان ماردین را نخواست تمام و تنزلزل ما لا کلام بابینه قصر دولت راه یافته بود و از عمارت قلعه حصنکیف بغایت متوهم شد کس بطلب بانی قلعه فرستاد و او از آمدن ابا کرده قدم در وادی مخالفت نهاد بنا برین حاکم ماردین لشکر خود را جمع نموده باراده (تسخیر) قلعه حصنکیف متوجه (راس) القول شد و بانی قلعه در مقام محاربه و مجادله در آمدن ثابت قدم و راسخ دم پای شجاعت در میدان جلادت نهاده حاکم ماردین بی نیل مقصود معاودت کرد و از آن روز باز ماهچه رایت دولت آل ایوب بتجدید پرتو تسخیر بر اطراف و نواحی حصنکیف انداخت و باندک فرصتی آنحدود را مفتوح و مسخر ساخت و املاء آنجا را حسنکین در بعضی احکام سلاطین و نسخ متقدمین و پسین هم نوشته اند و درین باب از ثقات روایت است که در حین حکومت خود بانی قلعه حسن نام شخصی را از اعیان اعراب گرفته

چنانچه سابقا مذکور شد که چون سلیمان بن خالد در ولایت جزیره فوت گشت اولادش آن ولایت را در میانۀ خود قسمت کردند و از آنجمله ناحیه فنیک پیر ابدال رسید و مدتها امیر ابدال بحکومت آن ناحیه قیام نموده چون وفات یافت حکومت آن ناحیه باولاد و اتباع او قرار گرفت تا زمانی که تراکه آق قوبینلو بر آن ولایت مستولی گشت و در آن عصر هرج و مرج تمام در آن ولایت واقع شد حتی قریب بیك قرن آن ولایت در دست تراکه آق قوبینلو بود بعد از آنکه دولت آق قوبینلو روی بانحطاط آورد و بار دیگر ولایت موروثی بتصرف وارثانش درآمد دیگر از آن روز کسی متعرض ولایت ایشان نشده مگر که چند روز در زمان حکومت شاه علی بیك حاکم جزیره آن ناحیه در تصرف میر محمد برادر شاه علی بیك بود بعد از آن باز بامداد و معاونت حکام جزیره آن ناحیه بدست وارثان او در آمده تا امروز که تاریخ هجری در سنه خمس و الفست آن ناحیه در تصرف ایشانست فصل پنجم در ذکر حکام حصنکیف که اشتهار دارند بملکان شعر بهر مدتی کردش روزگار * بطرز دیگر خواند آموزگار * سرافنک پیشینه کز رو کند * نوای دیگر در جهان نو کند * نقله اخبار ومله آثار آورده اند که چون دست تسلط آل ایوب در تاریخ سنه اثنی و ستمین و ستمایه بالکلیه از حکومت مصر و شام کوتاه گردید و فراش قضا بساط امارت آن طبقه غالبه را از آن ولایت در نوردید یکی از اولاد ایشان مدتی در بلهه ها مختفی بسر میبرد بعد از آن برخاسته روی

زخمدار با پنجاه و شصت نفر دیگر گرفتار گشته بنظر شاه طهماسب در آمد
همان لحظه فرمان شاهی بنفاذ پیوست که همچنان زنده پوست از سر
ایشان کنند تا بدان سختی جان بجهان آفرین تسلیم کردند امیر احمد
بن امیر ابراهیم بعد از قتل پدرش بموجب منشور سلطان سلیمان خان
منصب امارت کورکیل بدو مفوض شد و مدت سی سال حکومت آنجا کرده
چون میر محمد نام پسری ناخلف از او پیدا شد و چون بسرحد رشد و تمیز
رسید در فترات میر عزیز و اولاد خان ابدال که میر احمد حمایت اولاد
خان ابدال میکرد و پسرش رعایت میر عزیز می نمود بامداد و معاونت
میر عزیز پدر را از امارت خلع کرده بجای او والی کورکیل شد و میر احمد
برسم داد خواهی متوجه درگاه سلطان مراد خان شده در راه باجل موعود
فوت کرد امیر محمد بن امیر احمد بعد از خلع پدر متصدی امارت کورکیل
شد اما از عقل و کیاست و فهم و فراست چندان بهره نداشت و چند روز
بامداد و معاونت میر عزیز نشو و نمایی نمود لکن عاقبت در دست
اولاد عمش میر عمر و میر محمد و میر محمود بقتل رسید امیر احمد بن
امیر محمد بعد از قتل پدر خورد سال مانده بود و الحال که تاریخ هجری
در ثالث شهر رمضان سنه خمس و الف است بمعاونت امیر شرف بن
خان ابدال راه حکومت کورکیل بدو تعلق دارد شعبهٔ سیم در ذکر
امراء فنیک ناحیه فنیک منحصر بچهار عشیرت است ۱ بجنوی ۲ شقاقی
۳ میران ۴ کونیه و امرای او از نسل امیر ابدال بن سلیمان بن خالدند

بن امیر بدر بجای برادر حاکم کورکیل شد در زمانی که میان بدر بیک حاکم جزیره و برادرش ناصر بیک بر سر حکومت آنجا منازعه و مناقشه واقع شد بنوعی که در احوال بدر بیک بتفصیل مذکور شده میر ابراهیم بنا بر دوستی ناصر بیک بوان رفت که از فرهاد پاشای میرمیران وان عرض تربیت نامه جهت میر ناصر گرفته از آنجا متوجه آستانه اقبال آشیانه سلطان سلیمان خان شود اتفاقاً شاه طهماسب بالشکری زیاده از قطرات امطار نواحی وان و سایر آن دیار فرو گرفت و میر ابراهیم بمضون من نجا براسه فقد ربح خواست که خود را از طرف بارگیری بینلیس اندازد طایفه قزلباش در ما بین بارگیری و ارجیش بدورسیدند میر ابراهیم بزور بازو و مردانکی خود را در میانه قلعه ارجیش انداخت و شاه طهماسب بنفسه متعاقب او بر سر قلعه ارجیش (آمده) فی الفور شروع در محاصره کرد چون ایام محاصره قریب بچهار ماه امتداد یافت کار بر محصوران مضیق گشته قرار دادند که قلعه را بطریق عهد و میثاق تسلیم شاه طهماسب نمایند که بجان امان یابند اما امیر ابراهیم و جماعت بختی که همراه ایشان بودند بدین صالح راضی نمی شدند آخر الامر مردم قلعه با شاه طهماسب زبان یکی کرده در جوف اللیل موازی بانصد ششصد نفر قزلباش کار آمدنی را بدرون قلعه در آورده علی الصبح بانفاق قزلباش تیر و تفنگ نیزه و شمشیر را حواله طایفه بختی کرده میر ابراهیم در آن دار و کبر اسیر پنجه تقدیر گشته بقتل رسید برادر زاده اش

منست پادشاه اورا بدیکری عنایت فرموده اند تن من بیروح شده
ومثل میت در میانۀ تابوت مانده ام اداء او پادشاه را خوش آمده و باز
سنجاق موصل را علاوه کورکیل نموده بدو ارزانی داشت و بدن مرده اورا
جان تازه و حیات بی اندازه مرحمت نموده میر سید احمد عمر طبیعی یافته
مدۀ الحیاء نزد پادشاهان معزز و محترم بوده و قلعه کورکیل از قلاع مستحکم
بلاد کردستان است چنانچه روایت میکنند که در فرصتی که سلیمان بیگ
یجن اوغلی قلعه عمادیه را محاصره کرد فصل زمستان رسید فتح میسر
نشد بجهت قشلاق بناحیه بشیری عودت کرد در آن وقت عزالدین شیر
حاکم حکاری در قلعه بای از اعمال ولایت خود متحصن شده بود و سایر
قلاع و ولایت او بتصرف کماشنگان آق قوبنلو در آمده بود بسالمان بیگ
پیغام فرستاد که هرگاه قلعه کورکیل و قلعه عمادیه و قلعه بای و قلعه سوی
من اعمال بتلیس در دست ماست اصلاً از شما بیم و هراس نداریم
و خبیهای شما در نظر اکراد حکم سرکین کاومیش دارد القصه چون میر سید
احمد مدتی باستقلال حکومت کورکیل مع الحاق موصل نمود وفات یافت
بعد از آن برادر زاده اش والی آن ولایت شد امیر شمس الدین بن
امیر بدر بعد از فوت عمش میر سید احمد متصدی امر حکومت کورکیل
شد و اورا سه برادر دیگر امیر ابراهیم و امیر عمر و امیر حاجی محمد بود
چون امیر شمس الدین بعد از چند سال حکومت کرده بجوار ایزد متعال
پیوست برادرش میر ابراهیم بجای او بمسند امارت نشست امیر ابراهیم

قریه معبور از اسلامیه و ارامنه دارد که هم قشلاق وهم بیلاق دارد که
 الوسات و احشامات آنجا اوقات میکنند مانند القصه میر حاجی بدر در آن
 ولایت وفات کرده از نبایر او حاجی محمد بن شمس الدین نام شخصی
 قائم مقام او شد و چون مدتی بحکومت آن ولایت قیام و اقدام نمود او نیز
 فوت کرد میر شمس الدین نام پسرش بدارایی آن ناحیه مبادرت نمود
 چون او نیز فوت کرد ازو سه پسر ماند امیر بدر و امیر حاجی محمد
 و امیر سید احمد هر سه برادر متعاقب یکدیگر بحکومت کورکیل کرده اند
 اما میر بدر و میر حاجی محمد را اصلاً احوال معلوم نبود بنابراین راقم
 مروف شروع بر آن نمود امیر سید احمد بن امیر شمس الدین بغایت
 مرد شجاع و دلاور بود همواره در معارک جدال و قتال دستبردهای مردانه
 می نمود و در هنگام اطاعت کردستان باستانه سلطان سلیم خان مقرب
 پادشاه کشته بر سبیل طبیعت سخنان ظرافت آمیز و حکایات لطافت
 انگیز می گفته و بعد از فوت سلطان سلیم خان با سلطان سلیمان غازی
 نیز همین قاعده مرعی میداشت و همیشه اوضاع و اطوار او مقبول طبع
 پادشاهان کشته بعضی اوقات موصل و سنجار را علاوه کورکیل غوده بدو ارزانی
 داشته منشور حکومت داد و روایت است که در محلی که سلطان سلیمان خان
 از دار السلام بغداد عودت کرد میر سید احمد خود را در میانه تابوت
 نهاده او را بر سر راه سلطانی گذاشتند پادشاه از احوال آن تابوت سوال
 کرد گفتند میر سید احمد است و میگوید که سنجاق موصل بئثابه روح

بدو مغوض گردانید و چنانچه قبل ازین گذشت میر محمد بواسطهٔ عدم استحقاق در حکومت کاری نساخته باز از دیوان سلطانی ایالت جزیره بامیر شرف عنایت کردند چون چند روز از ایام حکومت او متبادی شد برادرش امیر عز الدین را هوای حکومت جزیره در سر افتاده مرغ آرزو در کنکره کاغ دماغ او آشیان نهاد هر روز اطراف و جوانب جزیره را نهب و غارت کرده جمع کثیر از اجامره و اجلاف رنود و اوباش بر سر رایت او مجتمع کشته شرف بیگ ازو خایف و خاسر می بود تا روزی او را بنزد خود طلبیده با چند نوکر معتمد خود مقدمه ساخت که چون امیر عز الدین درون خانه شود کار او را تمام سازند و ایشانرا در درون خانه پنهان کرده کس بطلب میر عز الدین فرستاد چون امیر عز الدین قدم در درون خانه نهاد متواریان از کمینگاه بیرون آمد کاغ دماغ او را از باد نخوت و غرور خالی گردانیدند و دیگر از آن روز حاکم باستقلال کشته بحکومت جزیره مبادرت مینماید و بحسن عدل و داد آن ولایت را معبور و آبادان گردانید امید که موفق باشد شعبه حویم در ذکر امراء کورکیل سابقا مذکور شد که اولاد سلیمان بن خالد که ولایت جزیره را در میان خود تقسیم کردند ناحیه کورکیل پیر حاجی بدر نعلق گرفت و امرای کورکیل بالتنام از نسل اویند و کورکیل را در اول جردقیل میخواندند آخر بکثرت استعمال کورکیل شده و کوه جودی که کشتی حضرت نوح علی نبینا و علیه السلام بر آن کوه قرار گرفته در آن ناحیه واقع شد و آن ناحیه قریب بصد پاره

فتح و تسخیر قلعه اکری و محاربه کفار فجار چون (فتح) و ظفر در رکاب
 نصرت اثر سلطانی بود و حالت تحریر حکومت جزیره از دیوان سلطان
 محمد خان غازی خلعت خلافته بدو مقرر گشته اما از میر شرف و اومه
 پیدا کرده جراب آمدن نمیتواند کرد امیر شرف بن خان ابدال زبده
 دودمان و کزبده خاندان حاکمان جزیره است در میدان سخاوت و مردانگی
 بیوکان مروت و فرزاندگی کوی تفوق و رجحان از امثال و اقران ر بوده
 و در معرکه دلاوری و شجاعت و هنگامه بهادری و شهامت قوت بازوی
 کامکار و ضرب شمشیر صاعقه کردار دستبردهای مردانه نموده نظم بود
 بروز سخاوت زهود حاتم ننگ * بود بگاہ و غابش ز رزم رستم عار * و الحق
 رعیت و سپاهی از عدل و انعام او برخوردار و آشنا و بیگانه از حسن خلق
 او ممنون و منتدار و دور و نزدیک از جان و دل هواخواه و دوست و دشمن
 از اطوار پسندیده و اخلاق حمیده اش دولتخواه نظم طرز خلق سامی او نوع
 انسانرا کمال * جود کفی کافی او نخل احسانرا ثمر * کردد از حسن
 نضارت رشک بستان ارم * کر بشورستان سحاب لطف او ریزد مطر *
 بعد از قضایای که میبانه امیر عزیز و امیر هاوند و امیر شرف و برادران
 واقع شد چنانچه در احوال امیر عزیز بتفصیل مذکور گشت زمام مهام
 امور حکومت جزیره در قبضه اقتدار امیر شرف آمد در حفظ و حراست
 وضبط و صیانت آن ولایت کمال اهتمام بجای آورد در خلال این احوال
 وزیر عصر میر محمد برادر میر شرف را از بوسنه آورده ایالت جزیره را

دیار بکر متوجه جزیره کشت امیر شرف بلا منازعه و مناقشه قلعه ولایت را تسلیم برادر خود میر محمد نموده خود متوجه ناحیه طنزی شده در آنجا ساکن گشت و بعد از چند روز اعیان بختی در میانه افتاده امیر شرف را بجزیره آوردند برادران بیکدیگر ملاقی گشته کرک آشتی نموده ناحیه شاخ را و بعضی قرا و مواضع دیگر قریب بنصف ولایت جزیره بوظیفه امیر شرف و سایر برادران و تابعان ایشان مقرر داشت و نفس شهر و بعضی نواحی دیگر را بخود گذاشت مشروط بآنکه ادای مبلغ یک صد و پنجاه هزار فلوری که پادشاه و وزیر تقبلاب شده میر محمد ادا نماید از جانبین باین قرار راضی گشتند چون چند روز برین وتیره گذشت جمله اعیان بختی میل بطرف امیر شرف کردند چون امیر محمد از عشایر و قبایل این اوضاع مشاهده کرد و دانست که از عهده تقبلات که مبلغ خطیر است بیرون نمی آید جزیره را گذاشته بیرون آمد چون استحقاق و قابلیت امیر شرف معلوم اشرافی و اعیان دولت و ارکان سعادت پادشاه مغفرت پناه سلطان مراد خان شد ایالت جزیره باو ارزانی گشته منشور ایالت و نشان حکومت بنام میر شرف عز امدار یافته بجزیره فرستادند میر محمد از استماع این اخبار فرار نموده ملجی بحمد بیک حاکم جزو شد چون منکوحه میر محمد همشیره محمد بیک بود اهل و عیال خود را در جزو گذاشته بامداد و معاونت او روانه درگاه پادشاهی شده از مرمت بینهایت خسروی سنجاق حسنکیفا بدو ارزانی شده در هنگام

مقدمت چند حسب الاشارة فرهاد پاشا مير محمد روانه ولايت بدون شد که در آن ولايت جهة او وظيفه تعيين کشته که مدة الحيوه در آنجا ساکن باشد و امير شرف وسایر برادران او در سفر کرجستان در رکاب ظفر انتساب سردار نصرت شعار بودند وبعد از معاودت سردار نصرت قرین ظفر شعار از جهاد وغزای کفار امير شرف مع برادران بناجه طنزی رفته منزوی شدند اما آن ناحیه را نیز مير عزيز بدیشان نکذاشته از دیوان پادشاهی بطریق سنجاق باسم پسر خود حاجی بيک برات گذرانید و چون مير عزيز بجزیره آمد درین دفعه همگی همت بقلم وقع اولاد خان ابدال کماشت اما تدبیرش موافق تقدیر نیفتاد و همچنانکه از سیاق کلام گذاشته بوضوح می پیوندد مير عزيز و پسرش حاجی بيک و برادر زاده اش مير هاوند وسایر اولاد ذکور و انات ایشان برطرف کشته منقطع النسل شدند و امير شرف بحسب رشد و تمیز متصدی امر حکومت کشته برادرانش را بضبط قلاع و نوای مامور گردانید چون این خبر در آستانه اقبال آشیانه سلطانی مسوع اعیان و ارکان شد کس باستعجال بجانب بوسنه فرستاده امير محمد را از آنجا بدار السلطنه اسلامبول آوردند و ایالت جزیره را باستدعای ابراهیم پاشای وزیر بدو عنایت کرده محمد پاشای بوسنوی ميرمیران دیار بکر را با امرای کردستان مامور گردانیدند که مير محمد را بجزیره آورند و آن ولايت را از برادران او مستخلص نموده بدو سپارند محمد پاشا چون بانفاق امرای

مقاومت و تحمل صدمت ایشان نبود قلعه و شهر را خالی گذاشته با امیر
هاوند سالک طریق فرار گشت و امیر شرف او را تعاقب نموده میرهاوند
در اثنای تکامش در دست امیر شرف بقتل رسید و میر عزیز را بعد از
چند روز در صحاری و بیابان مرده و بیجان یافتند نظم چنین است دستور
چرخ کهن * که چون سر بر آری بر آرد زین * درین لاجوردی سرای
دودر * ز دنبال مطرب رسد نوحه کر * امیر محمد بن خان ابدال چون
در تاریخ سنه احدی و تسعین و تسعمایه فرهاد پاشای وزیر اعظم میر ناصر
برادر میر محمد را بقتل آورد تفویض ایالت جزیره میر عزیز نموده بآلی
چاوش را بضبط اموال سلطان محمد فرستاد و امیر محمد عورت و فرزندان
برادر مقتول خود را برداشته برسم داد خواهی متوجه درگاه عرش اشتباه
پادشاهی شد اتفاقاً فرهاد پاشا از سرداری عسکر دیار عجم بواسطه
بعضی نقصیرات رفع شاه سرداری بعثمان پاشا مفوض گشت امیر عزیز را
از حکومت معزول کرده تفویض ایالت جزیره بامیر محمد نمود و چون
عثمان پاشا در تبریز فوت شد و دفعه دیگر سرداری دیار عجم بفرهاد
پاشا مفوض گردید چنانچه قبل ازین گذشت میر عزیز در ارضروم
بخدمت فرهاد پاشا آمده بشرط آنکه سی قریه آرامنه از ولایت جزیره
داخل خواص همایون پادشاهی بوده باشد و هر سال مبلغ شصت هزار
فلوری از محصول قرای مزبوره تسلیم خزانه عامره نماید ایالت بدو
ارزانی گشت و میر محمد معزول متوجه درگاه خاقان ججه شد و بنابر

فاوند بقتل رسید و میر هاوند جان بسلامت از آن ورطه بدر برد اما
امیر شرف و امیر عز الدین بقلعه جزیره در آمدن اموال و اسباب میر عزیز
و سایر اعیان او را نهب و غارت کردند و اهل و عیال او را بطریق اسیری
بدست طایفه اکراد داده جاریهای مطربه مدخوله او را در میان خود
قسمت کرده متصرف شدند و پسر خورد سال میر عزیز نیز در میان ضایع
گردید چون این احوال در آستانه شایع گشته بسع همایون اعلی رسید
حسین پاشای میرمیران موصل را همراه میر عزیز نموده فرمان واجب
الادعان بنام امرا و حکام کردستان نافذ کردید که باتفاق حسین پاشا
بر سر جزیره رفته آن ولایت را از دست منازعان بیرون آورند
و بنصرف میر عزیز داده میر شرف و برادران او را که بتقلب در جزیره
نشسته اند بدست آورده اعمال ناصواب ایشانرا در کنار ایشان نهند
و نوعی در تادیب ایشان اقدام نمایند که سایر متمردان از آن عبرت
گیرند و حسین پاشا بامثال امر مبادرت نموده باتفاق محمد بیگ حاکم
مزو و لشکر موصل در زمستان سنه تسع و تسعین و تسعمایه متوجه جزیره
شد چون امیر شرف و برادران از توجه او خبردار گشته قلعه و شهر را
خالی گذاشته بطرف طنزی رفتند و از آنجا اهل و عیال خود را برداشته
بجانب خیزان و مکس رفتند و حسین پاشا میر عزیز را در درون قلعه
جزیره گذاشته عودت نمود و بعد از معاودت پاشا امیر شرف باتفاق
برادران و اکثر اعیان متوجه محاصره قلعه جزیره شد و میر عزیز را تاب

خان ابدال باتفاق برادران خود امیر عز الدین و امیر سیف الدین و امیر ابدال که هر يك نهالی بودند در بوستان ایالت رسیده و سروری بودند در گلستان حکومت سر بعیوق کشید که عشایر و قبایل شیفته لطافت شمایل و فریفته حسن الطای ایشان بصد دل شده بودند بعزم منازعت میر عزیز کمر عداوت در میان جان بسته باراده بازخواست خون میر ناصر برادر ایشان متعرض کماشتگان او شدند بلکه دست تصرف میر عزیز را از ولایت جزیره کوتاه ساخته بغیر از شهر و قلعه محلی دیگر در تصرف او نماند امیر عزیز بالضرورة حفظ و حراست شهر و قلعه را در عهده اتمام حاجی بیگ پسر خود و میر هاوند برادر زاده خود نموده بعزم انتقام اولاد خان ابدال روانه درگاه کیتی پناه پادشاهی شد و امیر شرف با برادران اطراف و جوانب قرا و نواحی جزیره را ضبط نموده اکثر طوایف بختی با او اتفاق کرده بر سر قلعه آمد شروع در محاصره نمودند و چون ایام محاصره بچهل روز امتداد یافت و از میر عزیز امداد و معاونت بدیشان نرسید کار ایشان بسرمد اضطرار رسید قضا را درین اثنا حاجی بیگ که بجهت امداد و طلب معاونت نزد ابراهیم پاشای میرمیران دیار بکر رفته بود فوت کرده میر هاوند با معدودی چند اهل و عیال میر عزیز را در قلعه گذاشته در نصف اللیل در قلعه را کشاده بیرون رفت و امیر سیف الدین برادر امیر شرف ازین مقدمه واقف گشته سر راه برو گرفت در میانۀ ایشان محاربه و مجادله واقع شده امیر سیف الدین در آن معرکه در دست امیر

ایشان عنقریب مرقوم قلم شکسته رقم خواهد شد بعون الله الملك الحمید الحمید
امیر عزیز بن کک محمد چون بامداد و معاونت فرهاد پاشای وزیر متصدی
امر حکومت جزیره شد و یکسال و چهار ماه از حکومت او منقضی گشت
عثمان پاشای وزیر اعظم حکومت جزیره را بمیر محمد بن خان ابدال
مغوض نمود و میر عزیز معزولاً در سفر تبریز همراه عساکر نصرت فرجام
اسلام بخدمات مرجوعه پادشاهی قیام و اقدام کرده بعد از آن از جزیره
بیرون آمده در سنجار اوقات میگذرانید چون عثمان پاشا در تبریز
وفات کرد و دفعه دیگر فرهاد پاشا سردار کشته متوجه دیار عجم شد میر عزیز
در ارضروم بخدمت سردار آمده بشرط آنکه سی قریه از قرای کفره تابع
جزیره داخل خواص همایون پادشاهی بوده باشد و هر سال موازی شصت
هزار فلوری از حاصل قرای مزبوره داخل خزینه عامره نماید ایالت
جزیره بدو ارزانی شد و امیر محمد از استماع این خبر روانه آستانه
سلطان شد و چون زمام مهم وزارت بکف کفایت سنان پاشا در آمد
مسب الاستدعای میر عزیز میر محمد را که در میانه فتنه و فساد واقع
نشود بطرفی روم ایلی فرستادند و ناحیه طنزی که محل سکونت و مرد
معاش امیر شرف و برادران او بود امیر عزیز بطریق سنجاق بحاجی بیگ
نام پسر خود نامزد کرد و رفع و دفع اولاد خان ابدال را پیشنهاد همت
ساخت از روی رفاہیت و فراغت بلا ممانعت و مشارکت غیری بحکومت
و دارایی قیام نمود و چون چند روز بدین ونیره گذشت امیر شرف بن

واسطه نزدیکتر است سردار فرمود که ایالت جزیره بحسب ارث بامیر عزیز میرسد باو ارزانی داشتن اولی وانسب مینماید باز اعیان جزیره در جواب فرمودند که اگرچه میر عزیز بسططان محمد نزدیکست و بحسب ارث حکومت بدو میرسد اما بالتام عشایر و قبایل و اعیان ولایت خواهان میر ناصرند و او از برای حفظ و حراست و ضبط و صیانت مملکت از حکام سابق نیز بهتر است سردار گفت هر چند همچنین است اما من حکومت را بامیر عزیز میدهم شخصی از اعیان بختی در جواب مبادرت نموده گفت که حکم سلطان سلیمان غازی هست که هر کس را که عشایر و قبایل قبول داشته باشند در میانۀ خود حاکم سازند ما حکومت میر عزیز را قبول نداریم سردار ازین کلمات آشفته کشته جلاد طلب کرد و در درخیمه دیوانخانه میر ناصر را در روز پنجشنبه بیست و نهم شهر رمضان المبارک سنه امدی و تسعین و تسعمایه بقتل آورد و لوله قیامت اثر و علامت فزع اکبر بعالمیان اشکارا نمود و سیلاب اضطراب از دیده شیخ و شاب بر بیکناهی او روان ساخت و بصایر صغار و کبار اولو الابصار را خیره کرد نظم بگردید عالم از آیین خویش * که آمد عجب مشکل سخت پیش * زانده آن ماتم جان کسل * روان کشت از دیدها خون دل * بعد از آن تفویض ایالت جزیره بمیر عزیز نموده او را بخلعت پادشاهانه و نوازشات خسروانه مفتخر و سرفراز کرد و بالای چاوش را همراه او نموده بضبط جزیره فرستاد و امیر شرفی با سایر اخوان واجبا در ناحیه طنزوی منزوی شد و مآل حال

وازو هفت پسر نیکو سیر در صفحه روزگار یادگار ماند ۱ امیر ناصر ۲ و امیر شرف ۳ و امیر محمد ۴ و شاه علی ۵ و امیر سیف الدین ۶ و امیر عز الدین ۷ و امیر ابدال اولاً امیر ناصر از نیابت سلطان محمد حاکم جزیره بسفر روان رفته بود و در هنگام مراجعت از آن سفر در سر قلعه قارص خبر فوت سلطان محمد بسمع فرهاد پاشای وزیر سردار رسید و رای موافقینای سردار نصرت شعار بر آن قرار گرفت که حکومت جزیره را یکی از وارثان ملك که همراه عسکر ظفر عنان بودند تفویض نماید اعیان بختی اتفاق بحکومت امیر ناصر نموده بنزد راقم حروف آمدند که فقیر احوال ایشانرا بعرض سردار رسانیده قبول فرمودند که حکومت ابالت جزیره بدو مرحمت نمایند اما امیر عزیز ولد كك محمد بوساطت بالی چاوش در خفیه بعرض سردار میرسانید که از سلطان محمد موازی صد هزار سکه سلطانی و اسباب و اموال بیقیاس مانده و بغير از دو همشیره وارث دیگر ندارد و من از امیر ناصر بامر حکومت اقریم اگر ابالت جزیره بن تفویض شود موازی صد هزار فلوری سلطانی از مال سلطان محمد و دوازده هزار فلوری از مال خود بخزینه پادشاهی عاید میسازم سردار کفایت شعار این سخن را فوز عظیم دانسته روز دیگر که موعد دستبوس امیر ناصر بود باتفاق امیر عزیز هر دورا در دیوان حاضر گردانیده سردار توجه باعیان بختی کرده گفت که از امیر ناصر و امیر عزیز کدام يك بسطان محمد متوفی نزدیکترند اعیان جزیره گفتند که امیر عزیز بيك

با جمعی از امیرزادهای بختی و چند نفر از ملازمان خود که بجامع ادرنه
 بگذارند فریضه عصر رفته بود بعد از ادای نماز چاوش باشی با جمعی
 از چاوشان بدو رسیده اورا بدیوان وزیر اعظم دعوت کردند طایفه
 اکراد میکوبند که چون درین وقت چاوش باشی پادشاه با چند نفر
 از چاوشان بطلب خان ابدال آمده اند ظاهراً علامت خوب نیست
 بحتمل که قصد او کرده اند که اورا بقتل آورند بجزرد مظنه شیخ شپخان
 نام کردی از ملازمان خان ابدال از عقب چاوش باشی در آمده
 خنجری در میان دو کتف او فرو برد که سر از سینه او بدر آورد چاوشان
 رفیق او چون اینحال مشاهده کردند پراکنده گشته نزد وزیر اعظم رفتند
 و اوضاعی که از آن کرد بظهور آمده بود بعرض وزیر رسانیدند و خان ابدال
 و رفقای او ازین قضیه سراسیمه گشته تفرقه و پیریشانی راه یافت و بالتمام
 در شهر ادرنه پراکنده گشته در کوشها متواری شدند و بعضی از شهر
 بیرون آمده روی در صحرا نهادند و مردمان شهر حسب فرمان وزیر
 و پادشاه بکرفتن خان ابدال و بدست آوردن ملازمان مامور گشته دلانان
 در کوچه و محلات ادرنه منادی کرده اطراف و جوانب را تفحص نموده
 فی الفور خان ابدال و اکثر تابعان اورا گرفته و در دیوان حاضر گردانیدند
 و همان لحظه فرمان قضا جریان پادشاهی بقتل خان ابدال و تابعان
 او نافذ گشته اورا با موازی صد نفر از اعیان بقتل آوردند و اموال
 و اسباب اورا ضابطان بیت المال ضبط کرده داخل خزینه عامره نمودند

و تبدیلات در حکم آنجا واقع شد غرض از تمهید این مقدمات آنست که سابقا مذکور شد که رستم پاشای وزیر اعظم ناصر بیگ را تحریر فرمود که بایراد خود بدر بیگ مخالفت نموده طالب حکومت جزیره گردد و او حسب الاشارة روانه آستانه ملك آشیانه سلیمانی کشته تفویض ایالت جزیره بدو شد چون دو سال از دلرایی او مرور کرد بدر بیگ نیز متوجه درگاه پادشاهی شده ناحیه طور و هینم را از ایالت جزیره تفریق کرده بطریق سنجاق بامیر ناصر تعیین نمود و ایالت جزیره را بخود مقرر کرد و بعد از اندک فرصتی ناصر بیگ در طور و هینم وفات نموده بدر بیگ نواحی مزبور را بدستور سابق الحاق ولایت خود کرد غرض که باعث تغییرات و تبدیلات و غیرهم که در حکام کردستان واقع شده باعتقاد بعضی از اکابر از اثر استادی درویش محمود کله جیر بست القصد چون ناصر بیگ وفات کرد خان ابدال پسر او باز برارده سنجاق طور و هینم در زمان سلطان سلیم خان و وزارت محمد پاشای وزیر اعظم روانه درگاه پادشاهی شده بلکه دیو غرور سودای حکومت جزیره در کاخ دماغ او نهاده در تلاشی ایالت مساعی بود و محمد پاشای وزیر بواسطه دوستی بدر بیگ بلکه بجهت نظام و انتظام عالم و محبت خاندان حکام عظام در صدد زهر و اهانت خان ابدال شده رای او بر آن قرار گرفت که خان ابدال را محبوس گردانید کوشمال بسزا دهد بنابراین محمد آغای چاوش باشی را با چند نفر از چاوشان درگاه عالی بطلب خان ابدال فرستاد اتفاقا خان ابدال

ولایت جزیره قیام و اقدام نمود که مزیدی بر آن متصرف نبود و بکرفته
پسر خود را برداشته بستانه سلطان مراد خان باستنبول برد ارکان واعیان
آنجا را بتحف و هدایا و تنسیقات کران بها خوشدل گردانید و از جانب
پادشاه بخلعت فاخره و تجدید برات ابالت مقتخر و سرافراز گردانیده
رخصت انصرای حاصل نموده بجزیره عودت کردند چون مدت پنج سال
از ایام حکومت او منقضی گشته والده خیره اش وفات کرد او نیز
بعد از چند روز مریض گشت در تاریخ سنه احدی و تسعین و تسعمایه
مرغ روح قدسی آشیانش از قفس بدن پرواز کرده بر شاخسار طوبی
جا گرفت و بروایتی وارثان ملک و معاندان سیات در طعام او کرده اورا
مسموم گردانیدند و از اولاد بدر بیک کسی دیگر نمانده منقطع النسل شد
ناصر بیک بن شاه علی بیک در زمان سلطنت سلطان سلیمان غازی
در ایام وزارت رستم پاشای وزیر اعظم ندیم مجلس شریف سلطانی و مدبر
امور آصف برخای ثانی درویش محمود کله جبری بود و این درویش
محمود در اصل از عشیرت روژکیست و در طرز اشعار و اسلوب انشا
از شاکردان مولانا ادریس است و مدتی منصب انشای شرف بیک
حاکم بدلیس بدو متعلق بود بعد از قتل شرف بیک بدبار روم افتاده
معلم دختر سلطان سلیمان خان که منکوحه رستم پاشا بود شد آهسته آهسته
کار و بار او بجایی رسید که مراجعت اکثر حکام کردستان بدو بود از بجهت
رستم پاشای وزیر بر کما هی احوال کردستان واقف شده تغییرات

بلان را برافراخت پرکلاه * تبرزین بخون بلان کشته غرق * چو نواح
خروسان جنگی بفرق * القصه میر محمد باتفاق صارو خان بیک حاکم
جزو ودومان بیک زرقی ومیر محمد فنیکی در آن معرکه بقتل رسید
وآخر الامر شکست بر لشکر قزلباش افتاده موازی سه چهار هزار کس
از طرفین در معرض تلف در آمد ودر محلی که میر محمد بقتل رسید
مقدار دویست هزار التون سرخ سکه سلطانی بغیر از امتعه مرصع وآلات
در خزینه او موجود بود واولادش منحصر بسلطان محمد نام پسر وی در سن پنج
سالگی وچهار دختر وارثی (دیگر) نداشت ودرین عصر کسی از حکام کردستان
باین مقدار خزینه مالک نشده بود سلطان محمد بن امیر محمد وی از دختر
ملك محمد بن ملك خلیل حاکم حصنکیفا متولد شده در صغر سن از پدر
باز ماند وعادت کردستان آنست که چون پسر خورد سال از پدر
بنیم ماند اورا ملقب ومخاطب باسم پدر می کنند ومختل که بواسطه
علم سلطان که در اول اسم واقع شده غفلت کرده نام اورا محمد گذاشته
باشند العلم عند الله اما چون مادر او عورت عاقله بود ومبلغ خطیر
از پدر وپسر بدو میراث مانده بود واژمان ملك واقایان عشیرت
بختی را بانعام واحسان تسلی وخوشنود کردانیده بارعایا ومتوطنان آنجا
بطریق رفق ومدارا سلوک نمود ودختران خود را بمیر ناصر وشرف بیک
اولادخان ابدال داده رفق وفتق مهمات جزئی ولکی آن دیار را در کف کفایت
اولادخان ابدال گذشت وفي الواقع بنوعی در حفظ وحراست وضبط وصیانت

قربب بغروب آفتاب ملاقات هر دو گروه در دامن کوه اتفاق افتاد کردان کردان آن گروه انبوه را شی قلیل دانسته از روی تهور وغرور موفور غافل از مکر سنین وشهور بر آن قوم حمله آوردند نظم مبین کرچه شیرنی عدو را حقیر * بیندیش ازو کو بود شیر کیر * مناز از بهی ای زخیل بهان * که باشد به از به بسی در جهان * بسر پنجه آهنینت مناز * که آهنکرانند آهن کداز * گروه قزلباش بعضی از مردمان پیشرو تا موازی دو سه هزار را در برابر لشکر روم نمایان ساخته دلبران رزم دیده وهزیران کار آزموده در کمینگاه کوه آرمیده بودند چون آن زمره بی شکوه بنظر عسکر انبوه در آمد دلبران کردان چون شیرگران بر آن جمع پریشان قزلباشان زور آورده آنجماعت را که چون عقد ثریا فراهم آمده بودند مانند بنات النعش پریشان ساختند که یکبار قریب شش هزار مرد تازی سوار نیزه کذار از کریوه کوه چون سیل روان واژدهای دمان آتش فشان بیرون آمد بهت مجموعی حمله بر لشکر پراکنده کردان آوردند وآواز دار وکبر وناله کرنا ونغیر بفلک اثیر رسانیدند از شبهه بادپایان در آن معرکه ستیز علامت روز رستخیز ظاهر گشت دشت وهامون از خون دلبران مانند شفق کلکون شد وصبح اقبال خواص وعوام در آن وادی هولناک بشام رسید نظم صدای سم وشبهه بادپای * در آورد ماهی ومه را زجای * نمایان شد از هر طرف چوب تیر * چو رکهای غیرت بتن جای کبر * زخونی که تیرک زد از فرقگاه *

اورا اهانت کرده است قصابست ومن قصارم بدر بيك در جواب
 فرمود که قصار وقصاب یکیست اشتراك لفظی دارند این قدر سهو را تلافی
 سهل است و چون باجل موعود اجابت حق را لبیک گفت ازو میر محمد
 نام پسری مانند امیر محمد بن بدر بيك در زمان حیات پدر مدار الملك
 بوده بجمع مال و منال حرص تمام داشته منقولست که دوازده هزار
 کوسفند بره دار داشته که هر سال مبلغهای کلی از نتایج آن حاصل
 میکرد و دیگر صد هزار مرغ برعایا و مزارعان سپرده بود و از هر مرغی
 هر ساله چند دانه بیضه قرار داده میکرد غرض که در کفایت مال
 و جمع منال ید طولی داشته و بعد از فوت پدر با استقلال تمام حاکم جزیره
 کشته چون هفت سال از ایام حکومت او متبادی شد در تاریخ سنه
 ست و غانین و تسعمايه که قره مصطفی پاشای لالا وزیر ثانی بموجب
 فرمان سلطان مراد خان بتسخیر ولایت کرجستان و شیروان مامور
 شد میر محمد نیز بهراهی جیوش نصرت فرجام اسلام قیام می نمود چون
 عسکر قیامت اثر داخل کرجستان شد محمدی خان الشهیر بتوقف
 بسرزاده قلزق هزه استاجلو میر میران چقور سعد و امام قولی سلطان
 قجار میر میران قرا باغ و کنجه اران با موازی ده هزار سوار جرار قزلباش
 در جلد نام محلی سر راه بر مصطفی پاشا گرفته دوچار لشکر ستاره شمار
 شده اتفاقاً در آن روز درویش پاشای بیگلر بيك دیار بکر بامر قراولی
 مامور کشته پیشرو عسکر اسلام بود و در جلد نام مکان بعد از عصر

اما در سایر امور شرعیه واحکام دینیه بغایت می کوشیده و رعایت و حمایت فضلا وعلما را کما ینبغی مرعی داشته وعلما وفضلائی که در زمان او در جزیره مجتمع گشته اند در هیچ عصر و زمان نبوده اند مثل مولانا محمد برقلعی و مولانا ابو بکر و مولانا حسن سورجی و مولانا زین الدین بیبی که در علم ظاهر و باطن . سرآمد علمای زمان و خلاصه مشایخ دورانست و مولانا سید علی و غیرهم که مصنفات ایشان بین العلما متداول است و روایتست که نوبتی مولانا ابو بکر از بدر بیک آزرده خاطر گشته از جزیره اراده بیرون رفتن کرد بدر بیک با اشراف واعیان نزد مولانا رفته و او را بانعامات و خلع فاخره سرافراز ساخته و دلداری بینهایت کرده باز بجای خود آورد و چون ناصر بیک برادرش فوت کرد ناحیه طور و هبتم را بدستور اول ضمیمه ایالت موروثی ساخت و عمر طویل یافت و در آخر که عمرش از حدود نود گذشته و نزدیک بسرمد صد رسیده انحطاط در عقل و فراست او پیدا شده کارهای دور از عقل میکرد چنانچه از ثقات استماع افتاده که بکبار شخصی از دست قصاب شهر نزد بدر بیک آمد شکایت کرد که مرا اهانت کرده است بدر بیک تصور کرده که آنشخص قصار است که آن مرد ستم کرده فی الحال استاد قصار را حاضر کردانید، چوب سیاست زدند قصار بعد از خوردن چوب سوال کرد کناه بنده چه بود که سزاوار این سیاست گشتم بدر بیک در جواب فرمود که بواسطه آنکه بفلان شخص اهانت کرده قصار گفت یا امیر شخصی که

منوجه جزیره شد و دوم آنکه در هنگامی که زینل بیگ حاکم حکاری بامداد و معاونت رستم پاشای وزیر باراده حکومت از استانه سلجانی عودت کرده چون بولایت جزیره رسید چنانچه قبل ازین بتفصیل مذکور شد بدر بیگ معدودی چند از سفاکان و بیبیاکان بختی بر سر راه او فرستاده همراهان زینل بیگ را بالتمام بقتل آورده او را زخم بسیار زده بر خاک بوار انداختند چون این خبر مسوع رستم پاشا کشت علاوه ذخیره خاطر او شد و در دفعهٔ ثانی چون بر مسند صدارت جلوس فرمود میر ناصر برادر بدر بیگ را تحریک نمود که طالب حکومت جزیره کشته متوجه آستانهٔ پادشاهی گردد و ناصر بیگ حسب الفرموده توجه بدرگاه سلجانی نموده بامداد حضرت آصف جاه حکومت جزیره از دیوان پادشاه بناصر بیگ عنایت شده بجزیره عودت نمود بمجرد رسیدن او بدانجا بدر بیگ بطرف ستجار رفته حکومت را تسلیم برادر نمود بعد از دو سال بدر بیگ روانه آستانه پادشاهی شده ناحیه طور و هینم از ایالت جزیره تفریق کرده حکومت جزیره تکرار به بدر بیگ مقرر شد و مدته الحیات بموجب نشان مکرمهٔ عنوان حاکم ذی شوکت جزیره کشته بدارایی آنجا قیام نمود اما بر علانیه در مجالس و محافل اسرار تناول نمیکرده چنانچه هر روز در مجلس او پانصد درم اسرار خرج میشد و فریب بصد درم خود ببنفسه صبح و شام میخورده و دایم الاوقات وکیل خرج خود را تنبیه مینموده که قیمت اسرار را از وجه حلال داده از زری که شبهه داشته باشد ندهی

بدلیس عهد اخوت بسته اظهار اطاعت بدرگاه سلطان سلیم خان نمودند و پادشاه مزبور را ترغیب بتسخیر و فتح دیار بکر و آذربایجان وارمن کردند و چون چند سال از حکومت شاه علی بیگ در گذشت باجل موعود عالم فانی را پدرود کرد و ازو چهار پسر ماند بدر بیگ و ناصر بیگ و کک محمد و میر محمد بدر بیگ قایم مقام پدر شد و اولاد ناصر بیگ و کک محمد که حکومت جزیره نموده اند احوال هر یک بتفصیل مذکور خواهد شد و از امیر محمد سایمان بیگ نام پسر شجاع دلاور مانده در قید حیاتست بدر بیگ بن شاه علی بیگ بعد از فوت پدر بر مسند حکومت نشسته آن دیار را بعدل و داد معصور و آبادان گردانید و قریب بهفتاد سال حکومت به استقلال کرد در دور سلطنت و ایام هشتم سلطان سایمان خان غازی من اوله الی آخره بخدمات مبروره پادشاهی و اشارات ماموره سلطانی قیام و اقدام نموده در سفر وان و تبریز و فتح بغداد و سایر بلاد عراق عرب ملازم رکاب ظفر انتساب می بود اما بواسطه دو امر شنیع که از روی تهور و اعتماد بنیکو خدمتی ازو نسبت بعینه علیه سلطانی بظهور آمد پادشاه و وزیر عصر رستم پاشا را ازو انحراف مزاج بهم رسید یکی آنکه در دیوان همایون هنگام رخصت امرا و حکام در آخر سفر اعجاب در محل دستبوس چون سلطان حسین بیگ حاکم عمادیه را برو تصور فرموده بودند بدر بیگ قبول اینمعنی ننموده و مقید بدستبوس پادشاهی نشده از دیوان بیرون رفت و بی آنکه از پادشاه و وزیر مرخص گردد

دلبران نبرد آزما و هزبران بیشه و غارا جمع کرده و در برابر یگان بیگ مف آرا کشته بعد از کوشش و کشش بسیار یگان بیگ را شکست داده از ولایت جزیره بیرون کرد و دیگر از آن روز لشکر قزلباش منعرض جزیره نشده و امیر شرف بعد ازین قضایا بچند وقت رخت حسنی از عالم فنا بدار بقا کشید شاه علی بیگ بن امیر بدر بعد از فوت برادرش امیر شرف باستصواب عشایر و اعیان بختی متصدی امر حکومت جزیره شد و قلعه و نواحی فنیک را برادرش میر محمد داد و در فرصتی که امراء کردستان باتفاق اراده ملازمت شاه اسمعیل صفوی نموده روانه خوی و تبریز شدند شاه علی بیگ نیز فریب خورده و اینها و اعانتی که از طایفه بختی بقزلباش رسیده بود بر طاق نسبیان نهاده بهراهی دوازده نفر از امرا و حکام کردستان متوجه خدمت شاه اسمعیل شد و شاه اسمعیل ذخیره خاطری که از امیر شرف داشت هضم نتوانست کرد او را نیز همراه امرا و حکام کردستان در قید حبس و زنجیر کشید و بعد از مدتی که امرا و حکام مزبور هر یک بطریق از قید خلاص شده شاه علی بیگ نیز از آن بند رهایی یافته بجزیره آمد و در آن حین ولایت جزیره از نیابت شاه اسمعیل بید تصرف اولاش بیگ برادر خان محمد استاجلو بود در میانه ایشان مجادله و مقابله واقع شده اولاش بیگ ترک حکومت جزیره نموده فرار کرد و قلاع و نواحی جزیره بتجدید بید تصرف شاه علی بیگ در آمد و بعد از آن بامیر شرف حاکم

السيف بختی را بدلاّت واستمالت بر سر رایت خود جمع نموده هوای حکومت جزیره را در نظر خود جلوه داد و مدت سی سال که در پس زانوی یاس و نومیدی نشسته منتظر فرصت می بود که ناگاه بدستیاری بخت بلند و رهنمونی طالع ارجند باراده حکومت از کنج عزلت اسب همت بیدان جرات رانده ولایت موروثی را بضرب شمشیر صاعقه کردار مستخلص ساخت و حاکم باستقلال کشته درین اثنا عمش کک محمد و برادرانش شاه علی بیگ و میر محمد از قید تراکه خلاص شده بدو پیوستند و چون شاه اسمعیل صفوی خروج کرده ولایت عراقین و آذربایجان را از طایفه تراکه مستخلص کردانیده پادشاه شد ولایت دیار بکر و موصل و سنجان را بید تصرف در آورده باراده تسخیر جزیره لشکر بدان طرف فرستاد و بدفعات در میانه طایفه قزلباش و امیر شرف مجادله و مقابله واقع شده هر دفعه امیر شرف غالب آمد چنانچه یکدفعه هزار و هفتصد کس بقتل رسیده گروه انبوه اسیر و دستگیر شد و مرتبه دیگر خان محمد استاجلو که میرمیران دیار بکر بود با برادرش قرا خان بعزم تسخیر جزیره بر سر امیر شرف فرستاده باز فتح میسر نشده عودت نمود و در دفعه ثالث یکان بیگ تکلوی قورچی باشی را از همدان با قورچیپان نامدار و لشکریان جرار شجاعت آثار بعزم رزم امیر شرف و فتح ولایت جزیره روان کردانید و امیر شرف متوسل بعون عنایت الهی کشته بمضون آیه کریمه کم من فئه قليلة غلبت فئه کثیرة باذن الله

متنادی شد باجل موعود در گذشت و بعد از او برادرش امیر بدر جانشین او شد و مدتها بحکومت و فرمان روایی قیام نموده بعد از آن فوت کرد و ازو سه پسر ماند میر شرف و میر محمد و شاه علی بیگ کک محمد بن امیر ابراهیم بعد از فوت برادران متصدی حکومت جزیره شد و در زمان او حسن بیگ آق قوینلو بر آن دیار مستولی گشته خرابی بسیار باحوال آن ولایت راه یافت و اعیان بختی اکثر بقتل رسید کک محمد را با برادر زادگانش میر محمد و شاه علی بیگ گرفته مقید بطرف عراق بردند و آن دیار بالکلبه بید تصرف تراکه آق قوینلو در آمده حکومت آنجا بچلبی نام شخصی که بالفعل اولاد او در میانه طایفه ترکمان بچلبی لو اشتهار دارد تفویض شد و چلبی بیگ بنوعی در حفظ و هراست و ضبط و صیانت ولایت جزیره اهتمام نمود که فو قش متصور نیست و مدتی آن ولایت در تصرف او بود تا وقتی که امیر شرف بن امیر بدر از طایفه آق قوینلو آن ولایت را مستخلص گردانید امیر شرف بن امیر بدر در نارنجی که عمش کک محمد و برادرانش میر محمد و شاه علی بیگ در دست طایفه آق قوینلو گرفتار گشتند او فرار کرده در گوشه مخفی بسر میبرد تا آفتاب دولت سلاطین آق قوینلو بسرحد زوال رسید و صبح اقبالشان بشام اختلال انجامید که گفته اند نظم تا نمیرد یکی بناکلی * دیگری شادکلم ننشیند * روز بروز آثار اقبال از جبهه آمال امیر شرف طالع وساعت بساعت ستاره طالعش در اوج رفعت لامع میشد تا بقیه

بر اطراف جزیره محیط شد و در ساعت قلعه و شهر را مسخر ساخته تمام ولایت واحشام ایشان عرضه غارت و تاراج گشت و امیر عز الدین در آن آشوب بدست یکی از لشکریان افتاده اورا نشناخت بشکنجه و عقوبت بسی چیزها از او ستاند اورا رها کرد و بهزار مشقت بعد از زجر و اهانت نیم جانی بسلامت از آن مهلکه بیرون برد و درین باب روایت مردم جزیره آنست که امیر تیمور بغایت در اعزاز و احترام امیر عز الدین کوشیده حتی با او بلعب شطرنج مشغولی نمود و مصاحبت او موافق مزاج امیر تیمور افتاده اورا ترغیب سفر شام کرد که در آن یورش در رکب ظفر انتساب بوده باشد چون هر سال مبلغ خطیر از سلاطین شام بوظیفه امیر عز الدین مقرر بود از رفتن عربستان ابا نمود بدین سبب امیر تیمور بدو انحرف مزاج پیدا کرده حکم بنهب و غارت جزیره فرمود و امیر عز الدین در میانه عشیرت اروغی محتفی شد اوقات بریاضت و مشقت میکذرانید تا فوت کرد امیر ابدال بن امیر عز الدین بعد از وفات پدر بر سر بر حکومت جزیره متبکن کشته بسرداری عشایر و قبایل قیام و اقدام نمود اما بزودی بصوب عالم آخرت نهضت فرمود امیر ابراهیم بن امیر ابدال چون پدرش از دار فنا بدار بقا رحلت نمود بر مسند حکومت ولایت جزیره بجای پدر جلوس فرمود و مدتی حکومت آنجا نموده فوت کرد و ازو سه پسر ماند امیر شرف و امیر بدر و کک محمد اولاً امیر شرف قایم مقام پدر کشته مدتی که از ایام حکومتش

ودر آن حوالی علف یافت نمیشد رای ممالک آرا در آن ولا ماردین را
 محاصره کردن مصاحبت ندید ودر روز سه شنبه هشتم ربیع الآخر سنه
 مزبوره از آنجا عودت نموده بجانب موصل روان شد ودر آن منزل
 صاحبقران دریا دل جمعی را با بسی تحف وهدایا جهت خوانین و شهزاده کان
 بجانب سلطانیه روان نمود وشیخ نام کردی از طایفه بختی که در موضع
 چلیک با امیر عز الدین بشرف بساط بوسی رسید بود وبنوازش مخصوص
 کشته تا آن وقت در اردوی کیهان پوی بود درینولا رخصت انصراف
 حاصل کرده بهراهی جماعه که تحف وهدایا میبردند روان شد وچون
 بحوالی جزیره رسید پای از راه صواب بیرون نهاده دست جسارت بآن
 ننسوفات دراز کرد همه را برکرفته بجزیره در آورد وامیر عز الدین
 حاکم آنجا عهدی که با بندگان حضرت صاحب قران بسته بود شکسته
 بآن شوربخت همدستان شد وصاحب قران کردون اقتدار الزام حجت را
 دو نوبت قاصد بامیر عز الدین فرستاد اورا پیغام داد که شیخ را گرفته
 نزد ما فرست تا از سر کنه تو درگذریم وگر نه تمام قلاع وخیل وحشم
 تو در زیر ستم ستور ناچیز خواهد شد امیر عز الدین بر حصانت قلعه
 ووفور آب شط اعتماد کرده از امثال امری که در باب ارسال شیخ صادر
 شده بود ابا نمود بنابر آن حضرت صاحبقران در روز دوشنبه سیزدهم جمادی الاول
 آغرق را گذاشته ابلفار فرمود ویا تمام لشکر از دجله گذشته شبگیر کرد
 ودر وقت سحر لشکر فیروزی اثر چون بلای ناکهان ودریای بیکران

و در ماده رعیت پروری بمثابه اهتمام کرد که فوقش منصرف نبود و بصیقل
 شمشیر زهرآلودار زنگ ظلم و غبار ستم از آینه خاطر صفار و کبار زدود
 و دروب بذل و احسان بر رخ کافه اهل ایمان کشود و همواره طالب ملاقات
 فیاض البرکات اصحاب کشف و ارباب ایقان بود و چون عازم عالم
 آذرت شد پسرش امیر ابدال جانشین پدر کشته طریقه اجداد بزرگوار را
 در همه وادی مرعی داشت تا هنگامی که رایت حکومت در ریاض جنت
 برافراشت و بعد از فوت او پسرش امیر عز الدین بسرداری عشایر
 و قبایل پرداخت و در زمان او ماهچه رایت امیر تیمور کورکان پرتو تسخیر
 بر معصومه جهان انداخت چنانچه مولانا شرف الدین علی یزدی در تاریخ
 ظفرنامه آورده که چون صاحب قران زمان امیر تیمور کورکان در شهر
 سنه ست و تسعین و سبعه ماه بعد از فتح دار السلام بغداد و تخریب
 قلعه تکریت و تسخیر سایر قلاع و بلاد آن نواحی متوجه ماردین کشت
 در موضع چلیک که در هفت فرسخی ماردین واقع است امیر عز الدین
 حاکم جزیره بدرگاه عالم پناه آمد شرف بساط بوسی دریافت و پیشکشها
 لایقه کشیده منظور نظر عاطفت اثر صاحبقرانی کردید و خراج و تغار که
 عبارت از ازوقه و ذخیره است قبول کرده بولایت معاودت فرمود و از
 سلطان عیسی حاکم ماردین نسبت بملازمان تیموری بعضی اوضاع ناملایم
 که شرح او درین مقام مناسب نیست صدور یافت خواست که بمحاصره
 قلعه ماردین اشتغال نماید اما چون کثرت لشکر و انبوهی سپاه بسیار بود

شعبه اول در ذکر حاکمان جزیره که اشتهار دارند بعزیزان چون مدنی از ایام حکومت میر عبد العزیز متبادی شد هادم اللذات دست نصف او را از جیب شهرستان ملکی و مالی کوتاه کردانید و پای تغلبش را از طی مسافت باغستان دنیای فانی در کشید و ازو امیر سیف الدین و امیر مجد الدین دو پسر مانده پسر بزرگتر قایم مقام پدر کردید امیر سیف الدین بن عبد العزیز چون زمام مهام حکومت جزیره را بقبضه تصرف در آورد قاعده و قانون سنت پدر را کما ینبغی رعایت کرد و در رعایت رعیت و حمایت سپاهی و عشیرت کوشید جمله را از خود راضی و نسلی کردانید و چون ایام حیاتش بنهایت انجامید قابض ارواح روزنامه عمرش را در نوردید بر طاق نسیان نهاده و بعد از فوت آن امیر باک اعتقاد برادرش امیر مجد الدین بر مسند حکومت نشسته بهتر از پدر و برادر رواج و رونق مملکت داد و مدت مدید کلمرانی و فرمان روابی نموده عاقبت آفتاب عمر و دولتش بمغرب زوال رسید و صبح اقبال حیاتش بشام اختلال مات انجامید خلف صدق او امیر عیسی قایم مقام پدر کردید و مضمون این مصرع را که ع بعدل کوش که عادل همیشه معتبر است * کار بسته ابواب عدل و احسان بر روی عالمیان مفتوح کردانید و در ایام حکومت خود بطریق مدارا و مواسا با رعایا و برابری سلوک نموده هیچ کس را بی سبب نرنجانید و چون دنیای فانی را وداع نموده بعالم جاودانی رحلت فرمود ثمره شجره او امیر بدر الدین بر سریر حکومت جلوس نمود

والوسات ایشان بر بموجب است ۱ دنبلی ۲ ونوکی ۳ و محمودی ۴ و شیخ ترفی
۵ و ماسکی ۶ و رشکی ۷ و مخ نهران ۸ و بیکان ۹ و بلان ۱۰ و بلاستوران
۱۱ و شیرویان ۱۲ و دوتوران و قول اصح آنست که عشرت دنبلی و محمودی
در اصل از ولایت جزیره رفته اند و ذکر ایشان را در صحیفه سیم بقراری
که فهرست داده بتفصیل رقم خواهد نمود بعون الله الملك المعبود اکنون شروع
در شرح حالات حاکمان جزیره مینماید بتوفیق و اهب الخیر و الجود در ذکر سلیمان
بن خالد قبل ازین مذکور شد که اول کسی که از اجداد حاکمان جزیره
بحکومت آنجا مبادرت نموده سلیمان بن خالد بوده و چون مدتی در آن
دیار بگامرانی و فرمان روابی گذرانیده از جزیره فنا روی بشهر بقا
آورده و سه پسر نیکو سیر بیادگار گذاشته میر حاجی بدر و میر عبد العزیز
و میر ابدال اما ارشد اولاد بحسب قابلیت و استعداد میر عبد العزیز
بود و کوی تفوق و رجحان از سایر برادران در میدان عدالت بچوگان
سخاوت می ربود روز بروز آثار دولت و علامت شہامت از ناصیه احوالش
پیدا و ساعت بساعت شعشعه نور و اقبال از جبهه آمالش هویدا نظم بالای
سرش زهوشندی * می یافت ستاره بلندی * بنابراین میر عبد العزیز
بعد از وفات پدر بحکومت جزیره قیام نموده ناحیه کورکیل بپیرادرش
میر حاجی بدر و ناحیه فنیک بپیرادر دگرش میر ابدال مقرر شد و برادران
بانتفاق در حفظ و حراست و ضبط و صیانت ولایت شرایط مملکت داری
و قانون عدالت کستری بجا آوردند و با یکدیگر موافقت و متابعت کردند

منعصر بهفت قبیله است چهار قبیله حسینی اند ۱ شهر یوری ۲ شهر یلی
 ۳ کورکیل ۴ استوری و سه قبیله دیگر یزیدی اند ۱ نیویدکلون ۲ شورش
 ۳ وهیودل ۴ قلعه وناحیه برکه است که بنام عشیرت اشتهار یافته قلعه
 وناحیه مذکور مخصوص بدان عشیرتست ۳ ناحیه وقلعه اروخ است که
 در تصرف قبیله اروخست واز قلاع استوار و معتبر کردستان است ۴ ناحیه
 وقلعه پروز است که مخصوص بقبیله پروز است وایشان سه فرقه اند
 ۱ جاسنولان ۲ بزم ۳ کرافان ۵ قلعه وناحیه بادانست که بعشیرت کارسی تعلق
 دارد ۶ ناحیه طنزی است که قلعه اورا کلهوک میخوانند و او نیز در تصرف
 عشیرت کارسیست ۷ قلعه وناحیه فنیک است و منعصر بچهار قبیله است که
 تعداد قبایل او در احوال امراء فنیک می آید ۸ ناحیه طور است ۹ ناحیه
 هبتم است که اکثر رعایا و سکنه آن ارامنه و نصاری اند حاصل و محصول
 حاکمان جزیره از آن ناحیه پیدا می شود و قبیله جلکی در آن ناحیه است
 ۱۰ ناحیه وقلعه شاخ است که در ولایت جزیره انار خوب در آنجا میشود
 و رعایا آنجا نیز ارامنه و نصاری اند و قبیله شیلدی در آنجا ساکن اند
 ۱۱ قلعه نش اتل است ۱۲ قلعه ارمشاط است که قبیله براسی متصرف اند
 که عمده عشیرت یغنی بکثرت اعوان و انصار میشلارند ۱۳ قلعه کیور است
 که آنرا قمیز نیز می نامند و در تصرف قبیله کارسی و قرشی است ۱۴ قلعه
 دیرده است از نواحی طنزی که بعضی رعایا و سکنه آنجا اعرابند چون
 طهیری و صفان و بنی عباده و اکثر ارامنه آنجا بتازی تکلم میکنند و عشیرت

در زمان خلافت عمر رضی الله عنه بسعی ابو موسی الأشعری و سعد عیاض بن عثمان (?) بصلح فتح شده جزیره قبول نمودند مگر از توابع جزیره عرب بنی تغلب که احشامات بودند جزیره قبول نکرده فرار نموده بجانب ملک روم رفتند و پیغام فرستادند که اگر بطریق صدقه باشد قبول داریم چون بعرض عمر رضی الله عنه رسید فرمودند که صدقه هم از جزیره است قبول نموده عودت کردند و قلعهٔ جزیره از بناهای عمر عبد العزیز است که هشتم خلفاء بنی امیه بوده که او را در عدل و داد و انصاف ثانی عمر خطاب رضی الله عنه میگیرند قریب صد سال که در زمان خلفاء بنی امیه لعن و طعن حضرت علی کرم الله وجهه و امامین همامین امیری للمؤمنین الحسن و الحسین رضی الله عنهما بر منابر و مساجد میکرده اند او بر طرفی نموده و مردم عالم را از آن ویال و نکال رهانید قلعه و بلده جزیره در ساحل رود خانهٔ شط العرب واقع شده چنانچه در هنگام طغیان آب شط دو حصه کشته قلعه و شهر را در میانه گرفته میروند و سدی عظیم از سنک و آهک در بالای قلعه بسته اند که آب ضرری بعبارت و ابنیه آنجا نمی‌رساند و همیشه تردد مردم بحسر است بدین واسطه موسوم بجزیرهٔ عمریه کشته و جزیره را قلاع خوب و نواحی مرغوبست از آنجمله چهارده قلعه و ناحیه درین نسخه یاد کرده میشود که باعث کلال و ملال ارباب فضل و افضال نشود آن ناحیه کورکیل است که جبل جودی... که سفینه حضرت نوح علی نبینا وعلیه السلام میگویند که بر آن جبل قرار گرفته و عشرت آن ناحیه

مخالفت و عناد بودند آخر الامر بعضی را بقتل آورده برخی را بدلالت
 و استنالت مطیع و منقاد خود ساخت فی الواقع جوانیست بحلیه قابلیت
 پیراسته و بزیور شجاعت و سخاوت آراسته رعایا و سپاهی از عدل و انصاف
 او راضی سکنه و متوطنان از حسن خلقش شاکر امید که باطوار پسندیده
 موفق باشد فصل چهارم در ذکر حکام جزیره که آن منشعب است
 بر سه شعبه از عبارت دلکشای ثقات و مسودات نور افزای رواة بصحت
 رسید و بتحقیق انجامید که سلسلهٔ نسب حکام جزیره از خلفای بنی امیه
 خالد بن ولید میرسد و اول کسی که از اجداد ایشان بحکومت جزیره
 مبادرت نموده سلیمان بن خالد نام داشته و مدتی روش و آداب ایشان
 بسلوک طایفه شومیه یزیدیه بوده آخر توفیق الهی رهبن حال ایشان کشته
 از آن بدعت رحمت کرده اند و طریق شعار اسلام پیش گرفته داخل طبقه
 عالی اهل سنت و جماعت کشته اند مساجد و مدارس بنا کرده قرا پای
 خوب و مزرعهای مرغوب بر آن وقف نموده اند و عشیرت بختی در ما بین
 کردستان بسست دلاوری و شجاعت موصوفی و بیصفت سپاهگری و سواری
 معروفی اند و همیشه اساعهٔ جنک و آلات و ادوات نبرد و اسبان نازی
 علی الخصوص شمشیر مصری و تیغ دمشقی را به قیمت اعلی میخرند و در میانه
 خود اعتبار کلی میکنند و در روز جنک و مصافی باتفاق در برابر دشمن
 ایستاده پای ثبات و وقار میدارند از بیجهت در میانهٔ کردستان از امثال
 و اقران ممتازند و شهر جزیره از بناه‌ها قدیم است در سال هفدهم از هجرت

سیدی خان بیک بن قباد بیک چون از آستانه سعادت آشیانه تفویض ایالت عمادیه و منصب جلیل القدر پدر بموجب منشور قضا قدر بدو عنایت شد احکام مطاعه موکد بنام میرمیران بغداد و شهره زول و سایر امرا و حکام کردستان بنفوذ پیوست که اگر بیرام بیک در تسلیم نمودن قلعه عمادیه و ایالت آنجا مساعله و مسامحه نماید باتفاق بر سر او رفته او را از ولایت عمادیه جبراً و قهراً اخراج نمایند و حکومت آنجا را بتصرف سیدی خان بیک دهند و چون سیدی خان بیک بموصل رسید بیرام بیک اطاعت حکم پادشاه کرده قلعه و ولایت را خالی گذاشته بیرون رفت و سیدی خان بیک بمعاونت سلیمان بیک حاکم سهران در اواسط شهر ذی الحجه سنه ثلث و تسعین و تسعمایه داخل عمادیه شده بامر حکومت قیام نمود چنانچه قبل ازین مذکور شد چون فرهاد پاشا از سفر کرجستان عودت فرمود بیرام بیک را حسب الموعود مفید گردانید و کس بطلب سیدی خان بیک فرستاده او را بارض روم آورده بعد از آنکه مبلغ خطیر بطریق جایزه از سیدی خان بیک گرفته بیرام بیک را با او مرافعه شرع شریف فرموده قتل قباد بیک والدش را برو ثابت نمود حسب الشرع بیرام بیک را تسلیم سیدی خان بیک نموده در شهر سنه اربع و تسعین و تسعمایه بقصاص پدر بقتل آورد و الحال بازده سال حاکم مستقل عمادیه کشته ضبط و ربط و قبض و بسط آن ولایت بلا منازعت و مشارکت در حیظه تصرف اوست اگرچه چند روزی طایفه مزوری با او اندک تعدی و زوری کرده در مقام

نوشته ارسال نمود اما چون سیدی خان بیک ولد قباد بیک باستانه مراد خان رفته بود حقیقت احوال قتل پدر و تیرد و عصیان عشایر و قبایل و حکومت بیرام بیک را معروض پایه سربر اعلی نمود از عنایت بیغایت پادشاهانه تفویض ایالت عمادیه بدو شد تفتیش احوال بیرام بیک و دفع مفسدان عمادیه بسردار کیوان وقار فرهاد پاشا مفوض گردید و احکام مطاعه و فرامین منبعه درین باب عز اصدار یافت و سردار بواسطه آنکه بیرام بیک را بدست آورد بوعده ایالت عمادیه سنجاع حسنکیف را علاوه حکومت زاخو کرده به بیرام بیک عنایت فرمود و مکتوب استمالت بدو نوشت که طریق آنست که حکومت عمادیه را بموجب فرمان همایون بسیدی خان بیک وا گذاشته منصرف سنجاع زاخو و حسنکیف گردد و درین سال همراه عساکر نصرت مآثر روانه سفر کرجستان شد بخدمات پادشاهی قیام نماید تا بعد از مراجعت از سفر نیکو بندگی و یکجتهی او را معروض پایه سربر کردون مصیر نموده انشا الله ایالت عمادیه بدو ارزانی خواهد شد بیرام بیک ساده لوح باین وعده فریب خورده چون مدت هشت ماه از ایام حکومت او متیادی شد عنان اختیار ایالت عمادیه را بقبضه اقتدار سیدی خان بیک نهاده بسنجاع حسنکیف قانع شد و همراه جنود انجم شارسردار ظفر شعار روانه سفر کرجستان گشته بعد از مراجعت از آن سفر سردار مزبور او را در قلعه ارض روم مقید گردانید و مآل حالش در قصه آینه بشرح مذکور خواهد گردید بعون الله الملك الحمید الحمید

حکومت نهاد و سیدی خان بیک و سلطان ابو سعید پسران قباد بیک کریان و نالان روانه آستانه سلطان مراد خان شدند و اکثر خلق عمادیه از صغیر و کبیر و غنی و فقیر و کفره و اسلامیه و رعیت و سپاهی میل بجانب بیرام بیک نموده آغاز شادی و خرمی کردند و صدقات و نذورات بمزارات متبرکات داده رفع قباد بیک را فوز عظیم دانستند بیرام بیک بن سلطان حسین سابقا رقم زده کلک بیان کردید که بیرام بیک از ترس برادر بخدمت شاه اسمعیل ثانی رفته اعزاز و احترام تمام یافت و چون شاه اسمعیل فوت شد برادرش شاه سلطان محمد رعایت و حمایت بیرام بیک را کما ینبغی مرعی نداشته بواسطه عجز و انکسار او را در قلعه الموت محبوس گردانیدند و زینل بیک حاکم حکاری برین قضیه چون واقف گشت در استخلاص او کوشید درین باب با امیر خان والی تبریز مطارحه کرده فرار بر آن شد که پنج هزار فلوری بطریق جایزه و پیشکش بشاه سلطان محمد و امیر خان داده بعد از آن بیرام بیک را از قلعه الموت اطلاق کرده نسلیم زینل بیک نمایند حسب القرار زینل بیک مبلغ مزبور را تسلیم ملازمان امیر خان نموده ایشان بیرام بیک را تسلیم او نمودند و بیرام بیک بعد از وقوع قضایای که مذکور شد حاکم با عدل و داد کشته بارعابا و متوطنان آن دیار بنوعی سلوک نمود که فوقش متصور نیست و چون رغبت خلق عمادیه و اخبار عدل و داد بیرام بیک مسعود عثمان پاشای وزیر اعظم و سردار عجم شد از قسطنطونی منشور ابالت عمادیه بنام بیرام بیک

و چون زینل بیك حاكم حكاری را نغار خاطر از قباد بیك بهم رسیده بود كس بطلمب بیرام بیك فرستاده اورا از حبس شاه سلطان محمد اطلاق داده نزد خود آورد قباد بیك را قوت و اهمه زیاده كشته ترك حكومت نموده بجانب موصل و سنجار فرار كرد و بیرام بیك باستدعای حكومت متوجه عمادیه شد و سردار نامدار و سپهسالار كردون اقتدار فرهاد پاشای وزیر برین قضیه مطلع كشته ناحیه زاخو را بطریق سنجاك به بیرام بیك تفویض نمود و قباد بیك همچنان متوهم از موصل بآمد آمد از آنجا روانه استنبول شد و بامداد و معاونت وزیر اعظم سیاوش پاشا تجدید برات حكومت کرده بعادیه عودت كرد و چون بقلعۀ دهوك رسید باراده آنكه مفسدان عشایر كه باعث فتنه و فساد كشته اند بدست آورده بقتل رساند و بعد از آن فارغبال متوجه عمادیه كردد توقف نمود سابق الذكر ساهان بن بابريك باتفاق میر ملك مزوری فسك و اهل شناعت ولایت را جمع نموده ایلغار بر سر قباد بیك آوردند و قلعۀ دهوك را مركز وار در میان گرفته و با اهالی قلعۀ مقدمه ساخته در قلعۀ مفتوح گردانیدند قباد بیك را بابگی از پسرانش و چند نفر از رفقاء او بقتل آورده اموال و اسباب ایشانرا نهب و غارت كردند و چون بیرام بیك برین قضیه مطلع كشت از زاخو ایلغار کرده در میانۀ عشایر و قبایل در آمده سلیمان بیك و میر ملك اورا بحكومت عمادیه نصب كردند او نیز از صلاح و صوابدید عشایر و قبایل بیرون فرفته طوعاً و كرها مرتكب ایالت شده كردن بقلاده

وبواسطه اطاعت و انقیاد و نیکو خدمتی ممتاز اقران و امثال کشته که جمله
 امرا و حکام کردستان را بدو مراجعت بوده و از سخن و صلاح او بیرون
 نمی رفته اند و هر نوع قضیه که در باب کردستان و سایر امور ممالک محروسه
 عثمانی معروض درگاه سلطانی میکرده دست رد بر سینه مطالب و مقاصد
 او نمی نهاده اند و مدت سی سال بدین وتیره حکومت ولایت عمادیه مع
 مضافات و محاققات نمود و در شهر سنه ۱۰۰۰ و تسعماية باجل موعود بعالم آخرت
 نهضت فرمود و از پنج پسر یاد کلر مانند ۱ قباد بیك ۲ و پیرام بیك ۳ و رستم بیك
 ۴ و خان اسمعیل ۵ و سلطان ابو سعید قباد بیك بن سلطان حسین بعد از
 فوت پدر حسب فرمان سلطان سلیم خان متصرف ایالت ولایت عمادیه
 شد و او مرد درویش و ش صوفی منش بوده و بغایت مسلمان طبع
 و رجم دل و در اوقات صلوة خمس بتکالیف شرعیه شاغل و روز و شب بصید
 و شکار مایل اما در تدبیر امور دنیوی و نذارک مملکت داری بیوقوف
 و جاهل چنانچه بجرم اندک انتقام و سیاست بسیار و از کناه کبار عفو و اغماض
 پیشمار ازو ظهور و اظهار می یافت بدین سبب عشایر و قبایل ازو متنفر
 و کریزان شده میل بطرف پیرام بیك برادر او نمودند و پیرام بیك را ناب
 مقاومت او نبوده فرار نمود و در قزوین بخدمت شاه اسمعیل ثانی رسیده
 بمواعید بیکرانه پادشاهانه سرافراز گشت و از عملاً قبایل او طایفه مزوری
 بقباد بیك عصیان نموده او را از حکومت خلع کردند و از بنی اعمام
 او سلیمان بن بابیرک بن سیف الدین را بظرافت حاکم خود گردانیدند

نشد آخر کار برو تنك آمده از سر قلعه برخاسته حسن بعد از استیصال خاندان سلاطین آق قویونلو بخدمت شاه اسمعیل صفوی آمده اعزاز واحترام تمام یافت وقلعه دھوك را از ستجاغ طاسنی مستخلص گردانیده داخل ولایت موروثی ساخت وناحیه سندی را نیز از طایفه سندی که حاکم علیحدہ داشتند گرفته ضمیمه مضافات عمادیه کرد وبعد از آن فوت کشته ازو هفت پسر مانند ۱ سلطان حسین ۲ وسیدی قاسم ۳ ومرادخان ۴ وسایمان ۵ وپیربوداق ۶ ومیرزا محمد ۷ وخان احمد سلطان حسین که اسن وارشد برادران بود قائم مقام پدرکشت و عنقریب احوال او وفرزندانش مذکور خواهد شد واز سیدی قاسم علیخان نام پسری مانده واز مراد خان اولاد ذکور نمانده خودش در قضیه قباد بیک بقتل رسید واز سلیمان شاه رستم نام پسری مانده واز میرزا محمد سلطان محمود نام پسری ماند واز خان احمد شاه یوسف نام پسری مانده واز بابیرک بن سیف الدین پسری دیوانه وش مانده که باعث قتل وفساد قباد بیک او شد اما سلطان حسین خلاصه دودمان وزبده خاندان بنی عباس است بعد از فوت پدر بموجب نشان عالیشان سلطان سلیمان خان والی ولایت عمادیه کشت بغایت عالم و متشرع بوده وعلما وصالحاء آن ولایت را رعایت بی نهایت مبکرده سپاهی ورعبت را بعدل و داد مقضی المرام نموده صغیر وکبیر وغنی وفقیر ازو راضی وشاکر بوده اند وبنوعی در رعایت خدیمان پادشاهی قیام واقدام مینموده که مزیدی بر آن متصور نتواند بود

نوامی عمادیه یکی ناحیه زاخو است و عشیرت او مخصوص بدو طایفه است
 سندی و سلیمانی در بین الناس زاخورا ولایت سندیان نیز می نامند
 اکثر علما و فضلاء کردستان از آنجا برخاسته اند و از قدیم الابام اوجاق
 غیر بوده و حاکمان علیحده داشته و تابع عمادیه نبوده است آخر که حکام
 آنجا ضعیف شده حاکمان عمادیه آنجا را داخل ولایت خود گردانیده اند
 و بالفعل یوسف بیک نام شخصی از اولاد حاکمان زاخو مانده که خدمت
 حاکمان جزیره می کرد و حاکمانی که از نسل بها الدین در عمادیه
 حکومت نموده اند بعضی را اصلا احوال معلوم نیست و برخی را که
 فی الجمله احوال معلوم بود بترتیب نوشته می شود بعون الملك الصد
 امیر زین الدین در ایام جهانبانی حضرت صاحب قران امیر تیمور کورکان
 و ولد ارشد آنحضرت شاهرخ سلطان بایالت ولایت عمادیه سرافراز بوده
 اوقات خجسته ساعات بگام دل میکذرانید و چون آن امیر دوست نواز
 و دشمن کداز بر ریاض رضوان خرامید پسر فرزند اخترش امیر سیف الدین
 قایم مقام پدر گردیده جناح عدل و احسان بر فرق ایشان کسترانید
 و چون آن امیر نیکو اعتقاد بر ریاض جنت خرامید ازو حسن و بایرک
 نام دو پسر مانده پسر بزرگش حسن قایم مقام پدر شده در زمان
 او سلاطین لُق قوینلو سلیمان بیک بیژن اوغلی را بتسخیر ولایت عمادیه
 مامور گردانیدند و سلیمان بیک قلعه عقره و قلعه شوش را مسخر گردانیده
 اما هر چند سعی و اهتمام در گرفتن قلعه عمادیه نموده اثر بر آن مترتب

صد ذرع و بعضی پنجاه و شصت ذرع و بعضی بیست ذرع از زمین مرتفع است و دو چاه در درون قلعه حفر کرده بآب رسانیده اند که مدار آب حمام و مدرسه و سایر لوازمات بر آن آبست و آب ضروری را مردمان بچاروا از بیرون شهر می آورند و اطوار و السنه مردم آن دیار بکردی و تازی مزوج است صغیر و کبیر ایشان (صالح) و متدین بخیرات و مبرات راغب و مایل اند حکام عمادیه در آنجا مدارس و مساجد ساخته اند علما و فضلا بتحصیل علوم دینیہ و تکمیل معارفی یقینیه افاده و استفاده می نمایند از عمده عسایر عمادیه اولاً عشیرت مزوربست و ثانیاً زیباربست و زی نام رودخانه است در ولایت عمادیه و چون این طایفه در کنار آن رودخانه واقع شده اند ایشانرا زی باری گفته اند و اسم دبکر آن رودخانه نهر الجنون است که بواسطه تندروی ملقب بآن اسم شده و دبکر عشیرت رادکانبست که در السنه اکراد بریکانی تغییر یافته و بقبه عسایر ایشان بروری و محل و سیاب روی و تیلی و بهلی بهل در اصطلاح مردم آن دیار دره را میخوانند و یکی از قلاع مشهوره عمادیه قلعه عقره است که قصبه دارد و تا موازی بکهنزار و دیوست خانه وار از اسلامیه و جهودیه در آنجا ساکن است و دبکر قلعه دهوک و قلعه دیر است که امیر زادگان وینی عمان حاکمان عمادیه بحکومت آنجا قیام می نمایند و دبکر قلعه بشریبست که در تصرف عشیرت رادکان است و دبکر قلعه قلاده و قلعه شوش و قلعه عراقی و قلعه بازبرانست که بطایفه زیباری تعلق دارد و دبکر از جمله

اورا گرفته بقتل آورد سه خروار زر بطریق هدایا بخزینۀ پاشا ارسال می نمایم پاشای طماع این سخن را فوز عظیم دانسته فی الحال اورا گرفته بقتل رسانید و حالاً که تاریخ هجری در سنه خمس و الف است زکریا بیک بحکومت جولامرک که مقر دولت خانواده ایشانست و ابراهیم بیک بدراری الباق مبادرت می نمایند امید که بافعال مستحسنه موفق باشند

فصل سیم در ذکر حکام عمادیه که اشتهار دارند ببهادینان نغمه پردازان گلستان غراب اخبار و داستان سراپان بوستان عجایب آثار آورده اند که (نسب) حاکمان عمادیه بزعم ایشان بخلفای عباسیه منتهی میکردد و بروایت بعضی از نقلۀ متقدمین بعباس نام شخصی که در سلك مشاهیر واعیان منخرط بوده میرسد العلم عند الله بهر تقدیر بینی عباس اشتهار دارند اما در اصل از ولایت شمس الدینان بعمادیه آمده اند و قبل از آمدن بعمادیه آبا و اجداد ایشان بحکومت قلعه طارون من اعمال شمس الدینان مبادرت مینموده اند و آن شخص که از طارون بعمادیه آمده بها الدین نام داشته بدان سبب حکام عمادیه در ما بین حاکمان و امراء کردستان ببهادینان مشهورند و بروایتی اصح الحال قریب بچهار صد سال است که اولاد بها الدین در آن دیار بامر حکومت اشتغال دارند و قلعه عمادیه از بناهای جدید است که در زمان سلاطین سلاجقه عماد الدین زنگی بن اقسنقر ولی موصل و سنجار بنا کرده است قلعه و شهر در بالای سنکی واقع شد که شکل مدور دارد و تخمیناً بعضی محال او

بقتل رسید و شرح این قصه آنست که سنجاق خوی را که اولاد شاهقلی بلبلان بواسطه امیر سیف الدین نام برادر زاده خود بشروط چند گرفته بودند فخر الدین مزبور خوی را علی رغم ایشان بجهت حسن بیک ولد سیدی خان بیک برادر زاده زکریا بیک گرفته از آستانه سلطان کینی ستان محمد خان غازی منشور ابالت آورد و عداوت قدیمه که میان زکریا بیک و اولاد شاهقلی بلبلان بود و بواسطه ابو بکر آقا بدوستی و اتحاد مبدل گشته بود باز بر سر حکومت خوی آن خصومت منعقد گردید دوستی و محبت بنزاع و کدورت انجامید و ابراهیم بیک چند دفعه باراده ضبط خوی آمد امیر سیف الدین با او در مقام مجادله و مقاتله در آمده او را بخوی نکذاشت عاقبت جمع کثیر از طرفین بقتل رسیده هر چند ابراهیم بیک درین باب از زکریا بیک امداد و استعانت طلب کرد اگر چه بحسب ظاهر بعضی از مردم عشایر و قبایل بحد او ارسال داشت اما ضمناً چون ابو بکر آقای وکیل او بفساد راضی نبود معاونت کلی ننمود تا محلی که ابو بکر آقا بتنهیت سنان پاشای میرمیران بانحیف و هدا یا از طرفی و سلطان آمد فخر الدین نام مفسد چون میدانست که سنان پاشا مرد بیقید طماع جبار است محل آنست که ابو بکر آقا را از پا در آورم باتفاق حسن بیک ولد سیدی خان در عقب او بوان آمد عرضی چند از زبان زکریا بیک بدروغ بنظر پاشا آورده مضمون آنکه از تغلب و تصرف ابو بکر آقا بتنک آمده لم اگر چنانچه حضرت پاشا

بيك است وتفويض اين امر بدو لابق ومناسب است في الفور اين مضمون را معروض آستانه عليه وسده سینه كردانيد از ديوان عثمانی ايالت حکاری بزاهد بيك مفوض كرديد حسب الاشارة جعفر پاشا زاهد بيك بحفظ وحراسه وضبط وصيانت ولايت مبادرت نمود اما چون ميلان خاطر اكثر عشاير وقبايل بجانب زكريا بيك بود كردن اطاعت بزاهد بيك ننهاده كار بسرحر مجادله ومقاتله انجاميد وعاقبت زاهد با پسر خود بقتل رسيد چون اين احوال مسسوع جعفر پاشا كشت ايالت حکاری را بجهت ملك بيك نام پسر زاهد بيك عرض نمود ومنشور ايالت بنام او از درگاه همايون آورده جمع كثير از لشكر وان وتبريز همراه ملك بيك نموده بضبط ولايت فرستاد اين مرتبه زكريا بيك را تاب مقاومت نمانده التجا بسيدى خان حاكم عماديه برد باتفاق مومى اليه كما هي احوال خود را معروض پابه سرير اعلى كردانيد واز ديوان همايون ايالت حکاری بدستور سابق بشرط آنكه صد هزار فلورى بطريق تقبل بدويوان عثمانى ادا كند بامداد ومعاونت سنان پاشا وزير اعظم بدو مفوض شد وزكريا بيك بولايت خود عودت كرده ملك بيك را از ولايت اخراج نموده وملك بيك باستدعائى حكومت باستنبول رفته بمرض طاعون از پاى در آمد ودر اوايل سنه خمس والف بفساد فخر الدين نام شخصى كه چند سال از نيابت زكريا بيك در درگاه پادشاهى توقف داشت ابو بكر آفان كاخداى زكريا بيك كه بزبور راسنى وديانه آراسته بود

حسب فرمان سلطان مراد خان مامور کشت حکم همایون بنام زینل بیگ نوشته ارسال نمود که بنهب و غارت ولایت قزلباشیه مبادرت نماید اتفاقاً در آن حین شاه سلطان محمد با سلطان حمزه میرزای پسر خود در تبریز توقف داشت چون خبر آمدن زینل بیگ بالکای مرند مسوع شاه و شهزاده کشت امرا و قورچیان ترکمانرا بدفع او فرستاده در وقتی که لشکریان زینل بیگ از تاراج الکای کرکر و زنوز و مرند سالم و غانم عودت کرده بودند و زینل بیگ با معدودی چند در حوالی کاروان سرای الکی بادای نماز عصر مشغول بود طایفه ترکمان بسر وقت او رسیده میانۀ ایشان مجادله و محاربه واقع شد زینل بیگ با آقابان خود بدرجه شهادت فایز کشت و پسر او ابراهیم بیگ اسیر و دستگیر گردید سادات و اهالی مرند جسد زینل بیگ را در آنجا دفن کرده بعد از فتح تبریز بجولامرک نام محل نقل نموده در مدرسه که خود بنا کرده بود مدفون گردانیدند و از دیوان سلطان مراد خان ابالت حکاری بموجب نشانی که در زمان حیات پدر بزرگیا بیگ داده بودند باز بدو عنایت شد و ابراهیم بیگ را بمبلغ ظخیر از قید قزلباش خلاص گردانیده بقاعده اول بحکومت ناحیه الباق مبادرت مینماید زکریا بیگ بن زینل بیگ چون مدت دو سال از حکومت او متمادی شد جعفر پاشای وزیر که بابالت وان و بحفاظت آذربایجان بنام و اقدام مینمود بتحرک بعضی مردم فرمود که ابالت حکاری بحسب شرع مصطفوی و قانون و آداب عثمانی حق زاهد بیگ پسر بزرگ زینل

اتفاق افتاد آخر الامر باینکه بیك را شکست داده چند نفر از رفیقان او را گرفته نزد اسکندر پاشا آورد و این قصه سبب ترقی احوال زینل بیك کشته پاشای مزبور بکجهنی و اخلاص زینل بیك را واستدعای حکومت مکاری بجهت او و واجب القتل بودن سید محمد را معروض پایه سربر خلافت مصیر پادشاهی گردانید و فرمائی سایمانی بقتل سید محمد و تفویض ایالت مکاری بزینل بیك بنفاد پیوست حسب فرمان باستقلال حکومت و دارایی آنجا قیام نمود و ایام حکومتش قریب بچهل سال امتداد یافت و بعضی اوقات ایالت ولایت مزبوره به برادرش بها الدین بیك مقرر شد اما آخر بدست زینل بیك و پسرش سیدی خان بقتل آمد و بلا منازعت حکومت باو قرار گرفت و چهار پسر نیکو سیر داشت زاهد بیك و سیدی خان و زکریا بیك و ابراهیم بیك اما زاهد بیك بعضی اوقات با پدر طریق عداوت و مخالفت من و ورزید تا حسب فرمان قضا جریبان او را بدیار بوسنه بجای پدر اخراج کردند و زینل بیك حکومت مکاری را بحسن ارادت بپسر دگر خود سیدی خان فراغت کرده منشور ایالت بنام او از پایه سربر خلافت مصیر حاصل گردانید اما سیدی خان در عنوان جوانی و عنفوان زنده گانی از اسب افتاده جان بجهان آفرین سپرد و زینل بیك منشور ایالت بنام زکریا بیك نام پسر دیگرش کرده نامه الباق را بطریق ستجاق باسم ابراهیم بیك نموده در تاریخ سنه ثلث و نسمین و نسمایه که عثمان پاشا وزیر اعظم بفتح و تسخیر آذربایجان

اورا از آن بلیه خلاص داده بدیار حکاری ارسال نمود از آن روز در نهبه اسباب سفر استنبول میبود که ییکبار خبر عزل رستم پاشای وزیر اعظم شنیده از رفتن مایوس گردید اورا نه روی عودت ونه تاب فرار وسکونت در آن دیار ماند بالضروره فرار کرده روی توجه باستانه شاه طهماسب آورده وشاه طهماسب بواسطه رعایت خاطر سید محمد چندان التفات باو نکرد مدتی متعیر و سرکردان میگردید تا وقتی که خبر وزارت رستم پاشا که تکرار از جانب سلطان سلیمان خان بدو مفوض گشته در دیار قزلباش شایع شد زینل بیگ بعزم عتبه بوسی سلیمانی از آن دیار عودت کرد رستم پاشای وزیر نیز چندان مقید باحوال او نشده زعامتی در ولایت بوسنه من اعمال روم ایلی بمدد معاش او تعیین نموده زینل بیگ را بآن صوب ارسال نمود وبعد از تسخیر قلعه وان که سید محمد حاکم حکاری را بواسطه نهبت قصه سلطان مصطفی شاعزاده که یعنی در میان او وشاه طهماسب سید محمد واسطه گشته طریق اتحاد مسلوك است وبعضی مقدمات دیگر که مذکور شد اسکندر پاشا بقتل رسانید و رستم پاشا از وزارت معزول گشت اسکندر پاشا زینل بیگ را باراده حکومت حکاری بعرض سلیمانی رسانیده از ولایت روم ایلی جوان آورد اورا اسکندر پاشا بواسطه زبانگیری بر حد قزلباش فرستاد اتفاقاً در ناهیه سلماس برادر خود بایندر بیگ که او نیز از جانب قزلباش بزبانگیری آمده بود دوچار بهم خورده در ما بین ایشان مقاتله و محاربه

بر آن مترتب نشده اورا جبراً و قهراً برداشته بوان آورد واسکندر پاشا سید محمد را حبس کرد و یعقوب بیگ پسر او باراده حکومت بجانب ولایت خود فرار کرد اسکندر پاشا حسن بیگ محمودی را که محرک سلسله این قصه بود باطایفه از غلمان وان در عقب یعقوب بیگ فرستاده و یعقوب بیگ از آمدن لشکر خبردار گشته خود را در میانه عشیرت پنیانشی انداخت که بمعاونت شاهقلی بلبلان حاکم حکاری کردد چون در ما بین شاهقلی و حسن بیگ محمودی طریقه اتحاد و قرابت ثابت بود در قلع و قمع خاندان سید محمد یکدل و یکجهت بودند حقوق خدمتکاری سابق را بر طاق نسبان نهاده ولی نعمت زاده خود را نسلیم حسن بیگ نموده باتفاق روانه وان شدند واسکندر پاشا سید محمد و یعقوب بیگ را بقتل آورده زینل بیگ را بدارایی و حکومت حکاری نصب کرد و از یعقوب بیگ سه پسر ماند اولامه و سلطان احمد و میرزا اولامه بیگ را اگرچه از ولایت موروثی بهره نرسید اما از دیوان سلطان مراد خان مرحوم حکومت خوی بدو مفوض گشته چند سال بطریق سنجاقت منصرف شد اخر از سنجاقت معزول شد متوجه درگاه عالی شد و در دار السلطنه استنبول با پسر خود عمر عزیز را بیاد فنا داده رخت بانجهان برد

زینل بیگ بن ملک بیگ سابقاً مذکور شد که زینل بیگ بعضی اوقات با پدر خود در مقام مخالفت و عصیان بود و کاهی با عم خود منازعت میفرمود تا آنکه قضایای که قبل ازین گذشت بر سر او آمده مرم حاکم جزیره

اما چون سید محمد را در حکومت استقرار بهم رسید اسکندر پاشای
 میرمیران وان بدو نثار خاطر پیدا کرده ایالت حکاری را از آستانه
 علیه جهت زینل بیگ التماس نموده فرمان همایون بنفاد پیوست که
 هر گاه فرصت یابد سید محمد را بقتل آورده ایالت حکاری را بزینل بیگ
 مفوض سازد اسکندر پاشا کس بطلب سید محمد فرستاده او را بوان
 دعوت کرد و او نیز ازین مقدمه واقف گشته با جمع کثیر بواسطه ملاقات
 پاشا منوجه وان کشت و بیبانه آنکه چون در وان آثار و با و طاعونست
 داخل شهر نمیتوانیم شد اگر چنانچه حضرت پاشا لطف نموده قدم رنجه کرده
 در بیرون شهر محلی جهت ملاقات تعیین فرمایند ضمیمه سایر الطاق
 عیبه آنحضرت خواهد بود اسکندر پاشا بالضروره از وان بیرون آمده
 در مکان موعود با او ملاقات فرمود و سید محمد بعد از تلافی شدن پاشا
 فی الفور بجانب و سلطان معاودت کرد چون خاطر بالکلیه از کید اسکندر پاشا
 فارغ ساخت مردمان خود را رخصت انصراف داده از روی فراغت
 و اطمینان خاطر چند روز در و سلطان رحل اقامت انداخت اسکندر پاشا
 چون بر اوضاع او مطلع گشت آغای غلمان وان را با جمع کثیر بر سر او
 فرستاده پیغام داد که بعضی اخبار ناملایم از طرف قزلباش شایع گشته
 آمدن شما بوان بروجه مسارعت لازم است و آغای غلمان وان را متنبه
 ساخت که بهر عنوان که میسر است او را بوان می باید آورد آغای غلمان
 چون بوسطان رفت هر چند سید محمد در آمدن نکاهل و تکاسل نمود فایده

جامع یعنی زینل بیگ و رفقا او را از پای در آورده بر خاک هلاک
انگدند و سر رفیقان او را از تن جدا کرده سر او را رعایهٔ نبریده بجای
گذاشتند چون سرهای مقتولان بنظر بدر بیگ رسید و سر زینل بیگ را
در آن میانه ندید از احوال او استفسار کرد گفتند او را بزخم تیر و سنان
خسته و بیجان انداختیم و رعایت بزرگی او نموده سر او را از تن جدا
نکردیم چون این اخبار در جزیره شایع شده بسع حرم بدر بیگ رسید
از شوهر خود التماس نمود که جسد زینل بیگ را بشهر در آورده بموجب
سنن شرعی نکین و تجهیز کرده دفن سازند حسب الرضاء خاتون چند
نفر از ملازمان جهت آوردن نعش او مامور گردانیده فرستادگان
بر سبیل استعجال خود را بر سر مقتولان رسانیده رمقی حیات در زینل
بیگ تفرس کرده او را نیم جان برداشته توجه بجزیره کردند چون (خبر)
بقیه حیات او بسع خاتون رسید جرمی چند جهت او تعیین نموده ادویه
واغذیه و اشربه و سایر ما بحتاج که لازم آن خسته ناتوان بود از سرکار خود
مقرر فرمود اگرچه بدر بیگ در قتل نمودن جد تمام داشت اما خاتون
بالحام و ابرام در استخلاص او کوشید شعله غضب شوهر را بزال موعظه
و نصایح فرو نشانید و مرهم راحت بجرامت جان آن مستمند رسانید و چون
حق سبحانه و تعالی او را شفای عاجل کرامت فرمود خاتون او را باعزاز
و اکرام تمام بجانب ولایت او روانه ساخت و زینل بیگ بصحت و سلامت
دببار حکاری آمده مآل حال او و اولادش عنقریب مذکور خواهد شد

برادر زاده اش زاهد بیک داده بقتل آورد و حسین بیک پسر دیگرانش بعضی اوقات بحکومت الباق مبادرت می نمود آخر باجل موعود برفت ازو اسمعیل نام پسری ماند و بها الدین بیک نام پسر دیگرش در ضمن قضایای زینل بیک احوال او بیان خواهد شد انشاء الله تعالی سید محمد بن زاهد بیک بعاونت و اهتمام عشرت پنبانسی بر زینل بیک برادر زاده اش مسلط گشته اورا از ولایت حکاری بیرون کرد و عموما ولایت موروثی را بتحت تصرف در آورده زینل بیک التجا بسطان حسین بیک حاکم صادیه برد و بوسیله عرض و امداد سلطان حسین بیک متوجه درگاه عرش اشتباه سلطان سلیمان خان کشته وزیر عصر رستم پاشا نسبت باو در مقام التفات در آمده فرمود که قبل ازین تو از جغای بنی عمان ترک اوطان کرده بطرف آذربایجان رفته اطاعت شاه طهماسب نموده خاطر از مر تو دغدغه ناک است اگر چنانکه اهل و عیال و فرزندان خود را از سرحد قزلباش بایستد می آوری خاطر از وادی تو بالکلیه جمع گشته تفویض ایالت حکاری از عواطف علیه شهریاری بتو مرحمت خواهد شد زینل بیک قبول این سخن فرموده باستدعای آوردن اهل و عیال از آستانه سلیمانی متوجه ولایت حکاری گشت در اثنای راه گذرش بر ولایت بختی اقتاده بدر بیک حاکم جزیره بواسطه عداوت قدیمه که باطایفه حکاری داشت بلکه بنا بر دوستی سید محمد که برو منت می نهاد چند نفر از دلیران بختی را مسلح و مکمل نموده بر سر راه زینل بیک فرستاد بعد از مقاتله و مجادله

عشیرت با پدر طریق عصیان پیش گرفت و قلعه بای را بتصرف خود در آورده بعد از مجادله و مقاتله پدر بدست پسر گرفتار گردید و زینل بیک قصد قتل پدر نموده آخر الامر از وادی قتل او گذشته فرار بر آن شد که پدر را مکفوف البصر کردند عاقبت بسعی حسین بیک پسر دیگرش از آن ورطه خونخوار خلاص گشته فرار نمود و التجا بسید محمد بیک برادرش که حاکم وسطان بود آورد در آنجا نیز توقف ننموده به نزد شرف بیک حاکم بدلیس رفت و شرف بیک باقصی الغایه باعزاز و احترام او کوشیده دقیقه از دقایق عزت و حرمت نامرعی نکذاشت و زینل

بیک که ارشد اولاد او بود بعد از سید محمد عمش باستقلال تمام والی ولایت حکاری شد و احوالش مشروع بعد ازین مذکور خواهد شد و احوال سایر اولادش برین منوال است که ذکر میشود باینند بیک نام پسرش فرار کرده بخدمت شاه طهماسب رفته و در آنجا نیز چندان رعایت و محابت ندیده باز جوان مراجعت کرده باجل موعود در گذشت و ازو سه پسر ماند زاهد بیک و محمد بیک و حاجی بیک و بودلق بیک نام پسر دیگرش احرام زیارت بیت الله بسته در آن راه فوت شد و ازو دو پسر ماند مبرعزیز و سلطان حسین و بایزید بیک پسر دیگرش در سلک زعمای دیار بکر منخرط بود همراه مصطفی پاشای سردار بسفر شیروان رفته در هاربه جلدر در دست امراء قزلباشیه گرفتار گشته چون در قزوین بنظر شاه سلطان محمد رسید حسب الامر شاه سلطان محمد او را بدست

عاقبت زیغ نکند * ملك عز الدين شير بن اسد الدين زرین چنگ
بعد از فوت پدر متصدی امور حکومت و متکفل مهام امارت شده مدتی
دارایی آنجا متعلق بدو بود آخر باجل موعود بعالم آخرت نهضت فرمود
بغایت مرد عادل پسنیدیک فعال نیکو خصال خیر بوده زاهد بیک بن
عز الدین شیر چون پدرش وفات کرد حاکم با استقلال کشته ایام حکومتش
قریب شصت سال امتداد یافت و درین مدت در آن ولایت فرمان روابی
و حکم رانی کرده اطاعت شاه اسمعیل صفوی نمود و منظور نظر
شاهانه کشته از عنایت بیغایت خسروانه منشور ایالت موروثی
بدو ارزانی داشت و گاهی او را خطاب بلفظ عمی میکرده و در ما بین
ایشان طریقه محبت و اتحاد و وظیفه اخلاص و اعتقاد بدرجه اعلی و مرتبه
قصوی بوده از وی دو پسر نیکو اختر ماند ملك بیک و سپید محمد بیک
در آخر ایام حیات مملکت خود را به پسران قسمت کرده بدارالقرار
رحلت فرمود ملك بیک بن زاهد بیک بجای پدر در قلعه بای بامر
حکومت متمکن گشت در کمال عدل و داد بارعابا سلوک نمود او را هفت
پسر پاکیزه کوهر بود ۱ زینل بیک ۲ بایندر بیک ۳ بوداق بیک ۴ بایزید
بیک ۵ حسین بیک ۶ بها الدین بیک ۷ رستم بیک از آنجمله رستم بیک
در زمان حیات پدر بحفظ و هراست ناحیه کواش و قلعه اختیار مبادرت
می نمود بواسطه نزاعی که با عشیرت روزکی در سر ناحیه کواش نمود بقتل
رسید و زینل بیک باتفاق محمود اغای سلبی دزدان قلعه بای واعیان

و همبها را انداخته اساعه و ادوات جنگ را برداشته بانیغهای خون آشام
دلبران بهرام انتقام روی مردم قلعه نهاده بعضی از طایفه دنبلی را
بضرب تیغ بیدریغ بر خاک بوار افکنده و فرقه از انجماعت را به پیکان
زهرآلود دمار از روزگار بر آوردند القصه بهادران جلالت آثار درون
قلعه را از وجود مخالفان پریشان روزگار بصیقل تیغ آینه کردار چون
درون خلوت نشینان پاکیزه اطوار و قلوب مهران سرآورده اسرار و صدور
مشغولان آیه کریمه یستغفرون بالاسحار مصفی ساختند و ندای فاعتبروا
یا اولی الابصار را بکوش هوش اقصی و ادانی رسانید مجدداً خیام حکومت
عباسیانرا در سر قلعه دز باوج مهر و ماه برافراختند و اسد الدین روز
بروز آن ولایت را از وجود معاندان پاک کرده پلاس سوکواری سپاه را
بلباس عباسی مبدل ساخت و زبان روزگار مناسب این قصه غرابت
آثار این طرّفه ایات انشا فرمود نظم روز شنبه که دیر شماسی *
خیمه زد در سواد عباسی * جمع بد خواه را پریشان ساخت * بفراغت
بساط عیش انداخت * و ابتداء دولت حکام حکاری در دفعه ثانی چنانچه
مذکور شد چون روز شنبه بود و شنبه را در اصطلاح آن قوم شنبو میخوانند
بدان واسطه بحاکمان شنبو شهرت کردند و اسد الدین چون مدتی
بسررداری و فرمان رویی طایفه حکاری قیام نمود بعد از آن دست از
دامان دنیای فانی کوتاه کرده و چنگ در کریبان عالم باقی زده بدار البقا
انتقال فرمود نظم کدام دوحه اقبال سر بچرخ کشید * که صرصر اجلش

دولت خواهان و ناصحان هر چند اورا بر جنگ تحریض کردند فایده بر آن مترتب نشد که بیکبار صوفی خلیل و عرب شاه بیک بر سر وقت اورسید اورا بقتل آوردند و ولایت حکاری بالکلبه از بد تصرف ایشان بیرون آورده منصرف گشتند حفظ و حراست و ضبط و صیانت آن ولایت را بعهده اتمام عشیرت دنبلی کردند و مدتی از نیابت آق قوینلو ولایت حکاری در تصرف عشیرت دنبلی می بود جمعی از رعایا ناهیه دز از کفره نصرانی که ایشانرا آسوری گویند بعبادت معهود بجهت کسب و کار بجانب مصر و شام رفته بودند چون ملاحظه اوضاع و اطوار اسد الدین زرین چنگ کرده بخود قرار اینمعنی میدهند که این شخص لیاقت حکومت حکاری دارد صلاح در آنست که این شخص را فریفته برداشته بجانب ولایت حکاری برده بحکومت آنجا نصب سازیم و بعد از قرار این مقدمات را بعرض اسد الدین رسانیده او نیز قبول اینمعنی نموده بدلالت طایفه آسوری متوجه ولایت موروثی میشود و مدتی مخفی در میانه طایفه آسوری لوقات گذرانیده منتظر فرصت می باشد و عادت کفره آن ناحیه چنان بود که روز شنبه که از کاروبار خود فارغ میشده اند ذخیره قلعه دز را از همیه وسایر ما بحتاج بقلعه می کشیده اند تا روز شنبه از شبهای مبارک اسد الدین را باجمعی از دلیران عشیرت لباس کفره پوشانیده لاسعه و ادوات جنگ را در میانه علف و همیه تعبیه کرده پشتها بسته بطریق معهود توجه بطرف قلعه میکنند چون بالتتمام داخل قلعه میکردند علفها

هست که بنظر راقم حروف رسیده غرض که همیشه پادشاهان عالیشان در اعزاز و اکرام این دُبِقَه دقیقه نامرعی نگذاشته اند و ولایت ایشانرا بملکیت بدیشان ارزانی فرموده اند و جماعتی که بترتیب از آن طایفه حکومت نموده اند شروع در شرح احوال ایشان میشود بعون الله تعالی

کفتار در ذکر اسد الدین بن کلایی (بن) عماد الدین از ثقات قدسی سمات بکرات حاوی اوراق را استماع افتاده که از فترات زمان از اولاد حاکمان حکاری اسد الدین بن کلایی بدیوار مصر افتاده ملازمت سلاطین چراکسه اختیار نمود و در غزاه کفار فجار ازو بدفعات آثار شجاعت و علامت شهامت بظهور آمده اتفاقا در یکی از معارک بکدست او ضایع شد پادشاه آن عصر بدل دست او از طلا ساخته بجای دست او نصب کرد و بیغایت در اعزاز و احترام او کوشید او را ملقب باسد الدین زرین چنگ کردانید چون حسن بیک آق قویونلو منصدی امور سلطنت ایران کشت انحرافی باحکام کردستان پیدا کرده صوفی خلیل و عربشاه بیک را که از عمدهٔ امرا ترکمان آق قویونلو بودند بتسخیر ولایت حکاری مامور کردانید و صوفی خلیل مدتی منتظر فرصت می بود که روزی فرصت یافته ایلغار بر سر حاکم حکاری برده قضا را روز چهارشنبه بود و عز الدین شیر که در آن وقت حاکم آنجا بود هرچند مستحفظان نمود و طرق اخبار رسیدن لشکر عدو بدو رسانیدند گفت امروز چهارشنبه است و روز قرقشه نیست و جنگ با دشمن بمن ندارد

بگرفت * تاریخ گرفتن حصار وانرا * پرسندت اگر بکوک که کی وان بگرفت *
وامیر تیمور بعد از تسخیر امیر یادگار اند خودی را بتخریب آن قلعه
مامور گردانید و چون قلعه مزبور از بنای شداد عاد است و سنگهای
عظیم که در دیوار او نهاده اند در هیچ ابنیه واقع نشد هر چند در انهدام
او سعی تمام و اهتمام ما لا کلام بجای آوردند فایده بر آن مترتب
نکشت عاقبت باندک خرابی راضی گشته موکب تیموری بجانب خوی
وسالماس در حرکت آمده چون قمر کریاس گردون اساس وقبه شادروان
فلك ماس در صحرای سلماس بذروه مهر و ماه رسید امیر تیمور ملك
عز الدین را منظور نظر عاطفت اثر گردانیده ملك موروثی وایالت
ارثی را بدستور ملکیت بدو ارزانی فرمود و منشور حکومت و فرمان
ایالت بآل تمغای تیموری عز اصدار یافته رخصت معاودت عنایت نمود
و در سنه اربع و عشرين و ثمانمائه ملك محمد بن ملك عز الدین باتفاق
والی ولایت بدلیس و اخلاط امیر شمس الدین برهنمایی بخت و دولت
بیکران بعز بساط بوس میرزا شاهرخ بن امیر تیمور کورگان مستسعد
گشتند و مشمول عوطف شاهانه و منظور عوارفی بیکرانه خسروانه شده
تجدید امضا مناشیر حکومت کردند و قبل از آنکه معرکه قتال وجدال
میرزا شاهرخ با اولاد امیر قرا بوسف ترکمان در حدود الشکرد منعقد
کردد ایشانرا رخصت انصراف ارزانی فرمود که بولایت خود عودت
کردند و از سلاطین چنکیزیه نیز ملك نامه بخط ایغوری در خانواده ایشان

کرام در اعزاز واحترام ایشان کوشیدند و طمع در الکاء ولایت ایشان نکرده اگر اعیانا بعضی از سلاطین ولایت ایشانرا گرفته باشند بعد از تصرفی باز بطریق ملکیت بدیشان داده اند و لهذا صاحب تاریخ ظفرنامه مولانا شرف الدین علی یزدی آورده که امیر تیمور کورکان در شهر سنه تسع وثمانین و سبعمایه بعد از فتح قلعه بایزید متوجه وان و وسطان کشته عز الدین شیر حاکم حکاری که والی ولایت آنجا بود در قلعه وان متحصن شد و همگی همت بر مخالفت امیر تیمور گماشته مستعد جنگ وجدال و آماده حرب و قتال گردید امیر تیمور فی الفور قلعه وان را مرکزوار در میان گرفته کار بر محصوران مضیق گردانید و چون عز الدین شیر دید که تاب مقاومت و تحمل صدمت سر پنجه صاحبقرانی ندارد که گفته اند نظم هرکه با پولاد باز و پنجه کرد * ساعد سیمین خود را رنجه کرد * لاجرم بعد از دو روز بقم عجز و انکسار از قلعه بیرون آمده بعقبه بوسی صاحبقران ذوی الاقتدار فایز کشت و ناصر الدین نام شخصی از اقربای او سر از ربنه اطاعت و انقیاد تیموری کشید در حصار وان را استوار کرده آغاز جنگ وجدال کرده چون بیست و هفت روز بدین ونیره گذشت دلبران رزم آزمای و بهادران قلعه کشای بقهر و غلبه آن قلعه کیوان آسارا مسخر گردانیدند و اکثر متحصنان آنرا با تیغ بران و خنجر خون آشام از هم گذرانیدند و یکی از فضلا تاریخ فتح وانرا باین عنوان یافته نظم شاهی که بتیغ ملک ایران بگرفت * ماه علمش سرمد کیوان

این متنبه نکشته (بیت) خوی بد در طبیعتی که نشست * نرود تا بروز
 مرك از دست * باز باراده نسخیر الكاء زرین كمر و توابع او که از دیوان
 (قزلباشیه) بدولت یار سلطان سیاه منصور متعلق بود توجه فرمود در ما بین
 ایشان مقابله و مجادله واقع کشته در شهر سنه ثمان و تسعین و تسعمایه نسورخان
 بقتل رسید و هلوخان برادرش قائم مقام او شد هلوخان بن سلطانعلی بن
 سرتاب چون بجای برادر متصدی امر حکومت اردلان کشت اظهار
 اطاعت و انقیاد بدرگاه پادشاه جمجاه غفران پناه سلطان مراد خان علیه
 الرحمة والرضوان نمود و با سلاطین قزلباشیه نیز طریق مدارا و مواسا
 مسلوک داشته در حکومت استقلال و استبداد ما لا کلام اورا مبسر
 شد و حالاً که تاریخ هجری در سنه خمس و الف است بلا مانع و منازعت
 بدراری آنجا مبادرت می نماید فصل جویم در ذکر حکام حکاری که
 اشتهار دارند بشنبو بر ضمیر منبر اکسیر تاثیر جوهریان سخن شناس
 و خاطر تصویر پذیر صافی رایان نور اقتباس صورت این قصه در پرده
 التباس نماند که نسب جلیل القدر حکام حکاری بخلفای بنی عباس منتهی
 میکرد اما چون سلسله نسب ایشانرا کسی مضبوط نگاه نداشته بود که
 بکدام يك از خلفا میرسد عنان جواد خامه خوش خرام از تقریر ارتباط
 این طبقه خوی الاحترام بخلفای عظام کرام منعطف کردید و الحق این
 طایفه عالیشان در ما بین حاکمان کردستان بعلو حسب و سمو نسب
 معروفند و با طوار و اوضاع مستحسنه موصوفی و همواره سلاطین عظام و خواقین

تیمورخان بن سلطانعلی بعد از آنکه بساط حکومت بساط سلطان در نوردید
شد برادر زاده اش تیمورخان متقلد امر حکومت اردلان شده در شهر
سنه ثمان و ثمانین و تسعمایه اطاعت درگاه پادشاه جهان سلطان مراد خان
مرحوم نموده صد هزار اچه عثمانی از خواص همایون تابع شهره زول از
عواطف علیه خسروانی بدو عنایت کشته سینه و حسن آباد و قزلبه قلعه
بطریق سنجاغ به پسر بزرگ او سلطانعلی و قره طاغ به پسر دیگرش
بوداق و مهروان بفرزند دگرش مراد و شهر بازار به پسر کوچک ترش
مفوض گردیده احسان شد همچنان از ولایت قزلباش دینور نام ضمیمه
ایالت وی کشته او را در سلک میرمیران عظام آل عثمان انتظام
داده موسوم به تیمورخان پاشا کشت عاقبت بواسطه کثرت نخوت شیطانی
و وفور ضرور نفسانی آرزوی سلطنت کرده گاه رومی و گاه قزلباش می بود
و علی اللوام امرا و حکام اطراف و جوانب خود را از خود رنجانید با ایشان
طریق مخالفت می پیمود و دست تغلب از آستین تجلد بیرون کرده الکای
ایشان را نهب و غارت میکرد تا آنکه قصد تاخت و تاراج ولایت پسر عمر بیک
کلهر کرده شاهرودی حاکم کردستان بمعاونت پسر عمر بیک آمده باتفاق
سر راه بروی گرفته در وقتی که ولایت کلهر را بغما کرده سالماً و غانماً
عودت کرده بود از کبینگاه بیرون آمده و اکثر امرا و اعیان او را بقتل
آورده تیمورخان را در خسر نام محلی دستگیر کردند و چند روز او را
در قید نگاه داشته بعد از آن از روی مرحمت اطلاق نمودند و با وجود

کشته بر خاک بواد افتاد و از جانب شاه طهماسب نیز بمعاونت محصوران
 عسکر رسیده عثمان پاشا ترك محاصره نموده بجانب شهره زول توجه فرمود
 و در آنجا باجل موعود عالم فانی را بدرود کرده بدارالقرار نهضت نمود
 درین اثنا متحصنان قلعه ضلم را خالی گذاشته ندای الفرار در دادند
 و در سنه تسع وستین و تسعمایه بالتجی محمد پاشا فرصت غنیمت دانسته
 خود را بمیانۀ قلعه انداخت و بقیه قلاع و نواحی آن ولایت را نیز بحسن
 تدبیر و رای مسخر ساخت و از آن تاریخ ولایت شهره زول داخل ممالک
 محروسه شهریاری و از جمله محققات ولایت مکتسبی عثمانی شد سلطانعلی
 بن سرخاب بعد از فوت پدر حاکم اردلان کشت و چون سه سال از ایام
 حکومت او متبادی کشت دبیر دفترخانه قضا و قدر طومار حیات او را
 در نوردید و ازو تیمورخان و هلوخان دو پسر در سن طفولیت مانده و مآل
 حال ایشان چنانچه بر راقم حروف معلوم کشت انشاء الله مرقوم خواهد
 شد بساط بیك بن سرخاب چون برادرش سلطانعلی وفات کرد متقلد
 فلاحه حکومت اردلان کشت و فی الجمله در حکومت استقرار بهم رسانید
 پسران سلطانعلی بیك که دخترزادگان منتشا سلطان استاجلو بودند
 باراده حکومت موروثی پناه بدرگاه شاه اسمعیل ثانی آوردند و بعد از
 فوت شاه اسمعیل تیمورخان پسر بزرگ سلطانعلی دست تطاول بنهب
 و غارت الکاء بساط سلطان دراز کرده در میانۀ ایشان اعلام خصومت
 و عداوت مرتفع بود تا هنگامی که بساط سلطان بعالم آخرت رحلت فرمود

بطلب القاص میرزا فرستاد و امرا و اعیان حسب فرمان روان کشته القاص میرزا را بپایه سریر شاهی حاضر گردانیدند فی الغور فرمان بقید او نافذ کشته او را بقلعه قهقهه برده مقید کردند و بعد از یکسال حسب الامر پادشاهی او را از قلعه انداخته هلاک ساختند و در مقابل ابن نیکو خدمتی شاه طهماسب هر ساله موازی یک هزار تومان از خزانه عامره دز وجه انعام سرخاب مقرر فرمود و چند آنکه در قید حیات بود مبلغ مذکور را بلا قصور میگردفت و عمر طویل یافته باشاه طهماسب طریق مصادقت و مخالفت می سپرد و مدت شصت و هفت سال حکومت کرده بعد از آن رخت هستی بعالم نیستی برد و یازده پسر نیکو اختر در صفحه روزگار بیادگار گذاشت ۱ حسن ۲ واسکندر ۳ وسلطانعلی ۴ و یعقوب ۵ و بهرام ۶ و بساط ۷ و ذوالفقار ۸ و اسلمش ۹ و شهنسوار ۱۰ و سارو ۱۱ و قاسم محمد بیک بن مامون بیک بعد از فوت پدر بحکومت سروچک و قرا طاق و شهر بازار و الان و دمه‌ران که حصه او بود نشسته با استدعای حکومت موروثی روانه آستانه سلطان سلیمان خان کشته بامداد رستم پاشایی وزیر اعظم عثمان پاشایی میرمیران بغداد را با امرآ کردستان یتسخیر ولایت اردلان مامور گردانیدند و امرآ مذکوره حسب فرمان قضا جریان بسر ولایت مزبوره آمد شروع در محاصره قلعه ظلم که استوارترین قلاع ولایت است و در متانت و حصانت پهلو بر حصار کیوان میزند کردند و ایام محاصره دو سال امتداد یافته اتفاقاً محمد بیک بضر ب تنگ هلاک

اظهار اطاعت بدرگاه شاه طهماسب کرد و چون سلطان سلیمان خان بر بیکناهی مامون بیک واقف شد او را از قید و بند بیرون آورده سنجاغ حله من اعمال دار السلام بغداد را بطریق ملکیت بقید حیات بدو ارزانی داشت و تا حالی که سنه خمس والف است سنجاغ مزبور در تصرف مامون بیک است و مدتیست در آنجا شادکلم و عشرت ران بلا ممانعت بامر حکومت قیام و اقدام می نماید و سنجاغ سروچک از دیوان آل عثمان به برادر او اسمعیل بیک مفوض گشته مدتی در تصرف داشت و بعد از آن بصوب عالم آخرت نهضت فرمود سرخاب بیک بن مامون بیک چنانچه از سباق کلام گذشته بوضوح می پیوندد که بعد از گرفتاری برادر زاده خود مامون بیک بحکومت شهره زول و ظلم نشسته حا کم باستقلال کردید و مصه برادر دگر خود محمد بیک را نیز منصرفی شد ضمیمه ولایت موروثی گردانید تا در تاریخ سنه ست و خمسین و تسعمايه که القاص میرزای برادر شاه طهماسب باراده سلطنت التجا بدرگاه سلطان سلیمان خان برد و بعد از چند وقت از سلطان مزبور بواسطه بعضی تقصیرات متوهم گشته سرخاب بیک را شغیع ساخت که درخواست کنه او را از شاه طهماسب نماید و بدین وجه میانه ایشان اصلاح فرماید که شاه طهماسب ولایت شیروانرا بدستور سابق بدو گذاشته من بعد متعرض احوال او نشود چون سرخاب این قصه را بیپایه سریر شاهی عرض نمود شاه طهماسب این خبر را فوز عظیم دانسته شاه نعمت الله قهستانی را با بعضی از امرا و اعیان قزلباشیه

الیاس بن خضر بن کلول بن بابا اردلان بعد از فوت پدر حاکم گشته مدت مدید با استقلال در حکومت آن دیار بمسند امارت متمکن شد بعد از آن بعالم آخرت روانه گشت و از سه پسر ماند ۱ بیکه بیک ۲ و سرخاب بیک ۳ و محمد بیک بیکه بیک بن مامون بیک چون پدرش ازین عالم فانی رحلت نمود والی ولایت پدر گشت اما مملکت موروثی در زمان حیات پدر در میانه فرزندان قسمت شده بود و ناحیه ضلم و تغسو و شمیران و هاوار و سیمان و راودان و کل عنبر در دست بیکه بیک مانده بود و بقیه ولایت در تصرف برادرانش بود که در ذیل احوال ایشان مذکور خواهد شد و چون از ایام حکومت بیکه بیک چهل و دو سال متعادی شد رخت ازین جهان فانی بعالم جاودانی کشید و دو پسر بیادگار گذاشت اسمعیل و مامون و مامون بیک بن بیکه بیک بحسب قابلیت چون بر مسند حکومت پدر تمکن گرفت و یکسال تمام از ایام حکومت او متعادی شد سلطان سلیمان خان علیه الرحمة والغفران سلطان حسین بیک حاکم عمادیه را با بعضی امراء کردستان بتسخیر ولایت شهره زول مامور گردانید و سلطان حسین بیک حسب فرمان قضا جریان متوجه استخلاص آن ولایت شده مامون بیک را در قلعه ضلم محاصره نمود و بعد از کوشش بسیار بطریق صالح مامون بیک را بیرون آورده روانه آستانه سلجانی نمود و بعد از گرفتاری مامون بیک عیش سرخاب ولایت او را ضمیمه الکاء خود که توی و مشیله و مهروان و تنوره و کلوس و نشکان بود نموده

گذشته احوال او مشروع بوضوح می پیوندند با ا اردلان نام شخصی مدنی در میانه طایفه کوران ساکن کشته در اواخر دولت سلاطین چنگیزیه بر ولایت شهره زول مستولی کشت و بحکم تدبیر و رای آن ولایت را بحبطه تصرف در آورده حاکم باستقلال شد و چون چند وقت حکومت نمود بناکم دل از ولایت شهره زول برکنده روی بشهرستان عدم نهاد و بعد از فوت وی کلول نام پسرش والی آن ولایت کشت او نیز باجل موعود که قابل تقدیم و تاخیر نیست روی در عالم عقبی آورد و بعد از انتقال او ازین جهان گذران اولادش برین ترتیب که مذکور خواهد شد در آن ولایت متصدی امر حکومت کشته اند ۱ خضر بن کلول ۲ الیاس بن خضر ۳ خضر بن الیاس ۴ حسن بن خضر ۵ بابلو بن حسن ۶ منذر بن بابلو اما چون احوال اینجماعت که مذکور شد نزد راقم حروف محقق نبود و از کسی معتمد القول نیز چیزی نشنیده بود که بر آن اعتماد توان کرد لاجرم بسامحه و اغماض از آن درگذشت و شروع در احوال جمعی ازین طبقه نمود که بکرات از ثقات قدسی سادات احوالات ایشان استماع افتاده و بتواند بصحت رسید و بعضی را معاینه مشاهده نموده چه قرار با خامه دوزبان درین نسخه بی سامان آنست که اصل قصه و داستان را بلا زیاده و نقصان در عبارت مختصر رقم نماید و از اقوال مختلفه بیبزه که سبب استنکار ارباب عقول گردد معرض و مستوحش باشد والسلام علی من اتبع الهدی در ذکر مامون بن منذر بن بابلو بن حسن بن خضر بن

قضایای آن سلاطین شوکت آیین بتوفیق رب العالمین مذکور خواهد شد
اما ملك ناصر داود بن معظم بن عادل که ازو هم عز الدین هر روز
در منزلی بسر میبرد در شهر سنه ست و حسین و ستمایه عالم فانی را
بدرود کرد و او طبع سلیم و ذهن مستقیم داشت و مدتی بتحصیل علوم
اشتغال نموده از موید طوسی استماع حدیث فرموده بود و شعر در کمال
جودت میگفت و جواهر معانی بالمالس فکرت می سفت و ملك مغیث عمر
بن عادل بعد از آنکه چند سال در کربک بحکومت گذرانید در سنه اثنی
وستین و ستمایه لشکر از مصر بتسخیر آن بلده مامور گشت و ملك
مغیث عمر در شهر تحصن نموده پس از امتداد ایام محاصره مهم او
باضطرار انجامید لاجرم امان طلبید نزد سلطان مصر شتافت و بغضیه
هلاک شده بعد از وی هیچیک از اولاد نجم الدین ایوب را سلطنت
میسر نشد دست تقدیر مالک الملك علی الاطلاق عظم شانه بساط
حکومت آن طبقه را در نوردید بفعل الله ما یشاء و بحکم ما برید

صحیفه حویم در ذکر عظمای حکام کردستان که اگرچه استقلالاً

دعوی سلطنت و اراده عروج نکرده اند اما در بعضی اوقات خطبه و سکه
بنام خود نموده اند و آن مشتمل بر پنج فصل است فصل اول در ذکر
حاکمان اردلان نقله اخبار حاکمان کردستان و جمله آثار اتابکان لرستان
در نسب حکام اردلان بقلم دوزیان بر لوم بیان چنین رقم کرده اند
که از اولاد ولایه دیار بکر از نبایر احمد بن مروان که از سیاق کلام

کوسفند رانده ذبح کردند طبل ملك ناصر را درهم شکسته خزینه اورا
 بیاد نهب وتاراج بردادند تا عزة رانده ولد سلطان صلاح الدین یوسف را
 وملك اشرف موسی ابن اعدال (?) که حاکم حص بود وملك صالح اسماعیل
 بن عادل را که شمه از حال او سبق ذکر یافت بازمره از امرا اسیر
 کرده همه را از میان برداشتند وچون این اخبار محنت آثار بلك ناصر
 رسید در مصر مجال اقامتش نمانده لاجرم عروس مملکت را بروجهی که
 رجت امکان نداشت طلاق داده بحدود بعضی از ولایت شام شتافت
 واین وقایع در سنه ثمان واربعمین وستایه ست حدوث یافت ودر سنه
 نسع واربعمین وستایه طواشی که از قبل ملك ناصر والی کرک بود
 ملك مغیث عمر بن ملك عادل بن ملك کامل از حبس بیرون آورده
 پادشاهی برداشت وحقوق نعمت ناصر را نابوده انکاشت ودر سنه احدی
 وخسین وستایه ملك صلاح الدین بن ملك ظاهر بن ملك صلاح الدین بن
 عم الدین ایوب وفات یافت ودر سنه اثنی وخسین وستایه امرا
 واعیان مصر عز الدین ترکمانی را که مملوک ملك صالح ایوب بود
 بسلطنت برداشته ملك معز لقب دادند واز آن تاریخ باز پادشاهی
 مصر تعلق بغلامان گرفت ونفاذ فرمان آل ایوب از آن دیار صفت
 انقطاع پذیرفت وچون بعضی غلامان آل ایوب که بعد از انقطاع نسل
 وی در مصر بر سریر عزت و حکومت نشسته اند با سلاطین آل عثمان
 معاصر بوده اند ذکر ایشان بتقریب در خانه بر توالی سنه در ضمن

بقاهره معزیه رسید فوت پدرش ظاهر شد و خطبه و سکه بلبش موش و مزین کشت و در سنه ثمان و اربعین و ستیابه کفار فرنک قصد مصر نموده ملك معظم بمقابلۀ ایشان توجه فرمود در منزل منصوره محاربه عظیم دست داده نسیم فتح و نصرت بر پرچم علم معظم وزید و از معظم سپاه فرنک کریزان کشته هفت هزار کس از ایشان عرصه تیغ بیدریغ کشتند و ملك افرنج در پنجه تقدیر اسیر و دستگیر شده در قلعه منصوره مقید کردند آنگاه ملك معظم آغاز خفت و طیش کرده غلامان پدرش بروی خروج کرده اورا گرفته کشتند عز الدین ترکمانی را که هم از ایشان بود مقدم سپاه ساختند و از منصوره علم عزیمت بصوب قاهره معزیه افراختند و ملك افرنج چون خود را بپانصد هزار دینار باز خرید بلك دمیاط را نیز بمسلمانان گذاشت مطلق العنان شد در خلال این احوال ملك ناصر که حاکم کرک بود بدمشق لشکر کشیده آن بلده را مفتوح گردانید آنگاه سپاه شام را فراهم آورده بطرف مصر نهضت فرمود و امراء مصر اورا استقبال نموده در منزل عباسه تلاحی فریقین دست داد و انهمام بجانب مصریان افتاده شامیان بقاهره معزیه در آمدند و خطبه و سکه بنام ناصر خواندند و عز الدین و قطایا با سیصد سوار جرار از غلامان صالحیه بطرف شام کریخته در اثنای راه بطایفه از لشکر ملك ناصر باز خوردند که خزینه و طبل و علم اورا همراه داشتند و بضرع تیغ و تبر ایشانرا منهنم گردانید شمس الدین لولورا که نایب ناصر بود اسیر کردند و نشان

مابله بسطانت ملك صالح كشته نوبت ديكر ملك عادل را گرفته در قلعه
محبوس كردند و نگاه ملك صالح را بدار الملك مصر در آورده ملك ناصر بطرف
كرك مراجعت فرمود و در سنه ثمان و ثلثين و ستمايه پادشاه دمشق اسماعيل
بنابر غرضي كه داشت قلعه شقيف را بكنار فرنك باز گذاشت و عز الدين
عبد السلام و ابو عمرو بن الحاجب كه از جمله علماء شام بودند برين حرکت
انكار بليغ نمودند و اسماعيل در غضب رفته عز الدين عبد السلام را از
خطابت دمشق معزول ساخت و لورا بمرافقت ابو عمرو بن الحاجب بزندان
فرستاد و در سنه احدى و اربعين و ستمايه ملك جواد كه بعد از ملك كامل
روز چند حكومت دمشق نمود بعالم آخرت توجه فرمود و در سنه خمس
و اربعين و ستمايه مدت حيات ملك عادل بن ملك كامل در حبس بنهايت
رسيد و از وي عمر نام پسري مانند ملقب بملك مغيث لورا نيز بعد از
فوت پدر در قلعه محبوس كردانيدند و بعد از وقوع مزبور چند نوبت
ميانه ملك صالح ايوب كه حاكم مصر بود و ملك صالح اسماعيل كه
در دمشق سلطنت مي نمود و ملك ناصر كه در كرك اقامت داشت محاربات
اتفاق افتاد و در اكثر اوقات اسماعيل مغلوب كشته در دمشق و بقاء و غلايي
عظيم دست داد و در منتصف شعبان سنه سبع و اربعين و ستمايه ملك صالح
ايوب در منصوره وفات يافت و قطايا كه مملوك ملك صالح بود باتفاق
ديكر امرا مدت سه ماه فوت او را نهان داشته كس بطلب و دلش ملك
معظم كه در بعضي از بلاد شام بود فرستادند و تا زمان وصول ملك معظم

اورا بقاعه بردند و محبوس گردانیدند و ملک صالح بعد از جس برادر از روی استقلال افسر دولت بر سر نهاده بدست مرحمت بساط نصف بر مفارق رعیت بکستند مساجد و بقاع خیر را معبر ساخته با کفّه برایا بر وجه احسن زندگانی کرد و چون از ضبط مملکت مصر فارغ گردید لشکر بدمشق کشیده جواد را از حکومت آجا معزول گردانیده امارت اسکندریه را بوی تفویض نمود و خود سوار شده فرمود که تا جواد غاشبه او را بر دوش افکنند چند قدم در رکاب او بیرون و از ارتکاب این یحرمی از کرده پشیمان گشته بطرف غور توجه کرد و عم خود اسماعیل را که ملقب بملك صالح بود از بعنك طلب داشته اسماعیل مصلحت در اطاعت برادر زاده ندید از مجاهد که حاکم حص بود استعانت جست و بامداد او مستظهر گشته از راه غیر معهود متوجه دمشق شد و بیگبار خود را در آن بلده افکنند امرا و ملازمان ملك صالح چون این خبر شنیدند او را تنها گذاشته روی بملازمت ملك صالح آوردند و جمعی از لشکریان ملك ناصر حاکم کرک بملك صالح باز خورده فی الحال او را گرفته و بنزد پادشاه خود برده در قلعه کرک بند کردند و چون این خبر بسع ملك عادل که در غیبت برادر از قلعه بیرون آمده در مصر پادشاه شد بود رسید قاصدی نزد ملك ناصر فرستاده صد دینار تقبل نمود که ملك صالح را بوی سپارد ملك ناصر اینمعنی را قبول نکرد و دست بیعت بملك صالح داده بمرافقت او روی بجانب مصر آورد بعد از وصول بحدود آن مملکت امراء کاملیه

و برادرش ملك صالح كه اسمعيل نام داشت قايم مقام شد و ملك كامل
 لشكر بدمشق كشيده اسمعيل در شهر متحصن كشت و ملك كامل آغاز
 محاصره نموده بالآخره بين الجانبين مصالحه بوقوع انجاميد و چنانكه قبل
 از اين رقم زده كلك بيان شده دو ماه كه ملك كامل در دمشق بدولت
 واقبال بگذرانيد مريض كشته بسفر عقبى خراميد دو روز فوت او مخفى
 مانده روز سيم كه يوم الجمعة بود قبل از صعود خطيب بر منبر شخصى
 برخواست و كفت اللهم ارحم على الملك الكامل و خلد ظلال السلطنة للملك
 العادل از استماع اين كلام بيكبار مردم در خروش آمده آغاز كريبه
 وزارى كردند امرا و اركان دولت چنان مصاحتديدند كه برادر زاده اش
 مظفر الدين بيونس كه ملقب بود بملك جواد در دمشق بنيابت ولد
 ملك كامل ملك عادل حاكم باشد بعد از آن در جوار مسجد جامع جهة
 ملك مقبره ترتيب نموده جسد او را از قلعه بداجا نقل كردند در ذكر ساير
 سلاطين آن دودمان عالیشان و بيان زوال دولت واقبال آن خاندان
 در تاريخ يافعى مسطور است كه بعد از فوت ملك كامل پسرش ملك
 عادل در مصر بر مسند سلطنت نشسته ملك جواد در دمشق نايب
 او كشت در سنه سبع و ثلثين و ستمايه امرا و اعيان مصر بواسطه خورد سالكى
 كه از عهد امور رياست بيرون نتوانست آمد برادرش ملك صالح را
 كه ابوب نام داشت پيادشاهى برداشتند و ملك عادل را در محفه نشانده
 از قصر امارت بيرون كردند و جمعى كثير از لشكريان بگرد محفه در آمد

علیه وسلم تجهیز و تکفین کند امرا و ارکان دولت او بموجب وصیت عمل نموده شیخ صدیق کفن آن پادشاه نیکو اعتقاد را ازردا و ایزاری که بآن حج و عمره گذارده بود ترتیب کرد و او را در میانه قبور مسلمانان مدفون گردانید و چنانچه وصیت نموده بود فرمود که بر سر قبرش نوشتند که هذا قبر الفقير المحتاج الى رحمة الله تعالى يوسف بن محمد بن ابي بكر بن ابوب و چون خبر فوت ملك مسعود ببصر رسيد ملك كامل بغایت محزون و غمگین کشته براسم تعزیت قیام نمود و در سنه اثنی وثلثین وستمایه مقدم الجیش ملك كامل صواب خادم که در شجاعت ضرب المثل بود وفات یافت ازو صد غلام ماند که بعضی از ایشان بمرتبه امارت رسیدند و هم درین سال ملك زاهر بن سلطان صلاح الدین یوسف که مکنی و موسوم بابو سایمان داود بود و در قلعه بیره حکومت می نمود بعالم آخرت نهضت فرمود و بعد از فوت او ملك عزیز بن ملك ظاهر که برادر زاده ملك زاهر بود آن قلعه را تصرف نمود و در سنه ثلث وثلثین وستمایه ملك محسن بن سلطان صلاح الدین در گذشت و او در علم حدیث و سایر علوم معقول و منقول ماهر بود و در تواضع و زهد مبالغه بلا نهایته میفرمود و در سنه اربع وثلثین وستمایه ملك غیاث الدین محمد بن ملك ظاهر بن صلاح الدین یوسف در حلب بعالم آخرت انتقال فرمود و او بعد از فوت پدر خویش ملك ظاهر در سن چهار سالگی بر سریر فرمان دهی نشسته بود و در سنه خمس وثلثین وستمایه ملك اشرف در دمشق وفات یافت

مشعرون بودی وبنفس نفیس با آن طایفه مباحثه نموده تفتیش مسایل
نمودی در ایام دولت خود در قاهره معزیه دار الحدیثی در کمال فسحت
طرح انداخت ویر سر قبر حضرت امام شافعی رضی الله تعالی عنه قبه در غایت
رضت بنا کرده تمام نمود وملك کامل در ایام حیات پدر متعهد حل و عقد
ورتن وفتح مهمات ممالک مصر بود وبعده از فوت ملك عادل در سنه خمس
وعشر وستمایه استقلال یافته باندرک زمانی حجاز ویمین وشام را تسخیر نموده
بنابراین خطبا هر گاه بنام آن پادشاه عالیجاه میرسیدند میگفتند که صاحب
مکه وعبیدها (والیسین وزبیدها) ومصر وعبیدها والشام وصدادیدها والجزیره
وولیدها سلطان القبلتین ورب العلامتین وخادم الحرمین الشریفین ناصر الدین
خلیل [ولی] امیر المومنین ووفات ملك کامل در آخر روز چهارشنبه بیست
ویکم ماه رجب سنه خمس وثلثین وستمایه در قلعه دمشق روی نمود ومدت
عمر آن پادشاه عادل قریب بچهل سال بود گفتار در بیان وفات سلاطین
مصر وشام ویمین در تاریخ باغی مسطور است که در سنه ست وعشرین
وستمایه ملك مسعود یوسف بن ملك کامل که در اثنی عشر وستمایه
بموجب فرموده جد خود لشکر بچین کشید آن مملکت را بتحت تصرف در آورده
بود وبلاد حجاز را نیز مسخر کرده حکومت می نمود در مکه معظمه وفات
یافت ودر مرض وصیت فرمود که از متبلکانش چیزی در تجهیز و تکفین
او صرف نکنند وجسدش را بشیخ صدیق که در سلك اعظم صاحب انتظام
داشت تسلیم نمایند تا از وجه حلال بر نهج سنت حضرت رسالت پناه صلی الله

نهضت نمود و ملک اشرفی در صدد مدد برادر در آمده ملک ناصر طالب صالح کشت و بعد از ارسال رسایل و رسل مهم بر آن قرار گرفت که ملک ناصر بایالت کربک و شوبک و نابلس قناعت نماید و ملک اشرفی در دمشق بر تخت سلطنت نشسته حران و روهه و رقه و راس العین را بملک کامل باز گذارد و آنگاه ملک کامل بصره باز کشته ملک اشرفی دمشق را بیمن مقدم شریف مشرف ساخت و باسنمالت سپاهی و رعیت پرداخته رایب عدالت برافراخت و او پادشاهی بود در غایت حلم و کرم رافع (اساس عدل و قانع) بنای ظلم و ستم بصحبت اهل خیر و صلاح بسیار مایل و الطافی عمیص اصحاب علم و فضل را شامل و در زمان دولت خود در دمشق دار المحدثی بنا نهاد و تدریس ان بقعه شریف را بشیخ ابی عمرو بن صلاح داد و ولادت ملک اشرفی در سنه سبعین و خمسایه اتفاق افتاده و وفاتش در سنه حس و ثلثین و ستایه روی نمود امرا و ارکان دولت جسدش را بعد از تجهیز و تکفین نخست در قلعه دمشق دفن کردند و پس از چند گاه لورا از آن قبر بیرون آورده بعمارتی که در طرفی مسجد جامع دمشق ساخته بود بخاک سپردند در ذکر ملک کامل محمد بن ملک عادل ملک کامل پادشاهی بود بجلالت قدر و نباهت شان موصوف و بتقریرات عدل و احسان معروف لطافت ذکر جیش برالسنه و افواه مذکور و حسن تدبیرش نزد اقامی و ادانی مشهور بر جاده سنن سنبه نبویه ثابت قدم و در محبت مقویان ملت علیه مصطفویه راستی ده در لبالی جمع مجلس شریفش بوجود علما و فضلا

واز جمله افاضل ابو الغنائم مسلم بن محمود شیرازی با ملک معز معاصر بود و کتاب عجایب الاسفار و غرائب الاخبار بنام او تصنیف نموده در سنه نسع و ستمایه ملک اوحد ایوب بن ملک عادل که حاکم اغلاط بود و بظلم و سفک دما اشتغال مینمود وفات یافت و حکومت به برادر دکرش ملک اشرف داد و در سنه اثنی و عشر و ستمایه ملک عادل نبیره ملک مسعود بن ملک کامل را بابالت و لابت بمن سرافراز ساخته بدان جانب ارسال داشت و چون ملک مسعود بحدود آن مملکت رسید اعبان و اشرف در طریق اطاعت سلوک نموده مراسم استقبال بجای آوردند و در بمن به بمن سعادت بر تخت نشاندند و در سنه خمس و عشر و ستمایه ملک عادل ازین عالم آب و کل بصد حسرت دل برکنده بعالم آخرت پیوست و پانزده پسر یادگار گذاشت و از آنجمله پنج پسر نیک اختر بسلطنت رسیدند کامل و معظم و اشرف و صالح و شهاب الدین غازی در ذکر ملک اشرف موسی بن ملک عادل در زمان سلطنت ملک عادل پسرش ملک اشرف که موسوم بود بموسی در مدینه روهما بحکومت مشغولی می نمود بعد از چند گاه ابالت حران نیز تعلق بوی گرفت و چون ملک اوحد فوت شد حکم اشرف باغلاط نیز سمت نفاذ پذیرفت و در سنه خمس و عشرین و ستمایه ملک معظم شرف الدین عیسی که در دمشق علم سلطنت مرتفع گردانیده بود وفات یافت و پسرش ملک ناصر که داود نام داشت قایم مقام شد و در سنه ست و عشرین و ستمایه ملک کامل از مصر بعزیمت فتح دمشق

و کتاب المعانی المختصره فی صناعة الانشا از جمله منشآت آن وزیر فضیلت
انتهاست وفاتش در سنه سبع وثلثین وستمایه روی نمود او از برادران
خود عز الدین علی و محمد الدین ابو السعادات خوردتر بود در ذکر سلطنت
ملك عادل بن نجم الدین ایوب در تاریخ یافعی مسطور است که ملك
عادل بصفه عقل و تدبیر موصوف بود بنا بر آن برادرش صلاح الدین
یوسف در سوانح امور با وی مشورت میفرمود و بصیام نهار و قیام لیل میل
بسیار داشت و در زمان سلطنت برادر در بعضی از بلدان شام مثل عکه
و کرک رایت حکومت می افراشت و بعد از فوت برادر زاده خود ملك
عزیز بر مملکت مصر و شام مستولی شد و ولد عزیز علی را که ملقب
بمنصور بود بمدینه روهافرستاد و زمام رتق و فتق و قبض و بسط آن ولایت را
بقبضه اختیار پسر خود ملك کامل داد و حکومت دمشق را به پسر دیگر
خود ملك معظم تفویض نمود و جزیره را بفرزند دیگر ملك اشرف ارزانی
فرمود ولایت اخلاط را بپسر چهارم خود ملك اوحده که ایوب نام داشت
مفوض گردانید و بفرع بال در مصر نشسته رایت سلطنت بایوان کیوان
رسانید و در ماه رجب سنه ثمان و تسعین و خمسیابیه ملك معز اسماعیل بن
سیف الاسلام طغتکین بن نجم الدین ایوب که در مملکت بین باظهار
شعار ظلم و ضلال می پرداخت و بشرب مدام اشتغال نموده دعوی میکرد که
نسب من به بنی امیه می رسد در موضع زبید بر دست امراء خود
بقتل رسید و پسرش ملك ناصر که در صغر سن بود قائم مقام پدر شد

جزری و ابن اثیر در فنون فضایل و صنوف علوم سرآمد علما و فضلاء زمان خود بود و در فن انشا و نوشتن رسایل آنقدر مهارت داشت که فوق آن مرتبه متصور نیست و او در جزیره ابن عمر متولد شده و هم آنجا نشو و نما یافته در اوایل ایام صبی بحفظ کلام ملك علام فایز شده کویند قوت حافظه اش بمنابّه بوده که تمام دیوان ابی تمام و بختری و متنبی را یاد داشته و در تاریخ یافعی از ابن خلکان مرویست که چون (ابن) اثیر از کسب فضایل باز پرداخت بملازمت سلطان صلاح الدین شتافت و منظور نظر تربیت کشته وزارت ملك افضل بوی تعلق گرفت و ابن اثیر من حیث الاستقلال بدان امر مشغولی می نمود تا وقتی که عزیز و عادل دمشق را از ملك افضل انتزاع کردند آنگاه ابن اثیر بنا بر توهمی که از آن دو عزیز داشت در کوشه متواری گردید یکی از حجاب ملك ویرا در صندوقی نشانده و در صندوق را مقلد ساخته بر اشری بار کرده ویرا از دمشق بیرون آورده همراه بصر برد و ابن اثیر در آن دیار بنیابت و وزارت ولد عزیز قیام نمود و چون عادل مصر را نیز مسخر نمود ابن اثیر از آنجا کریمت بحلب رفت و روزی چند بخدمت ملك ظاهر پرداخته از حلب روی بموصل آورد از موصل بسنجار شتافته باز بموصل عودت کرد تا آخر ایام حیات آنجا مقیم بود و از تصانیف داله بر وفور فضیلت ابن اثیر یکی کتاب مثل السایر است و آن نسخه اشتمال دارد بر آدابی که شعرا و اهل انشا را ضروریست و ایضا کتاب الوشی المرقوم فی حل المنظوم

افضل بشميشاط رفته مدت حيات در آنجا بسر ميبرد در سنه اثني وعشرين
وسنمايه در آنجا بجوار رحمت ايزد متعال پيوست ودر تاريخ بافعی مسطور
است که ملك افضل را فضل وکمال بسيار بود واز علماء زمان خود استماع
حديث فرموده در جودت کتابت يد بيضا می نمود ودر تعظيم و تکریم
اصحاب دانش مراسم مبالغه بتقدیم ميرسانيد ودر تاکيد قواعد عدل
وكرم از خود بتقصير راضي نميشد واز انشا ورسايل ومکاتيب وقوف تمام
داشت ودر نظم و اشعار رابت مهارت می افراشت در آن اوان که
برادرش عزيز که موسوم بعثمان بود وعش عادل که او را ابو بکر ميگفتند
ولايت دمشق را از وی گرفتند اين چند بيت نظم کرده بنزد ناصر خليفه
فرستاد نظم مولای ان ابا بکر وصاحبه * عثمان قد غصبا بالسيف حق علی *
وهو الذی قد ولاه والده * عليهما فاستقام الامر حين ولی * فخالفاه
وحلا عقد بيعته * والامر بينهما والنص فيه جلی * فانظر الى خط هذا
الاسم كيف لقی * من الاواخر ما لاقى من الاولى * وناصر خليفه اين
سه بيت در جواب بدو فرستاد نظم وافی کتابك يا بن يوسف معلنا *
بالود يخبر ان اصلك طاهر * غصبوا عليا حقه اذ لم يكن * بعد النبي
له يثرب ناصر * فابشر فان غدا عليه حسابهم * واصبر فناصرك الامام
الناصر * ووزير ملك افضل نصر الله بن ابي الكرم ضياء الدين محمد
بن عبد الكريم الشيباني الجزري بود ونصر الله نیز مانند برادران خود
عز الدين علی ومجد الدين ابو السعادات مشهور است به ابن اثير

عادل سه نوبت لشکر بدمشق کشید و در ماه رجب سنه اثنی و تسعین و خسیابه آن بلده را بعد از محاصره و محاربه گرفت ملک افضل فرار بر قرار اختیار کرده عزیز سلطنت دمشق را بملك عادل تفویض نموده خود بصر معاودت نمود و در سنه ثلث و تسعین و خسیابه سیف الاسلام طفرلنکین بن نجم الدین ایوب که حاکم یمن بود از عالم فانی رحلت نمود و بعد از وفات او پسرش فتح الدین اسمعیل که او را ملك معز می‌گفتند در یمن پادشاه شد و در سنه خمس و تسعین و خسیابه ملك عزیز در مصر وفات یافت و او جوانی بود در غایت حلم و جفا و در نهایت عفت و سخا و بعد از فوت او مصریان متفرق بدو فرقه شدند طبقه بر سلطنت پسر عزیز که موسوم بعلی و ملقب بمنصور بود اتفاق نمودند و زمره کس بطلب ملک افضل فرستاده او را انقیاد فرمودند در ذکر سلطنت ملک افضل بن صلاح الدین بوسف چنانکه از سیاق کلام گذشته بوضوح می‌پیوندد که ملک افضل در زمان حیات پدر حاکم دمشق بود و چون سلطان صلاح الدین بعالم آخرت انتقال نمود برادرش عزیز بانفاق عم خود ملک عادل سه کرت لشکر بدمشق کشید آن ملک را از ملک افضل انتزاع فرمود و صرغ را بوی ارزانی داشته او در صرغ بسر میبرد تا وقتی که ملک عزیز وفات یافت آنگاه بصر شتافت و ریزی چند بر مسند عزت تکیه زده آنگاه عیش ملک عادل با سپاه پردل بصر رسید بلده شیشاط را بملك افضل ارزانی داشته سلطنت مملکت مصر بر ملک عادل قرار گرفت و ملک

و در ایام دولت او بقاع خیر در بلاد مصر و شام بسیار طرح انداختند و مستغلات خوب و مزروعات مرغوب بر آن ابنیه رفیعه وقف ساخت و تفصیل بعضی از آن عبارت اینست که نوشته میشود مدرسه قراهه صغری که نزدیک بقبر امام شافعی رضی الله عنه واقع است مدرسه قاهره معزیه قریب بزاری که منسوب است بامام حسین رضی الله عنه فی الدارین و خانقاه بجای سرای سعید السعدا که از جمله خلفا اساعیلیه بوده بنا نمود و مدرسه حنفیه که بموضع سرای عباس بن سلارست تعبیر فرمود مدرسه شافعیه که در مصر معروف است بزین التجار مدرسه مالکیه در قاهره معزیه دار الشفای که داخل قصر او بود مدرسه و خانقاهی که در قدس خلیل بنا نموده و بایتام رسانید و کوبند سخاوت سلطان صلاح الدین بمثابة بود که با وجود بسطت مملکت و فسحت ولایت و وفور مداخل و کثرت غنائم در روز وفات در خزانه او زیاده از چهل هفت درم نقره نبوده و العلم عند الله در ذکر ابو الفتح عثمان بن صلاح الدین یوسف سلطان صلاح الدین در زمان حیات ایالت ولایت مصر را به پسر بزرگتر خود عثمان تفویض نموده او را ملقب بملك عزیز گردانید بود و چون خبر فوت آن عزیز مصر معدلت بعزیز مصر رسید قدم بر مسند سلطنت نهاده اکابر و اشراف آن بلده بتجدید بیعتش پرداختند و ملك عزیز بعد از آنکه خاطر از ضبط آن مملکت فارغ گردانید قصد برادر خود ملك افضل نموده باتفاق عم خویش ملك

از نزد ملك عادل خبر آمد كه مردم فرنك بدین معنی راضی شده كه
 اگر بلاد سواحل را بابشان گذاریم با ما مصالحه نمایند و دیگر بهیچ طریق
 تعرض ببلاد اسلام نرسانند و سلطان صلاح الدین لورا اجازه صلح
 داده قاعده عهد و پیمان میان مسلمانان و فرنگان بغلاط ایمان تاكید
 یافت و از جانبین تجمار آغاز آمدش نمودند آنكه سلطان دین پناه
 به بیت المقدس شتافته ملك ظاهر و ملك افضل را رخصت داد كه ببلاد
 خود روند و بنفس نفیس روزی چند در بیت المقدس اقامت فرموده
 بعد از آن بدمشق شتافت و در روز بیست و هفتم شوال سنه ثمان و ثمانین
 و خمسایه بدار الملك شام رسیده جمیع اولاد او با سایر حکام شام
 در خدمتش مجتمع گشتند و چند ماه بسور و سرور اوقات گذرانیدند
 و در روز جمعه پانزدهم شهر صفر سنه تسع و ثمانین و خمسایه سلطان جهت
 ملاقات قافله حج سوار شده چون از نزد حاجیان مراجعت نمود به تب
 محرق گرفتار گشته در بیست و هفتم (همان ماه) بجوار رحمت و مغفرت الهی
 پیوست و فرق انام از خواص و عوام آغاز فغان و زاری و باله و بیقراری
 کردند و در وقتی كه چشم خلائق بر جنازه آن پادشاه عادل افتاد آواز ناله
 و زاری بلند کردند كه زیاده بر آن تصور نتوان نمود و سلطان صلاح الدین
 پادشاهی بود بصفه نصفت موصوف و بوفور شجاعت معروف علما و افاضل را
 دوست داشتی و همواره همت بر ترفیه احوال ایشان كماشتی و در همان
 سال كه در مصر پادشاه گشت از شرب و از جمیع منہیات درگذشت

ومشرفراوان از فرنگان بعهه آمده آن بلادرا محاصره مینمایند وملك عادل بدان راضی كشت كه باكافران شقیف مصالحه نماید بدینموجب كه شهررا با تمامی آلات واسلحه ومراكب ودویست هزار دینار زر بدیشان دهد وصد نفر از اسپران متعین وپانصد كس از مجاهیل ساری مطلق العنان گرداند تاایشان مسلمانانرا رها كنند كه بسلامت از آجا بیرون آیند وسلطان از شنیدن این سخنان متاثر كشته برین صالح انكار بلیغ نموده آنگاه باستصواب ارباب رای وتدییر ترك محاصره شقیف داده بتخریب عشقلان فرمان داد زیراكه نرسید كه در غیبت رایب ظفر آیت كفار فرنگ بر آجا استیلا یابند وباستظهار اموال عشقلانیان بیت المقدس را بحوزه نسخیر در آورند ملك افضل كه در سلك اولاد واهماد صلاح الدین انتظام داشت وحاكم دمشق بود منصدی تخریب آن بلده كشته حكم فرمود كه متوطنان عشقلان روی بسایر بلاد شام آورند وازینجهت حزن تمام ومصیبت ما لا كلام بر ضایر اهل عشقلان مستولی كشته در بیع چیزها كه قابل نقل نبود شروع نمودند وچیزی كه بده درم می ارزید بیک درم میفروختند وكسی نمیخرید در مرآت الجنان مسطور است كه عشقلای دوازده مرغ بیکدرم میفروخت ارزانی سایر اشیا ازین قیاس باید كرد القصه از بیستم ماه شعبان تاغره رمضان جمعی كثیر بتخریب آن بلده پرداختند وبالأخره آتش در بیونانش انداختند وهمچنان بلده لد وقلعه رمله را خراب كردند مقارن آن حال

بدو داد پس بعه منزل کزیک بعمارت سور آن بلا فرمان داد و بعد از آن بنفس شریف بشقیف تشریف برد و آن قلعه را که در کمال متحصن و مصانت بود محاصره فرمود چون حاکم شقیف که در سلک عقلا و اعیان فرنگ انتظام داشت علامات فتح و ظفر در جانب اهل اسلام مشاهده نمود تنها از قلعه بیرون آمده بدرگاه آن پادشاه عالی جاه رسید و سلطان او را بار داده باعزاز و احترام نزدیک خود بنشانند بنا بر آنکه بلفت عربی مهمان عزیز دانا بود بعرض رسانید که غرض من از تصدیع ملازمان آستان سلطنت آشیان آنست که اشارت علیه صورت یابد که بنده بدمشق رفته آنجا ساکن باشم و از دیوان اعلی سال بسال مرا آنقدر غله و زر دهند که با اهل و عیال بفرات بگذرانم و هرگاه این ملت من درجه قبول یابد قلعه را تسلیم خدام عالی مقام نمایم و سلطان صلاح الدین التماس او را بجز اجابت اقتران داده حاکم شقیف بقعه باز گشت و لشکر اسلام ترک محاصره و محاربه داده دل بر مصالحه نهادند بعد از چند روز بوضوح پیوست که آن کافر بی پای خدعه و فریب از قلعه بیرون آمده و غرضش از آن سخنان آن بوده که مصریان دست از تضییق اهل شهر بدارند تا او مرمت برج و باره نموده ذخیره بقعه در آورد لاجرم سلطان در غضب رفته کرت دیگر سپاه ظفر پناه را اشاره بمحاصره حصار فرمود و دلبران آغاز کارزار کردند و روی بترتیب آلات و ادوات قلعه گیری آوردند در خلال این احوال خبر رسید که لشکر بی کران

سرما و بارندگی دست به پیداد بر آورده امرا صلاح در مراجعت دیدند و سلطان باسنوآب نیک اندیشان از آنجا کوچ کرده بطرسوس شتافت و آن بلاد را جبراً و قهراً مسخر کرد انبیا جمع اموال فرنگانرا بغنیمت گرفت و هرکس از نصاری که آنجا بود اسیر کرد و آتش غضب بر طرسوس زده متوجه دیگر بلاد اهل ضلال شد بلده بعد از فتح بلده مسخر میگردانید تا بظاهر برزیه رسید با وجود آنکه آن حصار در حصانت ضرب المثل بود و ارتفاع او با دیوارش از پانصد و هفتاد ذرع زیاده می نمود بضرط شمشیر و تیر در حیز تسخیر مصریان در آمد آنگاه صلاح الدین بانطاکیه شتافته مهم مردم آنجا بر مصالحه قرار یافت و کافران اسیران مسلمانان را که در شهر داشتند گذاشته صلاح الدین بنا بر التماس پسر خود ملک ظاهر از انطاکیه بحلب رفت و مدت سه روز آنجا توقف نموده ملک ظاهر چنانچه باید و شاید بهر اسم ضیافت و پیشکش قیام نمود و سلطان صلاح الدین از حلب بحماة رفت حاکم آنجا تقی الدین بدانچه در حیز قدرت او بود لوازم خدمت بجای آورد و سلطان برادرزاده را نواخته جبلة و یکدو قصبه دیگر اضافه الکاه او نمود پس صلاح الدین بدمشق رفته چند روز در آن بلده باسراحت پرداخت و از دمشق ببلده [صفد] شتافته آنجا را بصلاح مفتوح ساخت و آنگاه کرك و کوکب را بمصالحه گرفت و از آنجا بقدس خرامید و نماز عید اضعی در آن مقام متبرکه گذارده بعشقلان رفته و آن خطه را از برادر خود ملک عادل ستانیده کرك را در عوض

بدو داد پس بعه که منزل کزیک بعمارت سور آن بلك فرمان داد وبعد از آن بنفس شریف بشقیف تشریف برد و آن قلعه را که در کمال متحصنات بود محاصره فرمود چون حاکم شقیف که در سلك عقلا و اعیان فرنگ انتظام داشت علامات فتح و ظفر در جانب اهل اسلام مشاهده نمود تنها از قلعه بیرون آمده بدرگاه آن پادشاه عالی جاه رسید و سلطان او را بار داده باعزاز و احترام نزدیک خود بنشانند بنا بر آنکه بلفت عربی مهمان عزیز دانا بود بعرض رسانید که غرض من از تصدیع ملازمان آستان سلطنت آشیان آنست که اشارت علیه صورت یابد که بنده بدمشق رفته آنجا ساکن باشم و از دیوان اعلی سال بسال مرا آنقدر غله و زر دهند که با اهل و عیال بفرات بگذرانم و هرگاه این ملت من درجه قبول یابد قلعه را تسلیم خدام عالی مقام نمایم و سلطان صلاح الدین التماس او را بجز اجابت اقتران داده حاکم شقیف بقلعه باز گشت و لشکر اسلام ترک محاصره و محاربه داده دل بر مصالحه نهادند بعد از چند روز بوضع پیوست که آن کافر پپای خدعه و فریب از قلعه بیرون آمده و غرضش از آن سخنان آن بوده که مصریان دست از تضییق اهل شهر بدارند تا او مرمت برج و باره نموده ذخیره بقلعه در آورد لاجرم سلطان در غضب رفته کرت دیکر سپاه ظفر پناه را اشاره بمحاصره حصار فرمود و دلبران آغاز کارزار کردند و روی بترتیب آلات و ادوات قلعه گیری آوردند در خلال این احوال خبر رسید که لشکر بی کران

سرما و بارندگی دست به بیداد بر آورده امرا صلاح در مراجعت دیدند و سلطان باستصواب نیک اندیشان از آنجا کوچ کرده بطرسوس شتافت و آن بلاد را جیرا و قهرا مسخر کرد انبیا جمیع اموال فرنگانرا بغنیمت گرفت و هرکس از نصاری که آنجا بود اسیر کرد و آتش غضب بر طرسوس زده متوجه دیگر بلاد اهل ضلال شد بلده بعد از فتح بلده مسخر میگردانید تا بظاهر برزیه رسید با وجود آنکه آن حصار در حصانت ضرب الثل بود و ارتفاع او با دیوارش از پانصد و هفتاد ذرع زیاده می نمود بضرط شمشیر و تیر در حیز تسخیر مصریان در آمد آنگاه صلاح الدین بانطاکیه شتافته مهم مردم آنجا بر مصالحه قرار یافت و کافران اسیران مسلمانان را که در شهر داشتند گذاشته صلاح الدین بنابر التماس پسر خود ملک ظاهر از انطاکیه بحلب رفت و مدت سه روز آنجا توقف نموده ملک ظاهر چنانچه باید و شاید براسم ضیافت و پیشکش قیام نمود و سلطان صلاح الدین از حلب بحماة رفت حاکم آنجا تقی الدین بدانچه در حیز قدرت او بود لوازم خدمت بجای آورد و سلطان برادرزاده را نواخته جبلة و یکدو قصبه دیگر اضافه الکاء او نمود پس صلاح الدین بدمشق رفته چند روز در آن بلده بااستراحت پرداخت و از دمشق ببلده [صفد] شتافته آنجا را بصالح مفتوح ساخت و آنگاه کربک و کوبک را بمصالحه گرفت و از آنجا بقدس خرامید و نماز عید اضحی در آن مقام متبرکه گذارده بعشقلان رفته و آن خطه را از برادر خود عادل ستانیده کربک را در عوض

از آنجا بطرف شرقی شتافت و آغاز محاصره و محاربه کرد در آن زمان
 زیاده بر شصت هزار از نصاری در آن شهر اقامت داشتند و در باب
 مدافعه و مقاتله مسلمانان علم جد و اهتمام می افراشتند و در روز جمعه
 بیست و هفتم ماه رجب سنه مذکوره صلاح الدین بضر ب سنک منجیق
 در نصیب نصاری کوشیده آثار فتح و نصرت بر صفحات احوال اهل اسلام
 ظاهر گشت و خوف و رعب تمام در قلوب اصحاب کفر و ضلال افتاده
 فریاد الامان بایوان کیوان رسانیدند و صلاح الدین فرزنان را از قتل
 و اسیری ایمن گردانید فتح بیت المقدس دست داد و مسلمانان صلیبی را
 که نصاری در قبهٔ صخرهٔ مسجد اقصی نصب کرده بودند درهم شکسته
 همان روز آنجا نماز جمعه قایم شد و غلغلۀ تکبیر صغیر و کبیر بپرخ اثیر
 رسید و حال آنکه بلاد بیت المقدس از شهر سنه اثنی و سبعین (?) و اربعمائه
 تا آن غایت در تصرف ارباب ضلالت بود و قاعدۀ صالح میانۀ صلاح الدین
 و فرزنان لعین در آن روز برین وجه موکد شد که هر یک از رجال کفار
 بیست دینار و هر فردی از نسوان ایشان پنج دینار صوری تسلیم
 منابعان ملت محمدی نمایند و جهت هر یک از اطفال خود یکدینار دهند
 و هر کس از عهدهٔ آنچه او را باید داد بیرون نتواند (آمد) در دست اهل
 اسلام اسیر باشد و صلاح الدین این اموال را مستخلص گردانیده
 در میانه لشکریان و علما و زهاد تقسیم کرد و روی بصوب صور آورد
 و بسبب آنکه سور در غایت استحکام بود صورت فتح روی نمود و لشکر

ساخته سردار لشکر کفار را بکشت و درین سال خال صلاح الدین شهاب الدین که در حیات علم حکومت می افراشت وفات یافت و ملک مظفر نقی الدین عمر بن شهنشاه بن نجم الدین ایوب قائم مقامش شد و تا سنه سبع و سبعین و خمسیابیه در آن ولایت بدولت گذرانید و وفات یافت و در سنه ست و سبعین و خمسیابیه شمس الدوله بن نجم الدین ایوب که سابقا بمن را بضرب شمشیر در حیز تسخیر آورده با اسکندریه رفته بود از عالم فانی رحلت نمود و جسد او را بشام نقل کرده در مدرسه خواهرش که در ظاهر دمشق ساخته بود مدفون گردانیدند و پس از فوت شمس الدوله ابالت بمن به برادر دیگر صلاح الدین سیف الاسلام نعلق گرفت و در روز جمعه از ایام ربیع الاول سنه ثلث و ثمانین و خمسیابیه در سطح طبریّه میان صلاح الدین و فرزنان لعین محاربه عظیم اتفاق افتاد و عنایت الهی شامل حال امت حضرت رسالت پناهی گشته کلانتر نصاری اسیر گردید و بسیاری از لشکریان او بقتل رسید آنگاه صلاح الدین بعه رفته آن قلعه را از تصرف نصاری بیرون آورده و قریب چهار هزار کس از مسلمانان که اسیر کافران بودند مطلق العنان گردانید و برین قیاس از فتح دیگر بلاد و قلاع که در دست فرزنان بود مراسم سعی و اجتهاد مرعی داشته نابلس و خیفا و قیساریه و ناصره و عشقلانرا مفتوح ساخت و بعد از آن لشکر به بیت المقدس کشید بر جانب غربی آن بلده نزول اجلال فرمود و بعد از چند روز

از آنجا بطرف شرقی شتافت و آغاز محاصره و محاربه کرد در آن زمان
 زیاده بر شصت هزار از نصاری در آن شهر اقامت داشتند و در باب
 مدافعه و مقاتله مسلمانان علم جد و اهتمام می افراشتند و در روز جمعه
 بیست و هفتم ماه رجب سنه مذکوره صلاح الدین بضر ب سنک منجیق
 در تضییق نصاری کوشیده آثار فتح و نصرت بر صفحات احوال اهل اسلام
 ظاهر گشت و خوف و رعب تمام در قلوب اصحاب کفر و ضلال افتاده
 فریاد الامان بایوان کیوان رسانیدند و صلاح الدین فرزنان را از قتل
 و اسیری این کردانید فتح بیت المقدس دست داد و مسلمانان صلیبی را
 که نصاری در قبه صخره مسجد اقصی نصب کرده بودند درهم شکسته
 همان روز آنجا نماز جمعه قائم شد و غلغله نکبیر صغیر و کبیر پرخ اثر
 رسید و حال آنکه بلاء بیت المقدس از شهر سنه اثنی و سبعین (?) و اربعمائه
 تا آن غایت در تصرف ارباب ضلالت بود و قاعد صالح میانه صلاح الدین
 و فرزنان لعین در آن روز برین وجه موکد شد که هر یک از رجال کفار
 بیست دینار و هر فردی از نسوان ایشان پنج دینار صوری تسلیم
 متابعان ملت محمدی نمایند و جهت هر یک از اطفال خود یکدینار دهند
 و هر کس از عهده آنچه او را باید داد بیرون نتواند (آمد) در دست اهل
 اسلام اسیر باشد و صلاح الدین این اموال را مستخلص کردانیده
 در میانه لشکریان و علما و زهاد تقسیم کرد و روی بصوب صور آورد
 و بسبب آنکه سور در غایت استحکام بود صورت فتح روی ننمود و لشکر

ساخته سردار لشکر کفار را بکشت و درین سال خال صلاح الدین شهاب الدین که در حات علم حکومت می افراشت وفات یافت و ملک مظفر نقی الدین عمر بن شهنشاه بن نجم الدین ایوب قائم مقامش شد و ناسنه سبع و سبعین و خمسیاب در آن ولایت بدولت گذرانید و وفات یافت و در سنه ست و سبعین و خمسیاب شمس الدوله بن نجم الدین ایوب که سابقا بمن را بضر ب شمشیر در حیز تسخیر آورده باسکندریه رفته بود از عالم فانی رحلت نمود و جسد او را بشام نقل کرده در مدرسه خواهرش که در ظاهر دمشق ساخته بود مدفون گردانیدند و پس از فرت شمس الدوله ابالت بمن به برادر دیگر صلاح الدین سیف الاسلام نعلق گرفت و در روز جمعه از ایام ربیع الاول سنه ثلث و ثمانین و خمسیاب در سطح طبریه میان صلاح الدین و فرنگان لعین محاربه عظیم اتفاق افتاد و عنایت الهی شامل حال امت حضرت رسالت پناهی گشته کلانتر نصاری اسیر گردید و بسیاری از لشکریان او بقتل رسید آنگاه صلاح الدین بعکه رفته آن قلعه را از تصرف نصاری بیرون آورده و قریب چهار هزار کس از مسلمانان که اسیر کافران بودند مطلق العنان گردانید و برین قیاس از فتح دیگر بلاد و قلاع که در دست فرنگان بود مراسم سعی و اجتهاد مرعی داشته ناپلس و خیف و قیساربه و ناصره و عشقلانرا مفتوح ساخت و بعد از آن لشکر به بیت المقدس کشید بر جانب غربی آن بلده نزول اجلال فرمود و بعد از چند روز

از افق مملکت بمن طالع شد و زندیقی که عبد النبی نام داشت و بتغلب بر آن ولایت استیلا یافته بود در برابر شمس الدوله آمده بعد از مجادله و مقاتله بقتل رسید و در سنه سبعین و خمسایه چنانکه گذشت بلده دمشق با اکثر بلاد شام در حیز تسخیر صلاح الدین در آمد و ملک صالح اساعیل بن نور الدین محمود بحکومت حلب قناعت نمود و در سنه اثنی و سبعین و خمسایه صلاح الدین فرمان داد که سوری بطول بیست و نه هزار و سیصد ذرع از جانب بیابان در کرد مصر و قاهره بنا نمایند و استادان بنیاد کار کرده تا اواخر حیات صلاح الدین بآن عمارت مشغول بودند و در سنه ثلث و سبعین و خمسایه صلاح الدین لشکر بعشقلان کشید بسی در باب نصاری و اخذ اموال ایشان قیام نمود و از آنجا بطرف رمله رفته ناکله سپاهی از فرنک بداجا رسید و مقاتله صعب دست داده عزیمت بجانب (اهل) اسلام افتاد و پسر نفی الدین که نبیره برادر صلاح الدین بود و در سنّ بیست سالگی با بسیاری از سپاه مصر بدرجه شهادت رسید و صلاح الدین در کمال پریشانی بمصر نشناخته نصاری بحماة رفتند و مدت چهار ماه آن بلده را محاصره نمودند و در اواخر همین سال قلعه حلب بی تعب بتصرف صلاح الدین در آمد و ایالت آن ولایت را بملك ظاهر پسر خود ارزانی داشت و در سنه اربع و سبعین و خمسایه فرخشاه که برادرزاده صلاح الدین بود و بنیابت او در دمشق حکومت مینمود بچنگ جمعی از اهل فرنک که ببلاد شام در آمده بودند رفت و ایشانرا منزه

خبر این مجلس را بشنود و کمان برد که ما مطیع و منقاد اویم خاطر جمع کرده بهم دیگر مشغولی نماید و ما از قضیه او فارغ البال باشیم و فی الواقع این تدبیر نجم الدین ایوب موافق تقدیر افتاده چون عرضه داشت صلاح الدین بمضون گفت و شنود مجلس مذکور بعرض نور الدین رسید بار دیگر نسبت بصلاح الدین در مقام عنایت آمده صلاح در آن دانست که او را بحال خود باز گذارد و بهیچ نوع تعرضی نرساند و در سنه ثمان و ستین و خسمایه نجم الدین ایوب از اسب افتاده چند روز متالم بوده بعد از آن در گذشت و صلاح الدین بر نهج سنت سید المرسلین او را تجهیز و تکفین کرده در موضع مناسب مدفون ساخته و کما ینبغی بلوازم تعزیت داری پرداخت و از نجم الدین ایوب شش پسر ماند ۱ صلاح الدین ۲ سیف الدین محمد ۳ شمس الدوله نورانشاه ۴ سیف الاسلام طغرلتکین ۵ شهنشاه ۶ تاج الملوک بوری و در سنه تسع و ستین و خسمایه نور الدین محمود فوت شده صلاح الدین استقلال تمام یافت و باندک زمانی مملکت شام را نیز بخت تصرف در آورده انوار عدالتش بر متوطنان آن بلدان نافذ و بیت المقدس و قدس خلیل الرحمن را از تصرف نصاری بیرون آورده برادر زاده خود قرا قوش را بفتح بعضی از بلاد مغرب مامور کردانید و قرا قوش لشکر بدان جانب کشیده بلده طرابلوس که در تصرف فرنگان بود باعتماد او مفتوح کردید و هم مطابق این حال آفتاب اقبال برادر صلاح الدین شمس الدوله

امرا و ارکان دولت چه کمان میبری این مملکت در سلك مالك محروسه نور الدین انتظام دارد وما بحقیقت ملوك لویم و هر وقت که نور الدین مارا عزل کند بغیر از اطاعت و انقیاد چاره نداریم اکنون صلاح در آن است که بنور الدین عریضه نویسی مبنی بر آنکه چنان استماع افتاد که خاطر همایون بر آن قرار یافته که رباب ظفر آیات جهت استخلاص این ولایت نهضت فرماید و حال آنکه حاجت بآن نیست که آنحضرت بواسطه این مهم مرتکب تعصب سفر شوند. زیرا که من قدم از جاده عبودیت ملازمان پایه سریر سلطنت بیرون ننهاده ام و هر حکمی که از موقف عدالت صدور یابد قبول دارم نظم بهره حکم کنی بنده ایم و فرمان بر * بهره امر کنی چاکریم و خدمتکار * و اگر غباری از سر این بنده بر ضمیر انور نشسته مناسب آنکه یکی از غلامان خاصه را ارسال فرمایند تا غلی در کردن بنده نهاده بدرگاه عالم پناه آورد ع چه کند بنده که کردن ننهد فرمان را * صلاح الدین نصیحت حضرت ابوی را بسمع رضا اصفا نموده مردم متفرق گشتند آنگاه نجم الدین ایوب با پسر خلوت کرده گفت تو بواسطه غرور جوانی و عدم تجربه بر صلاح و فساد امور اطلاع نداری زیرا که این جماعت بر ما فی الضمیر تو وقوف می یافتند و بنور الدین اعلام میکردند که میخواهی او را از دخول در مصر مانع آیی نور الدین بهیچکی همت متوجه دفع ما گشته تمامی سپاه شام و موصل را مجتمع میساخت و رایت نهضت بدین طرف می افراخت حالا که

سفر آخرت کشت و صلاح الدین خزاین اساعیلیه را که از نقود نامعهود
و جواهر زواهر واقمشه نفیسه مالا مال بود تصرف نمود و من حیث
الاستقلال بضبط امور ملک و مال پرداخته رعیت و سپاهی را مستظهر
و مستمال گردانید و در تاریخ یافعی مسطور است که از جمله تنسوقاتی
که از خزینۀ عاضد بدست صلاح الدین اقتاد عصایی بود از زمرد و لوز
کتب نفیسه بخطوط جید صد هزار مجلد بود در مبادی ایالت صلاح الدین
بنابر بعضی اسباب نور الدین محمود ازو رنجیده خواست که بمصر رود
و دیگری را بعوض صلاح الدین بعزت سلطنت رساند چون این خبر
بصلاح الدین رسید پدر و خال و اقربا و امرای خود را جمع ساخته جهت
دفع آن واقعه قرعۀ مشورت در میان انداخت تقی الدین که برادر
زاده صلاح الدین بود برخاسته گفت صلاح دولت در آنست که
اگر نور الدین محمود بدینجانب شتابد با جنود نامعهود روی بیدان
کارزار آوریم و زمام اختیار این مملکت را بقبضۀ اقتدار او باز نگذاریم
نجم الدین ابوب زبان بدشنام نبیره کشوده برین سخن انکار بلیغ فرمود
و صلاح الدین را مخاطب ساخته گفت که من که پدر توام و شهاب الدین
که خال نست با آنکه از تمامی اینجماعت با تو محبت بیشتر داریم هرگاه که
نور الدین را به بینیم امکان ندارد که بدستور سابق بساط جلالت مناط
لورا تقبیل ننماییم و اگر ما را بضرع عنق اشارت فرماید البته حسب
الفرموده بتقدیم رسانیم حال پدر و خال تو که همچنین باشد نسبت بدیگر

همد وی فرستاد و در کورت آخر اسد الدین شاپور وزیر عاضد را حسب
 الرضاء او بقتل آورده بجای او وزیر شد اما هنوز کل از بوستان وزارت
 نچیده بود که دست اجل خار غم در دلش شکسته و بعد از شصت و پنج
 روز که در آن منصب دخل داشت در روز شنبه دوم جمادی الآخر
 سنه اربع و ستین و خمسایه رابت عزیمت بصوب عالم آخرت برافراشت
 برادر زاده اش صلاح الدین بن نجم الدین ایوب بجای او متکفل امر
 وزارت گشت صلاح الدین یوسف بن نجم الدین ایوب از غایت وقوف
 و کلدانی باندک زمانی ارکان دولت عاضد را بی اختیار ساخته ملک
 ناصر لقب یافت و بعد از تمکن در مصر قاصدی بنور الدین محمود
 فرستاده التماس نمود که پدر او را رخصت نماید تا بمصر آید نور الدین
 محمود مانس او را بعز اجابت مقرون گردانید و نجم الدین ایوب را
 رخصت رفتن مصر ارزانی داشت در بیست و چهارم رجب سنه خمس
 و ستین و خمسایه بظاهر مصر رسیده عاضد خلیفه او را استقبال نمود
 و نجم الدین ایوب دیده را که در بیت الاحزان هجران صفت و اییضت
 عنناه من الحزن گرفته بود بدیدار صلاح الدین یوسف روشن گردانید
 و صلاح الدین در تعظیم و تکریم پدر بزرگوار شرایط مبالغه بجای آورده
 خواست که منصب وزارت را بوی باز گذارد اما نجم الدین قبول ننمود
 و صلاح الدین بتمشیت مهیات مصر قیام و اقدام فرمود در اوایل محرم
 سنه سبع و ستین و خمسایه مزاج عاضد فاسد شده در روز عاشورا قاصد

شخص را پیدا کرده و حربه که در دست داشت از وی ستاند بر مقتلش زد نجم الدین ایوب چون این حال را مشاهده فرمود برادر خود را مقید کردانیک صورت واقعه را بنایب سلطان مسعود عرضه داشت نمود و آن امیر در جواب نوشت که میان من و آن شخص مقتول اساس مودت و قواعد محبت استحکام تمام داشت هرگاه بشما ملاقات کنم می تواند بود که خون او را طلب نمایم پس مناسب آنست که از شهر من بیرون روید تا من بعد یکدیگر را نه بینیم چون این خبر به نجم الدین ایوب رسید باتفاق برادرش اسد الدین بصوب موصل در حرکت آمدند پس از وصول بدان منزل اتابک عماد الدین زنکی با ایشان در طریق بکرنگی سلوک نموده چون بعلبک را مفتوح ساخت زمام ابلانش را در قبضه اقتدار نجم الدین ایوب نهاد و نجم الدین امیری بود بغایت نیکو صورت و پاکیزه سیرت بصف عقل و دیانت موصوف و بزبور عدل و امانت معروف در ایام حکومت بعلبک از برای طبقه صوفیه خانقاهی بنا کرده آنرا موسوم بنجمیه کردانید و در آن ولایت آثار نصف و رعیت پروری بظهور رسانید و بعد از فوت عماد الدین زنکی باتفاق برادر خود اسد الدین نزد نور الدین محمود رفت و هر دو برادر منظور نظر تربیت اثر نور الدین محمود شده منصب سرداری سپاه و لشکرکشی با حکومت حص باسد الدین متعلق شد و عاضد اسماعیلی والی مصر در دفع فرنک متوسل بنور الدین کشته وی سه نوبت اسد الدین را بالشکر کران

بعد از کوشش و کشتش بسیار شکست بر لشکر لُران افتاده سلك جمعیت شاعوردی چون بنات النعش از هم فرو ریخته سالک طریق فرار کشت و بعد از آن متوجه بغداد شده در مقام اطاعت درگاه عرش اشتباه نلاطین آل عثمان شده چون شاه عباس برین قضایا واقف کشت از سر جرایم او در گذشته منشور ابالت خرم آباد و حکومت لرستان بدستوری که در تصرف آبا و اجداد او بوده بدو ارزانی داشت و او را بکبر شمشیر مرصع و خلعت پادشاهانه بین الاقران سرافراز ساخته رایب حکومت او را در آن ولایت باوج ذروه مهر و ماه برافراشت و حالا که تاریخ هجری در سنه خمس و الف است کامران بحکومت لرستان مبادرت مینماید فصل پنجم در ذکر سلاطین مصر و شام که مشهور اند

بآل ایوب و الیان مصر خیر و حامیان ملک سیر شرح ولایت این حکایت را بدین روایت فتح نموده اند که جد ملوک مصر شادی بن مروان در اصل از اکراد رونک دوین اذربایجان است که اکنون ویران کشته و یقریه کرنی چفر سعد اشتهار دارد در زمان سلطان مسعود سلجوقی یکی از نواب مسعودی شادی را کنوال قلعه تکریت ساخت چون شادی در آنجا بکربت موت غمگین کشت و وجیب حیانتش بچنک اجل چاک شده در گذشت ولد بزرگترش نجم الدین ایوب بجای پدر نشست و نجم الدین ایوب روزی باتفاق برادر خود اسد الدین شیرکوه براهی میرفت ناکاه زنی کریان بدیشان رسبک معروض کردانید که فلانی بیجهتی متعرض من شد اسد الدین آن

از طوایف بیات مقتول گشتند اموال و اسباب ایشان بدست لُران افتاد همه را بیغما بردند و شاهقلی بیگ برادر اغورلو بیگ بر سبیل داد خواهی در قزوین بخدمت شاه عباس آمده احوال قتل برادر و اعیان بیات و نهب و غارت اموال و اسباب ایشانرا بتفصیل معروض پایه سر بر اعلی کرد انبید و از استماع این خبر شاه عباس را شعله آتش غضب سر بر افلاک کشید در همان روز با معدودی چند که در پایه سر بر حاضر بودند ایلغار بر سر شاهوردی آورد چون شاهوردی از آمدن شاه عباس خبردار گشت با چند نفر از مخصوصان و اهل و عیال خود از آب سمیره بفلاکت تمام عبور کرده خود را بجبل کلاه رسانید و باقی الوسات و احشامات او درین طرف آب مانده بدست لشکریان شاه عباس در آمده و ناحیه خرم آباد که مقر دولت و مرکز سعادت حکام لرستان است شاه عباس مهدی قلی سلطان شاملوی پسر زاده اغزوار سلطان ارزانی داشت و او را امیر الامرای آن سرحد گردانید و بواسطه حفظ و حراست و ضبط و صیانت الوسات و احشامات آن نواحی چند نفر از امراء قزلباشیه را تابع او ساخته عنان عزیمت بجانب دار السلطنه قزوین معطوف داشت و شاهوردی بعد از معاودت شاه عباس جمعی از طایفه کوران و مردم الوسات و احشامات و سایر طوایف بر سر رایت خود جمع ساخته متوجه دفع مهدی قلی سلطان شد بجزارت تمام از آب سمیره گذشته در ظاهر خرم آباد مستعد قتال و جدال گشته از طرفین تلافی فریقین دست داد

بعد پیرامون حوالی وحواشی بغداد نکشت شاهوردی وجهانگیر نام
پسرانش که بطریق رهن در بغداد بودند در روز سواری پاشا فرار کرده
از کنار بغداد روی بوادی و صحرا نهادند که باد صرصر بکرد ایشان
نرسید و در خلال این احوال شاه سلطان محمد ولد شاه طهماسب دختر
اورا بجهت سلطان هزه میرزای ولد خود خواستکاری نموده در صلاح وصلاح
زده اورا باطاعت خود ترغیب نمود او نیز قبول اینمعنی کرده تکرار
ملازمت قزلباش اختیار نمود و بعد از چند سال بعالم آخرت رحلت فرمود
شاهوردی بن محمدی بعد از فوت پدر بامداد اعیان لرستان بر سر بر
فرمان روایی متمکن کشته از دیوان شاه سلطان محمد منشور ابالت
بدو عنایت شد و چون زمام مهام سلطنت ایران بقبضه اقتدار شاه
عباس در آمد خواهر اعیانی شاهوردی را که منکوحه سلطان هزه میرزای
برادرش بود بعقد نکاح در آورده دختر عمزاده اش را که نبیره بهرام
میرزا بود بحباله نکاح شاهوردی در آورده در میانه ایشان کمال خصوصیت
و اتحاد منسلک بود تا آنکه از دیوان شاه عباس ابالت همدان باغورلو
بیک بیات تفویض شد در میانه اغورلو و شاهوردی در سر ناحیه بروجرد
عداوت قدیمه که میانه بیات ولر می بود بحرکت آمده بتجدید
منازعت افتاده کار باستعمال سیف و سنان رسید هر دو قوم عشایر
و قبایل خود را جمع ساخته در ناحیه بروجرد در مقابل یکدیگر صف آرا
کشند قضا را اغورلو بیک بیات در آن معرکه بقتل رسید و جمع کثیر

مستقلا حکومت لرستان نتوانست کرد تا اجل موعود بر سر او تاختن آورده بلا مضایقه جان عزیز بقابض ارواح سپرد و محمدی در لرستان رابت حکومت برافراشته صدای انا ولا غیرى بکوش هوش مستمعان افلاک رسانید و فی الجمله طریق مدارا و مواسا با شاه طهماسب و شاه اسمعیل ثانی مسلوک داشته ایشانرا از خود راضی کردانید و بعد از فوت آن پادشاهان اظهار اطاعت و انقیاد بدرگاه سلطان مغفرت پناه سلطان مراد خان علیه الرحمة والرضوان کرده موازی دوازده خروار زر عثمانی که ششصد تومان رایج عراق است از خواص همایون دار السلام بغداد که ناحیه مندلی و چسان و یادرانی و ترساق است الحاق ابالت او کردند مادامی که در جاده عبودیت بوده در خدمات پادشاهی ثابت قدم و راسخ دم بوده باشد ابالت موروثی مع محققات در تصرف او بوده تغییر و تبدیل نشود درین باب منشور ابالت لرستان و خلعت فاخره و کمر شمشیر طلا موکد بتایید ارزانی داشته ارسال کردند چون چند سال باین وتیره گذشت و بواسطه آنکه بمیرمیران بغداد چندان سلوک مستحسن نمی نمودند و بیکلریکیان از ایشان ناراضی و متشکی بودند و بخدمات مرجوعه قیام نمیکردند در خفیه حکم همایون در باب قید و بند او حاصل کردند محمدی ازین مقدمه واقف گشت میرمیران بغداد در صد قید و بند او شک همیشه متعرض میبود آخر الامر یکی از بیکلریکیان قصد گرفتن او کرد محمدی نیز قطع نظر از محصول و منافع خواص بغداد کرده من

مرخص سازید که بداجا رفته ملاحظهٔ دواب واغنام نموده اگر لیاقت آن دارد که بنظر پادشاهی در آورد خوب و اگر استعداد آن ندارد چند روز موقوف باشد تا بقیه آنچه تقبلات شده متعاقب رسید بنظر شریف در آورد حسین بیگ ملتمس او را مبذول داشته چند نفر از ملازمان عمدهٔ خود همراه محمدی نموده بقریهٔ شرف آباد ارسال داشت چون نزدیک بشام کشت محمدی برفیقان خود گفت که شب در آمد وملاحظهٔ دواب نمیتوان کرد امشب در اینجا توقف کرده از صحبت فرزندان که مدتی هجران ایشان کشید ایم محظوظ شده هنگام صبح که محل فوز ونجاح است باتفاق شما ملاحظهٔ دواب واغنام نموده بقزوین معاودت نمایم قزلباشانرا سخن محمدی معقول افتاده آن شب قرار بر بودن شرف آباد دادند چون شب در آمد محمدی با پسران بر اسبان آزموده جنگ کرده که بر باد صبا وشمال سبقت میکردند سوار کشته راه لرستان پیش گرفتند بامداد چون این خبر در قزوین شایع شد شاه طهماسب امیرخان حاکم همدان را با بعضی از امرا واعیان در عقب ایشان روانه ساخت اما چون اسبان این طایفه جام بود هر چند ابلغار کردند بگرد ایشان نرسیده چاروای بسیار هم ضایع شد ومحمدی وپسران در عرض چهار روزه راه را طی کرده خود را بمیانۀ لرستان رسانیدند وشاه رستم چون از آمدن برادر خردار کشت عروس ملک را سه طلاق گفته در همان سال متوجه قزوین شده بقیهٔ عمر بفلاکت گذرانید دیگر

اصفهان را نهب و غارت کرده هرچند شاه رستم و امراء سرحد قزلباشیه در دفع و رفع ایشان سعی تمام و کوشش ما لا کلام بجای آوردند اثری بر آن مترتب نکشت آخر الامر امرا و ارکان دولت بغرض شاه طهماسب رسانیدند که علاج این فتنه منحصر در آنست که محمدی را بامید نوید حکومت از قلعه بیرون آورده یکی از امرای عمداً قزلباش می باید سپرد تا پسران خود را بدرگاه معلی طلب داشته شعله آتش فساد ایشان تسکین یابد و محمدی نیز باین سخن راضی گشته قرار دادند که موازی سی هزار اسب و استر و کوسفند بطریق جایزه بنواب شاهی داده پسران خود را بدرگاه معلی آورده بعد از آن حکومت لرستان بدو مفوض گشته روانه لرستان کردد و پسران خود را بطریق رهن در درگاه معلی نگاه دارند شاه طهماسب حسب الصلاح امرا و ارکان دولت محمدی را از قلعه الموت بیرون کرده بقزوین آوردند و بحسین بیگ استاجلو سپردند و در ساعت مکتوبی باولاد خود ارسال نمود که موازی سی هزار اسب و اغنام که برای حکومت لرستان تقبل شده بود ندارک کرده علی التعمیل برداشته متوجه دار السلطنه قزوین شوند چون مکتوب بدیشان رسید موازی ده هزار رأس اسب و دواب بهم رسانیده با دو نفر از پسران او برداشته بر سبیل استعجال بقزوین آمدند چون در قریه شرف آباد که در یک فرسخی قزوین واقع شده نزول کردند محمدی بعرض حسین بیگ رسانید که بنه زادهها چون بشرف آباد آمده اند بنده را

او میداده باشد و تاخیر در اداء آن مبلغ عاجز آمده بدین سبب بدست شاه طهماسب بقتل رسید بعد از قتل او شاه طهماسب پیشوایی آن قوم را بپیر جهانگیر بختباری که او نیز از جمله متعینان آن الوس است ارزانی داشت که بکفالت شاه رستم هر سال موازی ده هزار استر تسلیم عمال ونواب دیوان او نماید و همچنان در اخذ مالوجهاست بعضی ولایت خوزستان که در تصرف اعراب مشعشع (بود) بجانب دزفول و شوشتر روانه شد و شاه پرور نام عورت دختر اغور که منکوحه شاه رستم بود در خفیه حکمی در باب گرفتن محمدی بنام امیرخان حاصل کرده که هرگاه که فرصت باشد امیرخان محمدی را گرفته بدرگاه شاهی ارسال دارد و مجمل این مفصل آنکه چون امیرخان بنوای خرم آباد رسید محمدی بدیدن او آمد یکروز او را بتقریب ضیافت بامعردی چند بخانه خود طلب داشته در آن مجلس او را باموازی صد نفر از اعیان لرستان که همراه آورده بود گرفته مقید بدرگاه شاهی ارسال نمود و حسب فرمان پادشاهی در قلعه الموت محبوس گشتند و مآل حال محمدی و شاه رستم در ضمن قضایاء آینه ذکر خواهد شد انشاء الله تعالی محمدی بن جهانگیر چون در قلعه الموت مدت ده سال محبوس بود درین مدت پسرانش علیخان و اسلمز و جهانگیر و شاهوردی در لرستان عناد و تهر و عصیان کرده عیش را بشاه رستم عم خود منقص گردانیدند بلکه آغاز سرکشی کرده دست نطاوول بولایت شاهی دراز کرده همدان و جردقان و نوای

اخبار عجیب و فعل غریب در قزوین؛ سامع جلال شاهی رسید شاه رستم را از قید اطلاق داده منشور حکومت خرم آباد که دار الملك ایشانست با سرداری لرستان بدو ارزانی داشت و بر سبیل استعمال بدان صوب ارسال نمود و شاه رستم بتعجیل هر چه تمامتر ع دو منزل را یکی میگرد و میرفت * تا خود را بمیانۀ الوس رسانید شاه رستم مزور قرار بر فراز داده سالک طریق کریز کشت که بیکبار ملازمان شاه رستم بدو رسید او را دستگیر کردند و بدار غیرت کشید بضرب سنک و کلوخ مغز از دماغ پر غرورش بر آوردند درین اثنا برادر شاه رستم محمدی بعد رشد و تمیز رسید بود بارادۀ حکومت موروثی بمنازعت برادر کمر عداوت بر میان بست چنانچه کار باستعمال سیف و سنان رسید بعد از مقاتله و مجادله مصاحبون در میان افتاده قرار بر آن دادند که چهار دانگ ولایت لرستان در دست شاه رستم و دو دانگ در دست محمدی بوده بشرکت در حکومت زنک گانی کنند هر دو برادر باین صلح راضی گشته چند وقت باین وتیره با یکدیگر سلوک فرمودند تا در شهر سنه اربع و سبعین و تسعمایه که امیرخان موصول حاکم همدان حسب فرمان شاه طهماسب جهت تحصیل تغلات لر بزرگ که مشهور اند به بختباری که بعد از انقطاع نسل حکام ایشان که سابقا ایمانی بآن رفته بود شاه طهماسب سرداری الوسات را بتاج امیر استرکی که عمده عشایر آن قوم بود تفویض کرده بود که هر سال مبلغ خطیر بر وجه تغبل بدیوان

شاه رستم بعد از آنکه برادر را بقتل آورد حاکم با استقلال لرستان شده مدت نه سال در حکومت کامرانی و فرمان روایی نمود آخر در شهر سنه نسیع و اربعین و تسعمایه حسب فرمان شاه طهماسب بقصاص رسید شاه رستم بن جهانگیر چون شاه طهماسب جهانگیر را بقتل آورد ابو مسلم کوردزی که لاله شاه رستم بود بنابر دولت خواهی شاه طهماسب شاه رستم را خواه و ناخواه بر داشته بخدمت شاه آورد فی الفور فرمان بقید شاه رستم نافذ گشته او را در قلعه الموت محبوس گردانیدند و در تقابل این نیکو خدمتی بامیر مسلم کوردزی منصب میر آخوری خاصه خود را ارزانی داشته او را بین الاقران ممتاز و سرافراز ساخت و پسر دیگر جهانگیر که محمدی نام داشت خورد سال بود لیاقت و استعداد حکومت نداشت لزان او را بچنگله نام محلی مستحکم برده مخفی نگاه میداشتند و شخصی که وارث حکومت باشد در لرستان غمانگ مدتی عشایر و قبایل بی سر و سردار ماندند آخر الامر شخصی از لیام لرستان که مشابَهت تمام بشاه رستم داشت باستدعای آنکه من شاه رستم و از قلعه الموت فرار کرده ام بی محابا بخانه شاه رستم آمدم و منکوحه شاه رستم که چند سال میان او و شوهر مفارقت واقع شد بود این معنی را فوزی عظیم دانسته با او بنیاد معاشرت و مباشرت نمود و این قضیه را طوایف لر چون معاینه مشاهده نمودند غبار شك از لوح خاطر ایشان محو شد همه گفتند بلا دغدغه این شاه رستم است بطوع و رغبت تمام مطیع و منقاد او شد سر در ریفه اطاعت او نهادند این

خمس وعشر وثمانیه بحکومت اشتغال داشت شاه حسین بن ملک عز الدین
 وی حاکم آن قوم شد همواره الکاء همدان و جربادقان و نواحی اصفهان
 تاخت میکرد آخر در وقت فترات سلطان ابوسعید کورکان همدان را گرفته
 بقشلاق شهره زول رفت والوس بهارلور را بناخت کور پیرعلی ولد علی
 سکر که صاحب الوس بود سر راه بر وی گرفته در سنه ثلث و سبعین و ثمانیاه
 اورا بقتل آورد شاه رستم بن شاه حسین مدتها بحکومت آن طایفه قیام
 نموده آخر بملازمت شاه اسمعیل صفوی آمد بنیای پادشاهانه و نوازشات
 خسروانه مفتخر و سرافراز گشت و بعد از آن باندک فرصتی باجل موعود
 در گذشت اغور بن شاه رستم پسر ارشد شاه رستم بود قایم مقام
 پدر گشت و در شهر سنه اربعین و تسعمایه که شاه طهماسب بدافعۀ
 عبید الله خان اوزبک متوجه خراسان شد در رکاب ظفر انتساب شاهی
 بوده برادر کوچک خود جهانگیر را بنیابت خود در میان قوم گذاشت
 و در عقب برادر سرداران الوسات و احشامات را دلداری داده طریق
 عصبان پیش گرفته حاکم آن قوم شد و در حین معاودت اردوی کیهان
 پوی شاهی این خبر ناخوش باغور رسید بعد از رخصت از اردو پیشی
 گرفته چون بحوالی نهاوند رسید بعضی از اجامره و اجلای لرستان بدو
 ملحق شدند اما رؤسا اقوام و پیشوایان و قایدان الوس و احشام همچنان
 در دوستی جهانگیر راسخ دم و ثابت قدم بوده اصلا التفات باحوال او
 نکردند بعد از محاربه و مجادله اغور گرفتار گشته بقتل رسید جهانگیر بن

دورنگ بسرای جاودانی رحلت فرمود در شهر سنه ست و عشر و سبعمایه دولت خاتون زوجه عز الدین محمد بعد از وفات او ملکه آن ملک شد در زمان او خللها در کار حکومت افتاد و رونق ملکی از آن خانواده بر خاست و بیشتر اوقات در ایام او حکام از دیوان سلاطین مغول بضبط آنجا قیام مینمودند عاقبت الامر کاری نساخته امور حکومت را برادر خود تفویض نمود عز الدین حسین برادر دولت خاتون مقلد قلاده حکومت لرستان کشته مدت چهارده سال اهالی آن دیار از رهگذار او مرفه البال و خوشحال بودند شجاع الدین محمود پسرش بجای او نشسته خلائق از سلوک وی بتنگ آمدند و در شهر سنه ۶۸۳ سنه و سبعمایه او را بقتل آوردند ملک عز الدین بن شجاع الدین محمود قایم مقام پدر شده سلاطین عرلق با او پیوند کردند و مرتبه بلند یافته عالیجاه شد آخر امیر تیمور کورگان از قلعه و امیان که نیم فرسخی بر وجود است او را بعد از محاصره در سنه ۷۹۳ سنه و سبعمایه بیرون آورده بسمرقند فرستاد و سیدی احمد پسر او را باندگان بردند بعد از سه سال ایشانرا تربیت کرده بحکومت لرستان فرستاد و بار دیگر بر سریر امارت متبکن گردید اما عاقبت بشومی خلافت و سماجت پسرش سیدی احمد بر دست محصلان مغول گرفتار گشته بنهت عصیان در سنه اربع و ثمانمایه او را پوست کنند و تا یکهفته در بازار سلطانبه آویخته بود سید احمد در زمان امیر تیمور بیدترین صورتی در کوهستان لرستان میکشت و بعد از واقعه امیر تیمور تا سنه

مدتی بدین وتیره گذشت روزی قصد شهاب الدین الیاس لنبکی ویرادران او کرده تنها بر ایشان حمله آورد وایشان در برابر بحرب باز ایستاده صمصام الدین محمود را پنجاه و چهار جا زخم زدند و او رخ از ایشان بر نتافت تا ایشانرا بر بالای کوه پر برف کرد و بزجر از آنجا فرود آورده بقتل رسانید بعد ازین نبیره شیخ کاهویه بقصد عمر بیک و صمصام الدین محمود متوجه اردوی غازان شد و قصاص جمال الدین خضر و شهاب الدین الیاس طلب نمود بموجب یاریغ خانى هر دورا در اردو حاضر گردانیده غازان خان از عمر بیک پرسید که چرا جمال الدین خضر را بقتل آوردی گفت بواسطه آنکه او مرا بقتل نیاورد گفت پسر طفل او را چرا کشتی در ماند او را بدست وارثان جمال الدین خضر داده بقتل رسانیدند و صمصام الدین محمود را بقصاص شهاب الدین الیاس بکشتند و این قضایا در سنه خمس و تسعمین و ستمابیه واقع شد عز الدین محمد بن امیر عز الدین حسین بن بدر الدین مسعود بعد از قتل عمر بیک و صمصام الدین محمود در صغر سن بر سریر حکومت لرستان متمکن گشت و بدر الدین مسعود پسر فلک الدین حسن که عم زاده وی بود و ازو بزرگتر معارض وی شد و در زمان سلطان محمد خدابنده فرمان شد که بدر الدین مسعود حاکم ولای شد و لقب اتابکی او را دادند و عز الدین محمد حاکم اینجو بعد از مدتی کلر ولای و اینجو تمام بر عز الدین محمد مقرر شد و مدتی مباشر این امر خطیر کشته عاقبت باجل موعود ازین جهان

و سر در برفه اطاعت او نمی نهادند تا بامداد لشکر مغول که در آن
 سرحد یورت داشتند قریب بخرم آباد برو شیخون بردند و او را با چند
 نفر از اقربایش بقتل آوردند چنانچه نسل حسام الدین خلیل بیکبار منقطع
 شد و این قضیه در سنه ثلث و تسعین و ستمایه اتفاق افتاده حسام الدین
 عمر بیک بتغلب حاکم لرستان کشته ملک زادگان صمصام الدین محمود
 بن نور الدین محمد و عز الدین محمد باو درین معنی مختصم نمودند
 و امیر دانیال که از تخمه کرشاسفی بود و بعضی امراء دیگر درین امر
 بدو متفق کشته طالب خون پسران تاج الدین شاه شدند و گفتند ملکی را
 عمر بیک سزاوار نیست چرا که در آن تخمه تا بغایت امیری نبوده
 است شایسته مسند حکومت صمصام الدین محمود است زیرا که ابا
 و اجداد او حاکم و امیر لرستان بوده اند و صمصام الدین محمود جوانی بود
 در غایت شجاعت و مردانگی و نهایت سخاوت و فرزاندگی با سپاه کران
 از خوزستان بحدود خرم آباد آمد شفعا در میان افتاده بدان قرار
 دادند که شهاب الدین الیاس لنبکی با برادران که مایه فساد بودند
 از آن ولایت بیرون روند حسام الدین عمر بیک نیز از حکومت
 فراغت نماید تا کلر ملک بر صمصام الدین محمود قرار گیرد از جانبین
 بدین معامله راضی شد صمصام الدین محمود حاکم مستقل لرستان شد
 صمصام الدین محمود بن نور الدین محمد بعد از عزل عمر بیک بفرور
 نام بتکاء امارت تکیه زده در کلر و بار ولایت رونق و رواجی تمام داده

حسن و عز الدین حسین قرار گرفت فلک الدین حسن حاکم ولای شد
 عز الدین حسین حاکم اینجو و ولی عهد برادر کشت مدت پانزده سال
 فرمان روایی کردند و کار و بار لرستان بایشان رونق تمام یافته بسیاری
 از دشمنانرا مقهور و منکوب کردند و بر ملک بیات و بشار و نهاوند
 تاختن آورده اکثر اوقات آن ولایت را در تحت تصرف آوردند
 و فلک الدین حسن بغایت زبیرک و دانا و متدین بوده اما بلا نهایت مزاج
 دوست داشتی و عز الدین حسین جبار و قهار و کینه ور بوده بر مجرم البته
 رحم نکردی و از ولایت همدان تا شوشتر و از حدود اصفهان تا نواحی
 مملکت عرب در قبضه تصرف ایشان بوده و در عدل و داد بمرتبه مبالغه
 میکرده اند که از برای خیاری خیاری را بر باد دادندی و هر دو برادر
 پیوسته با یکدیگر در مقام مرافقت و موافقت بوده اند و عدد لشکر ایشان
 از هفتاد هزار متجاوز بوده و پادشاهان ایران از ایشان راضی و شاکر بوده
 آزار بر ایشان نرسانیدند اتفاقاً هر دو برادر در سنه اثنی و تسعین
 و ستیابیه در زمان کیخانوختان در گذشتند و از فلک الدین پسری ماند
 بدر الدین مسعود نام و از عز الدین حسین نور الدین محمد نام پسری ماند

جمال الدین خضر بن تاج الدین شاه بن حسام الدین خلیل بن بدر الدین
 بن شجاع الدین خورشید فرمان کیخانوختان متصدی امر حکومت گشته
 اما حسام الدین عمر بیک بن شمس الدین بن شرف الدین تهمتن بن
 بدر بن شجاع الدین خورشید و شمس الدین لبنکی مانع حکومت او بودند

اورا خدای بهتر میداند چون بغداد مسخر شد و سلیمان‌شاه بدرجه شهادت
 فایز کشت بدر الدین مسعود در خواست نمود که خانکیان سلیمان‌شاه را
 بدو بخشید التماس او باجابت مقرون گشته انجاعت را بلرستان آورد
 و در رعایت خاطر ایشان کما ینبغی کوشید و دقیقه از لوازم خدمتکاری
 نامرعی نکذاشت تا آن وقت که باز بغداد روی باآبادانی نهاد ایشانرا
 مخیر گردانید که هرکرا هوس آرزوی بغداد باشد رخصت است و هرکرا
 میل بودن لرستان است او را بقربا خود نکاح میکنم بعضی بطرف بغداد
 رفته چندی آنجا را اختیار کرده مقیم شدند و بنکاح فرزندان و خوبشان
 او در آمدند و چون حکومت بدر الدین مسعود بشانزده سال رسید
 در سنه ثمان و خمسین و ستایه باجل موعود در گذشت و اما بغایت حاکم
 عالم عادل بود مشهور است که چهار هزار مسله در مذهب حضرت امام
 شافعی رضی الله عنه در خاطر داشته و هرگز در ایام عمر زنا نکرده بعد از
 فوت او پسرانش جمال الدین بدر و ناصر الدین عمر بر سریر حکومت
 با تاج الدین شاه پسر حسام الدین خلیل منازعت کردند و باردوی ابقاخان
 رفتند و بموجب برلیغ ابقاخان پسران او بیاسا رسیدند و حکومت لرستان
 بناج الدین شاه مقرر شد تاج الدین شاه بن حسام الدین خلیل بن
 بدر بن شجاع الدین خورشید بموجب برلیغ ابقاخان حاکم لرستان گشته
 مدت هفت سال حکومت نمود آخر در سنه سبع و سبعین و ستایه هم بفرمان
 ابقاخان بقتل رسید و کمر ملک بر پسران بدر الدین مسعود فلك الدین

داد واز آنجا معاودت نمود حسام الدین خلیل بانتقام از عقب او رفته برادر او عمر بیک را با جمع کثیر از اقربای ایشان بقتل آورد و سلیمان شاه بطلب مدد بدار الخلافه رفته از آنجا با شصت هزار مرد بجنک او آمد حسام الدین خلیل بسه هزار سوار وینه هزار پیاده در صحراء شاپور با او جنک کرد در اول شکست بلشکر سلیمان شاه افتاد اما پای ثبات و وقار فشرده از جای خود نمجیبید تا لشکر کریخته او معاودت کردند و بحاربه باز ایستادند حسام الدین خلیل بطلاق سوگند خورده بود که از آن معرکه روی بر نتابد تا بر خصم ظفر یابد یا کشته شود و غصان او را در میان گرفته بقتل رسانیدند و سرش را بنزد سلیمان شاه آورده جثه اش بسوختند سلیمان شاه گفت اگر او را زند پیش من آوردندی او را بجان امان دادمی و همانکه چنین می بایست و این رباعی در ابدیه انشا کرد

رباعی یچاره خلیل بدر حیران کشته * تخم هوس بهار در جان کشته *
دیو هوشش ملک سلیمان میجست * شد در کف دیوان سلیمان کشته *

و این قضیه در شهر سنه اربعین وستمایه اتفاق افتاده بدر الدین مسعود بن بدر بن شجاع الدین خورشید چون برادرش در صحراء شاپور کشته شد او بنزد منکوقاآن رفته عرضه داشت که چون از قدیم دولتخواه این خاندانیم از دار الخلافه مدد خصم ما کردند التماس لشکر نمود او را در خدمت هلاکوخان بایران فرستادند بوقت توجه بیفداد از هلاکوخان در خواست نمود که سلیمان شاه را بدو بخشد هلاکوخان گفت این سخن بزرگست

آنجا بود حسام الدین خلیل ازین مقدمه واقف گشته جماعتی را بفرستاد
 تا راه قلعه بگرفتند او را بقلعه راه ندادند تا حسام الدین خلیل از عقب
 رسید او را دستگیر کرده بجان امان داد و قلعه کربت را محاصره کردانید
 چون ایام محاصره سه روز متبادی شد حسب الامر عز الدین کرشاسف
 ملکه خاتون در قلعه را بکشادند و قتها آرام یافت و حکومت آن مملکت
 بحسام الدین خلیل قرار گرفت حسام الدین خلیل بن بدر بن شجاع الدین
 خورشید چون بر سریر حکومت لرستان جلوس نمود عز الدین کرشاسف را
 در آن ولایت ولی عهد خود نمود و بعد از یکسال روزی او را بخدمت
 خود طلب داشته زنش ملکه خاتون برفتن او رضا نداد او کوش بسخن
 زن نکرده بی تحاشی بخدمت حسام الدین خلیل مبادرت نمود و او در حق
 عز الدین کرشاسف بی مروتی نمود همان لحظه بکشتن او اشارت فرمود
 ملکه خاتون پسران عز الدین کرشاسف شجاع الدین خورشید و سیف الدین
 رستم و نور الدین محمد را که ازو متولد شده بودند در همان ساعت که
 شوهرش را بقتل آوردند پنهان به نزد برادرش سلیمان شاه ابوه فرستاد
 بدین واسطه میان حسام الدین خلیل و سلیمان شاه خصومت قائم بود
 تا بمرتبۀ که در عرض یکماه سی و یک نوبت با یکدیگر جنگ کردند و عاقبت
 انهرام سلیمان شاه افتاد و قلعه بهار و بعضی از ولایت کردستان بتصرف لران
 در آمد و بعد از مدتی دیگر بار سلیمان شاه لشکر بهم رسانید و در موضعی
 که مشهور است بدهلینز با حسام الدین خلیل مصاف داده و او را شکست

تهاون ورزیدند بعد از رفتن خلیل از آن مجلس ازیشان باز خواست نمود که چرا در کشتن او تقصیر کردید گفتند ای امیر تو بر بستر هلاکت افتاده و کار ملک بوجود او تمام خواهد گشت بدین واسطه تقصیر کردیم او ازین سخن بیشتر آزیده گشته در صد قتل خلیل در آمد و خلیل باز از ترس او بدار الخلافه رفت و شرف الدین در آن بیماری از سرای غرور بدار السرور رحلت نمود و برادرش عز الدین کرشاسف بجای او بر سریر سلطنت متمکن شد عز الدین کرشاسف بن نور الدین محمد در همان روز که برادرش فوت کرد متکفل امور امارت و منصدی مهمات حکومت گشت و ملکه خاتون خواهر سلیمان شاه ابوه که زن برادرش بود بعباله نکاح در آمد چون این خبر در بغداد مسوع حسام الدین خلیل شد بعزم استخلاص لرستان متوجه خوزستان شد و از آنجا بالشکر کران آهنک جنک عز الدین کرشاسف کرده عازم لرستان شد فاما عز الدین کرشاسف دغدغه جنک کردن نداشت میخواست که بلا مجادله و مقاتله و مناقشه ملک را تسلیم او نماید خواهرانش برین قضیه راضی نکشته گفتند اگر تو بجنک او نروی ما با وجود زنی کار مردان کنیم و بجنک او رویم عز الدین کرشاسف بسخن عورات عمل نموده آماده جنک و مستعد قتال و حرب شد چون در نوای یکی از فریابای آنجا تلافی فریقین بهم رسید اکثری لران جانب حسام الدین خلیل را گرفته شکست بر عز الدین کرشاسف افتاد اراده رفتن بقلعه کربت کرد که منکوحه اش ملکه خاتون

فروخت و گفت در اوراق لیل و نهار بصحایف روزگار یادگار بماند که سیف الدین رستم دزد فروشی کرده همه را بقصاص رسانید و چون لڑان ابن عدیل و داد بر غمی داشتند با برادرش شرفی الدین ابو بکر متفق گشته قاصد جان او کشتند و او ازین مقدمه در هام واقف گشته سر ناتراشید بیرون حویله با یک مرد کریزان شد قوم سر در پی او نهادند چون اندک یکوه کلاه بالا رفت آن شخصی که او همراه بود پادشمنان اتفاق داشته اورا پیکرد سیف الدین رستم از پای در آمده بر سر سنک نشست برادرش شرفی الدین ابو بکر تبری برو زد و یامیر علی بن بدر که همراه بود گفت تا بقصاص بدر سرش بر داشت شرفی الدین ابو بکر بن نور الدین محمد چون در کوه کلاه برادر را بقتل رسانید و نزد قوم آمد منکوحه بدر مادر حسام الدین خلیل بدان واسطه که بقصاص شوهرش برادر را کشته بود بدو کسه شربت داد مسموم بود اورا بیمار گردانید چون مزاجش لندک بنهج استقامت آمد عازم شکار شد برادرش عز الدین کرشاسف امیر علی بن بدر را بقتل آورد و گفت اگر برادرم برادر را میکشت تو چه کار داشتی که در میانه فضولی میکردی چون ابن خیر بیخداد رسید حسام الدین خلیل بن بدر بلرستان آمد شرفی الدین ابو بکر با تابعان خویش قرار داد که چون خلیل بعبادت من آید هر وقت که من جامه در سر کشم اورا هلاک کنی چون حسام الدین خلیل بعبادت او آمد او بقرار موعود عمل نموده تابعانش در کشتن خلیل

که اورا نمی بینم جمعی از محرمان قصه را باو باز گفتند اندوه برو مستولی شد برو رنج کران سرایت کرد تا دو سنه احدی وعشرین وستماباه بجوار رحمت حق پیوست کوبند عمرش از صد سال در گذشته بود وکورش بسبب عدالت مزار متبرک لرانست سیف الدین رستم بن نور الدین محمد بن ابوبکر بن محمد بن خورشید بعد از فوت شجاع الدین خورشید چون حاکم باستقلال لر کوچک شد وزمام مهم آن ولایت بقبضه تصرف او در آمد پسر بزرگ بدر حسام الدین خلیل بدار الخلاقه رفته در آنجا مقام کرد وسیف الدین رستم در ولایت لرستان بمثابه طریقه عدل و داد مرعی داشت که زنی در آن عهد در قریه واشجان جو در قنور بعوض همیشه بسوخت ونان بخت چون این سخن بسیف الدین رستم رسید از آن زن باز خواست این معامله نمود که بچه واسطه این عمل نمودی گفت بواسطه آنکه بروزگار آن کوبند که در زمان تورفاهیت وارزانی بمرتبه بود که زنان بجای همزم جو در قنور میسوختند ونان می بختند سیف الدین رستم را اداء کلمات آن ضعیفه خوش آمده اورا بانعام واحسان خوشدل گردانید وهم آورده اند که هم در عهد او از دلاوران لران شصت مرد قطاق للطریق بوده اند که راهها از ایشان مخوف ومنقطع گشته بود وهم چند حکام وسلاطین عراق در دفع ایشان سعی نموده اند بجای نرسید سیف الدین رستم تمامی ایشانرا بعد از محاربه لسیر گردانید وهم یک را از ایشان بشصت استر بکرنک میخریدند

از دست ندهی شجاع الدین بوصیت برادر هم چند وقت حبس کشیده
آخر دید که نایقله را ندهد خلاصی از قید ممکن نیست بالضروره
در دادن قلعه راضی گشته در عوض آن از دار الخلافه قلعه دیگر
طلب نمود ولایت طرازك از توابع خوزستان از دیوان خلافت در بدل
قلعه مانکره بدو ارزانی داشتند و او بپرستان آمده مدت سی سال دیگر
بمکومت آنجا قیام نموده وبغایت پیر ومعمر گشته خرفی شد چنانچه
نیک از بد فرق نمی توانست کرد وهمواره پسرش بدر وبرادر زاده اش
سیف الدین رستم بن نور الدین محمد بملازمت او قیام واقدام نمودندی
در آن وقت ملک بیات که از طایفه انزاک بود بولایت لرستان
ترکنازی کرده اموال متوطنان آنجا را نهب وغارت نمود بدر وسیف
الدین رستم بالشکر لرستان بر سر او رفته بعد از محاربه ومقاتله او را
مقهور گردانیدند ولایت بیات نیز بتصرف لران در آمد وشجاع الدین
پسرش بدر وبرادر زاده اش سیف الدین رستم را ولی عهد خود گردانید
اما سیف الدین بر عم خود غدر کرده مزاجش را بر پسر منحرف ساخت
که چه او بازن تو متفق شده قصد تو دارند او از خرفی این سخن
قبول کرده بگشتن پسرش اجازت داد سیف الدین رستم ازو انکشتی
نشانی ستاده بدر را بقتل رسانید واز بدر چهار پسر ماند حسام الدین
خلیل وبدر الدین مسعود وشرف الدین تهمتن وامیر علی چون مدتی از
کشتن بدر گذشت روزی شجاع الدین رسید که بدر کجاست

ایشان مانند بعد از مدتی حسام الدین شوہلی شحنکی بعضی ولایت لر کوچک را بشجاع الدین خورشید داد و بعضی را بسرخاب بن عیار رجوع کرد و در آن وقت ظلم تمام از حکام عراق بر آن ولایت رفتی رعیت خواستند کہ بدفع او قیام نمایند شجاع الدین خورشید را حکم ساختند کہ از فرموده او تجاوز نمایند تا او آن ظلم را دفع کند و برین موجب خط دادند و در اثنای این حال حسام الدین شوہلی در گذشت و شجاع الدین خورشید باستقلال حاکم آن موضع شد و بندریج ملک از تصرف سرخاب عیار بیرون میگرد ناسرخاب را بدان پایه رسانید کہ از قبل او بشحنکی مانرود قانع شد و ملک لر کوچک بیک بارکی برو قرار گرفت

شجاع الدین خورشید بن ابوبکر بن محمد بن خورشید چون حق سبحانه و تعالی ولایت لر کوچک را مسخر او کردانید و او را در آن ملک قرار و استقرار بهم رسید پسران خود بدر و حیدر را بچنگ کروه جنکروی بولایت سہا فرستاد و پسران چون باآجا رفته قلعه دزسیاہ را محاصره کردند و در ایام محاصره بک پسر او کہ حیدر نام داشت بقتل رسید و او بانقمام خون پسر هرکرا از آن قوم می یافت میکشت تا آن کروه ازو منزعم شک تمامی مانرود را باو گذاشته بعد از مدت از دار الخلافه شجاع الدین خورشید و برادرش نور الدین محمد را طلب داشته قلعه مانکره را از ایشان درخواستند و ایشان ابا نموده بنا برین هر دورا محبوس کردانید نور الدین محمد در حبس فوت شده (به) برادر وصیت کرد کہ زینهار آن سنگ را

۳ و روزبهانی ۴ و ساکی ۵ و شادلوی ۶ و دلود عیانی ۷ و محمد کماری ۸ و گروه جنکروی که امراء لر کوچک و خلاصه ایشانند از شعبه شلبوری اند و از شعب دیگر این اقوام اند ۱ کارانه ۲ زرجنگری ۳ و فضلی ۴ و ستوند ۵ الائی ۶ کاهکاهی ۷ و رخوارکی ۸ و دری ۹ و برارند ۱۰ مانکره دله ۱۱ و انارکی ۱۲ ابو العباسی ۱۳ علی ممایی ۱۴ کیجایی ۱۵ سلکی ۱۶ خودکی ۱۷ ندروی و غیرهم که منشعب شده اند اما قوم سامی ۱ و اسبان ۲ و سهی ۳ و ارکی اگرچه زبان لری دارند اما لری اصلی نیستند و دیگر از قریبای لر نیستند روستای اند و این طایفه تا شهر سنه خمسین و خمسایه مرکز سردار علیجده نداشته اند و مطیع دار الخلافه بوده اند و چون بدیوان سلاطین عراق متعلق شدند حسام الدین شوهلی از ترکان افشری تابع ساجوقیان حاکم آن دیار و بعضی از خوزستان بود و از قوم جنکروی محمد و کرامی پسران خورشید بخدمت حسام الدین شوهلی مبادرت نمودند و مرتبه بلند یافتند و از اولاد ایشان فرزندان رشید و قابل پیدا شدند از جمله شجاع الدین خورشید که احوالش رقم زده کلك بیان خواهد شد و درین وقت سرخاب بن عیار که مجلی از احوال او قبل ازین نوشته هم خدمت حسام الدین شوهلی میکرد ناکاه میانه شجاع الدین خورشید و سرخاب بن عیار در شکار بر سر خرکوشی محاصمت افتاد چنانکه دست بتیغ کردند و بر یکدیگر چهره شدند حسام الدین شوهلی ایشانرا از یکدیگر جدا کرد اما منازعت در میانه

ولرستان را نیز مانند سایر بلاد ایران مسخر و مفتوح ساخت در روز
دوشنبه بیست و سیم جادی الآخر سنه خمس و تسعين و سبعماية ولايت
اورا بدو ارزانی داشت و بعد از آن وفات یافت اتابك پشنگ بن
یوسفشاه پس از عم بحکومت رسیده چون چند سال از حکومت او
درگذشت وفات یافت و بعد از فوت او ولد صدق او اتابك احمد ناج
خلافت بسر نهاد اما در زمان او لرستان خراب و ویران شد و پسر
احمد ابو سعید بعد از پدر چند سال حکومت کرده وفات یافت در سنه
سبع و عشرين و ثمانمائه اتابك شاه حسین بن ابو سعید بن احمد بن
پشنگ بن یوسفشاه مدتی سروری کرده در سنه سبع و عشرين و ثمانمائه
بر دست غیاث الدین بن کاوس بن هوشنگ بن پشنگ کشته شد
و میرزا سلطان ابراهیم بن میرزا شاهرخ لشکری بر سر غیاث الدین
فرستاد و او را از آن مملکت آواره ساخت و دیگر از آن طبقه کسی روی
حکومت ندید نظم دل درین پیرزن عشوه کرده ر دهر میند * کین عروس بیست
که در عقد بسی داماد است فصل چهارم در ذکرولات لر کوچک
سابقا ذکر مقام لران و سبب وقوع اسم لری بر ایشان یاد کرده شد که
در کول مانرود بوده اند و چون در آن کول مردم بسیار شدند هر گروهی
بموضعی رفتند و ایشانرا بدان موضع باز خواندند چنانکه در آن کول
جنکروی و اوتری بودند و هر قبیله از لران که در آن کول مقام ندارند
لر اصلی نیستند و شعب ایشان بسیار است چون ۱ کرسکی ۲ ولنبکی

مدان کرت دیگر بجز ملازمت رسید بشریف التفات خسروانه مخصوص
کشته بطرف لرستان معاودت فرمود اما در اثنای راه امیر هورقوداق که
از فارس باز کشته بخدمت غازان خان مبرفت بدو دوچار خورد طوعاً
و کرهاً او را باز کردانید و بعد از وصول بدرگاه غازان خان اطوار ناپسندیده
افراسیاب را بتفصیل عرضه داشت کرد و در آن باب آنقدر مبالغه
نمود که افراسیاب بسیاست رسید اتابک نصره الدین احمد بن یوسفشاه
بن الب ارغون بعد از قتل برادرش بموجب فرمان غازان بلرستان رفته
برمسند ایالت نشست و ابواب معدلت و انصافی باز کرده کرد ظلم و اعتسافی
از چهره اهالی آن حوالی فرو شست و در ترویج امور شریعت مطهره
مساعی جبلیه بتقدیم رسانید و مدت سی و هشت سال در مملکت موروثی
بدولت و کامرانی گذرانید و در شهر سنه ثلاث و ثلاثین و سبعه باجل
طبیعی درگذشت و ولد صدقش یوسفشاه در لرستان پادشاه گشت
اتابک رکن الدین یوسفشاه بن احمد مدت شش سال در لرستان
حکومت نمود و طریقه عدل و انصافی مرعی داشته با رعایا و برابا بوجه
احسن معاش فرمود و فاتش در ششم شهر جمادی الاول سنه اربعین
و سبعه اتفاق افتاد و ملازمانش نعش او را در مدرسه که برکن آباد
مشهور است مدفون گردانیدند مظفر الدین افراسیاب احمد بن یوسفشاه
بعد از فوت پدر در لرستان افسر حکومت بر سر نهاد و در ایام دولت
او مأموریت امیر تیمور کورگان پرتو تسخیر بر معوره جهان انداخت

افراسیاب خود را پادشاه با استقلال پنداشته طایفه از خواص خویش را بحکومت بلاد عراق نامزد فرمود وعزم استخلاص دار الملک مغول جزم کرده جلال الدین پسر اتابک تکه را بر سبیل بزرگ با لشکری کران بدر بند کمرود فرستاده لران در آن سرحد با صدهای مغول دوچار خورده دست بچنگ بازیدند ومغولان انهمزام یافته لران در خانهای ایشان فرود آمدند وبعبش وعشرت مشغول کشتند ناکاه مغولان از غایت غیرت وحیبت مراجعت نموده دمار از روزگار سپاه لران بر آورده کویند که در آن چنگ یک زن مغول ده مرد از لران کشته بود چون این خبر باردورسید وکیختوخان بر طغیان افراسیاب وقوفی یافت امیر طولدای بداجی را با یک تومان لشکر مغول وحکام لر کوچک که مجموع ده هزار سوار بودند بدفع افراسیاب فرستاد وامیر طولدای بعد از مجادله ومجاریه افراسیاب را گرفته نزد کیختوخان برد وبشفاعت اروک خاتون وپادشاه خاتون کرمانی کیختوخان رقم عفو بر جرایم او کشیده نوبت دیگر لرستان را بدو ارزانی داشت وافراسیاب برادر خود احمد را در خدمت کیختوخان گذاشته بجانب لرستان شتافت وبی جهتی پسرعم خویش وطایفه از امرا واعیان را بقتل رسانید وچون غازان خان فرمان فرمای جهان کشت افراسیاب بشرفی بساطبوس او استسعاد یافت بدستور معهود حکومت لرستان بدو مفوض کشت ودر سنه خمس وتسعین وستمایه که غازان خان متوجه بغداد بود اتابک افراسیاب در حدود

احمد خان ارغون نیز نسبت بیوسفشاه طریق التفات مسلوب میداشت
 و او را باصفهان فرستاد که خواجه شمس الدین محمد صاحب دیوان را
 باردو آورد و او در راه که خواجه متوجه اردو بود بدو رسید هر دو باتفاق
 باردو رسیدند و ارغون خان خواجه را بدرجه شهادت فایز کردانید و یکی از
 فضلا در مرثیه وی گوید نظم از رفتن شمس از شفق خون بچکید *
 مه روی بکند و زهره کبسو ببرد * شب جامه سیه کرد در آن ماتم و صبح *
 برزد نفس سرد و کریبان بدرید * و اتابک یوسفشاه در اواخر ایام
 حیات با اجازه ارغون خان بلرستان رفته از آنجا بکوه کیلویه شنافت و در اثناء
 راه خوایی هولناک دیده باز کشت وهم در آن نزدیکی که سنه اربع
 و ثمانین و ستیاه هجری بود در گذشت از وی دو پسر ماند افراسیاب
 و احمد اتابک افراسیاب بن یوسفشاه بموجب یرلیغ ارغون خان قایم مقام
 پدر شد و برادر خود احمد را در خدمت ارغون خان گذاشته بلرستان
 رفت طریق ناپسند ظلم و عدوان پیش گرفته هر یک از نواب اسلاف
 خویش را بیبانه مواخذه و مصادره متعجب کردانید و عاقبت آنجماعت را
 بتبع ستم بگذرانید و طایفه از اقربا و منتسبان ایشان پناه باصفهان
 بردند اتابک افراسیاب عم زاده پدر خود قزل را باصفهان روان
 ساخت تا هر که از کریختگان بدست در آید بیاورد در آن حین خیر
 فوت ارغون خان شیوع یافت و قزل باتفاق سلفرشاه خروج کرده بایدو نام
 شخصی که شعبه اصفهان بود بکشت و غلبه بنام افراسیاب خواند و اتابک

متوجه اردو بود در اثنای راه گرفته بند کرده بدان ولایت در آمدند نکه تابه مقاومت ایشان نیاورده در قلعه مانخت (?) تحصن نموده امر را هر چند بوعد و وعید او را مسنظهر و مستمال کردانیده دلالت آمدن کردند فایده بر آن مترتب نشد آخر الامر هلاکوخان انکشترین خود را بطریق زینهار و امان بنزد او فرستاده نکه بآن اعتماد کرده از حصار بیرون آمده امر او را در تبریز بخدمت هلاکوخان آوردند بعد از پرسیدن پرغو و ثبوت کناه او را بقتل آورده مردمان او نعشش را پینهانی بلرستان بردند و در قریهٔ دزوه بخاک سپردند انابک شمس الدین الب ارغون چون برادرش بجز شهادت رسید تفویض حکومت لرستان بموجب فرمان هلاکوخان بدو ارزانی شد و مدت پانزده سال بعدل و داد آن ولایت را معمر و آبادان ساخت بوقت حلول اجل طبیعی علم حکومت بعالم آخرت برافراشت و ازو دو پسر ماند یوسفشاه و عماد الدین پهلوان انابک یوسفشاه بن الب ارغون بعد از فوت پدر بفرمان ابقاخان بن هلاکوخان حاکم لرستان شده او پیوسته با دویست سوار ملازم درکه ابقاخان بن هلاکوخان می بود نوابانش بضبط مملکت و حفظ ولایت قیام میکردند و انابک یوسفشاه در بعضی معارک و اسفار نسبت بابقاخان (خدمت) پسندیده بجای آورده منظور نظر عنایت و التفات کشت و ایالت خوزستان و کوهکیلوبه و شهر فیروزان و جربادقان نیز تعلق بوی گرفت چون ابقاخان وفات یافت انابک در ملازمت اهد خان بسر می برد بعد از شهادت

۲۲ واملکی ۲۳ و نوایی ۲۴ و کداوی ۲۵ و بدیعہ ۲۶ و اکرود ۲۷ و کولارو و دیگر عشایر و قبایل که انساب ایشان معلوم نیست چون ابن جماعت بهزارسف و برادران پیوستند ایشانرا قوت و شوکت زیاده شاه شولستان را نیز بحت تصرف در آورده کل هزاراسف عروجی تمام یافته هر موضعی که قابل عبارت و زراعت دید دهها ساخت و درو مردمان نشانند و هیچ محل را از لرستان و شولستان نامزروع نکذاشت و ابواب عدل و احسان بر روی برابا و رعایا کشود و خلیفه بغداد جهت او منشور و خلعت فرستاد و چون پیک اجل در رسید روی بجهان جاودانی آورد اتابک تکه بن هزاراسب که نسب مادرش بسلفریان میرسید بعد از وفات پدر برمسند شهریاری نشست و چون خبر وفات هزاراسب بفارس رسید اتابک سعد سلفری بنا بر کدورتی که از وی و پدرش در خاطر داشت سه نوبت لشکر بدان دیار فرستاد و در تمامی آن معارک تکه ظفر یافت در سنه خمس و محسن و سنابیه که هلاکوخان متوجه بغداد بود تکه بطریق مطاوعت بخدمت هلاکوخان رفته هلاکو او را در تومان کبتموقا نوین جای داد بعد از فتح بغداد بسبع هلاکوخان رسید که تکه بر قتل خلیفه و شکست اهل اسلام ناسف و نحس میخورد و هلاکو ازین معنی رنجیده قصد تکه نمود او از اندیشه هلاکوخان خبردار گشته بی رخصت عنان عزیمت بلرستان یافت و هلاکوخان کبتموقا نوینرا با امرای دیگر بگرفتن تکه بجانب لرستان ارسال داشت و ایشان برادر تکه الب ارغون را که

سنقر مستظهر کشته بحرود لرستان رسید بصلح و جنگ و لطف و عنف بر آن دیار مستولی کردید و هوس استقلال در دماغش جای گرفته حکم فرمود که مردم او را اتابک گویند فرزندانش نیز همین سنت مرعی داشته برین تقدیر ابو طاهر و فرزندانش اتابکان جعلی باشند نه واقعی چه اتابکان حقیقی جمعی از امرای سرحد بوده اند که ملوک سلجوقیه فرزندان خود را بدیشان می سپرده اند و آن شهزاده کلن ایشان را اتابک می گفته اند یعنی پدر میر منزلت القسه چون لرستان بجز تسخیر ابو طاهر در آمد در سنه خمس[ین] و خمسایه با اتابک سنقر که تربیت کرده او بود مخالفت نموده بعد از آن مدتی از روی استقلال حکومت کرده عاقبت روی بعالم عقبی آورده پنج پسر بیادکلر گذاشت اول هزاراسف دویم بهمن سیم عماد الدین پهلوان چهارم نصره الدین ایلوا کوش پنجم قزل اتابک هزاراسب بحکم وصیت ابوی و باتفاق برادران و اعیان حاکم با استقلال لرستان کشت و در عهد او مملکت لران رشک خلد جنان شد بنابر آن اقوام بسیار از جبل السحاق شام بدو پیوستند چون گروه عقبلی از نسل عقبل بن ابی طالب و طایفه هاشمی از نسل هاشم بن عبد منافی و دیگر طوایف متفرق چون ۱ استرکی ۲ و ماکوبه ۳ و بختیاری ۴ و جوانکی ۵ و بیدانیان ۶ و زامدیان ۷ و علانی ۸ و لوتوند ۹ و بتوند ۱۰ و بوازکی ۱۱ و شنونند ۱۲ و راککی ۱۳ و خاکی ۱۴ و هارونی ۱۵ و اشکی ۱۶ و کوی ۱۷ و لیراوی ۱۸ و مویی ۱۹ و بحسوفی ۲۰ و کمانکشی ۲۱ و ماستی

وسك علی در عقب آن قوم شتافته چون شب در آمد همه بخواب رفتند
غایه مهتر آن قوم بخایید تا ببرد وسك بخانه خویش باز کشته چون
نوکران علی دهن سك را خون آلود دیدند دانستند که واقعه پیش
آمده سک روی براه آورده ایشان از پی او روان شدند تا بدان غار
رسیدند که علی افتاده بود او را برداشته بخانه آوردند و علاج کردند
تا صحت یافت چون علی در گذشت پسرش محمد بخدمت سلفریان که
در آن وقت در فارس حاکم بودند اما هنوز اسم پادشاهی نداشتند
شتافت و بواسطه شجاعت بغایت معتبر گشت و بعد از فوت وی ولدش
ابو طاهر که جوانی بود شجاعت آثار ملازمت اتابك سنقر اختیار کرد
در آن وقت اتابك سنقر با حکام شبانکاره مخالفت مینمود ابو طاهر را
باسپاهی کران بمرد(?) ایشان فرستاد ابو طاهر بر مخالفان ظفر یافته دوستگام
بفارس معاودت نمود اتابك سنقر او را تحسین نموده گفت از من چیزی
طلب نمای ابو طاهر یک سر اسب خاصه التماس نمود اتابك سنقر ملتزم
او را مبنعول داشته گفت چیزی دیگر طلب کن ابو طاهر داغ اتابکی
درخواست نمود این التماس او نیز باجابت مقرون گشته اتابك
فرمود التماس دگر کن ابو طاهر گفت اگر اجازت باشد بلرستان روم
آن ولایت را جهت اتابك مستخلص کردانم اتابك این سخن را نیز
بسع رضا اصفا کرده لشکر کران مصحوب او روانه لرستان کردانید
ابو طاهر بن محمد بن علی بن ابو الحسن فضلوی چون بامداد اتابك

بر زبان لری کول خوانند در آن در بند موضعیت که آنرا لر کویند و چون در اصل ایشان از آن موضع برخاسته اند ایشانرا لران گفته اند و درین باب چند روایت دیگر نیز نقل کنند و چون باعتقاد فقیر اقوال ضعیف بود درین نسخه رقم ننمود و ولایت لرستان دو قسم است لر بزرگ ولر کوچک باعتبار آنکه دو برادر در قریب سنه ثلاثیه هجری معاصر یکدیگر حاکم آنجا بوده اند حاکم لر بزرگ بدر نام داشته و حاکم لر کوچک ابو منصور و مدت دراز بدر در حکومت روزگار گذرانید و چون او در گذشت حکومت به پسرزاده اش نصیر الدین محمد بن هلال بن بدر رسید او منصب وزارت خود را بمحمد خورشید مفوض گردانید و در شهر سنه خمسایه قریب چهار صد خانه وار کرد از جیل الساق شام که ایشانرا با مهتر قوم خود نزاعی افتاده بود جلاء وطن اختیار کرده بلرستان آمدند و بر سبیل رعینى در خیل احفاد محمد خورشید نزول نمودند روزی نبیرهٔ محمد خورشید که وزیر مملکت بود و کردان در حشم او بودند ایشانرا طلب داشته ضیافتی نمود و در وقت کشیدن آتش کله گلوی در پیش ابو الحسن فضلی که رئیس ایشان بود نهادند آنرا بغال نیکو گرفته با تابعانش گفت ما سردار این قوم خواهیم شد ابو الحسن پسری داشت علی نام روزی بشکار رفت سکی با خود همراه داشت جمعی در راه بدو باز خورده مناقشه دست داد و آنجماعت چندان علی را لت زدند که بیهوش افتاد و مجزنه آنکه مرده است از پایش کشیده بغاری انداختند

مهلهل برادرش المکنی بابو الهاجد در سنه اثنی واربعین واربعمايه بخدمت طغرل بيك ساجوقی رفته باستخلاص برادرش سرخاب که مجبوس بود سعی بلیغ کرده (التماس) او بعز اجابت مقرون کردید سرخاب بن محمد بعد از خلاص از قید طغرل بيك بحکومت ماهکی رفته اوقات در آنجا بسر می برد وقبل ازین بنابر فتنه انکیزی اقوامش او را در سنه تسع وثلاثین واربعمايه گرفته به نزد ابراهیم نیال بردند ابراهیم بيك چشم او را از نور بصر عاطل ساخت سعدی بن ابو الشوك بدست عمش سرخاب گرفتار شده در قلعه او مجبوس بود تا آنکه ابو العسکر ولد سرخاب او را بعد از واقعه پدر خلاص کرد و او در سنه اربع واربعین واربعمايه با لشکر کران از جانب طغرل بيك بعراق عرب رفته عم خود مهلهل را بگرفت سرخاب بن بدر بن مهلهل المکنی بابو الفوارس المعروف بابن ابو الشوك مدنی والی ولایت شهره زول وقوما بود در شهر سنه خمس وتسعين واربعمايه بر قلعه جقندکان که مدنی بود که از تصرف ایشان بدر رفته بود دست یافت و او را اموال و اسباب بی نهایه بود وفاتش در شوال سنه خمسمايه واقع شد ابو المنصور بعد از پدر بحکومت رسید ومدت صد و سی سال امارت در آن دودمان بود فصل سیم در ذکر حکام فضلوپه که اشتهار دارند بلر بزرگ در زبده التواریخ مذکور است که اطلاق لر بر آن قوم بوجهی کوبند بدان واسطه است که در ولایت مانرود قریه ایست که او را کرد خوانند و در آن حدود دربندیست که آنرا

محبوس کردید و چون جلال الدوله بن بهاء الدوله [بن عضد الدوله] بن رکن الدوله که در آن حین حاکم بغداد بود شنید که شمس الدوله بن فخر الدوله بن رکن الدوله حسن بن بویه صاحب همدان طمع در الکای بدر کرده هلال را از قید بیرون آورد بلشکر و اساحه معاونت نموده او را روانه الکاء موروئی ساخت مبانه او و شمس الدوله در ذی الحجه سنه خمس و اربعه ماهه جنک عظیم واقع شده هلال در آن معرکه تاب لمعه تبغ شمس الدوله نیاورده در افق زوال بدست دلبران خون آشام قتال بشام ادبار رسید طاهر بن هلال هنوز پدرش در شهره زول مقید بود که او از هراس جد خود بد آنجا پناه برده بود بعد از چند وقت بر سر الکاء جد آمد بر دست شمس الدوله گرفتار گشته در سنه ست و اربعه ماهه خلاص شد و هم در آن سال در دست ابو الشوک بقتل رسید بدر بن طاهر بن هلال در سنه ثمان و ثمانین و اربعه ماهه بحکم ابراهیم نیال حاکم باستقلال قومش و دینور کردید ابو الفتح محمد بن عیار مدت بیست سال در حلوان حکومت کرد در شهر سنه احدى و اربعه ماهه از دار فنا بدر بقا رحلت نمود و او از قبیله اکراد دیگر است از نبایر و نتایج حسنویه نیست اما مورخان او را نیز از جمله حکام دینور و شهره زول عد کرده اند و دار الملکش قومش و شهره زول بوده ابو الشوک بن محمد بن عیار لقبش حسام الدوله است در سنه احدى و عشرین و اربعه ماهه بر ولایت قوما استیلا یافت و پیوسته میان او و برادران نزاع بود آخر در سنه سبع و ثلاثین و اربعه ماهه در گذشت

اوایل و اواخر و خواطر مهر کردار مستحفظان قضایای اکابر و اصغر مخفی
و مستتر نماند که حسنویه بن حسین با اتفاق مورخان با رکن الدوله بن
بویه دلیلی معاصر بوده و در زمان او کاروبار حسنویه عروج تمام یافته
با وجود این کفران نعمت نموده با رکن الدوله طریقه عصیان اظهار کرده
بنابراین او وزیر خود [ابن ال]همید را با لشکر کران در شهر سمنه و خمسین
و ثلثمایه بر سر او فرستاده حسنویه کسان در میان انداخته آن لشکر را
بصلاح باز گردانید و کوبید او را اموال و اسباب بی نهایتی بوده از آنجمله
هر ساله مبلغ کلی در راه حق سبحانه و تعالی تصدق نمودی و وفات او
در روز شنبه سیم شهر ربیع الاول سنه تسع و ستین و ثلثمایه واقع شده
بدر بن حسنویه بعد از پدر بحکومت رسید و در سنه ثمان و ثمانین و ثلثمایه
عظیم الشان شده چنانچه از دیوان بغداد او را ناصر الدوله لقب
نهادند و او از دینور تا اهواز و خوزستان و بروجرد و اسدآباد و نهاوند
از قلاع و جبال و صحاری آنجا را در تصرف داشت آخر در سنه حس
و اربعمایه بر سر قلعه کوسجد رفته حسین بن منصور آنجا را محاصره
کرد و چنان زمستان صعب روی داد که لشکرش هر چند خواستند که
نرک محاصره نمایند تمکین نداد آخر بی تاب شد درین اثنا طایفه از
جورقان قصد او نموده بالضرورة فرار کرد هلال بن بدر میانه او و پدر
چندان صفایی نبود هم در سنه خمس و اربعمایه در میان ایشان جنگ و محاربه
واقع شد آخر الامر هلال در جنگ فخر الملک وزیر در بغداد گرفتار گشته

یاقوت بود که از سلاطین دیالمه بمبلغ خطیر خریده بود و فخر الدوله بن جهیر که آخر وزیر خلفاء عباسیه شد و ابو القاسم مغربی از جمله وزراء او بودند آخر در سنه ثلاث و خمسین و اربعمائه باجل موعود در گذشت روایت است که سبب و شصت جاریه محبوبه داشته که هر شب با یکی از ایشان معاشرت مینمود چنانچه در سالی دو نوبت با یکی از ایشان مباشرت واقع نشده نصر بن نصر الدوله احد بعد از فوت پدر متصدی امر حکومت کشته بیست و یکسال تمام باهتتام ابن جهیر وزیر سلطنت نمود و میان او و برادرش سعید محاربات واقع شده وی در میافارقین و سعید در آمد بجای پدر بحکومت نشستند آخر در ذی الحجه سنه اثنی و سبعین و اربعمائه وفات یافت سعید بن نصر الدوله احد مدتها والی آمد بود و در باره فقرا وضعفا کمال شفقت و مرحمت بظهور میرسانید و رعیت و سپاهی در زمان او در مهاد امن و امان بودند آخر در شهر سنه خمس و ستین و اربعمائه فوت شد منصور بن نصر (بن نصر) الدوله احمد قائم مقام پدر شد آخر در جنگ فخر الدوله بن جهیر وزیر شکست یافته بعد از آن در دست جکرمش صاحب جیش موصل گرفتار گردید و او را در جزیره در خانه جهودی مقید داشته در محرم سنه تسع و ثمانین و اربعمائه وفات یافت و چهار نفر از ایشان نود و یکسال حکومت نموده اند دولت آن طایفه بدو منقرض شد فصل حویم در ذکر حکام دینور و شهره زول که اشتهار دارند بحسنویه بر الواح ضایر مستخبران احوال

جد و جهد تمام فرموده اند و محنت و مشقت مالا کلام کشیده اند آخر نادم و پیشیمان کشته باز بصاحبان داده اند مثل ولایت کردستان و شکی و شیروان و طولش و کیلانات و رستمدار و استرآباد که در شمال ایران و محاذی کردستان واقع شده و اکثر ولایت کردستان داخل اقلیم ثالث و رابع است مگر قصبه چند از انتهای آن که حکما داخل اقلیم خامس شمرده اند چون خامه و اسطی نهاد بامداد مداد از تحریر مقدمه کتاب که موقوف علیه شروع در آن شی است فارغ گردید بوجب قراری که در فهرست داده شده بر سر شرح حالات صحیفه اول در آمد مصراع مقبول خاص و عام جهان باد والسلام

صحیفه اول در ذکر ولات کردستان که علم سلطنت برافراشته اند و مورخان ایشانرا داخل سلاطین نموده اند و آن مشتمل بر پنج فصل است **فصل اول** در ذکر حکام دیار بکر و جزیره بر مرآت ضمایر مهر تنویر دانشندان صافی ضمیر صورت اینمعنی عکس پذیر خواهد بود که اول کسی که از طایفه اکراد در دیار بکر و جزیره حکومت نموده احمد بن مروانست و در زمان قادر عباسی کار او عروج تمام یافته چنانچه قادر او را ملقب بنصر الدوله گردانید مدت هشتاد سال زندگانی کرده از آنجمله پنجاه و دو سال بسطنت دیار بکر و جزیره در کمال تنعم و کامکاری قیام نمود اباجی بسطان طغرل بیک ساجوقی ارسال نموده اظهار صفای نیت و خلوص طوبیت کرد و از جمله تنسوقات که بدو فرستاد بیکقطعه

اما بمقتضای سنت نبوی صلی الله علیه وسلم چهار زن بنکاح در می آورند و چهار جاریه دیگر بدان ضم میکنند و بحکمت الهی اولاد و اتباع فراوان از ایشان پیدا میشود که اگر قتل بکدیگر در میانه ایشان نمی بود بحتمل که از کثرت اکراد قحط و غلا در مملکت ایران بلکه در جمله جهان می افتاد و بفعل الله ما بشاء و بحکم ما یرید نظم آفرینش بطریقی که نهادست نکوست * نظر هر که خطا دید هم از عین خطاست * در مابین حکام کردستان آن کسانی که عشایر و قبایل ایشان بکثرت و قوتست آن حاکمان را بنام عشیرت میخوانند مثل مکاری و سهران و بابان و اردلان و حاکمانی که صاحب قلعه و قصبه اند موسوم بآن قلعه و قصبه شاه اند چون حاکم حصنکیفا و بدلیس و جزیره و اکیل علی هذا القیاس و چون ولایت کردستان و لرستان کوهستان و چنگلستانست در آنجا آنقدر چیزی حاصل نمیشود که بخرج سکنه و متوطنانش وفا کند لاجرم نسبت بمردم ولایات دیگر طوایف اکراد اوقات بمشقت و ریاضت میکذرانند و بی شایبه تکلف و غایله تصلف فی نفسه طایفه قانعند چنانچه اکثر عوام الناس ایشان اوقات بنان جاورس و ارزن میکذرانند و بطلب نان کندم و بهم رسانیدن مال و جاه بدر خانه ارباب دول و اصحاب امل میروند و سلاطین عظام و خواقین کرام طمع در الکا و ولایت ایشان نکرده محضا به پیشکش و اطاعت و متابعت که بجا و سفر ایشان (حاضر باشند) راضی گشته مقید بتسخیر نشده اند و اگر بعضی از سلاطین در فتح و تسخیر کردستان

صلی الله علیه وسلم در اطراف و اکناف عالم غلغله افکند خواقین جهان و سلاطین عالیشان را داعیه آن شد که حلقه بندگی و مطاوعت آن سرور را در کوش کنند و غاشیه اطاعت و فرمان برداری آن مهتر بردوش نهند اوغوز خان که در آن زمان از عظامی سلاطین ترکستان بود از اعیان اکراد بغدوز نام کربه منظر دیو پیکر زشت چهره سیه‌برده را بطریق رسالت باستان اقبال آشیان خواجه کونین و سید ثقلین علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات ارسال نموده اظهار صفای عقیدت و خلوص طوبیت کرد چون اباجی کربه منظر بنظر سعادت اثر حضرت خیر البشر در آمد از هیات و ماهیت او متنفر و منزجر گشته از عشایر و قبایل او سوال فرمود گفت از طایفه اکراد آنحضرت فرمود که حق سبحانه و تعالی این طایفه را موفق بانفاق نگرداند و الا عالمی در دست ایشان تباه خواهد شد دیگر از آن روز دولت عظمی و سلطنت کبری مبسر این طایفه نشده مگر پنج گروه را که دعوی سلطنت و عروج نموده‌اند و کاهی سکه و خطبه هم بنام خود نموده و ایام سلطنتشان بقدر امتداد یافته (که) ذکر حالات هر یک از ایشان انشاء الله تعالی در محل خود مذکور خواهد شد و چون در میانه طایفه (اکراد) فرمان فرمایی نافذ الحکم نیست اکثر سفاک و بی باک و خونریز می باشند چنانچه باندک جرایمی فساد بسیار میکنند و دبت نفس کامله بدختری یا اسبی یا دو سه راس چاروا معمول شک و دبت سقط دست و پا و چشم و دندان چندان معتبر نیست

معروف و مشهور است و الحال قریب چهار هزار سال است که اولاد
واحد و ایجاد او در لار حکومت با استقلال میکنند که اصلا تغییر و تبدیل
در اوضاع حکومت ایشان نشده و گاهی صاحب خطبه و سکه بوده سلاطین
ذی شوکت عجم باندک تقبل و پیشکش راضی و متسلی گشته متعرض
ولایت ایشان نشده اند و مولانا تاج الدین الکردی که در اوایل در بروسا
مدرس بود آخر وزیر اعظم اورخان گشته بنیر الدین پاشا اشتهار
یافت و اعجوبه دوران و نادره زمان سر حلقه عاشقان جفا کیش و سرخیل
وفا کیشان محنت اندیش مثنوی متواری راه دلنوازی * زنجیری کوی
عشقبازی * طبال نفیر آهنین کوس * رهبان گل بسبای افسوس *
گیخسرو بی کلاه و بی تخت * دل خوش کن صد هزار بدبخت *
قانون مغنیان بغداد * بیاع معاملان بیداد * اعنی پهلوان جهان
فرهاد که در زمان خسرو پرویز ظهور کرده از طایفه کلهر است و طوایف
اکراد متابعت و مطاوعت همدیگر نمی کنند و اتفاق ندارند چنانچه جناب
فضایل مآبی مولانا سعد الدین که معلم پادشاه مرحوم مغفور سلطان
مراد خان است در تاریخ ترکی خود که وقایع آل عثمان را نوشته
در صفت اکراد میگوید هر یک بدعوی انفراد رایت استبداد برافراشته اند
و در قلال جبال با استقلال مجبول گشته بغیر از کلمه توحید در هیچ
امور اتفاق ندارند و سبب نفاق این طایفه را چنین روایت می کنند
که چون صیت و صدای نبوت محمدی و آوازه و کلبانک رسالت اهدی

در آورند بیهشت خواهند برد و با علماء ظاهر بغض و عداوت بلا نهایت دارند اما در ولایت کردستان علی الخصوص در دیار عمادیه علماء و فضلا بسیار است در تحصیل علوم عقلیه و نقلیه بتخصیص حدیث و فقه و صرف و نحو و کلام و منطق و معانی و اکثر متداولات کمال اهتمام بجای می آورند و یحتمل که در بعضی علوم تالیفات و تصنیفات هم داشته باشند اما شهرت ندارند و در مطالعه کد بسیار دارند و از فضایل و جثبات رسمی و عرفی مثل شعر و انشا و حسن خط و طرز اختلاط که باعث تقرب حکام و سلاطین و سبب ازدیاد مناصب علیه نزد پادشاهان معدلت کزین میباشد چندان بهره ندارند و عوام الناس ایشان در حقوق والدین و وظیفه اکرام الضیف و در مهمانداری و شرایط ایمان و طریق جانسپاری و حق گذاری در راه ولی نعمت خود بد طولی دارند و ظاهرا لفظ کرد تعبیر از صفت شجاعتست چراکه اکثر شجاعان روزگار و پهلوانان نامدار ازین طایفه برخاسته اند و لهذا پهلوان پیلتن و دلاور تهمتن رستم زال که در ایام حکومت پادشاه کیتباد بوده از طایفه اکراد است چون تولد او در سیستان بوده برستم زابلی اشتهار یافته و صاحب شاهنامه فردوسی طوسی رحمة الله علیه صفت او را رستم کرد کرده و در زمان ملوک عجم هرمز بن انوشیروان سپهسالار نامدار و پهلوان روزگار بهرام چوبین که در ترکستان و خراسان نشو و نما یافته و نسب ملوک کرت و پادشاهان غور بدو میرسد او نیز از طبقه اکراد است و کرکین میلاد که بوفور شجاعت و فرط جلادت

می آید تا در ولایت ملاطبه و مرعش منتهی میکردد و در جانب شمالی این خط ولایت فارس و عراق عجم و آذربایجان وارمن است و بر طرف جنوبی دیاربکر و موصل و عراق عرب اما شعبات او از اقصای ولایت مشرق تا بنهایت دیار مغرب رسیده و اکثر این طایفه شیعی و منتهور و سخی و متکبر باشند چنانچه از کمال تهور و شجاعت و کثرت مردانگی و غیرت اسم دزدی و قطاع الطریق بر خود می نهند و درین وادی سربازی کرده خود را بکشتن میدهند و دست کدایی بجهت يك نان بدونان و لیبان دراز نمی کنند و از مضمون بلاغت مشحون این بیت غافلند که بیت دست دراز از پی یک جبه سیم * به که به برند بدانگی و نیم * بقتضای من تفکر فی العواقب لم بشیج در اکثر امور دنیوی و شغل مهیات و معاملات آن بی فکر و بی تامل اند و بالتام طوایف اکراد شافعی مذهبند و در شرایع اسلام و سنن حضرت خیر الانام علیه الصلوة والسلام و متابعت صحب و خلفای عظام کرام و ادای صلوة و زکوة و حج و صیام جد و جهد تمام و اقدام مالا کلام دارند مگر طایفه چند از الوسات که تابع موصل و شام مثل طاسنی و خالدی و بسیان و بعضی از یحیی و محمودی و دنبلی که مذهب یزیدی دارند و از جمله مریدان شیخ عدی ابن المسافرند که یکی از تابعان خلفای مروانیه بوده و خود را بدو منسوب ساخته اند و اعتقاد باطل ایشان آنست که شیخ عدی صوم و صلوة ما را در عهد خود گرفته در روز قیامت بی آنکه ما را در معرض عتاب و خطاب

مرتبہ تسکین یافته بنا بر آن هر روز دو جوان مظلوم بتیغ بیداد آن ظالم بقتل رسیده مغز سر ایشان استعمال میشد مدت مدید این قاعده نافرجام بدین نسق گذشته اما شخصی که بر سر مقتولان موکل بوده بغایت مرد کریم طبع رحیم دل ولی شعار مرحمت آثار بوده هر روز يك شخص را بقتل آورده مغز سر کوسفند داخل مغز او مینمود و شخص دیگر را پنهانی آزاد میکرد بدین شرط که تبرک (اوطان) نموده در قلال جبال که اصلا اثر آبادانی نبوده باشد توطن نموده ساکن باشند آهسته آهسته جمعی کثیر مجتمع گشته ازدواج نموده اولاد واحفاد ایشان زیاده گشته آن گروه را کرد لقب کردند و چون مدت مدید وعهد بعید از اختلاط مردمان وتردد بلدان معرض ومتوحش بودند برای خود لسان وزبانی پیدا کرده در جنگل وجبال در میانه بیشه و قلال آثار عمارت وزراعت وآبادانی کردند وبعضی از ایشان صاحب اموال واغنام گشته بصحاری و بیابان رفتند وبروایتی از وفور شجاعت ونهور که لازمه ذات این طایفه است ملقب بکرد گشتند وبقول بعضی از حکما الاکرد طایفه من الجن کشف الله عنهم الغطا وبروایت برخی از مورخان دیو با انسان ازدواج کرده طایفه اکراد از ایشان پیدا شده العلم عند الله علی کل تقدیر (طایفه) اکراد چهار قسم است وزبان وآداب ایشان مغایر یکدیگر است اول کرمانج دویم لر سیم کلهر چهارم کوران وابتدای ولایت کردستان از هر رمز است که بر ساحل دریای هند واقع شد واز آنجا بر خط مستقیم کشیده

مقدمه در بیان انساب طوایف اکراد و شرح اطوار ایشان مهران
نامه تدبیر وهو علی کل شی قدیر صورت این مقدمه بر لوح بیان
چنان عیان کرده اند که در انساب طایفه اکراد اقوال مختلفه بسیار
است از آنجمله بعضی برانند که در زمان ضحاک ماران که پنجم
سلاطین پیشدادیانست وبعد از جمشید بر سریر سلطنت ایران
وتوران بل اکثر جهان متمکن شد... اما چنان ظالم و پیدین بوده که
برخی از مورخان شداد ازو تغییر کرده اند ولهذا یکی از فضلی بلاغت
انتها در بیان ظلم وی کوید نظم چو جمشید ازین وحشت آباد رخت *
بیرون برد بکرفت ضحاک تخت * قضا کرد ملک اقالیم سبع * مقرر
بضحاک شداد طبع * اساسی که آن دشمن دین نهاد * نه بر وضع شاهان
پیشین نهاد * در ایام او این سخن غام بود * که ایام او شر ایام بود *
وبوجود طبیعت ظلم اتفاقا دو رک از کتفهای او مانند مار سر بدر کرده
بوده است که در اصطلاح حکما اورا سرطان کویند واز ظهور این علت
غریبه درد ووجع بر ضحاک مستولی شده چنانچه اورا طاقت صبوری
وناب توانایی نمانده وهرچند اطبای حاذق و حکمای مدقق در ازاله علت
واسترداد صحت سعی موفور و جهد مشکور نمودند اثری بر آن مترتب نشد
تا شیطان لعین بر ایشان بصورت طبیبی ظاهر شده وبضحاک گفته که
علاج وجع تو منحصر در مغز سر آدمی جوانست که بر سر سرطان طلا
کنند اتفاقا چون بقول آن ملعون عمل نمودند موافق افتاده ووجع بیک

زنکنه شعبه چهارم در ذکر امراء بازوکی صحیفه چهارم در ذکر امراء بدلیس که آبا واجداد مسود اوراق اند و آن مشتمل است بر فاتحه و چهار سطر و ذیلی فاتحه در بیان شهر بدلیس که بانی او کیست و باعث عمارت شهر و قلعه چیست سطر اول در بیان عشیرت روزکی و سبب وجه نسبیه ایشان سطر دویم در ذکر حکام بدلیس که نسب ایشان بکجا منتهی میشود و بدلیس چون افتاده اند سطر سیم در ذکر اعزاز و احترامی که سلاطین ماضی نسبت بحکام بدلیس نموده اند و آن مشتمل بر چهار فصل است فصل اول در ذکر ملک اشرف فصل دویم در ذکر حاجی شرف بن ضیاء الدین فصل سیم در ذکر امیر شمس الدین بن حاجی شرف فصل چهارم در ذکر امیر ابراهیم بن امیر حاجی محمد سطر چهارم در بیان آنکه باعث رفتن حکومت بدلیس از دست ایشان چه بوده و آن مشتمل بر چهار وجه است وجه اول در ذکر منازعت امیر شرف و امیر ابراهیم وجه دویم در ذکر متمکن شدن امیر شرف بجای امیر ابراهیم در حکومت بدلیس وجه سیم در بیان گرفتن امیر شرف قلعه بدلیس را از طایفه قزلباش وجه چهارم در بیان احوال امیر شمس الدین بن امیر شرف ذیل در بیان احوال فقیر حقیر شکسته بال از زمان تولد تا حال که تاریخ هجری در سنه خمس و الف است خاتمه در ذکر سلاطین هشتم آیین آل عثمان و پادشاهان ایران و توران بل اکثر جهان که معاصر ایشان بوده اند

امراء شیروان و آن مشتمل بر سه شعبه است شعبه اول در ذکر امراء
کفرا شعبه دوم در ذکر امراء ابرون شعبه سیم در ذکر امراء کرنی
فصل هفتم در ذکر امراء زرقی و آن مشتمل بر چهار شعبه است
شعبه اول در ذکر امراء درزینی شعبه دوم در ذکر امراء کردکان
شعبه سیم در ذکر امراء عناق شعبه چهارم در ذکر امراء ترجیل فصل هشتم
در ذکر امراء سویدی فصل نهم در ذکر امراء سلیمانی و آن مشتمل
بر دو شعبه است شعبه اول در ذکر امراء قلب و بطمان شعبه دوم
در ذکر امراء میافارقین فرقه دوم مشتمل بر دوازده فصل است فصل اول
در ذکر حاکمان سهران فصل دوم در ذکر حاکمان بابان فصل سیم
در ذکر حاکمان مکرری فصل چهارم در ذکر حکام برادوست که مشتمل
بر دو شعبه است شعبه اول در ذکر امراء اوشنی شعبه دوم در ذکر
امراء صومای فصل پنجم در ذکر امراء محمودی فصل ششم در ذکر
امراء دنبلی فصل هفتم در ذکر امراء زرزا فصل هشتم در ذکر امراء
استوفی فصل نهم در ذکر امراء طاسنی فصل دهم در ذکر امراء کلهر
و آن منحصر بر سه شعبه است شعبه اول در ذکر حکام پلنکان شعبه دوم
در ذکر حکام درتنگ شعبه سیم در ذکر امراء ماهی دشت فصل یازدهم
در ذکر امراء بانه فصل دوازدهم در ذکر امراء ترزا فرقه سیم در ذکر
امراء اکراد ایران و آن مشتمل بر چهار شعبه است شعبه اول در ذکر
امراء سیاه منصور شعبه دوم در ذکر امراء چکنی شعبه سیم در ذکر امراء

کوچک فصل پنجم در ذکر سلاطین مصر و شام که مشهورند بآل ایوب صحیفهٔ دوم در ذکر عظمای حکام کردستان که اگرچه استقلالاً دعوی سلطنت و ارادهٔ عروج نکرده اند اما در بعضی اوقات خطبه و سکه بنام خود نموده اند و آن نیز مشتمل بر پنج فصل است فصل اول در ذکر حکام اردلان فصل دوم در ذکر حکام حکاری که مشهورند بشنبو فصل سیم در ذکر حکام عمادیه که اشتهار دارند ببهادینان فصل چهارم در ذکر حکام جزیره که مشهورند بیختی و آن مشتمل بر سه شعبه است شعبهٔ اول در ذکر حکام جزیره شعبهٔ دوم در ذکر امرآ کورکیل شعبهٔ سیم در ذکر امرآ فنیک فصل پنجم در ذکر حکام حصنکیفا که معروفند بملکان صحیفهٔ سیم در ذکر سایر حکام و امرآ کردستان و آن مبنی بر سه فرقه است فرقهٔ اول مشتمل بر نه فصل است فصل اول در ذکر حکام چشکزک و آن مشتمل بر سه شعبه است شعبهٔ اول در ذکر امرآ مچنکرد شعبهٔ دوم در ذکر حکام پرتک شعبهٔ سیم در ذکر امرآ سقمان فصل دوم در ذکر حکام مرداسی و آن مشتمل بر سه شعبه است شعبهٔ اول در ذکر حاکمان اکیل شعبهٔ دوم در ذکر حاکمان پالو شعبهٔ سیم در ذکر امرآ جرموک فصل سیم در ذکر امرآ صاصون که آخر بحاکمان جزو شهرت کردند فصل چهارم در ذکر حاکمان خیزان و آن مشتمل بر سه شعبه است شعبهٔ اول در ذکر حکام خیزان شعبهٔ دوم در ذکر امرآ مکس شعبهٔ سیم در ذکر امرآ اسبایرد فصل پنجم در ذکر حکام کلیس فصل ششم در ذکر

ننوشته بخاطر فاتر این ذرهٔ بی‌مقدار ساقط از درجهٔ اعتبار خطور کرد که نسخهٔ در شرح حالات و اوضاع ایشان بقدر الوسع والامکان رقم‌زدهٔ كلك بیان نماید و آنچه در تواریخ عجم دید و از مردمان مسن صحیح القول شنیده و معاینه و مشاهده کرده و اطلاعی بر آن حاصل شده در قید تحریر و صورت تقریر در آورده موسوم بشرف نامه سازد تا احوال خانوادهای عظیم الشان کردستان در حجاب ستر و کتمان نماید مانند مأمول از مکارم اخلاق اعظام آفاق آنکه بنظر امعان درین نسخهٔ بی‌سامان ملاحظه کنند و چون بر سهو و نسیان که لازمهٔ ذات انسانست و قوی یابند بقلم در ربار و خامهٔ کوه‌نثار اصلاح فرمایند و آنرا بسهو اعتبار کرده از جهل نشمارند قطعهٔ بپوش اگر بخطایی رسی و طعنه مزین * که نفس هیچ بشر خالی از خطا نبود * در آفتاب نظر کن که با بصارت خویش * مهر او همه بر خط استوا نبود * و بنای این کتاب مبنی است بر مقدمه و چهار صحیفه و خاتمه مقدمه در بیان انساب طوایف اکراد که از کجا پیدا شده اند و شرح اوضاع و اطوار ایشان که بجه عنوان بوده اند صحیفهٔ اوّل در ذکر ولات کردستان که علم سلطنت برافراشته اند و مورخان ایشانرا داخل سلاطین کرده و آن مشتمل بر پنج فصل است فصل اوّل در ذکر ولات دیار بکر و جزیره فصل دوم در ذکر ولات دینور و شهره زول که اشتهار دارند بحسنویه فصل سیم در ذکر ولات فضلویه که مشهورند بلر بزرک فصل چهارم در ذکر ولات لر

احوال سلاطین متقدم و متاخر بدان نرسیده اما بواسطه عوایق روزگار و حوادث لیل و نهار آن معنی در حجاب استتار مانده بود و آن صورت از نقاب انتظار بهیچ وجه روی نمی نمود و از هر طرف باد مخالف می وزید و از هر گوشه کرد فتنه باآسان میرسید نظم احوال جهان زفته یکسر * چون طره دلبران مشیر * دهر از متکبران جبار * در سلسله بلا گرفتار * هم لشکر فتنه فوج در فوج * هم لجه غصه موج در موج * خلاص در مضایق میرانی و رعایا در زوایای سرکردانی مانده همه دست نیاز بدرگاه کارساز بنده نواز برداشته و روی عجز و اضطرار بر زمین انکسار نهاده و زبان بمضون ربنا ولا تمحلنا ما لا طاقة لنا به کشاده که نگاه نسیم عنایت ربانی و فروغ اشعه الطاق سبحانی بر سینهای افکار مستمندان و دلهای مجروح دردمندان و زیدین و درخشیدن گرفت و بیامان عدل و امسان این سلطان عالیشان حجاب ظلم مرتفع کشته ضعیفان و مسکینان در اماکن و اوطان فارغ بال و مستقیم احوال آسودند و در مهاد امن و امان بکمال رفاقت و فراغت غنودند فقیر حقیر را باز ششعه کتاب جلوه آغاز کرد و طوطی شکر مقال قلم بشیرین زبانی دهن باز کرد و بگرد فکر در آینه خیال جلال نمود و ماه روی دلکشای (معانی) از چهره جان فزا نقاب کشود باین وجه که چون مشاطکان عروس سخن و طوطیان شکرستان اخبار نو و کهن در هیچ عصر و زمان احوال ولات کردستان و بگونگی حالات ایشانرا بیان نکرده بودند و درین معنی نسخه مرتب

وامتیاز حق از باطل نباید پنجم آنکه عقلا گفته اند که تجربه در امور از فضایل بنی آدم است و حکما عقل تجربه را داخل عقول عشره کرده اند و از خواندن او تجربه بسیار حاصل میشود ششم آنکه مستحضر علم تاریخ در واقعه که سانح شود احتیاج بمشوره عقلا ندارد هفتم ضایر اصحاب اقتدار در وقوع قضایای هائیه و حوادث مشکله بسبب مطالعه این مطمین و برقرار باشد هشتم شعور بعلم تاریخ سبب زیادتی عقل و وسیله ازدیاد فضل و صحت رای و تدبیر است نهم اگر شخصی مطلع بر اخبار تواریخ بود بحصول مرتبه صبر و رضا رسد دهم سلاطین را بر قدرت قاهره حضرت مالک الملک عظم شانۀ اطلاع زیاده شود تا از تعاقب اقبال مغرور نکردند و از نوائب ادبار محزون و ملول نشوند و ازینجاست که در کلام معجز نظام ملک علام تنبیه است بر عبرت و فکرت درین باب که لقد کان فی قصصهم عبرة لاولی الالباب لاجرم مسود این اوراق المفتقر الی الله الملک الهادی شرف بن شمس الدین اوصله الله الی سعادة الدنیا والدین در ربیعان جوانی و عنفوان زندگانی بعد از تحصیل علوم دینیه و تکمیل معارف یقینیه و اشغال خطیر دیوانی و کسب کمال نفسانی گاه گاه بمطالعه کتب اخبار خلف و حالات سلاطین سلف اوقات صرف مینمود تا در آن علم شریف و فن لطیف فی الجمله مهارت و در ضبط آن حسب الامکان جسارت بهم رسانید بخاطر فاتر رسید که در آن علم منیف کتابی تالیف نماید که پرتو شعور ماهران علم تواریخ بر آن نتافته باشد و فکر عمیق مستخبران

الرحمة والرافة على صحايف الامكنة والازمان المؤيد بالرياستين الموفق
 بالسعادتین سلطان البرین والبحرین خادم الحرمین الشریفین ثالث
 عمرین وثانی اسکندر ذی القرنین باسط بساط الامن والامان المنظور
 بانظار الطائی الملک المنان ابو المظفر سلطان محمد خان خلد الله تعالى
 ملكه وسلطانه وافاض على العالمین بره واحسانه نظم خدایا برحمت نظر
 کرده * که این سایه بر خلق کسترده * چکویم در اوصاف این سرفراز *
 که هست آفتاب از صفت بی نیاز * دعاگوی این دولتم بنده وار *
 خدایا تو این سایه پاینده دار * اما بعد بر ضمیر منیر اکسیر تاثیر
 ناطمان درر بلاغت و خاطر مهر تنویر راقمان غرر فصاحت مخفی ومستتر
 نماند که علماء دانشور وفضلاء فضیلت کستررا اتفاق است که علم
 تاریخ که نصوص آیات و فصوص روایات موضوع آن فن شریف تواند
 بود فراید فواید ومواید عواید آن زیاده از آنست که بشیرین زبانی
 قلم وشکر فشانی رقم حکایت حسن تقریر وحديث لطف تحریر آن توان
 گفت ولهذا صاحب تاریخ روضة الصفا محمد بن خواندشاه بن محمود
 المشهور بمیرخواند در مقدمه کتاب خود آورده که دانستن علم تاریخ
 متضمن ده فایده است اول آنکه بنی آدم را معرفتست دوم خرمی
 وبشاشت ازو حاصل می شود سیم باوجود فواید سهل المأخذ است
 ودر استحصال آن چندان کلفت ومشقت نیست ومبنی بر قوت حافظه
 است چهارم چون بر اقوال مختلفه اطلاع یابد کذب وصدق آنرا داند

عالمیشانی که هنگام خلوت خاص حدیث اختصاص لی مع الله وقت بر زبان
 اخلاص چنان گذرانید که ملك مقرب ونبی مرسل را در حریم احترامش
 مجال کتجایش نماند بیت زسیر وسلوک تو جبریل واماند * که یارد که
 (با) تو کند همعنائی * ماه بارگاه رسالت سلطان ایوان جلالت مهر ختم
 نبوت در دُرچ فتوت نور حدقه بینایی ما زاغ ونور حدبقه مینایی
 ابلاغ سردفتر کارخانه کابنات و دیباجه نسخه مکونات سرخیل انبیا وسلطان
 اولیا محمد المصطفی صلی الله علیه وعلی آله وصحبه وسلم نظم رسول عرب
 شاه یثرب حرم * طفیل رهش هم عرب هم عجم * چه فرخنا مهری سپهر
 شرف * چه درّ بتیمی قریشی صدفی * بدو شد کتاب نبوت تمام * بدو
 افتتاح وبدو اختتام * هزاران هزار آفرین ودرد * زجان آفرین خالق
 هست بود * بر او باد وبر آل واولاد او * بر اصحاب واحفاد وامجاد او *
 بعد از ادای هد خالق جبار ودرد سید ابرار دعا وثنا پادشاهی را
 سزااست که ایوان کیوان باوجود علو مکان کمینه زینه آستان اوست
 وسلطان ایوان چهارم با آنکه عطیه بخش جهانست کمترین حاجب وپاسبان
 او دَرّه التاج اعظم سلاطین فلک اساس دَرّه التاج اکرم خواقین نور
 اقتباس ملاذ افخم القیاصرة ومعاذ اعظم الاکاسرة نعظم الخواقین بتقبیل
 عتبه العلیة وتعزز السلاطین بتلثیم سده السنیه حامی اهل السنة والجماعة
 ومأی آثار البدعة والضلالة وهو السلطان الاعظم المطاع والخافان الاعدل
 الاکمل الواجب الاتباع رافع رباب الخلافة بالعدل والامسان راقم آیات

بیغایت بسکه و لقد کرمنای بنی آدم تمام عبار کردانید توانایی که لوای رفعت سلاطین شوکت آیین بشر را در دار السلطنه و رفعتنا مکانا علیا مرتفع ساخت قادری که رایت اقتدار خواقین کامکار را در امصار واقطار عالم باوج فرمان دهی وکشورستانی برافراخت ذو الجلالی که قدم فرقدان ساری خوانین معدلت کزین را بر سریر سلطنت وفضلناهم علی کثیر من خلقتنا بقانون عدالت قاعده جلوس ارزانی فرمود بیزوالی که صفحه شمشیر پادشاهان جهانکشای را آینه چهره غمای عروس فتح و نصرت نمود و بمقتضای حکمت شامله اش نظام مهام عالم و انتظام امور بنی آدم را بوجود فایض الجود سلاطین عدالت آیین منوط و مربوط کردانید و بر حسب مشیت کامله اش گروهی را در میانه عشایر و قبایل بخلعت فاخره و جعلناکم شعوبا و قبایل ممتاز ساخته بمنصب جلیل القدر امارت رسانید و فراخور قابلیت و استعداد هر یکی مراتب پادشاهی و ملکی و امیری تعیین نمود نظم ای خاص بتو منصب شاهنشاهی * موجود بحکم تو زمه تا ماهی * چون هست ترا از همه کس آگاهی * شاهی تو کرم کنی بهر کس خواهی * و فهرست اوراق سخن رانی و دیباجه مجموعه نکته دانی صلوات عالیقدری باید که نظام تاریخ نبوتش از فحوای کنت نبیا و آدم بین الماء و الطین پیداست و نفاذ مناشیر رسالتش از مقتضای و ما ارسلناک الا رحمة للعالمین هویدا سلطانی که در نهضت همایون سبحان الذی اسری براق برق سرعت با آن مقام راند که روح الامین با همه احترام از او باز مانر

بسم الله الرحمن الرحيم

افتتاح سخن حمد و ثنای پادشاهی باید که ثنای ستایش از ضمیر
منیر چون خورشید جهان کبر تا مدارج سپهر برین برآید و اختتام کلام
شکر و سپاس مالک الملکی شاید که انتهای اعتلایش از سکنه سینه تا معارج
سعود صعود نماید الحمد لله فی الاولی و الآخرة سلطانی که از صدای خطبه
و جعلناکم خلائف فی الارض اعزاز و احترام بنی آدم را در نه پایه کرسی
عرش بادا رسانید و حاکی که نقد حشمت انسانرا در دار الضرب عنایت

شرف نامه

وجه اول در ذکر امیر ابراهیم و مناظرت او با امیر شرف

۴۰۰ علیه الرحمة

وجه دوم در بیان متکبر شدن (امیر شرف) بجای امیر

۴۰۷ ابراهیم در حکومت بدلیس

(وجه سیم در بیان گرفتن امیر شرف بدلیس را از طایفه

۴۱۵ قزلباش و مآل حال او)

وجه چهارم در بیان احوال امیر شمس الدین بن شرف خان. ۴۳۷

ذیل در بیان احوال فقیر حقیر شکسته بال از زمان تولد

تا حال که تاریخ هجری در سنه خمس والفست ۴۴۷

صحیفه چهارم در ذکر حکام بدلیس که آبا واجداد مسود
این اوراقتد و آن مشتمل است بر فاتحه و چهار سطر

وذیلی ۳۳۴

فاتحه در بیان شهر و قلعه بدلیس که بانی او کیست و باعث

عبارت آن چیست —

سطر اول در بیان احوال عشیرت روزکی و سبب وجه نسبی

ایشان ۳۵۷

سطر دویم در بیان نسب حاکمان بدلیس که بکجا منتهی

میشود ۳۶۲

سطر سیم در بیان اعزاز و احترام که از سلاطین ماضی

نسبت بحاکمان بدلیس نموده اند و آن مشتمل بر چهار

فصل است ۳۶۷

فصل اول در ذکر ملك اشرفی —

فصل دویم در ذکر حاجی شرف بن ضیاء الدین ۳۷۲

فصل سیم در ذکر امیر شمس الدین بن امیر حاجی شرفی . ۳۷۴

فصل چهارم در ذکر امیر ابراهیم بن امیر حاجی محمد ۳۸۷

سطر چهارم در بیان رفتن حکومت بدلیس از دست

حاکمان آنجا و آن مشتمل بر چهار وجه است ۴۰۰

فصل دوم در ذکر حکام بابان ۲۷۹

فصل سیم در ذکر حکام مگری ۲۸۸

فصل چهارم در ذکر حکام برادوست که منحصر بر دو شعبه است. ۲۹۹

شعبه اول در ذکر امراء صومای ۲۹۷

شعبه دوم در ذکر امراء ترکور وقلعه داود..... ۲۹۹

فصل پنجم در ذکر امراء محمودی ۳۰۰

فصل ششم در ذکر امراء دنبلی ۳۱۰

فصل دهم در ذکر حکام گلهر وایشان منحصرند بر سه شعبه .. ۳۱۷

شعبه اول در ذکر حکام پلنکان —

شعبه دوم در ذکر امراء درتنک ۳۱۹

شعبه سیم در ذکر امراء مای دشت ۳۲۰

فصل یازدهم در ذکر امراء بانه —

فرقه سیم در ذکر امراء اکراد ایران وآن مشتمل بر چهار

شعبه است ۳۲۲

شعبه اول در ذکر امراء سیاه منصور ۳۲۳

شعبه دوم در ذکر امراء چکنی ۳۲۴

شعبه سیم در ذکر امراء زنکنه ۳۲۸

شعبه چهارم در ذکر امراء پازوکی —

صفحه

فصل پنجم در ذکر حکام گلپس ۲۲۰

فصل ششم در ذکر امرای شیروان و آن مشتعل بر حکومتی

ودو زعامتست ۲۳۱

شعبه اول در ذکر امراء کرنی ۲۳۷

شعبه دوم در ذکر ایرون ۲۳۸

فصل هفتم در ذکر امراء زرپی و آن مشتعل بر چهار

شعبه است —

شعبه اول در ذکر امراء درزینی ۲۳۹

شعبه دوم در ذکر امراء کردگان ۲۴۲

شعبه سیم در ذکر امراء عناق ۲۴۵

شعبه چهارم در ذکر امراء ترجیل ۲۴۹

فصل هشتم در ذکر امراء سویدی ۲۵۲

فصل نهم در ذکر امراء سلیمانی و آن مشتعل است بر دو

شعبه ۲۶۱

شعبه اول در ذکر امراء قلب و بطمان ۲۶۵

شعبه دوم در ذکر امراء میافارقین ۲۶۹

فرقه دوم مشتعل بر دوازده فصل است ۲۷۱

فصل اول در ذکر حاکمان سهران —

فصل اول در ذکر حکام چشکرتک و آن مشتمل بر سه

شعبه است ۱۴۲

شعبه اول در ذکر امراء مجتهد ۱۴۹

شعبه دوم در ذکر حکام پرنک ۱۷۰

شعبه سیم در ذکر حکام سقمان ۱۷۱

فصل دوم در ذکر حکام مرداسی و آن مشتمل است بر سه

شعبه ۱۷۵

شعبه اول در ذکر حکام اکیل که ملقب اند

بیلدوقانی ۱۷۸

شعبه دوم در ذکر حاکمان پالو ۱۸۳

شعبه سیم در ذکر امراء جرموک ۱۹۰

فصل سیم در ذکر حکام صاصون که بحاکمان جزو اشتهار

یافته اند ۱۹۱

فصل چهارم در ذکر حکام خیزان و آن مشتمل است بر سه

شعبه ۲۰۹

شعبه اول در ذکر حکام خیزان و وجه نسبیہ آن ... ۲۱۰

شعبه دوم در ذکر امراء مکس ۲۱۷

شعبه سیم در ذکر امراء اسبایرد ۲۱۹

صحیفهٔ دویم در ذکر عطمای حکام کردستان که اگرچه استقلالاً
دعوی سلطنت و ارادهٔ عروج نکرده اند امّا در بعضی
اوقات خطبه و سکه بنام خود نموده اند و آن مشتمل بر پنج
فصل است..... ۸۲

فصل اوّل در ذکر حاکمان اردلان

فصل دویم در ذکر حکام حکاری که اشتهار دارند بشنبو ... ۸۹

فصل سیم در ذکر حکام عمادیه که اشتهار دارند بیهادینان .. ۱۰۶

فصل چهارم در ذکر حکام جزیره که آن منشعب است بر سه

شعبه

شعبهٔ اوّل در ذکر حاکمان جزیره که اشتهار دارند

بعزیزان

شعبهٔ دویم در ذکر امراء کورکیل

شعبهٔ سیم در ذکر امراء فنیک

فصل پنجم در ذکر حکام حصنکیف که اشتهار دارند بلکان ... ۱۴۹

صحیفهٔ سیم در ذکر سایر امرا و حکام کردستان و آن مبنی

بر سه فرقه است

فرقهٔ اوّل مشتمل بر نه فصل است

فهرست ابواب جلد اول شرف نامه

صفحه

- مقدمه در بیان انساب طوایف اکراد و شرح اطوار ایشان ۱۲
- صحیفهٔ اول در ذکر ولات کردستان که علم سلطنت برافراشته اند
و مورخان ایشانرا داخل سلاطین نموده اند و آن مشتمل
بر پنج فصل است ۱۹
- فصل اول در ذکر حکام دیار بکر و جزیره —
- فصل دوم در ذکر حکام دینور و شهره زول که اشتهار دارند
بحسنویه ۲۰
- فصل سیم در ذکر حکام فضلویه که اشتهار دارند بلر بزرگ .. ۲۳
- فصل چهارم در ذکر ولات لر کوچک ۳۲
- فصل پنجم در ذکر سلاطین مصر و شام که مشهور اند بآل
ایوب ۵۰

جلد اول

جلد اول

از

کتاب شرف نامه

تالیف

شرف خان بن شمس الدین بدلیسی

که باهتمام اقل عباد

ولادیمیر ملقب ولیامینوف زرنوف

در محتروسه

پطر بورغ

در دار الطباع اکادمیه امپراطوریه

سنه ۱۸۹۰ عیسوی

مطابق سنه ۱۲۷۹ هجری

مطبوع کردید